

A TISZÁNTÚLI TÖRTÉNÉSZ TÁRSASÁG

KÖZLEMÉNYEI 1.

2006

A TISZÁNTÚLI TÖRTÉNÉSZ TÁRSASÁG KÖZLEMÉNYEI

1.

**A Tiszántúli Történész Társaság
Közleményei 1.**

DEBRECEN, 2006

A TISZÁNTÚLI TÖRTÉNESZ TÁRSASÁG KÖZLEMÉNYEI 1.

Szerkesztette:

Szarvas Márta

Korrektor:

dr. Lovas Enikő Amália Phd

HU ISSN 1788–2001

E számunk kiadásának fő támogatója:

Stephen Beszedits, Toronto, Canada
Szüleinek, Beszedits Istvánnak és Fernandának emlékére

Kiadja:

A Tiszántúli Történész Társaság
4026 Debrecen, Déri tér 1.
Levelezési cím: 4060 Balmazújváros, Debreceni u. 1.
Tel.: 52/ 580 640
E-mail: semsey@enternet.hu

Felelős kiadó:

Pozsonyi József

Nyomdai előkészítés: Molnárné Balázs Zsuzsanna
Nyomta a Kapitális Kft., Debrecen
Felelős vezető: Kapusi József

Diószegi György

Mi a történelem?

*Mint a szerelem mindenki lelkében,
az a történelem egy nép létében.
Szilárd alap a nemzet sorsközösségéhez,
ébredtő tettvágy az újrakezdéshez.*

*Benne csak az igazság megbocsátható,
mivel a múlt valójában sosem mulandó.
Jó levegő bármely fojtogató sorsban,
üde illat büntől terhes, poshadt korban.*

*Ősök döntéseinek mindig élő eredője,
alkotó, szép tetteik hitvalló őrzője.
Az elődök sorsának világlátása:
bennünk továbbélő gondolatisága.*

*A vágyainknak ez legméltóbb korlátja.
Az igaz embernek a legjobb barátja.
Megsúgja halkán, hogy mit is kell most tennünk,
eszközt ad arra, hogy el ne tévelyedjünk.*

*Történelem nélkül üres a jövőndő,
emlékezet nélkül a jelen sem élhető.
Hú nemzetet megtartó, éltető erő,
melynek birtokában jövő tervezhető.*

*Ésszerűségen túli boldog gondolat,
mely értékről dönt, és így utat mutat.
Áttöri a jelen és jövő közti falat,
és csak birtokában lehet egy nép szabad!*

A Társaság megalakulásának krónikája

Az észak-alföldi régió múzeumi szervezetei, a Jász-Nagykun Szolnok, a Hajdú-Bihar és a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei muzeológusok 2003-ban a nyíregyházi Sóstói Múzeumfaluban arról tanácskoztak, hogy milyen módon és milyen formában lehetne és kellene tágabb – régiós – keretek között az együttműködést, a közös kutatást és munkát kiterjeszteni. A délelőtti tanácskozást követően az ebédlőasztalnál régi ismeretségek elevenedtek fel és új barátságok, munkakapcsolatok születtek. Abban az évben jelent meg a Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatósága kiadásában a „Régi magyar családok” sorozat első kötete: „A semsei Semsey család története” Pozsonyi Józseftől. Mint kiderült, az asztaltársaságban négyen is foglalkoztak genealógiai kutatással: dr. Lakatos Sarolta a nagykállói Kállay családot, Ulrich Attila a Jósa családot kutatta, Bene János és Molnár Sándor pedig a Vay család történetének feldolgozásához érzett készletet. Itt született megállapodás arról, hogy ezek a családtörténeti feldolgozások is a sorozatban jelennek meg. A három megye muzeológus történészei így, a családtörténeti kutatások miatt, ettől kezdve szoros barátságba kerültek és gyakori találkozások és beszélgetések során formálódott a gondolat, hogy szervezett formában, a különböző kutatási témákkal foglalkozó de hasonló érdeklődésű levéltáros kollégákat, oktatókat és más területen dolgozó és kutató történészeket is bevonva társasággá szervezdjünk. Csaknem két év előkészület után a végleges elképzelés dr. Ulrich Attila nyíregyházi irodájában alakult ki, és a jogi előmunkálatokat követően 2005. szeptember 19-én Debrecenben a Déri Múzeum dísztermében tartotta első, alakuló közgyűlését a Tiszántúli Történész Társaság.

Már az alakuló ülésen részt vevő szakemberek nagy száma is mutatta, hogy a kezdeményezés nem légvárra épült, a társaság szakmai alapja adott, a szakmát érintő egyre nehezebb helyzet pedig talán meg is kívánja a szorosabb összefogást és együttműködést. A csaknem félszáz alapító tag közül 19 muzeológus, 16 levéltáros, három oktató és hat egyéb (pl. jogász, mérnök, pedagógus, hadtörténeti intézeti dolgozó stb.). A tagok döntő többsége Békés, Csongrád, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei, de vannak tagok Budapestről, az ország más részeiből és külföldről – Ukrajnából (Kárpátalja), Romániából (Erdély) és Szerbiából (Vajdaság) is.

Az alakuló közgyűlés megválasztotta a Társaság vezetőségét és a számvizsgáló bizottság tagjait. A Tiszántúli Történész Társaság elnöke Pozsonyi József, vezetőségi tagjai dr. Ulrich Attila és Varjasi Imre, a számvizsgáló bizottság elnöke Krankovics Ilona, tagjai dr. Lovas Enikő Amália és Tóth Ágnes lettek.

E kis bemutatkozó kiadványunkkal és későbbi Közlemény-számainkkal társaságunk működéséről és tagjaink kutatási eredményeiről kívánunk rendszeres tájékoztatást adni.

Ebben az első közleményünkben nyilvánosságra hozzuk a társaság jóváhagyott alapszabályát, alapító tagjaink névsorát rövid szakmai életrajzokkal, kutatási és érdeklődési területeik megjelölésével és publikációs jegyzékeikkel. Már e számban is – mint terveink szerint a későbbiekben is – a társasági hírek mellett helyet biztosítunk, hosszabb-rövidebb forrásközléseknek, tanulmányoknak és recenzióknak.

Terveink között, mint ahogy azt alapszabályunkban is megfogalmaztuk, közös kutatási témák folytatása, konferenciák szervezése, kiadványok megjelentetése és legfőként egymás kölcsönös segítése szerepel. A Tiszántúli Történész Társaság szervezőként vett részt 2006 augusztusában azon a nyírbátori nemzetközi történész konferencián, amely a „Báthoriak kora (A Báthoriak és Európa)” címet kapta.

Őszintén reméljük, hogy a Társaság hasznos és eredményes munkát fog végezni és sok érdekes és értékes kiadvánnyal örvendeztethetjük meg az érdeklődőket, így gazdagítva a történettudomány publikációs palettáját.

Végezetül megköszönjük támogatóinknak, – elsősorban Szirmay Gábor Úrnak, Stephen Beszedits Úrnak (Toronto), Semsey Lajos Úrnak, Várkonyi Tibor Úrnak és a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzatnak – hogy jelentős támogatásukkal elősegítették Társaságunk működését.

A vezetőség nevében:
dr. Ulrich Attila

TISZÁNTÚLI TÖRTÉNÉSZ TÁRSASÁG

az 1989. évi II. törvény és az 1997. évi CLVI. törvény hatálya alá tartozó,
a Hajdú-Bihar megyei Bíróság Tpk.60.174/2005/6. számú jogerős végzése alapján
3085. szám alatt nyilvántartásba vett

közhasznú társadalmi szervezet.

ALAPSZABÁLYA

I.

Általános rendelkezések

A társaság neve: Tiszántúli Történész Társaság

Székhelye: 4026 Debrecen, Déri tér 1.

Működési területe: Magyar Köztársaság

Címe: 4026 Debrecen, Déri tér 1.

Peccétje: Tiszántúli Történész Társaság *2005*, belső ábrája a 15. században használt országta-
nács peccétjének grafikai rajza

II.

1./ **A társaság célja:** a tiszántúli régiók együttműködése a történettudomány körébe tartozó kutatásokban, természetes és jogi személy tagjai révén a tiszántúli múzeumok, levéltárak, akadémiai kutatóközpontok, felsőoktatási intézmények, stb. közötti kapcsolat megteremtésével és hatékony kihasználásával

- közös kutatási tervek és programok kidolgozása és lefolytatása,
- összehangolt kutatómunka,
- együttműködés a kutatási eredmények közzétételében,
- közös konferenciák, tudományos tanácskozások és emlékülések szervezése,
- a történettudományt és az alföldi régiót érintő pályázatokon részvétel,
- kapcsolatteremtés és tartás más hazai és határon túli szakmai szervezetekkel.

2./ A társaság tevékenysége kiterjed:

- ismeretterjesztő és tudományos előadások szervezésére, rendezésére,
- kiadványok megjelentetésére.
- a társaság együttműködik hasonló hazai és határon túli szervezetekkel.

A társaság közhasznú tevékenységének megjelölése (1997.évi CLVI: tv. 26.§ c./ pontja alapján, az ott meghatározott sorszámokkal):

3. tudományos tevékenység, kutatás,
4. nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés,
5. kulturális tevékenység,
6. kulturális örökség megóvása,

3./ A társaság kutatási területe: a történelmi Magyarország

4./ A társaság önálló gazdálkodói tevékenységet is folytat, de csak céljai megvalósításához szükséges anyagi fedezet megteremtése érdekében.

- 5./ A társaság biztosítja, hogy közhasznú szolgáltatásai nyilvánosak, így azokból a tagjain kívül más is részesülhet.

III.

Az társaság tagsága, pártoló tagsága

- 1./ A társaság tagja lehet minden 18. életévét betöltött természetes személy és az a jogi személy, aki a társaság céljaival egyetért, elfogadja a társaság alapszabályát és önkéntesen részt kíván venni az alapszabályban meghatározott feladatok megvalósításában.
- 2./ A társaság működését pártoló tagként támogathatják azok a természetes vagy jogi személyek, akik tevékenyen nem kívánnak részt venni a társaság munkájában, de célkitűzéseit anyagilag és erkölcsileg támogatni kívánja.

Mind a rendes tagságnak, mind pedig a pártoló tagságnak a feltételei az alábbiak:

- belépési nyilatkozat kitöltése,
- az alapszabályban foglaltak megismerése, azok kötelezőként elfogadása,
- a társaság közgyűlése által meghatározott tagdíj megfizetésének vállalása.

- 3./ A társaságba való belépés, abból történő kilépés önkéntes.
- 4./ A belépési nyilatkozatok elbírálása a társaság vezetőségének hatáskörébe tartozik. Amennyiben a vezetőség elutasító döntését a belépni kívánó tag nem fogadja el, akkor a belépés elfogadásáról a közgyűlés dönt.
- 5./ A társaságban fennálló tagsági viszony megszűnik:
- a tag kilépésével,
  - a tag kizárásával,
  - a tag halálával,
  - a társaság megszűnésével.

A tag kizárását a társaság vezetősége javasolja a közgyűlés részére, amennyiben a társaság által meghatározott évi tagdíj összegét a tag minden év december 31. napjáig nem fizeti meg. A határidő lejártát követően 30 napos határidő tűzésével a tagdíjat nem fizető tagot fizetési kötelezettségére fel kell szólítani írásban, és ha ezen kötelezettségének ezek után sem tesz eleget, az évi rendes közgyűlés dönt a kizárás kérdésben. A kizárást kimondó határozatot a kizárt tag részére postai úton, írásban kell megküldeni a közgyűlést követő 5 napon belül, azzal, hogy ezen határozat kézhezvételét követő 30 napon belül a kizárást kimondó határozatot a tag bírósági úton támadhatja meg.

- 6./ A vezetőség kizárja a társaság tagjai közül:
- azt, akit bíróság jogerős és végrehajtandó szabadságvesztés büntetésre ítélt és a közügyektől eltiltott.

A vezetőség tagjainak fegyelmi ügyében a közgyűlés dönt.

A kizárt tag a kizárással kapcsolatos határozat ellen, tizenöt napon belül a társaság közgyűléséhez fellebbezéssel élhet.

A tagsági viszony megszűnése nem mentesíti a tagot a tagsága idején keletkezett és tagsága időtartamára vonatkozó kötelezettségek teljesítése alól.

7./ A kilépési szándékot a vezetőséghez kell írásban bejelenteni. A kilépő tag kilépettnek tekinthető a vezetőséghez megküldött lemondó nyilatkozatával.

IV.

A társaság tagjainak és pártoló tagjainak jogai és kötelezettségei

1./ A társaság tagja **jogosult**:

- a társaság közgyűlésén megjelenni,
- a társaság alapszabályának megállapításában, tisztségviselőinek megválasztásában részt venni,
- a közgyűlés egyéb határozatainak meghozatalában részt venni,
- a közgyűlésen véleményt nyilvánítani, indítványokat tenni,
- a társaság bármely szerve jogsértő határozatát annak meghozatalától számított 30 napon belül bíróság előtt megtámadni,
- a társaság konkrét tevékenységében az elnökség által meghatározott módon részt venni.

2./ A társaság bármely tagja a társaság bármely tisztségére megválasztható.

3./ A társaság tagja **köteles**:

- az alapszabály rendelkezéseit megtartani,
- a társaság szervei által a jogszabályok és jelen alapszabály keretei között hozott határozatokat végrehajtani,
- a közgyűlés által meghatározott tagdíjat megfizetni,
- a társaság tevékenységében annak jellegétől függő módon, és egyéni lehetőségeivel arányos mértékben részt venni.

4./ A **pártoló tag jogai** a következők:

- a közgyűlésen tanácskozási joggal való részvétel joga,
- javaslatok, észrevételek tételének joga a társaság működésével kapcsolatosan, (de szavazati joggal nem rendelkeznek, tisztségbe nem választhat, oda nem választható).

5./ A **pártoló tag kötelezettsége** a társaság céljainak anyagi és erkölcsi támogatása mellett:

- az alapszabály rájuk vonatkozó részének betartása,
- a társaság működésének támogatása,
- a megállapított tagdíj megfizetése.

V.

A társaság szervezete

1./ A társaság **legfőbb szerve a közgyűlés**. A közgyűlés a tagok összességéből áll.

2./ A közgyűlést szükség szerint, de évente legalább egyszer össze kell hívni. A közgyűlés összehívására általában a társaság vezetősége jogosult. A Társaság közgyűlését lehetőleg minden évben más helyszínen hívja össze. (Megyei Múzeum Igazgatóságok, Megyei Levéltárak: Békéscsaba, Debrecen, Nyíregyháza, Szeged, Szolnok.)

A közgyűlést 30 napon belül össze kell hívni a tagok egyharmadának az ok és a cél megjelölése mellett a vezetőséghez benyújtott indítványára is. Amennyiben a vezetőség ezen indítványnak nem tenne eleget, ebben az esetben az érintett tagok maguk is jogosultak a közgyűlés összehívására.

A vezetőség a napirendi pontokat tartalmazó meghívót köteles a közgyűlés napját megelőzően úgy postai úton megküldeni a tagságnak, hogy azt a közgyűlés napját megelőző 10. napon legkésőbb kézhez vegyék.

A közgyűlést 30 napon belül össze kell hívni a tagok egyharmadának az ok és a cél megjelölése mellett a vezetőséghez benyújtott indítványára is. Amennyiben a vezetőség ezen indítványnak nem tenne eleget, ebben az esetben az érintett tagok maguk is jogosultak a közgyűlés összehívására.

- 3./ A közgyűlés határozatképes, ha azon a tagok több mint fele jelen van. A határozatképtelenség esetére az eredeti időponthoz képest 15 napon belüli időpontra összehívott megismételt közgyűlés a megjelentek számára tekintet nélkül, az eredeti napirendi pontokban szereplő kérdésekben határozatképes.
- 4./ A közgyűlés a határozatait nyílt szavazással, általában egyszerű szótöbbséggel hozza. Minden tagot egy-egy szavazat illet meg. A tagok legalább 1/3-ának javaslata alapján titkos szavazás rendelhető el.

Kétharmados többség szükséges az alábbi tárgykörökben:

- a társaság megalakulásával kapcsolatosan,
- a társaság feloszlásának, megszűnésének kimondásához,
- az alapszabály elfogadásához, módosításához,
- a közhasznúsági jelentés elfogadásához,
- a társaság tisztségviselőinek megválasztásához,
- a szervezet éves beszámolója jóváhagyásához. (az elnök előterjesztését követően)

5./ A közgyűlés **kizárólagos hatáskörébe** tartozik:

- az alapszabály megállapítása és módosítása,
- az éves költségvetés meghatározása,
- a szervezet éves beszámolójának jóváhagyása,
- a vezetőség éves beszámolójának elfogadása,
- a társadalmi szervezet más társadalmi szervezettel való egyesülésének, úgyszintén feloszlásának kimondása,
- a tagdíj meghatározása,
- a közhasznúsági jelentés elfogadása,
- a Társaság elnökének, vezetőségi tagjainak és a Számvizsgáló Bizottság elnökének és tagjainak öt évre történő megválasztása, felmentése, visszahívása és elmozdítása
- a Számvizsgáló Bizottság elnökének a jelentésének elfogadása a pénzügyi gazdálkodás éves ellenőrzéséről.

6./ A közgyűlésről jegyzőkönyvet kell felvenni, amelyben a hozott határozatokat folyó arab számozással évenkénti bontásban rögzíteni kell. A közgyűléssel kapcsolatos adminisztrációért az egyesület elnöke felelős. A közgyűlésen felvett jegyzőkönyvekbe bárki betekinthes, saját költségén arról másolatot készíthet. A közgyűlésről olyan nyilvántartást kell vezetni, amely-

ből a döntése tartalma, időpontja és hatálya, illetve a döntést támogatók és ellenzők szám-
aránya – ha lehetséges személye – megállapítható.

7./ A közgyűlések nyilvánosak, azokon tanácskozási joggal bárki részt vehet.

8./ A közgyűlés döntéseit az érintettekkel postai úton köteles közölni, míg nyilvánosságra a tár-
saság székhelyén lévő faliújság valamint a társaság székhelyén működő polgármesteri hiva-
tal ingyenes hirdetője útján köteles tenni.

VI.

A társaság vezetősége

1./ A társaság végrehajtó szerve a vezetőség, amely két közgyűlés között irányítja a társaság
munkáját. Tevékenységéért a közgyűlésnek felelős. A vezetőség 3 főből áll.

A vezetőség tagjait a közgyűlés 5 évre választja meg. A vezetőség tagjai külön szövegezett
nyilatkozatban fogadják el a tisztséget és nyilatkoznak a tisztség betöltésére vonatkozó kizá-
ró okok hiányáról, melyek az alábbiak:

A vezető szerv határozathozatalában nem vehet részt az a személy, aki vagy akinek közeli
hozzátartozója [Ptk. 685. § b) pont], élettársa (a továbbiakban együtt: hozzátartozó) a hatá-
rozat alapján

a) kötelezettség vagy felelősség alól mentesül, vagy

b) bármilyen más előnyben részesül, illetve a megköthető jogügyletben egyébként érdekelt.
Nem minősül előnynek a közhasznú szervezet cél szerinti juttatásai keretében a bárki ál-
tal megkötés nélkül igénybe vehető nem pénzbeli szolgáltatás, illetve a társadalmi szer-
vezet által tagjának, a tagsági jogviszony alapján nyújtott, létesítő okiratnak megfelelő
cél szerinti juttatás.

c) a közhasznú szervezet megszűntét követő két évig nem lehet más közhasznú szervezet
vezető tisztségviselője az a személy, aki olyan közhasznú szervezetnél töltött be – annak
megszűntét megelőző két évben legalább egy évig – vezető tisztséget, amely az adózás
rendjéről szóló törvény szerinti köztartozását nem egyenlítette ki.

A vezetőségi tag tudomással bír arról, hogy a közhasznú szervezet megszűntét követő két
évig nem lehet más közhasznú szervezet vezető tisztségviselője az a személy, aki olyan
közhasznú szervezetnél töltött be – annak megszűntét megelőző két évben legalább egy évig
– vezető tisztséget, amely az adózás rendjéről szóló törvény szerinti köztartozását nem
egyenlítette ki.

A vezetőségi tagság betöltésének további feltétele a büntetlen előélet és a magyar állampol-
gárság.

2./ A vezetőség feladatai az alábbiak:

- a közgyűlés összehívása,
- az egyesületi tevékenység irányítása,
- a közgyűlés előkészítése,
- a költségvetés, éves beszámoló előkészítése,
- a társaság alapszabálya érvényesülésének figyelemmel kísérése,
- döntés tagfelvételi ügyekben,

- döntés a társaság tevékenységét érintő minden olyan kérdésben, amely nem tartozik a közgyűlés hatáskörébe.

3./ A vezetőség terv szerint ülésezik szükség szerint, de évente legalább négy alkalommal. A vezetőségi üléseket az elnök hívja össze. Az elnök a napirendi pontokat tartalmazó meghívót köteles az ülés napját megelőzően úgy postai úton megküldeni a tagságnak, hogy azt az ülés napját megelőző 5. napon legkésőbb kézhez vegyék.

Az ülés akkor határozatképes, ha azon legalább 2 vezetőségi tag jelen van. A vezetőség a határozatait nyílt szavazással, egyszerű szótöbbséggel hozza. A vezetőség ülései nyíltak, azon tanácskozási joggal bárki részt vehet.

4./ A vezetőség évente egyszer beszámol a tagságnak az éves tevékenységéről.

5./ A vezetőség köteles olyan nyilvántartást vezetni, amelyből a vezető szerv döntésének tartalma, időpontja és hatálya, illetve a döntést támogatók és ellenzők számaránya –, ha lehetséges, személye – megállapítható.

6./ A vezetőség döntéseit az érintettekkel postai úton köteles közölni, míg nyilvánosságra a társaság székhelyén lévő faliújság valamint az egyesület székhelyén működő polgármesteri hivatal ingyenes hirdetője útján köteles tenni.

VII.

A Számvizsgáló Bizottság

1./ A Számvizsgáló bizottság tagjait és elnökét a közgyűlés szavazza meg.

2./ A háromtagú Számvizsgáló Bizottság bármikor, évente azonban legalább egyszer, a közgyűlés megtartása előtt köteles a Társaság pénzgazdálkodását és pénzügyi nyilvántartásait tételen megvizsgálni, és ennek eredményéről a közgyűlésnek jelentést tenni.

A bizottság elnökét és két tagját a közgyűlés választja, megbízatásuk öt évre szól.

A bizottság tagjai nem lehetnek egyidejűleg a vezetőség tagjai.

A bizottság köteles ellenőrizni az egyesület alapszabályszerű működését, a költségvetés, valamint a testületi szervek határozatainak végrehajtását, az anyagkezelési és a bizonylati fegyelem betartását.

Ha a bizottság ellenőrzése során hiányosságot állapít meg, arról a vezetőséget, súlyosabb esetben a közgyűlést tájékoztatja. A bizottság ez irányú indítványa alapján a rendkívüli közgyűlést 30 napon belül össze kell hívni.

A bizottság elnöke és tagjai egyidejűleg nem lehetnek a vezetőség tagjai, illetve nem lehetnek a társasággal munkaviszonyban, vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban.

Nem lehet a számvizsgáló bizottság elnöke vagy tagja az a személy, aki:

- a vezető szerv elnöke vagy tagja;
- a közhasznú szervezettel a megbízatásán kívül más tevékenység kifejtésére irányuló munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban áll, ha jogszabály másképp nem rendelkezik;
- a közhasznú szervezet cél szerinti juttatásából részesül – kivéve a bárki által megkötés nélkül igénybe vehető nem pénzbeli szolgáltatásokat –; illetve

- d) az a)–c) pontban meghatározott személyek hozzátartozója;
- e) a közhasznú szervezetekről szóló törvény 9. § (1) bekezdésében foglaltak alapján ki van zárva.

Pénztáros

A Társaság vezetősége által megbízott, megfelelő szakértelemmel rendelkező pénztáros a mindenkori érvényben lévő pénzügyi szabályoknak megfelelően kezeli a Társaság vagyonát. Végzi a könyvelést, a pénzkezelést, eleget tesz a jogszabályokban előírt jelentési és bevallási kötelezettségeknek. A pénzforgalomról minden évben a közgyűlés megtartása előtt számszerű jelentést készít, és azt felülvizsgálat végett a Számvizsgáló Bizottságnak bemutatja.

VIII.

A társaság pénzügyi alapja és gazdálkodása

- 1./ A társaság pénzügyi alapja a tagsági díjakból, természetes személyek és jogi személyek felajánlásaiból, hozzájárulásaiból képződik.
- 2./ A társaság tagjai és pártoló tagjai évente a közgyűlés által meghatározott tagdíjat fizetnek. A tagok a közgyűlés által meghatározott tagdíjnál magasabb összeget is fizethetnek tagdíjként. A tagdíjfizetési kötelezettség a belépés napjától kezdődően esedékes.
- 3./ A társaság tartozásaiért saját vagyonával felel, a társaság tagjai a tagdíj fizetésén túl a társaság tartozásaiért saját vagyonukkal nem felelnek.
- 4./ A társaság nem zárja ki, hogy tagjain kívül más is részesülhessen a közhasznú szolgáltatásaiból.
- 5./ Vállalkozási tevékenységet csak közhasznú céljainak megvalósítása érdekében, azokat nem veszélyeztetve végez.
- 6./ A társaság gazdálkodása során elért eredményét nem osztja fel, azt a jelen létesítő okiratában meghatározott tevékenységére fordítja.
- 7./ A társaság nevében vagy javára történő adománygyűjtés nem járhat az adományozók, illetőleg más személyek zaklatásával, a személyhez fűződő jogok és az emberi méltóság sérelmével. Az adománygyűjtés csak a társaság írásbeli meghatalmazása alapján végezhető. A juttatott adományokat könyv szerinti, ennek hiányában a szokásos piaci áron kell nyilvántartásba venni.
- 8./ A társaság az államháztartás alrendszereitől – a normatív támogatás kivételével – csak írásbeli szerződés alapján részesülhet támogatásban. A szerződésben meg kell határozni a támogatással való elszámolás feltételeit és módját.
- 9./ A társaság
  - váltót, illetve más hitelviszonyt megtestesítő értékpapírt nem bocsáthat ki,
  - vállalkozásának fejlesztéséhez közhasznú tevékenységét veszélyeztető mértékű hitelt nem vehet fel;

- az államháztartás alrendszeraitől kapott támogatást hitel fedezetűl, illetve hitel törlesztésére nem használhatja fel.

10./ A társaság működésével kapcsolatban keletkezett valamennyi – közgyűlési, vezetőségi felügyelő bizottsági, egyéb társasági – iratba széles körben bárki betekinthez, azokról saját költségén másolatot kérhet. A betekintési igényt az elnöknel kell írásban bejelenteni, aki ezen igénynek a kérelem kézhezvételét követő 5 napon belül köteles eleget tenni. A társaság működése nyilvános, valamennyi beszámolóját bárki megtekintheti.

IX.

A társaság jogképessége, képviselete, felelőssége

- 1./ A társaság jogi személy, amely jogképességgel rendelkezik.
- 2./ A társaság képviseletére **a társaság elnöke jogosult**. A bankszámla feletti rendelkezésre az elnök és bármely vezetőségi tag együttesen jogosult.

X.

Nyilvántartási szabályok

A társasága cél szerinti tevékenységéből, illetve vállalkozási tevékenységéből származó bevételeit és ráfordításait elkülönítetten kell hogy nyilvántartsa. A nyilvántartásokra egyebekben a reá irányadó könyvvizelési szabályokat kell alkalmazni.

XI.

Beszámolási szabályok

- 1./ A társaság köteles az éves beszámoló jóváhagyásával egyidejűleg közhasznúsági jelentést készíteni. A közhasznúsági jelentés elfogadása a közgyűlés kizárólagos hatáskörébe tartozik. A közhasznúsági jelentés tartalmazza:
  - a) a számviteli beszámolót;
  - b) a költségvetési támogatás felhasználását;
  - c) a vagyon felhasználásával kapcsolatos kimutatást;
  - d) a cél szerinti juttatások kimutatását;
  - e) a központi költségvetési szervtől, az elkülönített állami pénzalaptól, a helyi önkormányzattól, a kisebbségi települési önkormányzattól, a települési önkormányzatok társulásától, az egészségbiztosítási önkormányzattól és mindezek szerveitől kapott támogatás mértékét;
  - f) a közhasznú szervezet vezető tisztségviselőinek nyújtott juttatások értékét, illetve összegét;
  - g) a közhasznú tevékenységről szóló rövid tartalmi beszámolót.A társaság éves közhasznúsági jelentésébe bárki betekinthez, illetőleg abból saját költségére másolatot készíthet.
- 2./ A társaság a közhasznú jogállásának megszűnésekor köteles esedékes köztartozásait rendezni, illetőleg közszolgáltatás ellátására irányuló szerződéséből eredő kötelezettségeit időarányosan teljesíteni.

XII.
Vegyes és záró rendelkezések

- 1./ A társaság megszűnik, ha
  - a feloszlását a közgyűlés kimondja,
  - más egyesülettel való egyesülését a közgyűlés kimondja,
  - az arra jogosult szerv feloszlítja, illetve megszűnését elrendeli.
- 2./ A társaság megszűnése esetén vagyonának a hitelezők kielégítése utáni felosztásáról a közgyűlés rendelkezik.
- 3./ A társaság feletti adóellenőrzést a közhasznú szervezet székhelye szerint illetékes adóhatóság, a költségvetési támogatás felhasználásának ellenőrzését az Állami Számvevőszék, a törvényességi felügyeletet pedig – a közhasznú működés tekintetében – a reá irányadó szabályok szerint az ügyészség látja el.
- 4./ A társaság közvetlen politikai tevékenységet nem folytat, szervezete pártoktól független és azoknak anyagi támogatást nem nyújt.
- 5./ A társaság alapszabályában nem szabályozott kérdésekben az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény, a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyve, illetőleg a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény rendelkezései az irányadóak.
- 6./ Jelen alapszabályt a társaság közgyűlése 2005. november 14. napján a 3/2005. sz. határozatával jóváhagyta.

Debrecen, 2005. november 14.

Pozsonyi József
elnök

A Tiszántúli Történész Társaság alapító tagjai

ARNÓTH SÁNDOR történész, múzeumigazgató

4150 Püspökladány, Szücs Sándor u. 3.

kfmuseum@enternet.hu

Születési éve: 1960

Munkahelye: Karacs Ferenc Múzeum, Püspökladány

Kutatási területe: a 19. századi magyar történelem

1960. február 22-én született Püspökladányban. 1978-ban érettségizett a debreceni Landler Jenő Szakközépiskola vasútépész szakán. 1979-től 1983-ig a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola magyar nyelv és irodalom-történelem szakos hallgatója volt, majd 1987-ben a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem történelem szakán szerzett diplomát. Két fő kutatási témája a püspökladányi zsidóság története és a Sárrét részvétele az 1848/49-es eseményekben volt.

1983-tól 1989-ig Püspökladányban dolgozott a Petritelepi Általános Iskolában tanárként. 1989 óta vezeti a Karacs Ferenc Múzeumot. 1990 óta a Püspökladány Kultúrájáért Alapítvány titkára, 1994 óta a Kossuth Olvasókör elnöke. A múzeum igazgatójaként folyamatosan érdeklődéssel nyomon követi a különböző régészeti feltárások, történelmi horderejű kutatások eredményeit.

1998–2006 között a Fidesz országgyűlési képviselője lett, 1998–2002 között a Költségvetési és Pénzügyi Bizottságnak, az Emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi Bizottságnak és a Millenniumi Albizottságnak volt a tagja. 2002 óta a Költségvetési és pénzügyi bizottság tagjaként tevékenykedett. Honatyaként is aktívan dolgozott a múzeumban és minden lehetséges alkalommal próbálta előtérbe helyezni a történelem iránti elhivatottságát.

Publikációs jegyzék:

1. *Adalékok a püspökladányi zsidók történetéhez.* in.: a Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1992–1993. 207–218.pp.

dr. BAGI GÁBOR történész, muzeológus

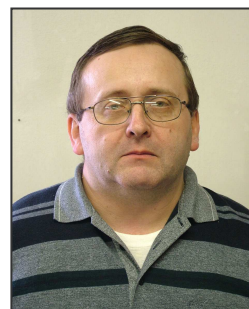
5000 Szolnok, Mikszáth Kálmán u. 14. II/9.

Születési éve: 1960

Munkahelye: Damjanich Múzeum, Szolnok

Tudományos fokozata: kandidátus (1994)

Kutatási területe: Jász-Nagykun-Szolnok megye középkori és újkori története

1960. január 26-án született Szolnokon. Előbb az Egeri Tanárképző Főiskolán tanult, majd a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem történelem szakán szerzett kiegészítő diplomát. 1984. július 1-jétől dolgozik a szolnoki Damjanich János Múzeumban, mint történész, muzeológus. Míthogy Jász-Nagykun-Szolnok megye története megíratlan, és levéltári forrásai döntően feltáratlanok, a múzeumba kerülésétől

kezdve az e területre vonatkozó történeti források feltárását, illetve az ennek alapján az egyes résztémákat tekintette, illetve tekinti mindmáig alapvetőnek.

Kezdetben a 18–19. századi Jászkun Kerület történetét kutatta. E témakörben készült el 1989-ben doktori dolgozata (A Jászkun Kerület és a reform országgyűlések), illetve 1993-ban kandidátusi értekezése (A Jászkun Kerület társadalma a redempciótól a polgári forradalomig). Utóbb mindkettő megjelent Szolnokon a múzeum kiadványaként. A társadalom- illetve politikatörténet mellett a területhez kapcsolódóan több gazdaságtörténeti (főképp agrár- és ipartörténeti), kultúr- és művelődéstörténeti, valamint hadtörténeti témát is feldolgozta, de településmonográfiákban is kapott megbízást (Kiskunhalas, Karcag, Kunszentmárton). A további „aprómunka” mellett az elmúlt egy évtizedben folyamatosan gyűjtötte az adatokat a magyarországi, közép-európai, illetve az európai „szabadparaszti társadalmak” feudalizmus kori történetére vonatkozólag. E témával kapcsolatban is több cikket publikált és tervezi egy nagyobb, összefoglaló munka megírását is.

A Jászkunság történetének feltárása mellett a kezdetektől fogva törekedett a mai Jász-Nagykun-Szolnok Megye nem úrbéresi részei történetének megismerésére. Az elmúlt tíz esztendőben kutatási területe fokozatosan kibővült az egész megye és a Közép-Tiszavidék nem jászkun részeinek (azaz a Magyar Alföld egy jelentős régiója) jó ezer éves múltjára (pontosabban e területeknek az első világháborúig terjedő történetére). E témakörben meglehetősen sok hazai levéltárban kutatott s végezett „alap” anyaggyűjtéseket, amelyeknek később nagy hasznát vette. Aránylag jó adatbázist sikerült összegyűjtenie a megye Mohács előtti történetére vonatkozólag, és jelenleg ennek a török korra vonatkozó (igaz, nem török nyelvű forrásokkal történő) kibővítésével is foglalkozik. Több e vidékre eső település monográfiájában is közreműködött (Tiszaörs, Abádszalók, Szolnok, Tiszaföldvár, Törökszentmiklós, Besenyszög). Ezekben különböző időszakok történetével foglalkozott, olykor a honfoglalástól a török hódítás, máskor a török kiűzése és az újjátelepülés koráig, esetenként pedig a 18–19. századi feudáliskor bemutatását is elvégezte.

E munkák eredményeképp az elmúlt években már lehetősége nyílt Jász-Nagykun-Szolnok megye története egyes időszakainak rövidebb-hosszabb terjedelmű összefoglalásaira, ami alapján egy nagyobb lélegzetű megyetörténeti munka megírása kezd körvonalazódni. Emellett a megyeterület Rákóczi-kori történetének összefoglalása, és egy, a megyei történeti kutatások történetét feldolgozó munka is a tervei között szerepel.

A Tiszazug kapcsán ő készítettem el a Száz Magyar Falu című sorozat Cibakháza kötetét, ami 2001-ben jelent meg. (A társszerző, Szurmay Zoltán a fotóanyagot állította össze.) Cibakházaéhoz, illetve a Tiszazughoz kapcsolódóan több hosszabb-rövidebb írása, forrásközlése jelent már meg, illetve van kiadás alatt. Ezek jórészt a Pest Megyei Levéltárban őrzött Földváry család iratanyagán alapulnak. A további tervei között szerepel egy Nagyrév történetével kapcsolatos munka megírása is, másokkal közösen.

Publikációs jegyzékében pillanatnyilag 3 könyv, mintegy 60 nagyobb, közel 40 kisebb tanulmány, és közel 50 hosszabb-rövidebb ismeretterjesztő írás szerepel, amelyek döntő többsége önálló levéltári kutatásokon alapul.

Publikációs jegyzék:

Önálló kötetek:

1. *A Jászkun Kerület és a reformországgyűlések.* (A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Közleményei, 47.) Szolnok, 1991. 1–264.pp.
2. *A Jászkun Kerület társadalma a redempciótól a polgári forradalomig 1745–1848.* (A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Közleményei, 57.) Szolnok, 1995. 1–286.pp. Újabb kiadás 2005-ben, e sorozat 60. köteteként.

3. *Cibakháza. Száz magyar falu. /Szurmay Zoltánnal közösen./* (Száz magyar Falu Könyvesháza) Budapest, 2001. 1–185.pp.

Tanulmányok:

1. *Egy bácskai kitelepülés történeti háttere. (A tiszta-vidéki úrbéres települések kivándorlási kísérletei a Bácskába 1785/1787-ben)* In.: Jubileumi Tudományos Ülés a jászkunságiak bácskai kitelepülésének 200. évfordulóján. Kisújszállás, 1986. április 19–20. In.: A Szolnok Megyei Múzeumok Közleményei, 41–42. Szerk.: Kaposvári Gyöngyi – Bagi Gábor. Szolnok, 1989. 131–162.pp.
2. *Pusztamonostor, Tizasüly, Tiszatenyő, valamint Tiszafüred és Újszász története* (az utóbbi kettő társszerzőként). In.: Adatok Szolnok megye történetéből II. köt. Szerk.: Botka János. Szolnok, 1989. 118–131., 386–415., 593–610., 657–670., 815–834.pp.
3. *Követküldés, követi utasítások a Jászkun Kerületben 1790–1811 között.* In.: Zounuk, 6. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve Szerk.: Botka János. Szolnok, 1991. 331–350.pp.
4. *Tiszaörs és környékének története a honfoglalástól a török kiűzéséig.* In.: Tiszaörs. Tanulmányok a falu múltjából Szerk.: Szabó István. Debrecen, 1992. 75–105.pp.
5. *Megjegyzések Szolnok ispán történetéhez.* In.: Jászkunság, 1992. október. 27–30.pp.
6. *Adalékok Kossuth Lajos és Illéssy János barátságához.* In.: Zounuk, 8. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve. Szerk.: Botka János. Szolnok, 1993. 337–348.pp.
7. *Katonáskodás, katonai szolgálat a magyarországi jászoknál a XIII–XIX. században.* In.: A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Évkönyve 8. Szerk.: Madaras László és Szabó László. Szolnok, 1993. 247–266.pp.
8. *Thonuzoba és a kemeji besenyő telepítés* In: Jászkunság, 1993. 5. sz. 26–29.pp.
9. *Adatok, megjegyzések a redemptus-irredemptus viszony értelmezéséhez a Jászkun Kerületben* In.: Zounuk, A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve 9. Szerk.: Zádor Béláné. Szolnok, 1994. 9–29.pp.
10. *Adalékok a karcagi határ településeinek és birtokosainak történetéhez a tatárjárástól a török hódítás koráig.* In.: A szülőföld szolgálatában. Tanulmányok a 60 éves Fazekas Mihály tiszteletére. Szerk.: Gulyás Katalin közreműködésével Bagi Gábor. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Közleményei, 49. Szolnok, 1994. 63–74.pp.
11. *A Jászkun Kerület településeinek leírása 1750-ben.* Zounuk, 10. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve. Szerk.: Zádorné Zsoldos Mária. Szolnok, 1995. 233–284.pp.
12. *Ismeretlen irodalmi próbálkozások a XIX. század elejéről.* In.: Tanulmányok és Közlemények. Szerk.: Ujváry Zoltán. Debrecen–Szolnok, 1995. 493–499.pp.
13. *Abád és Szalók története a honfoglalástól a török kiűzéséig.* In.: Abádszalók története. Szerk.: Ujváry Zoltán. Abádszalók, 1996. 90–120.pp.
14. *Vallási problémák a Jászkun Kerületben a redempciótól a polgári forradalomig. A Jászkunság összefogása.* Tanulmányok a Jászkunság történetéből. Szerk.: Bellon Tibor és Örsi Julianna. Karcag, 1996. 125–144.pp.
15. *Egy 1844-es leírás a Jászkun Kerület községi igazgatásáról.* Zounuk, 11. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve. Szerk.: Zádor Béláné. Szolnok, 1996. 343–354.pp.
16. *Cigányok a Jászságban 1768-ban.* Jászsági Évkönyv, 1997. Szerk.: Pető László. Jászberény, 1996. 96–120.pp.
17. *Adalékok a jászok kiskunsági pusztáinak benépesüléséhez a XVIII–XIX. században. Migráció és település a Duna–Tisza közén 2.* Szerk.: Juhász Antal. Szeged, 1997. 19–36.pp.
18. *A szabadparaszti fejlődés magyarországi és európai jellegzetességeihez.* In.: Az Alföld társadalma. Az Arany János Múzeum Közleményei VIII. Szerk.: Novák László. Nagykovács, 1997. 173–185.pp.
19. *Alattyán, Abádszalók, Jánoshida, Jászapáti, Jászboldogháza, Jászdósa, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászladány, Jászszentandrás, Jásztelek.* Szócikkek a Révay Lexikonhoz. Budapest, I. köt. 6–8., 208.p., X. köt. 653., 704–705., 709–710., 713., 714–715., 719–720.pp.
20. *A jászkun redempció.* „A Jászság a magyar kultúrában” Konferencia, 1995. Szerk.: Ujváry Zoltán. Jászkunsági Füzetek, 12. Szolnok, 1998. 15–33.pp.
21. *Egy XIX. századi jászsági politikus, kecskeméti Peithes József.* „A Jászság a magyar kultúrában” Konferencia, 1995. Szerk.: Ujváry Zoltán. Jászkunsági Füzetek, 12. Szolnok, 1998. 102–109.pp.

22. *Az apáti „kis kuruc háború”*. Társadalmi konfliktusok Jászapáti 1812–1820 között. Tisicum 3. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Évkönyve X. Szerk.: Szabó László és Tóth László. Szolnok, 1998. 29–46.pp.
23. *Jász-Nagykun-Szolnok megye története a török hódítástól a megye megalakulásáig 1526–1876*. In.: Jász-Nagykun-Szolnok Megye kézikönyve. Szerk.: Novák László. CEBA Kiadó, 1998. 37–42.pp.
24. *Adalékok a katonaiállás sajátosságaihoz, eredményeihez a Jászkun Kerületben 1848/49-ben*. Szerk.: Zádorné Zsoldos Mária. Zounuk, 13. Szolnok, 1998. 9–39.pp.
25. *Szolnok város története a honfoglalástól a szabadságharc bukásáig*. In.: Szolnok. A várispánságtól a harmadik évezred küszöbéig. Szerk.: V. Szász József. Budapest, 2000. 9–32.pp.
26. *Adatok a Közép-Tiszavidék középkori természeti viszonyaihoz, s a vizek hasznosításához*. In.: „Az ezer év a Tisza mentén” című kiállítás tanulmánykötete. Szerk.: Sári Zoltán. Szolnok, 2000. 113–157.pp.
27. *Kísérletek a magyarországi szabadparaszti fejlődés fő irányainak megajzolására, különösképp a XVII–XIX. században. Vármegyék és szabad kerületek I–II*. A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Közleményei, 27. Szerk.: Radics Kálmán. Debrecen, 2001. 181–195.pp.
28. *A Jászkun Kerület társadalmának főbb jellemzői 1745–1848 között*. In.: Vármegyék, szabad kerületek I–II. A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Közleményei, 27. Debrecen, 2001. 171–180.pp.
29. *Kiskunhalas társadalmát a redempciótól a polgári forradalomig (1745–1848)*. Kiskunhalas története II. Tanulmányok Kiskunhalasról a 18–19. századból. Szerk.: Ö. Kovács József–Szakál Aurél. Kiskunhalas, 2001. 355–388.pp.
30. *Adalékok Törökszentmiklós (és pusztái) történetéhez a honfoglalástól a török hódítás koráig. Fejezetek Törökszentmiklós múltjából*. Szerk.: Selmeczi László – Szabó Antal. Törökszentmiklós, 2001. 139–168.pp.
31. *Szolnok visszafoglalása 1685-ben, és jelentősége a török elleni felszabadító háború első szakaszában*. In.: Zounuk, 16. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve. Szerk.: Zádorné Zsoldos Mária. Szolnok, 2001. 9–38.pp.
32. *Jász-Nagykun-Szolnok megye Magyarország közigazgatási térképén*. In.: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Millenniumi Emlékkönyv Főszerk.: Botka János. Szolnok, 2001. 19–31.pp.
33. *Szentlászlótól Jászszentlászlóig*. In.: Tanulmányok Jászszentlászlóról. Szerk.: Szücs Judit. Jászszentlászló, 2001. 27–35.pp.
34. *Jász-Nagykun-Szolnok megye történeti vázlata a honfoglalástól a tatárjárásig (895–1241)*. In.: Szolnoki Tudományos Közlemények V. A Magyar Tudomány Napja alkalmából Szolnokon rendezett konferencia előadásai. Szerk.: Kádár Zoltán, Kertész Róbert. Szolnok, 2001. 61–65.pp.
35. *A II. József-féle kataszteri felmérés eredményei a Jászkun Kerületben*. In.: Gazdálkodás az Alföldön. Földművelés. Az Arany János Múzeum Közleményei IX. Szerk.: Novák László. Nagykovács, 2002. 247–268.pp.
36. *Megjegyzések a jászok terjeszkedéséhez a XV. század első felében*. In.: Ember és környezete. Tudományos ülésszak 1999. november 22–23-án Szolnokon. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Közleményei, 58. Szerk.: Tolnay Gábor. Szolnok, 2002. 125–135.pp.
37. *Adalékok, szempontok a puszták jelentőségének megítéléséhez a Jászkunságban (1745–1876)*. In.: A Jászkunság kutatása, 2000. Tudományos Konferencia a Kiskun Múzeumban. Szerk.: Bánkiné dr. Molnár Erzsébet – H. dr. Bathó Edit – Kiss Erika. Jászsági Könyvtár 5., Kiskunfélegyháza – Jászberény, 2002. 57–68.pp.
38. *Tiszaföldvár története a honfoglalástól 1876-ig*. In.: Tiszaföldvár. Fejezetek a város történetéből. Szerk.: Kelemen Éva – Pató Mária – Szlankó István. Tiszaföldvár, 2002. 39–78.pp.
39. *Jász-Nagykun-Szolnok megye történeti vázlata a tatárjárástól a mohácsi vészig (1241–1526)*. In.: Szolnoki Tudományos Közlemények VI., a Magyar Tudomány Napja alkalmából Szolnokon rendezett konferencia előadásai. Szerk.: Kádár Zoltán, Szabolcsi Róbert, Pelikán Lajos. Szolnok, 2002. CD-ROM.
40. *A jász autonómia utóélete*. In.: Autonóm közösségek a magyar történelemben. Szerk.: Bánkiné Molnár Erzsébet. Bibliotheca Cumanica 5., Kiskunfélegyháza, 2003.
41. *Jász-Nagykun-Szolnok megyetörténeti vázlata a Rákóczi-szabadságharc idején. I. A szabadságharc kitörése. (1703.)* In.: Szolnoki Tudományos Közlemények VII., a Magyar Tudomány Napja alkalmából Szolnokon rendezett konferencia előadásai. Szerk.: Kádár Zoltán, Szabolcsi Róbert, Pelikán Lajos. Szolnok, 2003. CD-ROM. 1–8.pp.

42. *A Rákóczi-szabadságharc Jász-Nagykun-Szolnok megye területén.* In.: Karcagi Kalendárium, 2004. Szerk.: Órsi Zsolt Karcag, 2004. 80–96.pp.
43. *A besenyőzi határ településeinek története a honfoglalástól a török hódítás koráig.* In.: Tisicum XIII. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Évkönyve. Szerk.: Horváth László, H. Bathó Edit, Kaposvári Gyöngyi, Tárnoki Judit, Vadász István. Szolnok, 2003. 111–122.pp.
44. *Források az úrbérrendezés és a jobbágyfelszabadítás történetéhez Cibakházán.* In.: Zounuk, 19. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve. Szerk.: Zádorné Zsoldos Mária. Szolnok, 2004. 303–340.pp.
45. *Jász-Nagykun-Szolnok megye történeti vázlata a Rákóczi-szabadságharc idején 2. A főbb hadműveletek és a megye pusztulása 1710-ig.* In.: Szolnoki Tudományos Közlemények VIII., a Magyar Tudomány Napja alkalmából Szolnokon rendezett konferencia előadásai. Szerk.: Kádár Zoltán, Szabolcsi Róbert, Pelikán Lajos. Szolnok, 2004. CD-ROM. 1–7.pp.
46. *Megjegyzések az állatlétszámok és fajtak megoszlásához a Jászkun Kerületben 1745–1848 között.* In.: Az Alföld gazdálkodása. Állattenyésztés. A Nagykőrösi Arany János Múzeum Közleményei X., Szerk.: Novák László Ferenc. Nagykőrös, 2004. 315–329.pp.
47. *A nemi erkölcs és a statisztika (Adatok és mérhetőség a Jászkunságban 1790–1848 között).* In.: Tisicum XIV. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Évkönyve XIV., Szerk.: Horváth László. Szolnok, 2005. 305–312.pp.
48. *A Jászkun Kerület nemesei a polgári forradalom előtt.* In.: Jogszabályok – jogszokások. Jászkunság kutatása 2005. Szerk.: Bánkiné Molnár Erzsébet. Bibliotheca Comanica 6., Kiskunfélegyháza, 2005. 145–164.pp.
49. *Száz éve halt meg Illéssy János (1861–1905) történész-levéltáros.* In.: Zounuk, 20. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve Szerk.: Dr. Zádorné Dr. Zsoldos Mária. Szolnok, 2005. 339–360.pp.
50. *A szolnoki vár szerepe a Rákóczi-szabadságharc első éveiben (1703–1706).* A Magyar Tudomány Napja alkalmából Szolnokon 2005. novemberében rendezett konferencia előadásai. Szerk.: Kádár Zoltán–Pelikán Lajos–Szabolcsi Róbert. CD-ROM. Szolnok, 2005. 1–8.pp.
51. *A Törökszentmiklós melletti kuruc-rác összecsapás 1705. május 24/25-én.* Fejezetek Törökszentmiklós múltjából II., Szerk.: Szabó Antal. Törökszentmiklós, 2005. 73–82.pp.
52. *Törökszentmiklós és határa az Árpád-korban.* In.: Fejezetek Törökszentmiklós múltjából II. Szerk.: Szabó Antal. Törökszentmiklós, 2005. 23–36.pp.
53. *Törökszentmiklós igazgatástörténete a kezdetektől 1944-ig.* In.: Fejezetek Törökszentmiklós múltjából II. Szerk.: Szabó Antal. Törökszentmiklós, 2005. 83–106.pp.

dr. BAGI ZOLTÁN PÉTER PhD főlevéltáros,
 a Szegedi Tudományegyetem tudományos segédmunkatársa
 6723 Szeged, Malom u. 11.
 zoliszeged@freemail.hu
 Születési éve: 1974
 Munkahelye: Csongrád Megyei Levéltár, Szeged
 Kutatási területe: A Német-római Birodalom és a Magyar
 Királyság kapcsolata a 16–17. században

1974. december 30-án született Debrecenben. Tizennyolc éves koráig a „Kálvinista Rómától” mintegy 25 kilométerre nyugatra elterülő Balmazújvároson élt szüleiivel. Itt végezte általános és középiskoláit is. Általános iskolás korában két alkalommal nyert Hajdú-Bihar Megyei tanulmányi versenyt történelemből, míg gimnáziumban a Magyar Írószövetség pályázatán kapott első díjat tanulmány kategóriában egy történelmi témájú pályaművével, s emellett Sárvár város különdíját is elnyerte. Érettségi után, 1993-ban sikeresen felvételizett a József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának

Történelem szakára. Itt Dr. Tóth Sándor László irányításával kezdte el kutatásait a 15 éves háború történetéről, közelebbről Esztergom 1595. évi ostromáról. Elkészült dolgozatával 1997-ben az OTDK miskolci döntőjében második helyezést ért el. A diploma megszerzése után 1998-ban felvételt nyert az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Történelemtudományi Doktori Iskolájának Kora Újkori magyar történelmi programjába. Témavezetője, dr. R. Várkonyi Ágnes professzorasszony irányításával tovább folytatta kutatásait immáron „a Német-római Birodalom és a Magyar Királyság kapcsolatairól a tizenöt éves háború időszakából” című témakörben. 1999. novemberétől a Csongrád Megyei Levéltár alkalmazásában áll. Szentesen, majd 2002 óta Szegeden dolgozik levéltárosként. 2000. februárjától óraadóként a Szegedi Tudományegyetemen is alkalmazásban áll, 2005 februárjában pedig ugyanezen egyetem tudományos segédmunkatársa lett. Választott disszertációs témájának kutatásához három alkalommal nyert el ösztöndíjat, amelyeket a bécsi levéltárakban fellelhető iratok összegyűjtésére használt fel: 2002 és 2004 Collegium Hungaricum, 2005 Aktion Österreich. Az elmúlt öt esztendőben több konferencia megszervezésén dolgozott. Ezek közül a legfontosabb a Koraujkori PhD konferencia, amelynek céljával azt tűzte ki, hogy az egész országban a kora újkori magyar történelemmel foglalkozó, ám még tudományos fokozattal nem rendelkező kutatók számára előadási lehetőséget teremtsen. Választott témáján kívül részt vett a magyarországi boszorkányperek feldolgozásában illetve több tanulmányt készített Szentes város 18. századi múltjáról.

Publikációs jegyzék:

Könyvfejezet

1. „...*Ötlet boszorkánnak kiáltotta legyen...*” *Boszorkányperek Szentes város XVIII. századi büntetőpe-reiben.* Szerk.: Labádi Lajos. In.: *Tanulmányok Szentes város történetéből.* 2001.
2. *A szentesi református eklézsia története a 18. században. Mezőváros, reformáció és irodalom (16–18. század).* Historia Litteraria 18. Szerk. Szabó András. Budapest, 2005.

Tanulmányok:

1. *Esztergom 1595-ös ostroma.* Aetas, 1999/4.
2. *Az 1570. évi speyeri birodalmi gyűlés és a török kérdés.* Világtörténet, 2001 tavasz-nyár
3. *Az 1595-ben Esztergom ostromára rendelt császári hadsereg szervezete és felépítése.* Hadtörténelmi Közlemények, 2001/2–3.
4. *Az 1594. évi regensburgi birodalmi gyűlés hadügyi végzései.* Aetas, 2002/1
5. „...*Szolgám, akit kegyelmes uram parancsára a pasához küldtem...*” *Két jelentés a Buda elestét követő időszak sorsdöntő eseményeiről, különös tekintettel Török Bálint és Werbőczy István sorsa.* Hadtörténelmi Közlemények, 2004/2.

Forrásközlés:

1. *Esztergom 1595-ös visszavétele a napi jelentések tükrében.* Documenta Historica, 1998.

Recenziók:

1. *Tata a tizenöt éves háborúban.* Szerk.: Fatuska János, dr. Fülöp Éva Mária, ifj. Gyüszli László. Hadtörténelmi Közlemények, 1998/3.
2. *Új szintézis a hódoltságról (Hegyi Klára: Török berendezkedés Magyarországon).* Aetas, 1999/4.
3. *Pálffy Géza: A pápai vár felszabadításának emlékezete 1597–1997.* Aetas, 2002/1.
4. *Tóth Sándor László: A mezőkeresztesi csata és a tizenöt éves háború.* Hadtörténelmi Közlemények 2002/2.
5. *Pálffy Géza: Európa védelmében.* Aetas, 2003/4.
6. *Pozsonyi József: A semsei Semsey család története.* Turul, 2003/1.

dr. BENE JÁNOS PhD történész, múzeológus

4400 Nyíregyháza, Jósa András u. 1.

Születési éve: 1955

Munkahelye: Jósa András Múzeum, Nyíregyháza

Kutatási területe: a 19–20. századi magyar történelem,
huszárság története

1955. augusztus 16-án született a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Hernádbüdön. Iskoláit Baktalórántházán végezte, majd a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolára nyert felvételt magyar-történelem szakra, előtte 11 hónapos sorkatonai szolgálatot teljesített Kiskőrösön. A tanárképző főiskolán már az első évben bekapcsolódott a Tudományos Diákkör munkájába, három évig volt a diákkör titkára. Nyaranként dr. Németh Péter múzeumigazgató hívására részt vett a múzeum ásatásain. Jeles diplomával végezvén feleségével, egyben főiskolai csoporttársával, Zámbo Erzsébettel Baktalórántházára, az ottani általános iskolába kerültek tanítani. 1979. január első napjaiban Jászberénybe hívták be tartalékos tiszti tanfolyamra, ahonnan augusztus elején szerelt le. Még a honvédségi szolgálata idején jelentkezett a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem levelező történelem szakára. Időközben ismét dr. Németh Péter hívására munkahelyet változtatva, 1981. július 1-jétől a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Múzeumigazgatóság dolgozója lett történész, muzeológusként. Az egyetemet 1982-ben fejezte be kitüntetéses oklevéllel.

1986. január 1-jével a Jósa András Múzeum Történeti Osztályának vezetőjévé nevezték ki. Négy témakörben folytatott alaposabb kutatásokat: feldolgozta a nyíregyházi, a kisvárdai tűzoltóság történetét (melynek során sikerült 1986. nyarán kiásni és hazahozni a nyíregyházi tűzoltók 1945-ben Ausztriában elrejtett kincseit), az utolsó nemesi felkelés Szabolcs vármegyei történetét, az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc megyei vonatkozású eseményeit, valamint a nyíregyházi és a megyéből sorozott katonaság történetét. Ezek a feldolgozások önálló kötetekben, cikkekben, tanulmánykötetben jelentek meg. Bölcsészdoktori értekezését – melynek témája a nyíregyházi huszárok története volt – 1993. október 13-án védte meg a Kossuth Lajos Tudományegyetemen, 1999. december 11-én ugyanott egyetemi doktori (PhD) fokozatot szerzett. Disszertációja témája a nyíregyházi katonaság második világháborús szereplése. Mindkét esetben Summa cum laude minősítést kapott munkáira.

1991-től munkatársaival két évente huszártalálkozót rendeznek Nyíregyházán, 1995-től a Magyar Huszár Alapítvány égisze alatt, melynek a titkára. 1997-ben szép huszárszobrot állítottak a város egyik terén. 1992-ben nagy don-kanyari megemlékezést, 1998-ban pedig a szabadságharcra emlékezve egész napos, három helyszínes (Kemecse–Nagyhalász–Gávavencsellő) rendezvényt tartottak toborzótáncokkal, könyvbemutatóval, koszorúzásokkal, kiállítás megnyitással összekapcsolva.

Tagja a Magyar Történelmi Társulatnak, a TIT-nek, alapítója a TIT hadtudományi és biztonságpolitikai szakosztályának és a Magyar Huszár és Lovas Hagyományörző Társaságnak. 2000. januárjától ellátja a Jósa András Múzeum Baráti Köre titkári feladatait is. Elnökségi tagja a Megyei Honismereti Szövetségnek és a munkahelyi Közalkalmazotti Tanácsnak.

1983-tól tíz évig volt óraadó a nyíregyházi főiskola történelem tanszékén, az utóbbi években pedig a debreceni egyetem történelmi intézetében vezet alkalmanként hadtudományi speciálkollégiumot.

Publikációs jegyzék:

1. *A nemzetőrség és a honvédség szervezése a kisvárdai járásban 1848–49-ben.* A Rétközi Múzeum Füzetek 9. Kisvárdá, 1990. 95 p.
2. *A nyíregyházi huszárok.* A Jósa András Múzeum Kiadványai 31. Nyíregyháza, 1991. 152 p.

3. *Nyíri bakák a Donnál.* A Báthori István Múzeum Kiadványai 28. Nyírbátor, 1992. 150 p. Társszerző: Szabó Péter.
4. *A nyíregyházi tűzoltók és kincseik.* In.: Jósa András Múzeum Évkönyve XXXIII–XXXV. Nyíregyháza, 1993. 253–290. pp.
5. *A nyíregyházi huszárok hadinaplója, 1941.* (Szerkesztés, bevezető tanulmány, jegyzetek) A Jósa András Múzeum Kiadványai 35. Nyíregyháza, 1993. 127 p.
6. *Népképviselési választások Szabolcs vármegyében és Nyíregyházán.* In.: MTA Tudományos Testülete Közleményei. Nyíregyháza, 1994. 5–28. pp.
7. *Szabadhegy István huszár alezredes naplója.* (Szerkesztés, bevezető tanulmány, jegyzetek) A Jósa András Múzeum Kiadványai 41. Nyíregyháza, 1995. 159 p.
8. *Huszonnégyes honvédek a Kárpátokban.* A Jósa András Múzeum Kiadványai 42. Nyíregyháza, 1997. 175 p. Társszerző: Szabó Péter.
9. *Nemzetörök és honvédek Szabolcs vármegyében.* In.: Forradalom és szabadságharc a Felső-Tisza vidékén. Szerk.: Takács Péter, Nyíregyháza, 1998. 39–49. pp.
10. *115 éves a nyíregyházi tűzoltóság.* Nyíregyháza, 1999. 243 p.
11. *Lázár Sándor 4-es huszár főhadnagy naplója (1944).* Jósa András Múzeum Kiadványai 46. (Szerkesztés, bevezető tanulmány, jegyzetek) Nyíregyháza, 1999. 71 p.
12. *A működő kórház 100 éve.* In.: Adalékok a száz éves nyíregyházi kórház történetéhez. Nyíregyháza, 1999. 49–131. pp.
13. *Újfehértó története 1711-től 1914-ig.* In.: Újfehértó története. Újfehértó, 2000. 231–302. pp.
14. *Tomka Emil: Harctéri napló 1944–1945.* Jósa András Múzeum Kiadványai 48. (Szerkesztés, bevezető tanulmány, jegyzetek) Nyíregyháza, 2001. 392 p.
15. *A nyíregyházi páncélosok a II. világháborúban.* In.: A nyíregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve. XLIV. évf. Nyíregyháza, 2002. 305–328. pp.
16. *A magyar királyi honvéd huszár tisztikar (1938–1945).* Társszerző: Szabó Péter. A Jósa András Múzeum Kiadványai 52. Nyíregyháza, 2003. 566 p.
17. *A nyíregyházi Jósa András Múzeum I. világháborús emlékműje.* In.: Történeti Muzeológiai Szemle. A Magyar Múzeumi Történet Sz Társulat Évkönyve 5. Budapest, 2005. 291–300. pp.
18. *A Mikeczek.* Szerkesztés. Budapest, 2005. 194 p.

BERNÁTSKY FERENC történész muzeológus

6724 Szeged, Öthalom u. 2 3/10.

bernatsky@hotmail.com

Születési éve: 1972

Munkahelye: Tornyai János Múzeum, Hódmezővásárhely

Kutatási területe: helytörténet, választás történet

Bernátsky Ferenc 2002-ben végzett a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán, mint történelem szakos középiskolai tanár. 2004-től PhD-hallgató a SZTE BTK-n. Témája a törvényhatósági bizottsági választások története. 2001. február 1-től dolgozik a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeumban, mint helytörténész és múzeumpedagógus. 2001-től tagja a hódmezővásárhelyi helytörténészeket tömörítő Szeremlei Társaságnak, 2002-től a Pulszky Társaság-Magyar Múzeumi Egyesületnek, 2004-től a MAMUTT-nak (Magyar Múzeumi Történet Sz Társaság).

Publikációs jegyzék:

1. *Bernátsky Ferenc apátplébános.* Szócikk a Vásárhelyi Életrajzi Lexikonban. Szerk.: Kőszegfalvi Ferenc. Hódmezővásárhely, 2002.
2. *Az 1920-as nemzetgyűlési választások Hódmezővásárhelyen, levéltári források tükrében.* In. Dömötör János emlékkönyv. Hódmezővásárhely, 2002. 131–144. pp.

3. *Az 1920-as nemzetgyűlési választások Hódmezővásárhelyen.* MFMÉ Történeti Tanulmányok 5. Szeged, 2002. 145–179.pp.
4. „Az első szocialista követ”. *Az 1922-es nemzetgyűlési választások Hódmezővásárhelyen, levéltári források tükrében.* MFMÉ Történeti Tanulmányok 7. Szeged, 2004. 229–255.pp.

dr. BODNÁR MÓNIKA etnográfus, múzeumigazgató

3630 Putnok, Rákóczi Ferenc u. 66.

gomorimuz@gomortel.hu

Születési éve: 1961

Munkahely: Gömöri Múzeum, Putnok

1961. március 26-án született Kassán. Alap- és középiskolai tanulmányait 1967–1979 között Csehszlovákiában végezte (Szepsi, Kassa, Selmecebánya). 1979-ben csehszlovák állami ösztöndíjasként került Debrecenbe a Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karára, ahol 1984-ben végezett magyar-néprajz szakon. 1995-ben a Kossuth Lajos Tudományegyetemen egyetemi doktori címet szerzett.

1984-től a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumok Igazgatóságánál dolgozik. 1986-ban alakult meg Putnokon a Gömöri Múzeum, aminek vezetését a kezdetektől ellátja. 2001. szeptember 15. és 2002. április 15. között a Nógrád Megyei Múzeum szakmai igazgatóhelyettese volt.

Szakdolgozatát Tornaújfalu népi táplálkozásából, egyetemi doktori disszertációját Felső-Bódva-völgye etnikai és vallási viszonyairól írta. Érdeklődése elsősorban az interetnikus kapcsolatok kutatása felé vonzotta, de jelentek meg publikációs táplálkozás és népszokások témakörben is. Évek óta foglalkozik Putnok földesurainak, a gróf Serényi családnak a történetével, e témakörben is jelentek meg publikációi. Kb. 30 cikket, tanulmányt, mintegy 40 könyvismertést és ugyanennyi egyéb írást publikált. 1993 óta szerkeszti a Gömöri Múzeum és Baráti Körének kiadványsorozatát, a Múzeumi Könyvtárat, aminek eddig 14 kötete látott napvilágot.

Múzeumi éve során számos kiállítást tervezett és rendezett. 1987-ben részt vett a putnoki Gömöri Múzeum *Gömöri képek* című állandó kiállításának rendezésében; 1996–1997-ben elkészítette a *Társadalom – Természet* című új állandó kiállítás társadalmi részének forgatókönyvét és irányította annak rendezését; 1987–2006 között mintegy 70 időszakos kiállítást készített elő illetve rendezett.

1992–1994 között Rémiás Tibor miskolci történész kollégájával közösen vezették a „Bódva-völgye kutatása” című 3 éves kutatási programot. A kutatás eredményeképpen megszületett tanulmánykötet 1999-ben látott napvilágot. A millenniumi programsorozat keretében Putnok város megbízásából Putnok monográfiáját szerkesztette, ez 2001-ben jelent meg.

Egyetemista kora óta tartja a kapcsolatot a (cseh)szlovákiai kollégákkal. Megalakulásától kezdve tagja a Szlovákiai Magyar Néprajzi Társaságnak, melynek 1996-ig választmányi tagja is volt. 1995-től tagja a rimaszombati székhelyű Gömör-Kishonti Múzeumi Egyesületnek, ahol választmányi tag, 2002-től alelnök, és az egyesület által kiadott *Gömörország (Az északi magyar peremvidék fóruma)* címen megjelenő periodika szerkesztő bizottságának munkájában is részt vesz.

Publikációs jegyzék:

1. *Egy gömöri szlovák telepítésű falu asszimilációja.* In.: Interetnikus kapcsolatok Északkelet-Magyarországon. Kiegészítő kötet. A miskolci Herman Ottó Múzeum néprajzi kiadványai XVI. Szerk.: Szabadfalvi József–Viga Gyula. Miskolc, 1985. 41–51.pp.

2. *Szlovák telepések a magyarországi Gömör területén.* In.: Folklor és Tradíció IV. MTA Néprajzi Kutató Csoport. Budapest, 1987. 77–85.pp.
3. *Slowakische Siedler im ungaischen Gebiet von Gömör.* In.: Ethnographica et Folkloristica Carpathica 5–6. Red.: Ujváry Zoltán. KLTE Debrecen, 1988. 319–323.pp.
4. *Adatok Tornaijfalui népi táplálkozásához.* A miskolci Herman Ottó Múzeum Évkönyve XXV–XXVI. Szerk.: Dobrossy István – Viga Gyula. Miskolc, 1988. 734–746.pp.
5. *Egy kézírásos levélről.* A miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei 26. Miskolc, 1988. 211–212.pp.
6. *Adatok egy elmagyarosodott ukrán /ruszin/ telepítésű falu – Horváti (Chorvát) – történetéhez és néprajzához.* In.: Nemzetiség – identitás. A IV. Nemzetközi Néprajzi Nemzetiségkutató Konferencia előadásai. Szerk.: Ujváry Zoltán közreműködésével Eperjessy Ernő–Krupa András. Békéscsaba–Debrecen, 1991. 55–66.pp.
7. *Adatok egy megmagyarosodott ukrán (ruszin) telepítésű falu történetéhez és néprajzához.* In.: Kultúra és tradíció. Tanulmányok Ujváry Zoltán tiszteletére. Szerk.: Viga Gyula. Miskolc, 1992. 369–379.pp.
8. *Offer öntőformák Szepsiből.* Néprajzi Látóhatár I. évf. 3–4. A Györffy István Néprajzi Egyesület folyóirata. Szerk.: Viga Gyula. 1992. 194–198.pp.
9. *Serényfalva általános iskolás korú lakosságának történelmi ismeretei és identitása.* Gömör néprajza 33. *Tanulmányok Faggyas István tiszteletére.* Szerk.: Ujváry Zoltán. Debrecen, 1992. 131–135.pp.
10. *Ünnepi szokások egy elmagyarosodott ruszin telepítésű faluban a mai Szlovákia területén.* Fiatal Néprajzkutatók Országos Konferenciája. A Makói Múzeum Füzetei 75. Makó, 1993. 155–161.pp.
11. *Felső-Bódva völgyi kutatások.* Utánpótlás 3. Bódva menti dolgozatok. Szerk.: Bodnár Mónika. Szlovákiai Magyar Néprajzi Társaság. 1993. 3–9.pp.
12. *Húsvéti táplálkozási szokások a történelmi Abauj-Torna megyében.* A miskolci Herman Ottó Múzeum Közl. 28. 1993. 60–62.pp.
13. *Kísérlet Bódva-völgye néprajzi körülhatárolására.* A miskolci Herman Ottó Múzeum Közl. 28. 1993. 184–187.pp.
14. *Szepsi – a néprajzos szemével.* Tokaj és Hegyalja IX. Tokaj, 1993. 8–17.pp.
15. *Bódva-völgye népessége. Húsvéti táplálkozási szokások interetnikus kapcsolatai.* Acta Museologica 1–2. Szerk.: Liszka József. Komárom–Komárno, 1994. 221–240.pp.
16. *Etnikai és vallási viszonyok Putnokon a 19–20. században.* In.: Az interetnikus kapcsolatok kutatásának újabb eredményei. Szerk.: Katona Judit–Viga Gyula. Miskolc, 1996. 369–374.pp.
17. *A népszokások tárgyai.* In.: Borsod-Abaúj-Zemplén megye népművészete. Szerk.: Fügedi Márta–Viga Gyula. Miskolc, 1997. 461–482.pp.
18. Bodnár Mónika–Boldogh Sándor: *Társadalom – Természet.* A Gömöri Múzeum állandó kiállításának katalógusa. Múzeumi Könyvtár 3. Putnok, 1997.
19. *A putnoki Gömöri Múzeum új állandó kiállításáról.* Magyar Múzeumok 4. sz. 1997. 50–51.pp.
20. *Balogh Béla, Putnok és Harmac történetírója* In.: Herman Ottó Múzeum Évk. XXXVIII. Szerk.: Veres László – Viga Gyula. Miskolc, 1999. 815–821.pp.
21. *Felső-Bódva-völgye lakosságának etnikai és vallási összetétele.* In.: Tanulmányok a Bódva-völgye múltjából. Szerk.: Bodnár Mónika – Rémiás Tibor. Múzeumi Könyvtár 5. Putnok, 1999. 439–448.pp.
22. *A Bódva-völgye körülhatárolása.* In.: Tanulmányok a Bódva-völgye múltjából. Szerk.: Bodnár Mónika – Rémiás Tibor. Múzeumi Könyvtár 5. Putnok, 521–525.pp.
23. *A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók XII. Nagygyűlése. (Egy 130 évvel ezelőtti reprezentatív szakmai tanácskozás Rimaszombatban.)* A Gömör-Kishonti Múzeum Egyesület Évkönyve 1995–1997. Rimaszombat, 21–26.pp.
24. *A putnoki Gömöri Múzeum története.* A Gömör-Kishonti Múzeum Egyesület Évkönyve 1995–1997. Rimaszombat, 172–182.pp.
25. *Putnok és térségének gazdasági élete (ipari fejlődése) a 20. században.* Putnok és Térsége Társulás, Putnok, 2001.
26. *Putnok és a Serényiek.* In.: Putnok monográfiája. Szerk.: Bodnár Mónika. Putnok, 2001. 192–214.
27. *Adatok Putnok történetéhez a 19. század második felétől napjainkig.* In.: Putnok monográfiája. Szerk.: Bodnár Mónika. Putnok, 2001. 215–361.pp.
28. *Tompa-hagyományok és emlékek a magyarországi Gömörben.* A miskolci Herman Ottó Múzeum Évkönyve XL. Szerk.: Veres László – Viga Gyula. Miskolc, 2001. 554–561.pp.

29. *Rendezvények, események Nógrád megye múzeumaiban.* Magyar Múzeumok 4. sz. 2001. 18–20.pp.
30. *Múzeumok, tájházak a Bódva-völgyében. Gömörország.* Az északi magyar peremvidék fóruma III. évf. 3. sz. 2001. 23–25.pp.
31. *Múzeumok, tájházak kiállítóhelyek a magyarországi Gömörben.* Gömörország. Az északi magyar peremvidék fóruma, III. évf. 3. sz. 2002. 34–36.pp.
32. *Tompa-hagyományok és emlékek a magyarországi Gömörben.* In: Múzeumi Könyvtár 8. Putnok, 2002. 35–41.pp.
33. *Balogh Béla, Putnok és Harmac történetirója.* In: Múzeumi Könyvtár 9. Putnok, 2002. 209–216.pp.
34. *A Gömöri Múzeum története és a térség közművelődési életében betöltött szerepe.* In: Múzeumi Könyvtár 9. Putnok, 2002. 5–154.pp.
35. *Etnikai és felekezeti viszonyok a Felső-Bódva völgyében a 20. században.* Interethnica 1. Fórum Társadalomtudományi Intézet Etnológiai Központ, Komárom 2002.
36. *Egy Kossuth relikvia története.* Gömörország. Az északi magyar peremvidék fóruma IV. évf. 2. sz. 2003. 58–59.pp.
37. *Görgő néprajza.* In: Tornagörgő kismonográfiája. Szerk.: Rémiás Tibor. Tornagörgő (Hrhov), 2004. 151–163.pp.
38. *Putnok és a Serényi család.* A Gömöri Múzeum kiállítási kalauza. Múzeumi Könyvtár 12. A Gömöri Múzeum és Baráti Körének kiadványa. Putnok, 2005. 124 p.
39. *A magyarországi Gömör kézművessége.* In.: Veres László – Viga Gyula szerk.: A miskolci Herman Ottó Múzeum Évkönyve XLIV. Miskolc, 2005. 519–544.pp.
40. *Modern népművészet – tortadiszítés. A tornaiújfalusi Koleszár Jánosné tortadiszítő művészete.* Agria XLI. Az egri Dobó István Vármúzeum Évkönyve. 2006. (Megjelenés alatt)

dr. CSATÁRY GYÖRGY PhD főiskolai tanár

Ukrajna, Kárpátalja, Beregszászi járás, Zápszony, Fő út 175.
 csatary@kmtf.uz.ua
 Születési éve: 1963
 Munkahelye: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
 Kutatási területe: Rákóczi-szabadságharc

Csatáry György 1963. október 11-én született a Bereg-vidéki Zápszonyban. 1980-ban érettségizett a Bányai Középfőiskolában, ettől az évtől dolgozik a Kárpátaljai Állami Levéltárban (KÁL) levéltárosként. A katonai szolgálat után egyetemi tanulmányait az Ungvári Állami Egyetem történelem szakán végezte, ahol 1990-ben kapott tanári oklevelet. Szakdolgozatát a Rákóczi-szabadságharc történetéről írta.

A továbbiakban folytatta munkáját a KÁL beregszászi részlegén, ahol a 13. századtól 1945-ig őriznek elsősorban Kárpátalja múltjára vonatkozó iratokat. A levéltárban többek között a Bereg vármegyei főispán iratanyagát és a kataszteri térképek levéltárát rendezte. 1992–1994 között Kárpátalja 19. századi történetét bemutató okmánytár adatgyűjtésén és szerkesztésén munkálkodott. Dolgozott tudományos munkatársként a történelmi könyvtár (1945 előtti kötetek) rendszerezésén és felelt az olvasóterem munkájáért.

Az 1990. évtől rendszeresen jelennek meg Kárpátalja múltját bemutató kötetei és tanulmányai. Jelenleg is a Kárpátalján fellelhető levéltári irat- és kéziratanyagok feltérképezésével és feldolgozásával foglalkozik, ezeket készíti kiadásra.

1999-től oktat a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán (Beregszász) Középkor történetét, historiográfiát, honismeretet és történelmi segédtudományokat ad elő. Tutorként közreműködik a Kárpátaljai Magyar Szakkollégium munkájában.

Az ELTE BTK Közép- és koraiújkori magyar történelem doktori iskolájának elvégzése után 2006-ban védte meg PhD doktori disszertációját Ugocsa vármegye II. Rákóczi Ferenc államában 1703–1711 címmel, „summa cum laude” minősítéssel.

2001–2004 között az MTA Bólyai János kutatási ösztöndíjában részesült. Kutatói feladata a Rákóczi-kori Ung, Bereg és Ugocsa vármegyék dokumentális örökségének a feldolgozására irányult, amit párhuzamosan a MOL-ban és a KÁL-ban végzett el.

Rendszeresen részt vesz a magyarországi levéltárosok szakmai találkozóin, az Országos Honismereti Társaság konferenciáin, valamint a Rákóczi-kornak szentelt magyarországi, romániai és ukrainai fórumokon. 2003. május 25-én szervezte a Beregszászon megrendezett „Beregszászi zászlóbotás emlékére Anno 1703” című konferenciát, valamint a beregszászi főiskola névadó emlékülését (2003. december 12.), amely alapján a Kárpátaljai Magyar Főiskola felvette II. Rákóczi Ferenc nevét.

Publikációs jegyzék:

Önálló kötetek:

1. *Levéltári kalászatok.* (tanulmányok, dokumentumok) Ungvár–Budapest, 1993. 215 p.
2. *Múltunk írott ereklyéi.* (tanulmányok, dokumentumok), Ungvár–Budapest, 1995. 231 p.
3. *A Kárpátaljai Tudományos Társaság. Zorja-Hajnal, 1941–1944.* Beregszász–Budapest, 1995. 175 p.
4. *Szabadságharc a végeken. Anno. 1848–1849.* Ungvár, 1999. 165 p.
5. Gálócsy Zoltán (1855–1929): Ung megye főispánjai és tisztviselői a legrégebb kortól 1867-ig című mű közreadása. Budapest–Beregszász, 2000. 95 p.
6. *A Lehoczky-hagyaték.* Ungvár, 2001. 205 p.
7. *Rákóczi-emlékek és -emlékhelyek Kárpátalján.* Ungvár 2002. 82 p.
8. *A máramarosi öt koronaváros a Rákóczi-szabadságharc idején. Iratok 1703–1711.* Ungvár, 2003. 80 p.
9. *Gróf Bercsényi Miklós levelei és emléke Ung vármegyében.* Ungvár, 2004. 160 p.
10. Zágonyi Á. Károly (1809–1875): A Nagy Tiszteletű Beregi Egyházmegye Emlékkönyve 1865–1866 című kézirat közreadása. Nyíregyháza 2005. 293 p.

Tanulmányok:

1. *Az 1944-es elhurcolás a Területi Állami Levéltár (Beregszász) anyagainak tükrében.* ÉVGYŰRŰK '90. (Irodalmi és társadalompolitikai kiadvány) Ungvár, 1991. 79–82.pp.
2. *Kézműves ipartörténeti anyagok az ungvári, munkácsi és beregszászi városi levéltárakban.* VII. KÉZMŰVES IPARTÖRTÉNETI SZIMPÓZIUM. Veszprém, 1990. november 12–14. Veszprém, 1991. 179–184.pp.
3. *A Szent Korona Kárpátalján (Ung-, és Bereg megyében) 1805-ben.* SZABOLCS-SZATMÁRI SZEMLE, 1991. május/2. szám 202–206.pp.
4. *Zrínyi Ilona levelei és emléke Kárpátalján.* HATODIK SÍP, 1993 Nyár. Melléklet. Várad-Sternberg János emlékére. 10–16.pp.
5. *I. Rákóczi György levelei a beregszászi levéltárban.* A Sárospataki Rákóczi Múzeum Füzetei. Történelmi tanulmányok. RÁKÓCZI ÉVFORDULÓK 1993. Sárospatak 1994. 47–54.pp.
6. *Ugocsa megye a Rákóczi-szabadságharc hadellátásában. 1703–1711.* RÁKÓCZI-KORI TUDOMÁNYOS ÜLÉSSZAK. 1994. október 7. Vaja, 1995. 99–107.pp.
7. *A magyarországi Tiszahát történetének forrásai a beregszászi levéltárban.* LEVÉLTÁRI ÉVKÖNYV XI. Nyíregyháza, 1995. 491–520.pp.
8. *Mocsári Miklós – Ung megye múltjának kutatója.* HATODIK SÍP (a kárpátaljai magyar irodalom fóruma) 1995. Tél, Melléklet 1–6.pp.
9. *Bereg megye és a millennium. „SZEM LÁTTA SZÍV BÁNTA...”* (Kárpátaljai honismereti tanulmányok) Szerk. P. Punykó Mária. Beregszász–Budapest, 1996. 7–29.pp.
10. *Ung megye és a millennium. „SZEM LÁTTA SZÍV BÁNTA...”* (Kárpátaljai honismereti tanulmányok) Szerk. P. Punykó Mária. Beregszász–Budapest, 1996. 30–44.pp.

11. *Dokumentumok a szatmári várostromhoz. 1703–1704.* „RÁKÓCZI URUNK HADAIVAL ITTEN VAGYUNK.” A Szatmárnémetiben 1999. áprilisában megrendezett „Élő Rákóczi konferencia anyagából.” Debrecen–Nyíregyháza, 2000. 111–120.pp.
12. *Ugocsa megye. Anno 1948–1949.* ACTA BEREKSASIENSIS, A Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola Tudományos Évkönyve, Beregszász, 2001. 29–44.pp.
13. *Az ugocsai Perényiek a Rákóczi-szabadságharcban.* (Előmunkálatok egy Ugocsai adattárhoz) A RÁKÓCZI-SZABADSÁGHARC ÉS KÖZÉP-EURÓPA című nemzetközi konferencia anyagai. Sárospatak, 2003. II. kötet, 79–96.pp.
14. *Beregszász a Rákóczi-szabadságharc idején.* PRO PATRIA TANULMÁNYOK. Szerk. Kujbusné Mecsei Éva, Nyíregyháza, 2004. 29–39.pp.

Cikkek: (válogatott)

1. *Egy szoboravatás 80. évfordulója* (Dayka Gábor 1769–1796 költő emlékére) ÚJ HAJTÁS (A Kárpáti Igaz Szó melléklete) 1989. október 22.
2. *Közadakozásból született* (a tiszaujlaki Rákóczi-emlékmű története) KOLHOZ A TISZAHÁTON, 1989. július 16.
3. *Egy Rákóczi ereklye nyomában.* (a jelenleg Sárospatakon őrzött pudpalóci asztalról) KÁRPÁTI IGAZ SZÓ, 1990. február 19.
4. *Br. Perényi Zsigmond utolsó levelei és emléke Ugocsában.* KÁRPÁTI IGAZ SZÓ, 1990. október 27.
5. *Egy 48-as honvédtiszt életútja* (Bacsinszky Mihály honvédtiszt) ÚJ HAJTÁS (a Kárpáti Igaz Szó kulturális Melléklete) 1990. február 25.
6. *Rákóczi-okmányok a levéltárban.* (a beregszászi levéltár iratanyaga alapján) KALENDÁRIUM. Ungvár, 1991. 24–26.pp.
7. *A Rákóczi-szabadságharc forrásanyaga.* KÁRPÁTI IGAZ SZÓ, 1991. október 9.
8. *Kuruc zászlóbontás Beregszászban. Anno 1703. május 22.* KÁRPÁTALJA (a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség kulturális és közéleti lapja) 1991. június
9. *Gr. Széchenyi István levelei Kárpátalján.* Hatodik Síp 1991., 4 szám. 30–31.pp.
10. *A Hunyadiak okiratai* (a Kárpátaljai Állami Levéltár anyagai alapján). KALENDÁRIUM. Ungvár, 1992. 40–41.pp.
11. *A sárosorosi petíció.* (a Bereg megyei Sárosorosi követelése 1848-ból) BEREGI HÍRLAP, 1992. március 14.
12. *Beregszász utcanéveinek történetéből.* KÁRPÁTALJA, 1992. február 11.
13. *Kossuth Lajos levele egy Ung megyei képviselőhöz.* KÁRPÁTALJA, 1992. március 24.
14. *A dolhai emlékmű.* (a dolhai csata /1703. június 7./ emlékművének története.) Hatodik Síp, 1992. 2–3 sz. 46–47.pp.
15. *II. Rákóczi Ferenc munkácsi kastélya.* KALENDÁRIUM. Ungvár, 1992. 59 p.
16. *Az Ung megyei Honvédelmi Bizottmány.* KÁRPÁTI IGAZ SZÓ, 1993. március 18.
17. *Bereg megyei pecséték.* KALENDÁRIUM. Ungvár, 1993. 55 p.
18. *A Szent Jobb Beregszászban.* Kárpátalja, 1993. szeptember 30.
19. *Corvin Mátyás alakja a ruszin néphagyományban.* KALENDÁRIUM. Ungvár, 1993. 36–37.pp.
20. *Beregszász első köztéri emlékműve.* PÁNSÍP (Kárpátaljai Magyar Kulturális Magazin) 1994. augusztus-szeptember. 10–11.pp.
21. *A millenniumi mozgalom kezdeményezője volt.* (Janka Sándor (1847–1914) újságíró, gimnáziumi tanár) KALENDÁRIUM Ungvár, 1996–1997. 54–55.pp.
22. *Érdekességek egri levéltárakból.* (Kárpátaljai vonatkozású dokumentumokról az Egri Érsekség és Heves megye levéltárában.) PÁNSÍP, 1997. I szám. 36–37.pp.
23. *A Beregszászi Szőlő és Gyümölcsértékesítő Egyesület 1897-ben.* Kárpátaljai Szemle (a KMKSZ közéleti és kulturális lapja). 1997. október
24. *„Történelmünk legnagyobb gyűlése”* (A salánki „országgyűlés” 290. évfordulójára.) Kárpátalja, 2001. február 16.
25. *Hagara Viktor – a tudós főispán.* Kárpátalja, 2005. október 7.
26. *Országgyűlés Huszton, anno 1706.* Kárpátalja, 2006. március. Melléklet.

CSOBAI LÁSZLÓNÉ (MUNTEANU ELENA) történész muzeológus

5600 Békéscsaba, Rétköz u. 25.

csobai@bmmi.hu

Születési éve: 1952

Munkahelye: Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága, Békéscsaba

Kutatási területe: magyarországi románok története

1952. április 3-án született Salontán (Románia). Szülei: Munteanu László, Seres Anna. Férje Csobai László, könyvtáros. Gyermekei: Elena (1979) angol-rajz szakos tanár és Erzsébet (1984) biológus egyetemi hallgató. Tanulmányai: Szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, 1972–1976, román-történelem szakos tanár, ELTE BTK 1978–1980 középiskolai történelem szakos tanári diploma. 1978-tól a Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága román-szlovák bázismúzeuma, a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum nemzetiségi-néprajzi osztály történész-muzeológusa, főmuzeológusa. Kutatási területe a magyarországi románok története, művelődéstörténete. 1994-től a LUMINA című történelmi, irodalmi, művelődéstörténeti folyóiratának szerkesztője. 1996-tól a Magyarországi Román Kutatók és Alkotók Közössége elnöke. 1992-től alapító tagja a Magyarországi Románok Kutatóintézetének, 2005-től a Tiszántúli Történész Társaságnak, 2000-től tagja a Magyar Múzeumi Történész Társulatnak.

Publikációs jegyzék:

1. *Comunitatea românească din Veherd.* In: Minoritățile între identitate și integrare. Comunicările simpozionului internațional organizat de Complexul Muzeal din Județul Arad, 1998. 64–76. pp.
2. *A Gyulai románok társadalma, önkormányzata a XIX–XX. században.* In Békés Megyei Múzeumi Közleményei. 1999. 369–377.pp.
3. *A Magyarországi Ortodox Egyház Kincsei.* (Nagyné Martyin Emilia társszerző.) Giula, 1999. 121 p.
4. *Comunitatea românească din Micherechi.* In: Minoritățile între identitate și integrare. Comunicările celui de al II-lea simpozion internațional organizat de Complexul Muzeal din Județul. Arad, 1999. 44–58.pp.
5. *Comuna Micherechi.* In: Micherechi. Pagini istorico-culturale. Redactor: Dr. Maria Berenyi. Giula, 2000. 5–48.pp.
6. *Comunitatea românească din Otlaca Pustâ.* In Annales Publicație a Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria.Giula, 2000. 83–103.pp.
7. *Comunitatea românească din Cenadul Unguresc.* In: Simpozion. Comunicările celui de-al IX-lea simpozion al cercetătorilor români din Ungaria. Giula, 2000. 92–106.pp.
8. *Comunitatea românească din Cenadul Unguresc.* In: Minoritățile între identitate și integrare. Comunicările celui de al III-lea simpozion internațional organizat de Complexul Muzeal din Județul. Arad, 2000.
9. *Száz év műtárgyai a Munkácsy Mihály Múzeumban 1899–1999.* Szerkesztette: Dr. Grin Igor – Szatmári Imre. Békéscsaba. 2000, 54–91.pp.
10. *Egy eddig feltáratlan forrás Elek történetéhez.* In: A Békés Megyei Múzeumok Közleményei 21. Szerk. Dr. Grin Igor. Békéscsaba, 2000. 289–295.pp.
11. *Comunitatea românească din Cenadul Unguresc.* In: Simpozion. Comunicările celui de-al X-lea simpozion al cercetătorilor români din Ungaria. Giula, 2001. 92–106.pp.
12. *Comunitatea românească din Cenadul Unguresc.* In: Minoritățile între identitate și integrare. Comunicările celui de al III-lea simpozion internațional organizat de Complexul Muzeal din Județul. Arad, 2001.
13. *Békés Megye Képes Krónikája.* Kiadja Békés Megye Közgyűlésének Milleneumi Emlékbizottsága. 2001.

14. *Moise Nicoară în istoriografia română.* In LUMINA 2001. Revista socială, culturală și științifică a românilor din Ungaria. Giula, 2001. 6–7.pp.
15. *Efectul distructiv în renovarea bisericilor ortodoxe române.* In LUMINA 2001. Revista socială, culturală și științifică a românilor din Ungaria. Giula, 2001. 27–35.pp.
16. *Románok Eleken, egyház és iskola.* In: Tanulmányok Elek történetéhez II. Sorozatszerkesztő: Havassy Péter. Elek, 2002. 191–2001.pp.
17. *Az újratelepítéstől a reformkorig, Nemzet, nemzetiség, háborúk, Román egyház, román iskola, Anyanyelv, művelődés, Gróf Almásy Kálmán alapítványai, A község neves szülöttei.* In: Kétegyháza Budapest, 2002. Száz magyar falu könyvesháza.
18. *Comunitatea românească din Cenadul Unguresc între cele două războaie mondiale (1911–1945).* In: Simpozion. Comunicările celui de-al XI-lea simpozion al cercetătorilor români din Ungaria. Giula, 2002. 95–109.pp.
19. *A Magyar–Román Társaságok története 1945–1955-ig.* In: Békés Megyei Múzeumok Közleményei 23–24. Szerk.: Dr. Szatmári Imre. Debrecen, 2003. 135–151.pp.
20. *Gheorghe Pomuț în istoriografia maghiară.* In LUMINA 2002. Redactor: Elena Munteanu Csobai. Giula, 2002. 21–24.pp.
21. *Együttélés és kulturális kapcsolatok a mai Békés és Arad megye néhány határmenti településén. Méhkerék, Elek, Tótkomlós, Pécska, Nagypereg és Tornya települések román, magyar, szlovák, német és roma népessége.* In: Népi szokások és hagyományok. Határokon átívelő kulturális interferenciák. Arad, 2004. 11–102.pp.
22. *A gyulai kisrománvárosi román közösség története a 19. században.* In: Simpozion. Comunicările celui de-al XIV-lea simpozion al cercetătorilor români din Ungaria. Giula, 2005. 68–86.pp.
23. *Vasútállomások és néphagyományok. Határonkon átívelő vasúti kulturális utazások.* (Sorin Sabău társ-szerző) Arad, 2005. 3–67.pp.
24. *Bedő és Méhkerék román népessége a 2001 évi népszámlálás kontrollvizsgálatának tükrében.* In: BMMK 27. Szerkesztette: Dr. Szatmári Imre. Debrecen, 2006. 252–271.pp.

dr. DIÓSZEGI GYÖRGY jogtanácsos

1182 Budapest, Kétújfalu u. 189.

drdio@bp18.hu

Születési éve: 1962

Munkahelye: Budapest XVIII. Kerületi Önkormányzat

Polgármesteri Hivatal

Kutatási területe: helytörténet, családtörténet

1962-ben Budapesten született. Édesanyja hadusfalvi Spilenberg Anna Katalin közgazda és egy cég résztulajdonosa. Édesapja Diószegi György József (1936–2005., főiskolai tanár, író) 45 éven át oktatott a Bánki Donát Gépészmérnöki Főiskolai Karon (és jogelődjeinél) mérnöktanárként.

A történelem és a bölcsesség szeretete legfőbb családi öröksége, amit nagyszülei élettörténete, és nagybátyja, hadusfalvi Spilenberg György (1932–2000) iránta érzett nevelő szeretete célkitűzéssé és életúttá nemesített. Családjuk élő jelszava: „*Dum spiro spero*”. Jogtanácsos; szakterülete a közigazgatási, a pénztári és az ingatlanjog. Szakmai életútja 10 éven át a pénztár-felügyelet jogterületén zajlott: félszáz szakmai előadás, számos tanulmány és cikk fémjelzi ezt az időszakát. Hely-, család- és őstörténeti kutatást egyaránt folytat. Legbensőbb érzéseit és világlképét versbe faragja: közülük több megjelent már különböző időszakos kiadványokban és bevezető gyanánt könyvekben. A harcművészetek közül egyetemistaként a cselgáncs, tíz éve pedig a tereprijászat tölti ki családközpontú szabadideje fennmaradó részét. Időnként átússza a Balatont.

Tagja a Magyar Történelmi Családok Egyesületének (1997-től), a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaságnak (1997-től), a Szent István Társulatnak (2000-től), a Vitézi Rendnek (2002-től), a Magyar Történelmi Társulatnak (2003-től), a Tiszántúli Történész Társaságnak (alapító tagként 2005. szeptember 19-től).

Publikációs jegyzék:

1. *A 140 éves Pesti Hírlap és Kossuth.* In: Magyar Nemzet, 1981. január 17.
2. *A hadusfalvi Spillenbergek család nevezetes tagjai.* (1. rész) In.: Status et Ordines – A Magyar Történelmi Családok Egyesületének hírlevele III. évfolyam 2–3. (22–23.) szám, 1997. augusztus 18. 7–8.pp.
3. *A hadusfalvi Spillenbergek család nevezetes tagjai.* (2. rész) In.: Status et Ordines – A Magyar Történelmi Családok Egyesületének hírlevele III. évfolyam 4. (24.) szám 1997. december 29. 4 p.
4. *A hadusfalvi Spillenbergek család.* (3. rész) In.: Status et Ordines – A Magyar Történelmi Családok Egyesületének hírlevele V. évfolyam 1. (27.) szám 1999. március 8. 3–4.pp.
5. *A Spillenbergek család löcsei ága.* In.: Turul LXXI. évfolyam, 1998. 3–4. füzet 68–74.pp.
6. *A Spillenbergek család tagjai Zemplén vármegyében.* In.: Tokaj és Hegyalja XIX. Tanulmányok Tokaj-Hegyalja múltjából Szerkesztő: dr. Bencsik János. Tarcál, 1998. 93–104.pp.
7. *Adatok a Kárisi-Szerviczky-család történetéhez.* In.: Tokaj és Hegyalja XIX. Tanulmányok Tokaj-Hegyalja múltjából Szerkesztő: dr. Bencsik János. Tarcál, 1998. 104–109.pp.
8. *A Spillenbergek család története.* In.: Turul LXXII. évfolyam, 1999. 1–2. füzet 1–16.pp.
9. *Az utolsó tokaji kincstári ügyész és postamester, valamint a homonnai-tokaji átütéses bélyeg története.* In.: Tokaj és Hegyalja XXII. Szerkesztette: dr. Bencsik János. Vámosújfalú-Tokaj, 2000. 14–19.pp.
10. *Sátoraljaiújhely Lexikona* Szerkesztette: Fehér József elnök. Sátoraljaiújhely, 2001. (lektorok között)
11. *Adatok a hegyaljai görögség és ezen belül a tokaji Karácsony/Karátsonyi-család történetéhez. A görögkeleti Szerviczky-család.* In.: Tokaj Várostarténeti tanulmányok III. kötet. Szerkesztette: Bencsik János. Tokaj, 2002. 301–326.pp.
12. *Spillenbergek család.* In.: NOBILITAS Magyar Történelmi Családok Egyesülete Közhasznú Szervezet. Budapest, 2005. Szerkesztette: Gudenus János. 252–264.pp.
13. *Az egyház és a vallás jelentősége az első diaszpóra görögségének az életében.* (Sasvári László szerzőtárs) In.: Ethnica 2005. VII. évfolyam 4. szám 124–128.pp.

FODOR ISTVÁN tanár, levéltárigazgató

24400 Zenta, Szerbia, Pf. 56.

zentarhiv@sksyu.net

Születési éve: 1950

Munkahelye: Istorijiski Arhiv Senta (Történelmi Levéltár Zenta)

Kutatási területe: helytörténet, érdeklődési köre: levéltári jog,
levéltári anyag műszaki védelme

Felsőhegyen született 1950. augusztus 20-án. A zentai gimnáziumban 1965–1969 között végezte el a középiskolát, majd az Újvidéki Egyetem Természettudományi Karának Földrajz Tanszékén volt hallgató 1969–1975 között. Tanári szakvizsgát 1979-ben tett, levéltárosi szakvizsgát 1984-ben. Az egyetem elvégzése után először általános iskolai tanár volt a Magyararkanizsa községben lévő Oromon, majd Zentán a Szakirányú Középiskola Központ tanára, pedagógiai vezetője végül igazgatója lett. 1983 óta a Történelmi Levéltár igazgatója Zentán. A zentai Bolyai Gimnázium tanára és az iskolaszék elnöke. Tíz szócikket írt magyarországi szaklapokba és levéltári évkönyvekbe, 31 könyv kiadásánál működött közre, 15 földrajzkiadvány fordított szerbről magyarra. Mintegy

15 vajdasági civil szervezet bejegyzésének jogi előkészítését végezte el. A zentai Községi Képviselő-testület tanácsnoka (1992), Felsőhegyi Olvasókör elnöke (1992–), Dudás Gyula Múzeum és Levéltárbarátok Köre (1983–) elnök, titkár, szerkesztőbizottsági tag. Tagja a VMMSZ-nek (Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség), JMMT-nek Jugoszláviai Magyar Művelődési Társaság).

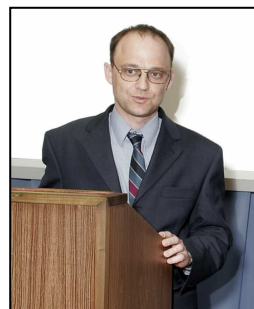
Az elmúlt másfél évtizedben szinte az egyetlen nem hivatalos kapcsolatot képezte a magyarországi és a vajdasági levéltárak között. 2005. márciusában újra indult az önálló Vajdasági Levéltári Dolgozók Egyesületének munkája, amelynek elnöke lett. A Vajdasági Levéltári Dolgozók Egyesülete munkája nyomán, több levéltári együttműködési szerződés született, aktív kapcsolatok alakultak ki a vajdasági és magyarországi levéltárak között. Levéltárunk dolgozói és a Dudás Gyula Múzeum- és Levéltárbarátok Köre minden évben kutatnak Magyarországon. Megszakítás nélkül 2 évtizede szervezi a feltáró munkát. A Kutató Diák Mozgalom egyik vajdasági mentora. Néhány „pártfogoltja” már díjakat kapott. 2002-ben megkapta Zenta város emléklapettjét 2006-ban pedig a zentai levéltár fejlesztéséért és a magyarországi valamint a vajdasági levéltárak közötti kapcsolatok eredményes fejlesztéséért a „Pauler Gyula-díjat”.

Publikációs jegyzék:

1. *Zenta utcanevei* (1991)
2. *Hogyan tovább a háború után?* (1993)
3. *A felsőhegyi templom* (Valkay Zoltánnal, 1993)
4. *A zentai malomipar története 1945-ig* (1994)
5. *Vajdaság történelmi – földrajzi helységnévszótár* (1996)
6. *Helytörténeti kutatások a Vajdaságban 1944–95 között* (1996)
7. *A vajdasági levéltárak az ezredfordulón.* In.: Szabolcs-Szatmár-Beregi Levéltári Évkönyv XIV. kötet, Nyíregyháza, 2000. 243–251.pp.
8. *A zentai Történelmi Levéltár.* Szerk: Fodor István – Molnár Tibor, Zenta, 2003.
9. *A vajdasági levéltárak.* (előadás a veszprémi Magyar Levéltárosok Egyesülete vándorgyűlésén, 2006.)

FORGÓ GÉZA helytörténész-adattáros

6900 Makó, Hunyadi u. 15/a 3.
ogrof@freemail.hu
Születési éve: 1965
Munkahelye: József Attila Múzeum, Makó
Kutatási területe: helytörténet

Makón született 1965. április 6-án. A Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskolán, Szombathelyen 1988-ban szerzett könyvtáros és történelem szakos általános iskolai tanári diplomát. Már főiskolás korától a József Attila Múzeum dolgozója. Munkaviszonyát teremőrként kezdte, majd gyűjteménykezelő, ezt követően népművelő, 1997-től pedig helytörténész-adattáros lett. A főiskola elvégzése óta mintegy nyolcvan publikációja jelent meg. 1997-ben indította el a József Attila Múzeum kulturális lapját a Makói História, amely 2006-ban a kilencedik évfolyamába lépett.

Publikációs jegyzék:

1. *Erdei Ferenc élete.* In. Jelentkezünk: Különszám. Szombathely, 1989. 106–116.pp
2. *Lévay Imre, a piarista szerzetes.* Makói Életrajzi Füzetek 1. Makó, 1995.
3. *Lélek István, az ipartestület elnöke.* Makói Életrajzi Füzetek 3. Makó, 1996.

4. *A Makói Gazdasági Egyesület története.* Szirbik Miklós Társaság Füzetei 2. Makó, 1996.
5. *S. Bálint György, a felsőház tagja.* Szirbik Miklós Társaság Füzetei 9. Makó, 1998.
6. *Csanádvármegyei Gazdasági Egyesület jubileumi kiállítása.* Szirbik Miklós Társaság Füzetei 11. Makó, 1998.
7. *Horthy Makón.* A Makói Keresztény Értelmiségi Szövetség Füzetei 30. Makó, 2001.
8. *Apponyi Albert a makói főtéren.* In. Történeti tanulmányok. Studia Historica 5. Szeged, 2002. 181–188.pp
9. *Makó agrárgazdasága.* In. Makó története 1849-től 1920-ig. Makó monográfiája 5. Makó, 2002. 246–269.pp.
10. *II. Rákóczi Ferenc hamvai és a makói nép.* In. A legmakaibb makai. Tanulmányok a 75 éves dr. Tóth Ferenc tiszteletére. Szeged, 2003. 27–32.pp.
11. *Dr. urai Uray Vilmos, egy tehetséges orvos sorsa.* In. Történeti tanulmányok. Studia Historica 6. Szeged, 2003. 109–126.pp.
12. *A közegészségügy.* In. Makó története 1920-tól 1944-ig. Makó monográfiája 6. Makó, 2004. 406–442.pp.
13. *Elfeledett makói prédikátorok: Etsedi Miklós és Szikszai Benjámint emlékezte.* In. Történeti tanulmányok: Studia Historica 7. Szeged, 2004. 19–31.pp.

GILICZE JÁNOS levéltáros

6900 Makó, Bajcsy-Zs. Ltp. A/2 B.I.

gilicze.janos@freemail.hu

Születési éve: 1951

Munkahelye: Csongrád Megyei Levéltár Makói Levéltára, Makó

Kutatási területe: helytörténet, családtörténet

Makón született, általános és középiskolai tanulmányait is Makón végezte. 1969–1982 között dolgozott három évet az NDK-ban majd hét évet a közigazgatásban töltött Makón és Földeákon, és három évet a Marosmenti ÁFÉSZ-nál. Minden munkahelyén szakmai képe-
sítést szerzett. 1982. augusztus 1-től a Csongrád megyei Levéltár

Makói Fióklevéltárban dolgozik. 1988-ban középfokú, 1998-ban pedig felsőfokú szakmai ké-
pesítést szerzett (Budapest MOL 1986–1988, 1996–1998) 1989-ben munkatársi, 1998-ban pe-
dig levéltári tanácsosi címet kapott. Tagja a Magyar Levéltáros Egyesületnek, a Makó Monog-
ráfia Bizottságnak, és elnöke (megalakulásától), 1996-tól a helytörténettel foglalkozó Szirbik
Miklós Társaságnak. 1990-től folyamatosan Makó város képviselőtestületének tagja, 2002-től
alpolgármester.

Publikációs jegyzék:

Önálló kötetek:

1. *Návay Lajos politikai jegyzetei 1910–1912.* Dél-Alföldi Évszázadok. 2. Békéscsaba–Szeged, 1988. 313 p. (Vigh Zoltánnal)
2. *Az 1695. és 1696. évi hadjáratok és térképeik.* Makói Múzeum Füzetei. 86. Makó, 1996. 56.p.
3. *Földeák.* Száz Magyar Falu Könyvesháza. (Schmidt Józseffel) 207 p.
4. *Város a Maros mentén. Makó története a források tükrében.* Tanulmányok Csongrád Megye Történe-
téből XXXII. Szeged, 2002. (Pál Lászlóné Szabó Zsuzsannával) 339 p.

Tanulmányok:

1. *Makó Monográfiája 4. Makó története a kezdetektől 1849-ig.* Makó, 1993. A város közterhei. Makó
város községgazdálkodása. A csanádi püspökség makói uradalmának birtokkormányzata és gazdálko-
dása című fejezetek.

2. *Makó Monográfiája. 5. Makó története 1849-től 1920-ig.* Makó, 2002. Közrendészet, közbiztonság és tűzvédelem című fejezet
3. *Csanád megye közigazgatása és tisztségviselői a püspökfőispánok idején (1699–1777).* In.: Tanulmányok Csongrád Megye Történetéből. X. 1986. Szeged, (Vígh Zoltánnal)
4. *Földeák község áttelepülése 1845–46-ban.* In.: Tanulmányok Csongrád Megye Történetéből. XIV. 1989. Szeged
5. *Bodófalva telepítése.* In: Makói Múzeum Füzetek 77. Makó, 1993.
6. *Návay Lajos politikai pályája.* In: Makói Múzeum Füzetek 101. Makó, 2002.
7. *A Dobsa család felemelkedése.* In: Makói Múzeum Füzetek 102. Makó, 2003.
8. *Sántha Sándor és a véres szegvári meggyvölés (1845. december 16.)* In: A legmakaiabb makai. Tanulmányok a 75 éves dr. Tóth Ferenc tiszteletére. Szeged–Makó, 2003.
9. *Návay Mihály és a Damjanich család.* Marosvidék. 2000. I. évf. 1. sz. Makó
10. *Az 1821. évi árvíz.* Marosvidék. (Kulturális folyóirat) 2001. II. évf. 2. szám Makó
11. *Rónay Mihály.* Marosvidék. 2002. III. évf. 1. szám Makó
12. *Hol szállt meg Kossuth Makón?* Marosvidék. 2002. III. évf. 2. szám Makó
13. *Betyárok, rablók, pandúrok Palotán.* Marosvidék. 2004. V. évf. 1. szám Makó
14. *Betyárvilág Lelén.* Marosvidék. 2005. VI. évf. 3. szám Makó
15. *Egy emlékirat és forrásértéke.* In: Szirbik Miklós Társaság Füzetek. 8. Magyarcsanádi tanulmányok. Makó. 1998.

GOTTFRIED BARNA főlevéltáros

4552 Napkor, Rákóczi u. 28.

gbarna@szabarchiv.hu

Születési éve: 1964

Munkahelye: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár,
Nyíregyháza

Kutatási területe: Földművelési Minisztérium Hegyvidéki
Kirendeltsége, Székely hadosztály története, Dessewffy család

1988-ban végzett Nyíregyházán, a Bessenyei György Tanárképző Főiskola történelem-népművelés szakán. 1993-ban szerzett történelem szakos középiskolai tanári diplomát az ELTE BTK-n. 1991-től kezdve a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Levéltárában dolgozik. A virilizmus és a hitbizomány „intézményeivel” foglalkozik. Fő kutatási területe a Földművelési Minisztérium Hegyvidéki Kirendeltségének (ez a PhD dolgozata témája) és a Székely Hadosztály története.

Publikációs jegyzék:

1. *Nyíregyházi virilisek 1874–1912 között.* In: Helytörténeti tanulmányok IX. Szerk. Gyarmathy Zsigmond. Nyíregyháza, 1993. 141–168.pp. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár Kiadványai I. Évkönyvek 9.
2. *Adalékok a Dessewffy-hitbizomány megalakulásához.* Szabolcs-Szatmár Beregi Szemle 1993/3. sz. 155–265.pp.
3. *Egy hitbizomány széthullásainak anatómiája. A Dessewffy-hitbizomány, 1879–1939.* In: Szabolcs-Szatmár-Beregi Levéltári Évkönyv X., Szerk.: Nagy Ferenc. Nyíregyháza, 1994. 87–92.pp.
4. *Folyamatos törvénysértés. Az 1947-es választások és a Magyar Kommunista Párt Szabolcs-Szatmár megyében.* Szabolcs-Szatmár-beregi Szemle, 1996/1. sz. 54–64.pp.
5. Települési szócikkek Révai Új Lexikon I. A–Baj. Szekszárd, 1996.

6. *A „rutén akció” Bereg vármegyében (1897–1901).* In: Szabolcs-Szatmár-beregi Levéltári Évkönyv XIII. Szerk.: Galambos Sándor, Kujbusné Mecsei Éva, Jánosi Zoltán (LK I. Évkönyvek, 13.) Nyíregyháza, 1999. 195–203.pp.
7. *Mozaikok Vencsellő történetéből.* In: Gávavencsellő (Tanulmányok Gávavencsellő történetéről). Szerk.: Nagy Ferenc. Gávavencsellő, 2000. 123–146.pp.
8. *Települési szócikkek RÚL V. Cza–D. Szekszárd,* 2000.
9. *Az újjáépítés és a kommunista diktatúra időszaka 1945–1956.* In: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye értékei. A megye történelme. Szerk.: Nagy Ferenc. Nyíregyháza, 2001. 170–197.pp.
10. *Települési szócikkek RÚL VII. Fej–Gak. Szekszárd,* 2001.
11. *Egy beszéd következményei. Egan Ede a rutén akcióról.* In: Thesaurus Solimnis. Barátok, munkatársak, tanítványok köszöntik a 90 éves Balogh Istvánt. Szerk.: Kujbusné Mecsei Éva. Debrecen–Nyíregyháza, 2002. 301–317.pp.
12. *A nagybirtoktól a termelőszövetkezetekig.; A közigazgatás keretei.; Tizenkilenc, ötvenhat, kilencszázhetven; Templom, iskola közadakozásból.* In: Szatmárcseke (Száz magyar falu könyvesháza). Szerk.: Németh Péter. Budapest, 2002. 62–76.; 77–82.; 98–107.pp.

GYARMATI ZSOLT történész, múzeumigazgató

Románia, Székelyudvarhely, Berek sétány 2/19.
gyarmatizs@yahoo.com , miko@csszm.ro

Születési éve: 1970

Munkahely: Csíki Székely Múzeum, Csíkszereda

Kutatási területe: Mentalitás és társadalomtörténet a dualizmus-kori Erdélyben

Székelyudvarhelyen született 1970. július 16-án. A dr. Gróza Péter (ma Tamási Áron) gimnáziumban érettségizett 1988-ban, majd Méréfalván helyettes tanárként dolgozott. 1993-tól a Babeş–Bolyai Tudományegyetem hallgatója lett Kolozsvárott és két évvel később a Kolozsvári

Magyar Történészhallgatók Egyesületének (KOMATE) alelnökévé választották. 1996-ban az ELTE által Budapesten rendezett magyar–román történészhallgatók II. konferenciáján tolmács volt, és előadást tartott „Trianon problematikája a romániai magyar történészhallgató szemével” címmel. A következő évben TDK első díjat nyert „Mindennapi történések és közösségi mentalitás a századelőn, Udvarhely vármegyében” című pályamunkájával. „Az erdélyi magyar társadalom közhangulata az első világháború idején” című szakdolgozata kiváló minőségű volt. Ekkor a Brassai Sámuel Gimnázium tanára volt Kolozsvárott. Több pályázat és ösztöndíj nyertese volt, mint például: 1999-ben Faludi Ferenc Akadémia kutatói ösztöndíj (10 hónap), 2000-ben Román–magyar kormányközi ösztöndíj (5 hónap), Domus Hungarica kutatói ösztöndíj (1,5 hónap), 2003-ban AGORA – posztdoktori ösztöndíj (2 hónap). Az ELTE–BTK társadalomtörténeti doktori programjában disszertációja témája „A századfordulós Kolozsvár naplók tükrében” volt. 2003-ban jogot végezett a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen. Ugyanebben az évben a RODOSZ (Romániai Magyar Doktoranduszok Szövetsége) alelnöke lett és kinevezték a Csíki Székely Múzeum igazgatójának. 2006-ban az Erdélyi Múzeum Egyesület Bölcsészeti-, Nyelv és Történettudományi Szakosztály alelnökévé választották.

Publikációs jegyzék:

Önálló kötet:

1. *Nyilvánosság és magánélet a békeidők Kolozsvárán.* Komp-press, Kolozsvár, 2005.

Tanulmányok:

2. *A két világháború közti kolozsvári művelődés főbb jellemzői.* In: Istorica astăzi. Cluj, iunie 1996, nr. 42. (Buletin informativ al Asociației Istorice din Transilvania și Banat).
3. *A „békés” Kolozsvár, 1914–1918.* Előretolt Helyőrség. Kolozsvár, 1998/1.
4. *Adalékok a korszerűsödő Kolozsvár történetéhez (1867–1914).* Korunk, 1999/8.
5. *Stiluri de viață urbană în Clujul de odinioară.* In: Viață privată și viață publică în mediul urban transilvănean. Studii de istoria Transilvaniei. Vol. IV. Cluj, 2000.
6. *Kolozsvári kávéházak.* In.: Kulcsok Kolozsvárhoz. Szeged, 2000.
7. *A hátszág félnyilvánossága.* Az Areopolis történelmi műhely közleményei. Székelyudvarhely, 2001.
8. *A magyar történetírás néhány filmkockája Tagányi Károlytól Szabó Istvánig.* Korunk, 2001/5.
9. *Polgári otthon a századfordulós Kolozsváron a Márki-napló tükrében.* Limes, 2002. 2.
10. *A Mátyás-szobor előtörténete szubjektív megközelítésben.* Korunk, 2002/2.
11. *Kávéházak a dualizmus kori Kolozsváron.* Korunk, 2003/5.

Konferencia-kiadványok

12. *A kolozsvári hírlapirodalom az első világháború idején.* In.: RODOSZ Tanulmányok. 2001.
13. *A kolozsvári Főtér 50 éve, avagy „egy sajnálatos közigazgatási baleset” története (1850–1890).* In.: RODOSZ-tanulmányok. Kolozsvár, 2002.
14. *Napló, naplóirodalom, történeti forrás.* In: RODOSZ-tanulmányok. Kolozsvár, 2003.
15. *A kolozsvári prostitúció dualizmuskori szabályozása.* In: RODOSZ-tanulmányok. Kolozsvár, 2004.

Cikkek:

16. *Ormos Mária: Padovától Trianonig.* (Recenzió.), 1996. szeptember.
17. *Szabadidő a kolozsvári századelőn: A korzó és a sétatér.* Művelődés. Kolozsvár, 1999. április.
18. *Lakner Judit: Halál a századfordulón.* (Recenzió.) Lélekjelenlét, 2000. 2–3.
19. *Gyáni Gábor: Az utca és a szalon.* (Recenzió.) Erdélyi Múzeum, 2000. 3–4.
20. *Új szelek és régi reflexek a mai székelyföldi román történetírásban.* (Recenzió, társszerző: Liviu Boar, *A csík-, gyergyó- és kászonszéki románok a XIX. században.*) A Csíki Székely Múzeum Évkönyve, 2005.

dr. HALMÁGYI PÁL múzeumigazgató

6900 Makó, József Attila u. 26

Születési éve: 1948

Munkahelye: József Attila Múzeum, Makó

Kutatási területe: várostörténet, I. és II. világháború története

Dr. Halmágyi Pál múzeumigazgató, bölcsészdoktor, középiskolai történelem tanár. Kutatási területe Makó város és környékének története, különös tekintettel a legújabb korra és a második világháború Makó környéki harcaira. Doktori disszertációját is e témából írta. 1980 óta a makói József Attila Múzeum történésze, 1988-tól az intézmény igazgatója. 1985-ben miniszteri elismerésben részesült, 1999-ben megkapta a Móra Ferenc díjat. Írásai múzeumi tudományos közleményekben, önálló kötetekben, ismeretterjesztő cikkei a helyi és országos lapokban, folyóiratokban jelennek meg. Rendszeresen szerepel a Városi TV ismeretterjesztő, évfordulós, tájékoztató műsoraiban.

Publikációs jegyzék:

1. *Makó város francia megszállása.* (MMF. 38.) Makó, 1984.
2. *Makó város román megszállása.* (MMF. 43.) Makó, 1985.
3. *A makói várháza építéstörténete.* In.: Giba Antal emlékülés. (MMF. 59.) Makó, 1988.

4. *A Makó és környékéért vívott harcok 1944 őszén.* (MMF. 65.) Makó, 1989.
5. *Az utolsó hagyományos főispáni beiktatás Makón.* (MMF. 79.) Makó, 1994.
6. *A Kárpát-medence várai.* Szabóky Zsolt fotóalbuma. Pázmány Péter Kat. Egy. 1996. Várismertető szövegek.
7. *Az I. és II. világháború hősei, áldozatai és emlékművei Makón és környékén.* (MMF. 89.) Makó, 1998.
8. *Csanád és Torontál vármegyék tisztségviselői 1779–1944.* (MMF. 100.) Makó, 2001.
9. *A makói hagyományok, majd hagyomány- és néprajztudományok története 1900 és 1918 között.* (MFM. Évk. 1984/85.) Szeged, 1985.
10. *A forradalmak és az idegen megszállás 1918–1920.* (Makó Monográfiája 5.) Makó, 2002.
11. *A Makó környéki harcok 1944 őszén.* (Makó Monográfiája 6.) Makó, 2004.
12. *A francia tolmács.* (Történeti tanulmányok 3. MFM. Évk.) Szeged, 2000.
13. *Egy világraszóló karrier. Galamb József makói származása és életútja.* (Tört. Tan. 4. MFM. Évk.) Szeged, 2001.
14. *Komlóstól Tárnokig. A Sámson-apátfalvi főcsatorna történeti emlékei.* (Tört. Tan. 5. MFM. Évk.) Szeged, 2002.
15. *Emlékezés a doni hősekre.* (MMF. 104.) Makó, 2005. 5.
16. *Az Arad és Makó körüli harcok 1944 szeptemberében.* (MMF. 104.) Makó, 2005. 65–75.pp.
17. *Az I. világháborús emlékművek Makón és környékén.* (Történeti Muzeológiai Szemle 5. Szerk.: Ihász I., Pintér J.) Budapest. 2005. 261–270.pp.
18. *A makói honvédek napjai.* Történeti Muzeológiai Szemle 5. Szerk.: Ihász I., Pintér J. Budapest, 2005. 271–274.pp.
19. *József Attila egyedülálló emlékei a makói múzeumban.* (Magyar Múzeumok. 2005/2. Szerk.: Selmecei Kovács Attila.) Budapest, 2005. 8–9.pp.
20. *József Attila, a szenvedés és a fájdalom költője.* (Marosvidék, VI/1. szám) Makó, 2005. 14 p.
21. *József Attilával Makón.* (Marosvidék, VI/1. szám) Makó, 2005. 61–68.pp.
22. *József Attila makói dedikációi.* (Makói História 2005. 1–2. szám.) Makó, 2005. 6–8.pp.
23. *„Születésnapomra...” Száz éve született József Attila. Kiállítás a múzeumban.* (Makói História 2005/4. szám) Makó, 2005. 26–28.pp.
24. *Aradi hírek (József Attila kiállítás Aradon).* (Makói História, 2005/4. szám.) Makó, 2005. 39–40.pp.
25. *Egy József Attila emlékének szentelt esztendő. Fele se tudomány.* Szeged, 2005. dec. Szerk.: Medgyesi Konstantin 5–6.pp.
26. *Galamb József világraszóló karrierje.* Honismeret, 2006/1. Szerkesztés: Makói Múzeum Füzetei, 77. számtól, 1993-tól.

dr. HORVÁTH LÁSZLÓ történész, megyei múzeumigazgató

5000 Szolnok, Karczag László u. 11. IX/76.

horvath@djm.hu

Születési éve: 1965

Munkahelye: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok

Igazgatósága, Szolnok

Kutatási területe: újkor

Gyöngyösön született. Itt érettségizett a Berze Nagy János Gimnáziumban 1983-ban. Ezt követően előbb az egri Tanárképző Főiskolát végezte el magyar–történelem szakon 1988-ban, majd 1992-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán szerzett újabb diplomát történelem szakon. 2003-ban sikeresen befejezte a Debreceni Egyetem PhD képzését. A főiskola elvégzését követően 1988. augusztus 1-jétől a Heves Megyei Múzeumi Szervezet munkatársa lett, 1988-tól a gyöngyösi Mátra Múzeum történész-muzeológusa, 1993. január 1-től 2002. január 1-ig

pedig a hatvani Hatvany Lajos Múzeum igazgatói tisztségét töltötte be. Az alapvetően természettudományi profilú Mátra Múzeum történeti gyűjteményének rendezése, a szakszerű raktárrend kialakítása, az anyag leltározása, a korszerű gyűjtemények felállítása Horváth László érdeme. Muzeológusi tevékenysége nem rekedt meg a múzeum falainál, mint a múzeum egyetlen történésze rendszeres önkormányzati megkeresésekre részt vett a rendszerváltás utáni új utca- nevek, városi címer körüli vitákban, az emléktáblák, szobrok véleményezésében. Patronálta a múzeumhoz kötődő civil szervezeteket: a Múzeumbaráti Kör titkára, majd elnöke volt, valamint az intézmény működését segítő alapítvány kuratóriumának vezetője. Több cikluson keresztül – mint külsős szakember – tagja volt Gyöngyös Város Kulturális és Idegenforgalmi Bizottságának. Sorra kapta a felkéréseket városi fotóalbumok, mátrai útikönyvek, idegenforgalmi kiadványok elkészítésére. Szakmailag is kiemelkedő feladata az 1989-ben Mátrafüreden megtartott *Castrum Bene* konferencia kétnyelvű anyagának szerkesztése *Várak a 13. században (Burgen im 13. Jahrhundert)* címmel. A második konferenciát ő szervezte 1990-ben Gyöngyöstarjában.

1993-ban – majd két évtizedes szünet után – sikerült beindítania egy társadalomtudományi múzeumi tanulmánykötet-sorozatot, a *Mátrai Tanulmányokat*, mely periodikának 2003-ban már a nyolcadik kötete jelent meg. Tevékenységének elismerését jelzi, hogy 2003-ban ő kapta *Gyöngyös város kulturális díj-át*, melyet akkor adományoztak első ízben.

1993. január 1-jétől látta el a hatvani Hatvany Lajos Múzeum igazgatói teendőit. A hatvani múzeum 1969-ben – egy magángyűjteményre alapozva – tipikus egyszemélyes múzeumként jött létre. Kilencéves igazgatósága alatt a szakdolgozók létszámát három főre emelte: a törté- nész mellett művészettörténész és néprajzos is erősítette az intézményt. Az 1970-es években si- keresen megjelenő *Múzeumi Füzeteket* 1993-ban felújította, közel húsz kötetét jelentette meg. A szakemberhiányon külső erők bevonásával enyhített, olyan tudományos kutatásokat indított el, amelyekben az adott témák országosan is kiemelkedő kutatói szintén részt vettek. Több prog- ram ezek közül tanulmánykötetben megjelenve is gazdagítja a tudományt: *Múzeum és kortárs képzőművészet, Tavaszi hadjárat, Grassalkovichok emlékezete, Magyar gyékényesek, Hatvanyak emlékezete*.

2002. január 1-jétől a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatója. Kiemelten fon- tosnak tartja az intézmény tudományos munkáját. Szorgalmazza színvonalas kiadványok megje- lentetését. A Damjanich János Múzeum kiemelkedő szakmai és kiállítási eredményei elismeré- seképpen 2005 májusában – az országban mind ez ideig egyedülálló módon – másodszor is megkapta „Az év múzeuma” kitüntető címet.

Dr. Horváth László a Pulszky Társaság – Magyar Múzeumi Egyesület tagja, a MAMUTT (Magyar Múzeumi Történész Társulat) vezetőségi tagja, a Megyei Múzeumok Szövetségének alapító tagja, részt vesz a Hajnal István Kör munkájában.

Jó kapcsolatokat épített ki a helyi önkormányzatokkal, civil szervezetekkel. 2002-től kezdő- dően Solnok Megyei Jogú Város Oktatási, Művelődési és Vallásügyi Bizottságának külsős tagja.

Publikációs jegyzék:

Önálló kötetek:

1. *Gyöngyös... az valami egészen más.* Fotóalbum írása és társszerkesztése. Gyöngyös, 1995.
2. *Gyöngyös... egy kisváros a Monarchia utolsó évtizedeiben.* Album írása és társszerkesztése. Gyön- gyös, 1997.
3. *Gyöngyös... örökölt múlt.* Képeskönyv írása és társszerkesztése. Gyöngyös, 1998.
4. *Mátraalja.* (Magyarország kiségiói sorozat 9/4. kötet). Budapest, 1998.
5. *A Gyöngyösi katonai helyőrség 200 éve.* Gyöngyös, 1999.
6. *A gyöngyösi zsidóság története.* Gyöngyös, 1999.
7. *A mátraaljai borút.* Magyar–német–angol nyelvű idegenforgalmi kiadvány. Gyöngyös, 2000.

8. *Gyöngyös... egy kisváros a Monarchia utolsó évtizedeiben*. 2. kiadásának írása és társszerkesztése. Gyöngyös, 2000.
9. *Gyöngyös az ezredfordulón*. Írás és társszerkesztés. Gyöngyös, 2001.
10. *Gyöngyöspata* (Száz magyar falu könyvesháza sorozat). Budapest, 2001.
11. *Vámosgyörk évszázadai*. Vámosgyörk, 2001. 246 p.
12. *Dr. Puky Árpád, a városfejlesztő polgármester*. Gyöngyös, 2002. 34 p.

Tanulmányok:

1. *Várak a 13. században. Előszó*. In: Castrum Bene. Szerk.: Horváth László. Gyöngyös, 1989.
2. „Az eltűnt idő...”. *Dr. Puky Árpád polgármester élete*. In: Gyöngyösi Kalendárium. Szerk.: Patkós Magdolna. 42–46.pp., 1990.
3. *Az Egyesült Államokba irányuló kivándorlás Kál községből az első világháború előtt*. (Heves megyei kivándorlás I.) In: Agria XXVII–XXVIII. Szerk.: Petercsák Tivadar. Eger, 1992. 257–273.pp.
4. *Heves megyei kivándorlás számszerű alakulása az első világháború előtt*. (Kézirat) Mátra Múzeum Történeti Adattára 1503.94., 1992.
5. *Kivándorlás az Egyesült Államokba Bodonyból 1914-ig*. (Heves megyei kivándorlás II.) Mátrai Tanulmányok. Szerk.: Horváth László. Gyöngyös, 1993. 55–88.pp.
6. *XIX. századi Heves megyei kivándorlók*. (Kézirat) Mátra Múzeum Történeti Adattára 1504.94., 1993.
7. *A gyöngyösi vasút története*. In: Gyöngyösi Kalendárium. Szerk.: Patkós Magdolna, T. Bokros Mária. Gyöngyös, 1993. 35–40.pp.
8. *Adatok Detk község első világháború előtti kivándorlásához*. (Heves megyei kivándorlás III.) In: Agria XXIX–XXX. Szerk.: Petercsák Tivadar. Eger, 1994. 161–180.pp.
9. *Hatvani kivándorlási iroda*. Délsziget 30. Szerk.: Moldvay Győző. Hatvan, 1994.
10. *A Heves megyei kivándorlás kutatás főbb tanulságai*. In: Néprajzi kutatások Gyöngyös környékén. Szerk.: Cs. Schwalm Edit. Eger, 1994. 27–38.pp.
11. „A gyöngyösi kuplerájban szól a zongora...” In: Gyöngyösi Kalendárium. Szerk.: Patkós Magdolna. Gyöngyös, 1994. 136–140.pp.
12. *Ég óvja a tisztességes ipart!* Hatvany Lajos Múzeum Adattára 94., 1994.
13. *Gyöngyösiek az Újvilágban*. In: Gyöngyösi Kalendárium. Szerk.: Patkós Magdolna. Gyöngyös, 1995. 60–63.pp.
14. *Adatok a gyöngyösi zsidóság újkori történetéhez*. In: Mátrai Tanulmányok. Szerk.: Horváth László. Gyöngyös, 1995. 67–94.pp.
15. *Adatok a gyöngyösi temetők kultúrhistoriájához*. In: Agria XXXI–XXXII. Szerk.: Petercsák Tivadar, Szabó J. József. Eger, 1996. 187–217.pp.
16. *A századeleji kivándorlás „haszna”*. In: Néprajzi Látóhatár 3–4. szám. Szerk.: Víga Gyula., 1996.
17. *Adatok az egri prostitúció újkori történetéhez*. In: Archivum 14. Szerk.: Bán Péter, Csiffáry Gergely. Eger, 1996. 169–190.pp.
18. *A tavaszi hadjárat. Bevezető*. In: A tavaszi hadjárat. (Hatvany Lajos Múzeum 13. Szerk.: Horváth László. Hatvan, 1996.
19. *A baraktól a barokkig. A Hatvany Lajos Múzeum első 25 éve*. In: Magyar Múzeumok 1996/2. sz., 1996.
20. *Lengyel menekültek Gyöngyösön a II. világháború idején*. In: Agria XXXIII. Szerk.: Petercsák Tivadar, Szabó J. József. Eger, 1997. 371–390.pp.
21. *Kéjhölgyek öszeírása Heves megyében (1855.)*. In: VEAB Évkönyv, Veszprém–Székesfehérvár, 1997.
22. *Adatok a gyöngyösi prostitúció újkori történetéhez*. In: Archivum 15. Szerk.: Bán Péter, Csiffáry Gergely. Eger, 1998. 187–218.pp.
23. *Adatok a hatvani temetők, temetkezések történetéhez*. In: Agria XXXIV. Szerk.: Petercsák Tivadar, Szabó J. József. Eger, 1998.
24. *A gyöngyösi zsidóság 1848-ban*. In: Múlt és Jövő 1998/1. szám, 1998.
25. *Régi hevesi bordélyok*. In: Vöröslámpás évszázadok. Szerk.: Bana József. Győr, 1998.
26. *A századeleji kivándorlás hatása a hevesi kibocsájtó régióra*. In: PRO LYCEO AGRIENSI Nagy József 70. éves kötet. Szerk.: Gebei Sándor. Eger, 1999.

27. *Magyarítsunk házilag kalendáriumot!* In: Hatvani Kalendárium. Szerk.: Bacsa Tibor. 1999.
28. *Hatvan történetének alapvetése.* In: Hatvani Kalendárium. Szerk.: Bacsa Tibor. 1999.
29. *A hatvani árvizek.* In: Agria XXXV. Szerk.: Petercsák Tivadar, Veres Gábor. Eger, 1999. 233–258.pp.
30. *Gondolatok egy készülő községmonográfia elé.* In: Képek Gyöngyöspata mezőváros múltjából. Szerk.: Cs. Schwalm Edit. Eger, 1999.
31. *Dr. Puky Árpád polgármester munkássága.* In: Mátrai Tanulmányok. Szerk.: Horváth László. Gyöngyös, 2000. 205–222.pp.
32. *Heves megye első ezer éve. Előjáró beszéd.* Eger, 2000.
33. *Gyöngyöspata korai évszázadai.* In: Egri Történelmi Évkönyv. Szerk.: Misóczki Lajos. Eger, 2000. 59–84.pp.
34. *Ég óvja a tisztas ipart! Adatok a hatvani prostitúció századeleji történetéhez.* In: Hatvani Kalendárium. Hatvan, 2000.
35. *A hatvani kultúra.* In: Hatvani Kalendárium. Hatvan, 2000.
36. *A jobbágyi kolerafelkelés.* In: A Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve XXIV. Szerk.: Szvircek Ferenc. Salgótarján, 2000. 25–36.pp.
37. *A hevesi polgárosodás sajátosságai.* In: Tanulmányok Hevesről. Szerk.: Petercsák Tivadar, Szabó J. József. Heves, 2001. 229–262.pp.
38. *Előjáró beszéd.* In: Grassalkovichok emlékezete. Hatvany Lajos Múzeum Füzetek 15. Szerk.: Horváth László. Hatvan, 2001.
39. *Gyöngyöspata története a jobbágyság intézményének megszűntetéséig.* In: Mátrai Tanulmányok. Szerk.: Horváth László. Gyöngyös, 2001. 178–234.pp.
40. *A századeleji Heves megyei kivándorlás alapvetése 1910-ig.* In: Agria XXXVII. Szerk.: Petercsák Tivadar, Veres Gábor. Eger, 2001.
41. *Adatok Gyöngyöspata történetéhez.* In: Gyöngyösi Kalendárium. Gyöngyös, 2001.
42. *A Hatvany család szerepe.* In: Hatvanyak emlékezete. Hatvany Lajos Múzeum Füzetek 18. Szerk.: Horváth László 2002.
43. *Vámosgyörk, egy falu a Mátra lábujjánál.* In: Agria XXXIX. Szerk.: Petercsák Tivadar. Eger, 2002.
44. *„A félelem bére”.* In: Szolnoki Tudományos Közlemények VI. Szolnok, 2002.
45. *Vámosgyörki egyházfiak (Papok, kántorok, harangozók).* In: Historia est ... Tanulmányok Kovács Béla 70. születésnapja alkalmából. Szerk.: Csiffáry Gergely. Eger, 2002. 161–187.pp.
46. *Vámosgyörk története a törökkortól a jobbágyfelszabadításig.* In: Mátrai Tanulmányok. Szerk.: Horváth László. Gyöngyös, 2002. 7–34.pp.
47. *Szócikkek.* In: Magyar Múzeumi Arcképcsarnok. Életrajzok a magyar múzeumügy történetéből. Főszerk.: Bodó Sándor, Víga Gyula. Budapest, Pulszky Társaság – Tarsoly Kiadó, 2002.
48. *Vámosgyörk, egy falu a Mátra lábujjánál.* In: Agria XXXIX. Szerk. Petercsák Tivadar, Veres Gábor. Eger, 2003.
49. *A mi városunk. hu – Szolnok.* Szerk.: Matuz János, Varga Ferenc. Szolnok, 2003. CD
50. *Előszó.* In: Sugárné Koncsek Aranka: Jász történelmi arcképcsarnok. (Jászsági Füzetek 32.) (második bővített kiadás). Szerk.: Kiss Erika. Jászberény, 2003.
51. *Lectori salutem!* In: Balogh Béla, 1890–1947. Egy tudós tanár életútja. Szolnok, 2004. 5–6.pp.
52. *Előjáró beszéd, avagy a Szuteréntől a Szállóig.* In: Nyitott kapuk. Hetvenéves a szolnoki Damjanich János Múzeum. Szolnok, 2004. 3–5.pp.
53. *Gondolatok a Vámosgyörk monográfia mellé.* In: Gyöngyösi Kalendárium. Szerk.: Patkós Magdolna. Gyöngyös, 2004.

HUSVÉTH ANDRÁS levéltáros

4080 Hajdúnánás, Vasvári Pál u. 22.
andras.husveth@freemail.hu
Születési éve: 1977
Munkahelye: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár, Debrecen
Kutatási területe: Hajdúság története, párttörténet

1977. december 28-án született Hajdúnánáson. Általános és középiskolai tanulmányait helyben végezte. Érettségi után 1996-tól a Kosuth Lajos Tudományegyetem hallgatója lett, történelem szakon. Tanulmányait 2002-ben fejezte be. Diplomamunkája címe „A csizmadia cég és ipartársulat története Hajdúnánáson a XIX–XX. században” volt, melyben egy tipikus alföldi mezőváros egy csoportjának polgárosodását, feudalizmusból a modern viszonyok felé történő lassú átalakulását vizsgálta. 2003. októberében lett a Hajdú-Bihar Megyei Levéltár munkatársa, ahol hosszabb-rövidebb ideig a levéltár minden egységénél megfordult. Jelenleg a levéltár III. számú kutatójában dolgozik, ahol az 1945–90 közötti pártiratok (MDP, MSZMP) referense, ezen iratanyag feldolgozását és kutatását végzi.

Publikációs jegyzék:

1. *A zsidóság gazdasági és társadalmi szerepe Hajdúnánáson (a kezdetektől 1848/49-ig).* Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXX. 2004/2005. Debrecen, 2005.

KÁDAS ZOLTÁN régész

Románia, Szatmárnémeti, B-ul Transilvaniei 2/1
zoltan_kadas@yahoo.com

KISFALUDY LÁSZLÓ történelem szakos középiskolai tanár

1027 Budapest, Ganz u. 15. I/3.
kisfaludyl@diakigazolvany.hu
Születési éve: 1976
Munkahelye: Budapesti Egyetemi Katolikus Gimnázium
Kutatási területe: családtörténet

Kisfaludy László András Budapesten született, itt járt a Kodály Zoltán ének-zenei Általános Iskolába, ezt követően a Városmajori Gimnáziumba majd az ELTE BTK történelem szakát végezte. Megszerezte a KPSZTI emelt szintű történelem vizsgáztatói képesítést. Dolgozott az Oktatási Minisztérium Határon Túli Magyarok Főosztályán, ahol a határon túli diákigazolvány project koordinátora volt. Ezután az OM Informatikai Főosztály diákigazolvány referense lett. Jelenleg Diákigazolvány Ügyfélszolgálat vezető az Educatio Társ. Szolg. Kht-nál és történelem tanár a Budapesti Egyetem Katolikus Gimnáziumában. 2000-ben megkapta az MTA Pedagógus kutatói pályadíját.

Publikációs jegyzék:

1. *A kisleludi Kisfaludy család története.* „Régi magyar családok 2.”, Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatósága, Debrecen, 2004.
2. *Befejezett múlt a befejezetlen múltban* – tankönyv recenzió. Könyv és nevelés c. folyóirat, Országos Pedagógiai Könyvtár És Múzeum, 1999.
3. *Pesti János történelemtankönyvéről* – tankönyv recenzió. Könyv és nevelés c. folyóirat, Országos Pedagógiai Könyvtár És Múzeum, 2000.
4. *Történelem tankönyveink a felsőoktatási felvételik tükrében.* (uo., 2000.)
5. *Érettségi tételek történelemből* – könyvrecenzió (uo., 2000.)

KOROMPAL BALÁZS történész muzeológus

4027 Debrecen, Fáy András u. 18.

abalazs1967@freemail.hu

Születési éve: 1967

Munkahelye: Déri Múzeum, Debrecen

Kutatási területe: céhtörténet

1967. január 6-án született Debrecenben. Általános iskolai tanulmányait a debreceni Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános iskolájában, középiskolai tanulmányait a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Gyakorló Gimnáziumában végezte. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerzett középiskolai történelem tanári és etnográfusi diplomát. Az egyetem utolsó évét levelező hallgatóként végezte el, mert közben a debreceni Déri Múzeum muzeológusa lett. Egyetemi szakdolgozatában egy debreceni kovács-család 19. századi, kéziratos feljegyzései alapján életmód-történeti feldolgozást készített. Második diplomáját 2002-ben szerezte meg az ELTE múzeumpedagógus szakán. Jelenleg a Déri Múzeum Történeti osztályának vezetője. Kutatási területe: 18–19. századi kéziratos források, pecséttan, debreceni, 19–20. századi várostörténet, a Városi Múzeum és a Déri Múzeum gyűjteményeinek története.

Publikációs jegyzék:

1. *Szell János volt honvédfőhadnagy emlékiratai a szabadságharcból.* Történeti Naptár
2. *Emlékek és források Debrecen, 1848/49.* Hajdú-Bihar megyei Levéltári Közlemények 26. szám, Debrecen, 2001. 265–315.pp.
3. *Déri Múzeum.* Múzsák kertje A magyar múzeumok születése. Pulszky Társaság – Magyar Múzeumi Egyesület, Budapest, 2002. 92–97.pp.
4. *Egy 19. századi debreceni kéziratos jegyzőkönyv.* In.: Szij Rezső 90 éves. Írások az ünnepelt tiszteletére. I–II. Szerkesztette: dr. Csohány János. Kiadja a Senczi Molnár Társaság, Budapest, 2005., I. kötet, 285–297.pp.

dr. KOVÁCS ILONA főlevéltáros

4028 Debrecen, Kassai u. 68. II/10.
cila74@freemail.hu
Születési éve: 1974
Munkahelye: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár
Kutatási területe: jogtörténet

1974. április 24-én született Debrecenben. Középiskolai tanulmányait Debrecenben, a Tóth Árpád Gimnáziumban végezte. 1992-től a Kosuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán történelem szakon, egy évvel később pedig politológia szakon folytatta tanulmányait. 1997-ben történész és politológus diplomát szerzett. 1998-tól a Károli Gáspár Református Egyetem és a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Kecskeméti Közös Jogászképzésén folytatta tovább tanulmányait. 2004-ben jogász doktori oklevelet szerzett. 1997-től levéltáros munkakörben dolgozik a Hajdú-Bihar Megyei Levéltárban. Tagja a Magyar Levéltárosok Egyesületének. Jelenleg a 18–19. századi debreceni testamentumok kutatásával foglalkozik.

Publikációs jegyzék:

1. *Polgári közigazgatás a XX. század első felében Hajdúszoboszlón. A közigazgatás 1929. évi reformja.* Szókimondó 1998. 6. szám.
2. *Kertségi olvasóköri Debrecenben a XX. század első felében.* In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXIX. (szerk. Radics Kálmán), Debrecen, 2002–2003. 249–279.pp.
3. *Beszámoló a XI. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Nemzetközi Levéltári Napokról.* In: Levéltári Szemle 2004. 4. szám
4. *Iratok Bocskai István és kora történetéhez* című kötet munkatársa. Bocskai-szabadságharc 400. évfordulója VI. (sorozatszerk. Nyakas Miklós), Debrecen, 2005.
5. *Testamentumok Debrecenben a 16–19. században.* Forrásválogatás. (Előkészületben.)

dr. KAPOSVÁRI GYÖNGYI, KOVÁCSNÉ irodalomtörténész, muzeológus

5000 Szolnok, Szántó krt. 47. II/7.
kaposvari@djm.hu
Születési éve: 1959
Munkahelye: Damjanich János Múzeum, Szolnok
Kutatási területe: Jász-Nagykun-Szolnok Megye irodalomtörténete, sajtótörténet, művelődéstörténet

Szolnokon született. A Verseghy Ferenc Gimnáziumban érettségizett 1977-ben. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán szerzett okleveles magyar nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár és könyvtáros diplomát 1982-ben. 1982. szeptember 1-től dolgozik a Damjanich János Múzeumban Szolnokon, először könyvtárosként, mint a szakkönyvtár vezetője, 1987-től pedig irodalomtörténész muzeológusként. 2002. július 1-től a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatóságának igazgatóhelyettese. 1987-ben doktorált nyelvéstől, mai magyar nyelvből az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán, disszertációja témája Örkény István egyperces novelláinak szövegteni elemzése volt.

Muzeológusként kutatási területe Jász-Nagykun-Szolnok megye irodalmi emlékei. A megye az irodalmi emlékeket tekintve kevésbé feltárt terület volt. Bár számos publikáció közzétette jeles személyiségek a megyéhez kötődő kapcsolatait, valamely oktatási intézmény híressé vált tanulóinak, tanárainak munkásságát, esetleg az egy-egy településhez kötődő eseményeket – átfogó, az egész megyét felölelő kutatások nem folytak. Az addigi feltáró tevékenység sem területileg, sem időben, sem a személyeket tekintve nem fogta át a régiót. Ezenkívül a tájékozódást az is hátráltatta, hogy nem állt rendelkezésre nyilvántartás a feltárt adatokról. Ennek a hiánya egyre inkább megmutatkozott. 1988-tól építette a Damjanich János Múzeum Irodalmi Adattárát, mely kettős célt szolgál: egyrészt feltérképezi a meglévő kutatásokat, másrészt ezeket továbbfejlesztve szisztematikusan összegyűjti a megyére vonatkozó irodalomtörténeti adatokat. E téren kapcsolódott a Petőfi Irodalmi Múzeum által koordinált országos kutatási programhoz, melynek célja Magyarország irodalmi topográfiájának elkészítése. A feldolgozás során az ehhez javasolt szempontrendszer is felhasználta. A számítógépes adatbázis kialakítását OTKA-támogatással végezte 1998 és 2001 között.

Kutatási eredményeit tanulmányokban publikálja – elsősorban a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumi Szervezet által kiadott évkönyvekben, tanulmánykötetekben –, illetve szakmai konferenciákon ismerteti. Távlati célja, hogy teljes egészében feltárja Jász-Nagykun-Szolnok megye irodalmi emlékeit, és kötetbe válogatva megjelenesse az arra érdemeseket. A dolgozatok, cikkek írása mellett szerkesztői tevékenységet is végez. Az utóbbi években három kiadványsorozatnak a társszerkesztője: *Tisicum. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Évkönyve*; *Documentatio Historica. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága forráskiadványai*; valamint *Pelikán könyvek. A Jász-kunság folyóirat művészeti sorozata*.

Tagja a Magyar Irodalomtörténeti Társaságnak, a Mikszáth Társaságnak, a Pulszky Társaságnak és a Magyar Múzeumi Történész Társulatnak. A szolnoki Verseghy Körben vezetőségi tagként tevékenykedik.

Publikációs jegyzék:

1. *Múzeumi Levelek 1–50.* Repertórium. (Múzeumi Levelek 57–58.) Szolnok, 1988. 144 p.
2. *A kisújszállási földművelés szókincse.* In: Jubileumi tudományos ülés a jász-kunságiak bácskai kitelepülésének 200. évfordulóján. Szerk.: Bagi Gábor, Kaposvári Gyöngyi. (Szolnok Megyei Múzeumok Közleményei 44–45.) Szolnok, 1989. 163–169.pp.
3. *Örkény István Budapest című novellájának szövegtani elemzése.* In: Pedagógiai Tükör. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet folyóirata. 1990/4. 5–22.pp., 1990.
4. *Adatok a Jászság irodalmi topográfiájához.* In: Irodalomismeret 1993/1–2. 120–124.pp., 1993.
5. *Úszó jégtáblán a Tiszán Abádszalóktól Kőtelekig.* In: A szülőföld szolgálatában. Tanulmányok a 60 éves Fazekas Mihály tiszteletére. Gulyás Katalin közreműködésével szerk.: Bagi Gábor. (A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Közleményei 49.) Szolnok, 1994. 245–250.pp.
6. *Irodalmi muzeológia Magyarországon. Jász-Nagykun-Szolnok.* In: Irodalomismeret 1994/1. 95 p., 1994.
7. *Örkény István: Információ című egyperces novellájának szövegtani elemzése.* In: Tanulmányok és Közlemények. Szerk.: Ujváry Zoltán. Debrecen–Szolnok, 1995. 501–509.pp.
8. *Kaposvári Gyula munkásságának bibliográfiája.* In: *Varia Museologica.* Dolgozatok a szolnoki múzeum gyűjtőterületéről. Kaposvári Gyula válogatott írásai és bibliográfiája. Vál.: Szabó László, Szabó István, Madaras László. Szöveggondozás: Kaposvári Gyöngyi. (A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Közleményei 55–56.) Szolnok, 1996. 609–691.pp.
9. *Írók, költők Abádszalókon.* In: Abádszalók. Szerk.: Ujváry Zoltán. Abádszalók, 1996. 339–357.pp.
10. *Írók, költők a Jászságból.* In: A Jászság a magyar kultúrában. Konferencia, 1995. Szerk.: Dr. Ujváry Zoltán. (Jász-kunság füzetek 12.) Szolnok, 1998. 138–147.pp.
11. *Hild Viktor válogatott bibliográfiája.* In: Hild Viktor 1855–1929. Egy tudós portréja. (Szolnoki arcképcsarnok 1.). Szerk.: Kaposvári Gyöngyi, Pató Mária. Szolnok, 1998. 41 p.

12. „... *Melly hatalmas a' mi nemzeti magyar nyelvünk*”. *Egy jászladányi születésű reformkori nyelvész: Antal Mihály*. In: Tisicum XI. Szolnok, 1999. 349–354.pp.
13. *A megszünt zsinagóga helyén. Kiállítások a Szolnoki Galériában*. (Pató Máriával közösen.) In: Jászkunság 1999/2. 125–135.pp., 1999.
14. *Szolnoki arcképcsarnok*. Összeáll. Pató Máriával közösen. In: Szolnok. A várispánságtól a harmadik évezred küszöbéig. Szerk.: V. Szász József. Szolnok, 2000. 229–233.pp.
15. *A Tisza az irodalomban*. In: „A Tiszavölgy: fajtánk bölcsője”. Ezer év a Tisza mentén. Szolnok, 2000. 373–390.
16. *Egy tizenkilencedik századi hölgy-író: Kempelen Riza*. In: A Jász Múzeum Évkönyve 1975–2000. Szerk.: Hortiné dr. Bathó Edit, Kiss Erika. Jászberény, 2001. 353–359.pp.
17. *Irodalomtörténeti kutatások Jász-Nagykun-Szolnok megyében*. In: Ember és környezete. Tudományos ülésszak 1999. november 22–23-án Szolnokon. (A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Közleményei 58.) Szolnok, 2002. 189–192.pp.
18. *Szócikkek: Balogh Béla, Csete Balázs, Hild Viktor, Jauernik Miklós, Kaposvári Gyula, Kontsek Károly, Turcsányi István*. In: Magyar Múzeumi Arcképcsarnok. Életrajzok a magyar múzeumügy történetéből. Főszerk.: Bodó Sándor, Viga Gyula. Budapest, Pulszky Társaság – Tarsoly Kiadó, 2002.
19. *A szolnoki múzeum 70 éves. A kezdetektől a II. világháborúig*. In: Történeti muzeológiai szemle. A Magyar Múzeumi Történe Sz Társulat Évkönyve 3. Főszerk.: Pintér János. 107–119.pp., 2003.
20. *Balogh Béla, a szolnoki múzeum megalapítója*. In: Történeti Muzeológiai Szemle 4. Szerk.: Ihász István, Pintér János. 181–190.pp. (Pató Máriával közösen) 2004.
21. *Dr. Balogh Béla életrajza*. In: Balogh Béla, 1890–1947. Egy tudós tanár életútja. Szolnok, 2004. 7–11.pp.
22. *Szolnok város múzeumi gyűjtőhelye*. In: Balogh Béla, 1890–1947. Egy tudós tanár életútja. Szolnok, 2004. 47–61.pp.
23. *Dr. Balogh Béla, a gimnáziumi tanár*. In: Balogh Béla, 1890–1947. Egy tudós tanár életútja. Szolnok, 2004. 87–89.pp.
24. *Dr. Balogh Béla múzeumalapító*. In: Szolnoki Tudományos Közlemények VIII. Szolnok, 2004. CD 7 p. (Pató Máriával közösen.)

KRANKOVICS ILONA történész múzeológus, numizmatikus

4032 Debrecen, Vezér u. 33.

Születési éve: 1954

Munkahelye: Déri Múzeum, Debrecen

Kutatási területe: gazdaságtörténet, 19. századi pénztörténet,
a debreceni kereskedő családok gazdasági tevékenysége

A Déri Múzeum történész numizmatikusa, tanulmányait a Debreceni Egyetemen, valamint az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen végezte. 1986 óta dolgozik a Déri Múzeum Történeti Osztályán. Feladatai között a helytörténeti vonatkozású írott és tárgyi források gyűjtésén, gondozásán kívül a Déri Frigyes Numizmatikai Gyűjtemény kezelése is szerepel. A Debreceni Egyetemen óraadóként szemináriumot vezet Magyar Pénztörténet címmel.

A helytörténeti kutatásokba Dr. Balogh István vezetésével kapcsolódott be. 1984-ben a Hajdú-Bihar megyei levéltár kiadásában megjelent első forrásközlése Barta Boldizsár: Rövid Chronikaja. Publikációi a Déri Múzeum Évkönyveiben, valamint konferenciák előadásai külön tanulmánykötetekben jelentek meg. 1995-ben országos numizmatikai konferenciát szervezett a Numizmatika és társtudományok II. címmel, melyhez kapcsolódóan a Déri Frigyes Numizmati-

kai Gyűjtemény erdélyi anyagát mutatták be kiállításon. A konferencián elhangzott előadásokból önálló kötetet szerkesztett. Munkájáért a következő évben Nívó-díjat kapott. 2002-ben országos könyvkötészeti konferenciát és kiállítást szervezett a 18. századi debreceni festett pergamenkötések jelentőségének bemutatására. A konferencián elhangzott előadások önálló kötetben jelentek meg 2003-ban. Gazdaságtörténeti kutatással tizenöt éve foglalkozik. Jelenleg PhD munkáját készíti Dr. Takács Péter egyetemi tanár támogatásával.

Fontos céljának tartja, hogy kutatásaival hozzájáruljon egy árnyaltabb kép kialakításához a debreceni kereskedők 19. század első felében betöltött szerepéről, és az országos kereskedelemben elfoglalt helyéről.

Publikációs jegyzék:

1. *Egy debreceni kereskedőcsalád, a Kis Orbánok házána*k története. in: DMÉK 1992–1993 Debrecen, 1994. 165–177.pp.
2. *Viharos évszázad Debrecen történetében, 1564-1664.* in: DMÉK 1989–1990 Debrecen, 1992. 153–163.pp.
3. *Az 1811-es devalváció gazdasági következményei a levéltári források alapján.* Numizmatika és társtudományok II. 1996.
4. *Hitelviszonyok Debrecenben a XIX. század első felében.* Numizmatika és társtudományok III. 1999.
5. *A debreceni gyógyfürdő története.* Debrecen, 2001.
6. *A volt Fürdőház, a nagyverdei Vigadó építésének története.* in: DMÉK 2004. Debrecen, 2005. 261–268.pp.
7. *Egy nemesi cím megújításának története.* in: DMÉK 2005. Debrecen, 2006. 251–257.pp.

dr. LAKATOS SAROLTA történész, főmuzeológus

4400 Nyíregyháza, Zrínyi Ilona u. 8–10.

Születési éve: 1946

Munkahelye: Jósa András Múzeum, Kállay gyűjtemény

Kutatási területe: falerisztika, genealógia, lovagrendek, emigráció, a két világháború közötti időszak

1970-ben végzett a KLTE BTK történelem-orsz nyelv és irodalom szakán. Előbb a nyíregyházi Vasvári Pál Gimnáziumban tanított, majd a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tanács VB. Művelődésügyi

Osztályán dolgozott. 1992-ben került a Nyíregyházi Jósa András Múzeumba történész muzeológusként. Az ELTE-n 1995-ben avatták a történelem segédtudományaiból egyetemi doktorrá (summa cum laude).

1993-ban nyílt meg a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei múzeumi hálózat részeként a Dr. Kállay Kristóf magángyűjteményével alapított Kállay Gyűjtemény, amelynek létrejötté óta a vezetője, főmuzeológus, főtanácsosként. Nevéhez fűződik a gyűjteményalapítótól átvett ajándékokon túl a gyűjteménybe máig érkező adományok felkutatása és megszerzése (döntően nemesi családok leszármazóitól), feldolgozásuk, a kiállítások felállítása, a múzeumi egység munkájának és működésének kialakítása, a gyűjteményhez kapcsolódó rangos rendezvények megszervezése (nemesi családok világtalálkozói, nemzetközi tudományos konferenciák, emlékülések, stb.), – illetéknéppen a Kállay Gyűjtemény önálló tagintézménnyé fejlesztése. Ma a Gyűjtemény, kuriózumokban is gazdag algyűjteményekkel (falerisztikai, iparművészeti, stb.) bír, kutatási területei ezeken alapulnak, illetve hozzájuk kapcsolódnak: a történelmi famíliákat (Kállay,

Ilosvay, Apor) érintő genealógia, és a kitüntetéstán egy-egy részterülete, beleértve a Szuverén Máltai Lovagrend történetét is (az adományozók nagyobb része máltai lovag). Publikációi is ezen tárgykörökből valók, rendszeres meghívott előadó hazai és nemzetközi konferenciákon.

Tagja többek között a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaságnak, a Magyar Numizmatikai Társulatnak. Immáron 3. ciklusban, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei múzeumok Közal-kalmazotti Tanácsának elnöki tisztét tölti be. Szakmai munkája elismeréséül 1981-ben Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója kitüntetésben részesítették, 2005-ben vette át a Magyar Múzeumi Történe sz Társulattól a megtisztelő Wellmann Imre-díjat.

Publikációs jegyzék:

1. *Kállay Miklós – pályaképvázlat.* In: Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle, 2000. 2. sz. 184–198.pp.
2. *Kállay-kúria avagy Wolkenstein-kastély?* In: Kállósemjén, 2000. 1. sz. 8.p.
3. *Gróf Wolkenstein Oswald emlékezetére.* In: Kállósemjén, 2000. 2. sz. 6.p.
4. *Elfogyott holnapok. Vásárhelyi Vera emlékezete.* In: Kelet-Magyarország, 2000. 269. sz. 5.p.
5. *Kállay Gyűjtemény.* In: Numizmatikai Közlöny, 1999–2000. 49–56.pp.
6. *A történeti muzeológia helyzete Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar megyékben.* In: „Él magyar, áll Buda még!” Történeti muzeológiai tanulmányok. Szerk. Zombori István. Budapest, 2001. 137–143. pp.
7. *Kállósemjén 1935/36-ban.* In: Kállósemjén, 2001. 1. sz. 6.p.
8. *A pusztuló Nagy –Mohos lép.* In: Kállósemjén, 2001. 2. sz. 6.p.
9. *Kállay ősök exhumálása és újratemetése 2000-ben és 2001-ben.* In: Nagykállói Hírmondó, 2001. 6. sz. 9.p.
10. *Kállay ősök exhumálása és újratemetése 2000-ben és 2001-ben.* In: Nagykállói Hírmondó, 2001. 7. sz. 5.p.
11. *„Hű vitézségért...”* Könyvismertetés. In: Könyvtári kis híradó, 2001. 4. sz. 17.p.
12. *Pápai érdemrendek.* In: A numizmatika és társtudományok IV. Szerk. Torbágyi Melinda. Budapest, 2002. 227–240.pp.
13. *Község az úrbéri egyezség után.* In: Kállósemjén. Szerk. Németh Péter. Budapest, 2002. 71–80. p.
14. *Még burgonyával sem tudnak jóllakni.* In: Kállósemjén. Szerk. Németh Péter. Budapest, 2002. 81–104.pp.
15. *Két rendszerváltás között.* In: Kállósemjén. Szerk. Németh Péter. Budapest, 2002. 105–117.pp.
16. *A település és a Kállayak.* In: Kállósemjén. Szerk. Németh Péter. Budapest, 2002. 118–141.pp.
17. *Ahol felekezeti béke honol.* In: Kállósemjén. Szerk. Németh Péter. Budapest, 2002. 142–154.pp.
18. *Oskola Tanító Házak.* In: Kállósemjén. Szerk. Németh Péter. Budapest, 2002. 155–167.pp.
19. *Kastélyok és kúriák.* In: Kállósemjén. Szerk. Németh Péter. Budapest, 2002. 168–175.pp.
20. *Függelék.* In: Kállósemjén. Szerk. Németh Péter. Budapest, 2002. 201–205.pp.
21. *Makai Ágnes: „Hű vitézségért...”* Könyvismertetés. In: Az érem, 2002. 1. sz. 47.p.
22. *Az önálló magyar kitüntetések a szabadságharcból.* In: Kelet-Magyarország, 2002. 4. sz. 9.p.
23. *Fordulat a választások második fordulójában.* In: Kállósemjén, 2002. 7. sz. 3.p.
24. *Adatok a Kállay családfához.* In: NyJAMÉ. XLIV. 2002. 267–281.pp.
25. *A tízéves Kállay Gyűjtemény.* In: Honismeret, 2003. 102–106.pp.
26. *Nyíregyházi diákvetélkedő az MMLSZ 75. éves jubileumára.* In: Máltai Hírek, 2003. IX : 3. sz.
27. *Kállósemjén.* CD-ROM. Budapest, 2003.
28. *Az Aranygyapjas Rend és II. Rákóczi Ferenc.* In: A Rákóczi-szabadságharc és Közép Európa I–II. Szerk.: Tamás Edit. Sárospatak, 2003. I. köt. 375–397.pp.
29. *Emlékezés Ilosvay Ferenc születésének 90. évfordulóján.* In: Az Ilosvayak. Szerk. Lakatos Sarolta. Nyíregyháza, 2004. 48–95.pp.
30. *Az Aranygyapjas Rend és II. Rákóczi Ferenc.* In: Évfordulós tanácskozások 2002–2004. Szatmárnémeti, 2005. 238–249.pp.

dr. LOVAS ENIKŐ AMÁLIA PhD könyvtáros

Debrecen, Virág u. 34. A/1.

lovasena@freemail.hu

Születési éve: 1977

Munkahelye: Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár,
DebrecenKutatási területe: társadalmi fejlődés Magyarországon a 19–20.
században, várostörténet és mikrotörténelem, művelődés és
kultúrtörténet

1977-ben született Debrecenben. 2001-ben szerezte meg történelmi, történelem tanári diplomáját a Debreceni Egyetem Bölcsészkarán, szakdolgozati témájával – Polgári karrier a 19–20. századi Debrecenben – a 2001. évi Tudományos Diákköri Konferencia különdíját nyerte el. Ebben az évben jelent meg első cikke a Sesztina családról is, és felvételt nyert a Debreceni Egyetem nappali PhD képzésére.

Folytatva szakdolgozatával elindított kutatási témáját, megjelentek további publikációi, és 2004-ben a Collegium Hungaricum bécsi ösztöndíjának segítségével bővítette meglátásait társadalom- és gazdaságtörténeti kutatásai kapcsán. 2004/2005-ben a Debreceni Egyetem Történelem Intézetének predoktora, majd a Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár Helytörténeti Gyűjteményének szakreferense.

2005. december 9-én szerezte meg a PhD doktori fokozatot, disszertációjának címe „Polgári karrier a 19–20. századi Debrecenben”, a helyi városi társadalom egyes prominens családjainak karriertörténetével foglalkozik, elhelyezve tagjainak történetét, eredményeit a dualizmus és a Horthy-korszak Magyarországnak társadalmi és gazdasági viszonylataiban.

Publikációs jegyzék:

1. *Egy polgárcsalád karrierje a 19–20. századi Debrecenben.* In: Történeti Tanulmányok IX. (Acta Universitatis Debreceniensis Series Historica LIII.) Debrecen, 2001.
2. *A debreceni Vásáry család története: a tőkés polgárosodás kiemelkedő példája.* In: A Debreceni Déry Múzeum Évkönyve, 2002–2003. Debrecen, 2003. 193–202.pp.
3. *Egy civis gazdálkodó család története a tőkés polgárság korában – a Zöld család.* In: A Hajdú-Bihar megyei Levéltár Évkönyve, XXIX. Debrecen, 2002–2003.
4. *Dragota Ignác, Debrecen egy korai tőkés polgára.* In: Történeti Tanulmányok XI. (Acta Universitatis Debreceniensis Series Historica LV.) Debrecen, 2003. 143–154.pp.
5. *Tőkés polgári vagyonnal a társadalmi rangért – a Dragota család felemelkedésének útja.* In: A Déry Múzeum Évkönyve, 2004. Debrecen, 2005. 171–203.pp.
6. *Vázlat a debreceni cégek sorsáról a tőkés polgárság korában.* Rálátás, VI. évf. 1. szám.

dr. MÉSZÁROS KÁLMÁN PhD történész

2711 Tápiószentmárton, Móra Ferenc u. 66.
meszaros.kalman@hm-him.hu
Születési éve: 1973
Munkahelye: Hadtörténelmi Intézet, Budapest
Kutatási területe: Rákóczi-szabadságharc, kuruc tisztikar

1973. október 17-én született Nagykátán (Pest megye). Középiskolai tanulmányait Szolnokon a Versey Ferenc Gimnáziumban végezte, majd 1992-től az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán, történelem–levéltár szakon folytatta tanulmányait. Mindkét szakon 1998 februárjában diplomázott. Közben néhány hónapig az ELTE BTK Történelmi Könyvtárában, majd 1997. október 1-jétől a Hadtörténelmi Intézet tudományos kutatójaként dolgozott. 2003-ban a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen eredményes „C” típusú középfokú katonai szakmai angol nyelvvizsgát tett.

2005-ben a Debreceni Egyetem doktori programja keretében, egyéni felkészülésként szerzett doktori (PhD) tudományos fokozatot *summa cum laude* minősítéssel. Témavezetője Kovács Ágnes volt. Disszertációját „A kuruc katonai felső vezetés létrejötte és hierarchiája, 1703–1711” címmel írta meg, jelenleg ennek közreadásán dolgozik.

Szűkebb kutatási területe a Rákóczi-szabadságharc, mely témakörében számos tudományos konferencián tartott előadást.

1999-től a vajai Vay Ádám Múzeum forráskiadvány-sorozatának (*Folia Rákóciana*) egyik szerkesztője, az újraindult sorozat 8. és 9/1. kötetét Molnár Sándorral közösen szerkesztette. A Nap Kiadónál 2005-ben újjá indított *Rákóczi Források* sorozat szerkesztőjeként eddig egy kötetet gondozott.

Publikációs jegyzék:

1. *Fejezetek Jászládány 1848–49. évi történetéből.* A Damjanich János Múzeum 1991/92. évi helytörténelmi pályázatán ifjúsági kategóriában megosztott első díjjal jutalmazott pályamunka. Múzeumi Levelek, 71–72. Szerk.: T. Bereczki Ibolya és Gulyás Katalin. Szolnok, 1993. 71–87.pp.
2. „*Tanulmányok szorgalmatossan, mert én ennél tinétek nagyobb kincset nem adhatok...*” Neveléstörténelmi adalék a 18. sz. elejéről. Neveléstörténelmi Tájékoztató, 4. évf. 1994. 1. sz. 5–7.pp.
3. *Újabb adalékok II. Rákóczi Ferenc tábornokainak életrajzához.* Turul, 68. évf. 1995. 93–96.pp.
4. *Két Csáky László halála. (1698, 1708).* Fons (Forráskutatás és történelmi segédtudományok), 2. évf. 1995. 375–378.pp.
5. *Jászkunok a kuruc hadszervezetben (1703–1711).* Redemptio, 2. évf. 1995. 2. sz. 11p.
6. *A Nagydai család II. Rákóczi Ferenc szolgálatában.* Fons (Forráskutatás és történelmi segédtudományok), 3. évf. 1996. 235–245.pp.
7. *Adalékok a Károlyi család levéltárában lévő mustrakönyvek keltezéséhez.* Fons (Forráskutatás és történelmi segédtudományok), 4. évf. 1997. 1. sz. 99–105.pp.
8. *Adalékok a vajai Ibrányi család történetéhez és Ibrányi László kuruc ezredes életrajzához. Rákóczi-kori tudományos ülészek II. Rákóczi Ferenc fejedelem és bujdosótársai, valamint Vay Ádám hamvai hazahozatalának 90. évfordulója alkalmából. 1996. október 25.* Szerk.: Heckenast Gusztáv, Molnár Sándor, Németh Péter. Vaja, 1997. 65–80.pp.
9. *Pest-Pilis-Solt vármegye a Rákóczi-korban.* I–II. kötet. Közreadja: Bánkúti Imre. Pest Megye Monográfia Alapítvány, Budapest, 1996. 982 p. (Előmunkálatok Pest megye monográfiájához, 2.) Ismertetés. Levéltári Közlemények, 68. évf. 1997. 266–271.pp.
10. *Hadsergyszervezés és redukció a Rákóczi-szabadságharcban.* Hadtörténelmi Közlemények, 112. évf. 1999. 602–626.pp.

11. *Zemplén vármegye katonai összeírása 1704-ben.* Zemplén népessége, települései. Tanulmányok Németh Gábor emlékére. Szerk. Tamás Edit. Sárospatak, 1999. (A sárospataki Rákóczi Múzeum füzetei, 37.) 112–238.pp.
12. *Egy ajánlható történelem tankönyv és munkafüzet.* Ismertetés: Száray Miklós – Kojanitz László: Történelem II. Középkor, kora újkor. Tankönyv, illetve Munkafüzet és szöveggyűjtemény általános iskolásoknak. Bp., 1998. Iskolakultúra, 9. évf. 1999. 9. sz. 120–123.pp.
13. *Jászfényszaru összeírásai a XVII–XVIII. század fordulóján. (1699–1705–1710–1713)* Szállástól a mezővárosig. Tanulmányok Jászfényszaru és a Jászság múltjáról. Szerk. Langó Péter. Jászfényszaru, 2000. 165–219.pp.
14. *Galambos Ferenc kuruc szenátor, tiszántúli vicegenerális iratai. Előmunkálatok az Archivum Rákócianum újabb kötetéhez.* „Rákóczi urunk ... hadaival itten vagyunk.” A Szatmárnémetiben 1999 áprilisában megrendezett „Élő Rákóczi” konferencia anyagából szerk. Takács Péter. Debrecen–Nyíregyháza, 2000. 87–109.pp.
15. *A Sajó–Hernád melléki hajdúvárosok katonaillesztése a Rákóczi-szabadságharcban. Hegyaljai felkelés 1697. Tanulmányok a felkelés 300. évfordulójára.* Szerk. Tamás Edit. Sárospatak, 2000. A sárospataki Rákóczi Múzeum füzetei, 36. 225–247.pp.
16. *Két kuruc tábornokné. Nagyszegi Gáborné Urai Éva és Berthóty Istvánné Váradi Erzsébet. Erdély és Patak fejedelemasszonya Lorántffy Zsuzsanna. Tanulmányok születésének 400. évfordulójára.* Szerk. Tamás Edit. Sárospatak, 2000. II. köt. A sárospataki Rákóczi Múzeum füzetei, 41. 219–231.pp.
17. *Egy újrainduló sorozat elé. Molnár Sándorral közösen. Károlyi Sándor levelei Érsekújvárból és három várvédő szabályzata. 1710. április, október.* Összeállította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Bánkúti Imre. Folia Rákóciana, 8. Vaja, 2000. 7 p.
18. *Egy derék kuruc törzstiszt. Források Hancsok Ádám főstrázsamester életéhez.* Zounuk. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve 15. Szerk. Zádorné Zsoldos Mária. Szolnok, 2000. 381–407.pp.
19. *Dunántúli lovasezredek Károlyi Sándor kuruc generális 1704. január–áprilisi hadjárataiban.* „Huszárok a történelem forgószínpadán”. Tudományos konferencia: Sárvár, 2000. szeptember 14–15. Szerk. Söptei István. Sárvár, 2000. Nádasdy Ferenc Múzeum kiadványai, 5. 49–75.pp.
20. *Levéltári Nap a szolnoki megyeházán.* 2000. szeptember 27. Beszámoló. Hadtörténelmi Közlemények, 113. évf. 2000. 949–951.pp.
21. *Kis Albert; Kökényesdi László; Kray Jakab; kurucok; labancok.* Szócikkek. Magyar Nagylexikon, 11. köt. Kir–Lem. Bp., 2000. 23., 416., 541., 650., 698. p.
22. *„Egy életrajzi adattár problémái.”* Tanulmánykötet Heckenast Gusztáv emlékére. A Miskolcon, 2000. március 24–25. napján megtartott emlékkonferencia előadásai. Szerk. Bessenyei József. Miskolc, 2001. 98–101.pp.
23. *Heckenast Gusztáv műveinek bibliográfiája (1946–2000).* uo. 209–231.pp.
24. *Tábornoki és törzstiszti kinevezések a Rákóczi-szabadságharcban.* Hadtörténelmi Közlemények, 114. évf. 2001. 303–360.pp. [Helyreigazítás a 2001. évi összevont tartalomjegyzék végén!]
25. *Libertás; magyar emigráció (csak a Thököly- és Rákóczi-emigrációról szóló rész); Máriássy Ádám; martalék.* Szócikkek. Magyar Nagylexikon, 12. köt. Len–Mep. Bp., 2001. 109., 411., 700., 748. p.
26. *Nagymajtényi fegyverletétel; Nagyszegi Gábor; nagyszombati csata; Nemesi Kompánia* Szócikkek. Magyar Nagylexikon, 13. köt. Mer–Nyk. Bp., 2001. 518., 534., 536., 621. p.
27. *A zernyesti csata,* 1690. augusztus 21. *A trencsényi csata,* 1708. augusztus 3. = *Rubicon,* 13. évf. 116. sz. 2002/2. Daliás idők. *A magyar történelem nagy csatái.* 31–33., 40–42.pp.
28. *A magyar térképészet nagyjai.* Die Großen der Ungarischen Kartographie. Lipszky János (1766–1826), Mikoviny Sámuel (1700–1750). Tudományos emlékülések előadásai és kiállítási katalógus. Vorträge wissenschaftlicher Gedenktagungen und Ausstellungskatalog. Szerk. Plihal Katalin, Reisz T. Csaba, Török Enikő. (Libri de libris.) (Országos Széchényi Könyvtár – Osiris Kiadó. Budapest, 2001. 305 o.) [Ismertetés.] = Hadtörténelmi Közlemények, 115. évf. 2002. 204–208.pp.
29. *A kuruc kor szereplői Pápán.* Adatok a város anyakönyveiből. Írott és tárgyi emlékeink kutatója. Emlékkönyv Bánkúti Imre 75. születésnapjára. Szerk. Mészáros Kálmán. Budapest, 2002. 149–176.pp.
30. *Bánkúti Imre műveinek bibliográfiája (1948–2001).* uo. 335–343.pp.

31. A szabadságharc tisztikara. *Az államiság megőrzése. Tanulmányok a Rákóczi-szabadságharcról.* Szerk. és az elősőt írta: Czigány István. Budapest, 2002. 157–188.pp.
32. Város és hadsereg a Rákóczi-szabadságharcban. *Armáda, mesto, spoločnosť od 15. storočia do roku 1918. (Vojenské, politické, hospodárske aspekty a súvislosti.) Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie v Bratislave 14. – 15. novembra 2001. Hadsereg, város, társadalom a 15. századtól 1918-ig. (Katonai, politikai, gazdasági aspektusok és összefüggések.) A bratislavai nemzetközi tudományos konferencia anyagai 2001. november 14–15.* Főszerk.: Dangl, Vojtech – Varga J. János. Bratislava, 2002. 139–157.pp.
33. Ocskay László; Okolicsányi Pál; önödi országgyűlés; Orlay Miklós; Orosz Pál; Ottlyk György; Pálffy János; Palocsay György; Pápai János; Pekry Lőrinc; Perényi Miklós. Szócikkek. Magyar Nagylexikon, 14. köt. Nyí–Pom. Bp., 2002. 45., 71., 160., 207., 215., 310., 443., 456., 494., 633–634., 670. p.
34. Rabutin de Bussy, Jean-Louis; Ráday Pál; Radics András; Rákóczi Ferenc, II.; Rákóczi György; Rákóczi József; Rákóczi-szabadságharc; Ráttky György; romhányi csata; Sarolta Amália; Schlick, Leopold Adam Joseph. Szócikkek. Magyar Nagylexikon, 15. köt. Pon–Sek. Bp., 2002. 238., 247., 250., 290–291., 292., 293–294., 327., 600., 814., 867. p.
35. Markó Árpád: II. Rákóczi Ferenc csatái. Válogatott tanulmányok. S. a. r. (a bevezető tanulmányt írta, kiegészítő jegyzetekkel, bibliográfiával és mutatókkal ellátta): ~. Bp., 2003.
36. A győrvári ütközet (1706. november 6–7.) *Fegyvert s vitézt... A magyar hadtörténet nagy csatái.* Szerk. Hermann Róbert. Budapest, 2003. 144–156.pp.
37. Ifjú Kemény János, II. Rákóczi Ferenc bejárója. Adalék a fejedelmi udvartartás történetéhez. *Honi soit qui mal y pense. Dr. Makai Ágnes születésnapjának tiszteletére.* Szerk. Sallay Gergely Pál és Závodi Szilvia. Budapest, 2003. július 4-én. Egyedi kiállítású, oldalszámozás nélküli emlékkönyv az ünnepelt számára. Egy másolati példány megtalálható a Hadtörténelmi Múzeum adattárában: Ad/2613.2003.
38. A tiszaháti bujdosómozgalom és vezéralakjai. *Hadtörténelmi Közlemények*, 116. évf. 2003. 759–775.pp.
39. Sajó–Hernád vidéki hősi halottak Kiskunhalason. Adatok az 1703. október 5-i halasi ütközet kuruc veszteségeihez. *Hadtörténelmi Közlemények*, 116. évf. 2003. 824–832.pp.
40. „A beregszászi zászlóbontás emlékére. Anno 1703.” Tudományos konferencia és megemlékezés. *Beregszász*, 2003. május 24. – Salánk, 2003. május 25. Beszámoló. *Hadtörténelmi Közlemények*, 116. évf. (2003) 947–950.pp. Társ szerző: Baráth Julianna.
41. Sennyey István; Sibrik Miklós; Sréter János; szatmári béke; szécsényi országgyűlés; Szirmay András; Szirmay István; Szluha Ferenc. Szócikkek. Magyar Nagylexikon, 16. köt. Sel–Szö. Bp., 2003. 15., 53., 247., 528., 553–554., 808–809., 847. p.
42. talpasok; Telekesy István; Teleki Mihály; Thoroczkay István; tiszaháti felkelés; Tokaji Ferenc; trencsényi csata; Udvari Tanács. Szócikkek. Magyar Nagylexikon, 17. köt. Szp–Ung. Bp., 2003. 136., 278., 280., 441., 497., 537., 714., 856. o.
43. Csajághy János kuruc brigadéros halála. Adalék Thaly Kálmán történetírói módszeréhez. Előadások a Rákóczi-szabadságharc történetéből. A Magyar Történelmi Társulat gyöngyösi konferenciája. Szerk. Katona Csaba. Budapest, 2004. 47–55.pp.
44. Adalékok a vajai Ibrányi család történetéhez és Ibrányi László kuruc ezredes életéhez. Rövidített újraközlés, vö.: 1997. *A Rákóczi-szabadságharc.* Szerk. R. Várkonyi Ágnes, Kis Domokos Dániel. Budapest., 2004. (Nemzet és emlékezet.) 497–503.pp.
45. Damjanich János; Bezerédj Imre; Rákóczi erdélyi fejedelemmé választása; Nagysándor József. Ismertető szócikkek. *Nemzeti évfordulóink 2004.* I. évf. 1. sz. Főszerk. Estók János. 13., 47., 49., 56. p.
46. Vay Ádám; vetési pátenis; Wesselényi István; Zay András; zsbói csata. Szócikkek. Magyar Nagylexikon, 18. köt. Unh–Z. Budapest., 2004. 285., 407., 667., 806., 893. p.
47. Képeskönyv. Bilderbuch. Picture Book. *Hadtörténelmi Levéltári Kiadványok*, Szerk.: Szijj Jolán. (Petit Real Könyvkiadó, Budapest, 2003. 2., bővített kiadás, 196 o.) Ismertetés. *Hadtörténelmi Közlemények*, 117. évf. 2004. 315–317.pp. Társ szerző: Veszprémy László.
48. Egy kiadvány margójára. A Rákóczi-szabadságharc és Közép-Európa I–II. Tanulmányok a Rákóczi-szabadságharc kezdetének 300. évfordulójára. Szerkesztette Tamás Edit. A Sárospataki Rákóczi Múzeum Füzetek, 45–46. Sárospatak, 2003. 424+328 p. Részletes kritikái ismertetés. *Hadtörténelmi Közlemények*, 117. évf. 2004. 750–772.pp.

49. Beszámoló a Gyöngyösön 2004. március 26-án megrendezett Rákóczi Ferenc emlékülésről. Századok, 138. évf. 2004. 957–959.pp.
50. Sajó–Hernád vidéki hősi halottak Kiskunhalason. Adatok az 1703. október 5-i halasi ütközet kuruc veszteségeihez. Halasi Múzeum, 2. Emlékkönyv a Thorma János Múzeum 130. évfordulójára. Szerk. Szakál Aurél. Kiskunhalas, 2004. 139–146.pp. A Hadtörténelmi Közlemények 2003/3–4. számában megjelent közlemény kissé átdolgozott, bővített változata.
51. Heves–Külső-Szolnok vármegye zsoldosállítása 1706 tavaszán. Forrásközlés. Acta Academiae Paedagogicae Agriensis. Nova series tom. XXVIII. Sectio Historiae. – Az Eszterházy Károly Főiskola Tudományos Közleményei. Új sorozat XXVIII. kötet. Tanulmányok a történelemtudomány köréből. Párhuzamos történelmi évfordulók. (1703/1803–2003) Szerk. Gebei Sándor. Eger, 2004. 19–30.pp.
52. The Palatial Court Regiment of Ferenc II. Rákóczi. Studia Caroliensia. A Károli Gáspár Református Egyetem folyóirata, 5. évf. 2004/3–4. – NB. csak 2006 elején jelent meg. Európa és Magyarország II. Rákóczi Ferenc korában. Europe and Hungary in the Age of Ferenc II Rákóczi. Nemzetközi konferencia a Károli Gáspár Református Egyetem, a szombathelyi Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola, a Közép-európai Egyetem, az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a budapesti Francia Kulturális Intézet, a Magyar Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézete és Múzeuma és a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár szervezésében. Budapest, 2003. szeptember 24–26. 175–194.pp.
53. Heckenast Gusztáv: *Ki kicsoda a Rákóczi-szabadságharcban? Életrajzi adattár.* S. a. r., kiegészítette és az előszót írta: Mészáros Kálmán. Bp., 2005. 510 p. História Könyvtár. Kronológiák, adattárak, 8.
54. A szerb–kuruc megbékélési törekvések egyik szorgalmazója: Hellebronth János kuruc ezereskapitány. Szerk. Fedeles Tamás – Varga Szabolcs. A Pécsi Egyházmegye a 17–18. században. Pécs, 2005. (Seria Historiae Dioecesis Quinqueecclesiensis, I.) 52–66.pp.
55. Egy reprezentatív testőrszázad II. Rákóczi Ferenc udvarában. A kapcsos palotások névjegyzékei (1706. május–szeptember). Az értelem bátorsága. Tanulmányok Perjés Géza emlékére. Szerk. Hausner Gábor. A szerkesztésben közreműködött: Csákváry Ferenc, Kincses Katalin Mária, Mészáros Kálmán, Tóth Ferenc. Budapest, 2005. 469–477.pp.
56. Pest-Pilis-Solt vármegye kuruc alispánjai. Hozzászólás Horváth Lajos közleményéhez. Turul, 78. 2005. 52–53.pp.
57. Köpeczi Béla – R. Várkonyi Ágnes: Rákóczi Tükör I–II. Naplók, jelentések emlékiratok a Rákóczi-szabadságharcról. A jegyzeteket írta és a mutatók névanyagát összeállította Bánkúti Imre. Millenniumi Magyar Történelem. Források. Osiris Kiadó Budapest, 2004. 510 + 552 p. Ismertetés. Századok, 139. 2005. 1053–1055.pp.
58. Egy fogolynévsor a Rákóczi-szabadságharcból. 1705. február 4. Hadtörténelmi Közlemények, 118. évf. 2005. 811–834.pp.
59. A Partium közjogi helyzete a Rákóczi-szabadságharcban. Jubileumi Rákóczi Évek 3. 2003–2011. Istennel a hazáért és a szabadságért. Szerk. Dukrét Géza. H. n. Nagyvárad, 2005. 162–171.pp.
60. A Rákóczi-szabadságharc dokumentumai Abaúj-Torna, Borsod, Gömör-Kishont és Zemplén megyékből. Összeállította: Bánkúti Imre. Szerkesztette Dobrossy István. (I. k., 1703–1704: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Fejlesztési Ügynökség, Miskolc, 2004. 264 p.; II. k., 1705–1707: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Miskolc, 2003. 318 p.; III. k., 1708–1709: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Miskolci Idegenforgalmi és Kulturális Iroda, Miskolc, 2003. 304 p.; IV. k., 1710–1711: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Pfliegler J. Ferenc Emlékére a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltárért Alapítvány, Miskolc, 2005. 252 p. Ismertetés. Hadtörténelmi Közlemények, 119. évf. 2006. 243–246.pp.

MOHÁCSI ENDRE muzeológus, gyűjteménykezelő

4551 Nyíregyháza – Oros, Fő u. 31.
bodza123@freemail.hu
Születési éve: 1979
Munkahelye: Jósa András Múzeum, Nyíregyháza
Kutatási területe: 19–20. század

1979-ben született Nyíregyházán. 1993-1997-ig a nyíregyházi Szent Imre Katolikus Gimnáziumba járt. 2002-ben a Nyíregyházi Főiskolán szerzett történelem-hittanári diplomát. 2003–2006-ig a Debreceni Egyetem történelem kiegészítő szakára járt.

2002-től a nyíregyházi Jósa András Múzeum munkatársa. A múzeumban számos kiállítás megrendezésében vett részt, mint vallja, ezek a rendezvények a legalkalmasabbak múltunk és történelmünk egyszerű és érthető átadására, az érdeklődő látogatók számára. A város történetének kutatása mellett a hadtörténelem és a kereskedelem története érdekli.

MOLNÁR SÁNDOR történész, ethnográfus, múzeumigazgató

4562 Vaja, Rákóczi u. 5.
vayadamm@axelero.hu
Születési éve: 1959
Munkahelye: Vay Ádám Múzeum, Vaja
Kutatási területe: Rákóczi-hagyományok

Általános iskolai tanulmányait Vaján végezte, majd a baktalórántházi, akkor még Mező Imre Gimnáziumban (ma Vay Ádám) érettségizett. 1982-ben a Nyíregyházi Főiskolán matematika-kémia szakon szerzett diplomát, néhány évvel később – ugyanitt – történelemből. 1992-ben került a Vay Ádám Múzeumba, mint szakalkalmazott, s le-

hetősége nyílt arra, hogy folytassa édesapja, a Vay Ádám Múzeum alapítójának Molnár Mátyásnak munkáját. 1993-ban bízták meg az intézmény vezetésével. Még ebben az évben beiratkozott a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem néprajz szakára, melyet 1998-ban fejezett be. Elsősorban helytörténeti gyűjtéssel, valamint a Rákóczi és kuruc korszak néphagyományainak feldolgozásával foglalkozik.

Publikációs jegyzék:

1. *Így múlt el tőlünk* c. irodalmi antológia – szerkesztő, 1994.
2. *30 éves a Vay Ádám Múzeum* – múzeumtörténeti ismertető – szerző, 1994.
3. *Az 1848-as forradalom és szabadságharc utóélete* – szerkesztő, 1996.
4. *Száz éves a vajai freskó* c. tudományos konferencia – szerkesztő, 1997.
5. *Rákóczi-kori tudományos ülésszak*. Vaja, 1996. október 27. – szerkesztő.
6. *Válogatás Molnár Mátyás irodalomtörténeti tanulmányaiból* – szerkesztő, 1998.
7. *Molnár Mátyás emlékkönyv* – szerkesztő, 1998.
8. *A Vay Ádám Múzeum grafikai gyűjtemény I. Eseményábrázolások* – szerkesztő, 1999.
9. *A magyar történelem eseményei a Vay Ádám Múzeum metszetgyűjtemény tükrében* c. tudományos konferencia – szerkesztő, 2000.

10. *Vaja*. Száz magyar falu könyvesháza sorozat. 2000.
11. *A Vay Ádám Múzeum grafikai gyűjteménye II. Térképek I.* – szerkesztő, 2001.
12. *Állam és közigazgatás Magyarországon az egyes történelmi korokban* c. tudományos konferencia – szerkesztő, 2001.
13. *A Vay Ádám Múzeum grafikai gyűjteménye II. Térképek II.* – szerkesztő, 2002.
14. *Írott és tárgyú emlékek kutatója*. Emlékkönyv Bánkúti Imre 75. születésnapjára. 2002.
15. *R. Várkonyi Ágnes: II. Rákóczi Ferenc* 2003. – szerkesztő.
16. *Rákóczi-néphagyományok nyomában* – 2003. – szerző
17. *Folia Rakóciana sorozat 9/1. kötet*: Kincses Katalin Mária: Szirmay András feljegyzései 1680–1713 2004. – szerkesztő.

MOLNÁR TIBOR levéltáros

24400 Zenta, Szerbia, Rákóczi u. 18.

molnar.t@eunet.yu

Születési éve: 1966

Munkahelye: Istorijiski Arhiv Senta (Történelmi Levéltár Zenta)

Kutatási területe: a Délvidék I. és II. világháborús embervesztései, I. világháborús katonatemetők a Délvidéken

1966. augusztus 6-án született Zentán. Az elemi és középiskolát is itt végezte. 1986 és 1992 között a sarajevói Tudományegyetem hallgatója volt, 1993-ban diplomázott.

1991-től kezdődően a zentai Történelmi Levéltár munkatársa: 1993-ban segédlevéltárosi, 1994-ben levéltárosi képesítést szerzett. 1999 óta az intézmény igazgató-helyettese.

A Dudás Gyula Múzeum- és Levéltárbarátok Körének szerkesztőbizottságának tagja.

Publikációs jegyzék:

1. Szloboda János – Molnár Tibor: *A zentai kommunális munkaszervezet 50 éve*. Dudás Gyula Múzeum- és Levéltárbarátok Köre. Zenta, 1999.
2. *Az I. világháború zentai áldozatai*. Dudás Gyula Múzeum- és Levéltárbarátok Köre, Zenta, 2001.
3. *Kanizsa község I. világháborús hősi halottai*. Logos Grafikai Műhely, Tóthfalu, 2003.
4. *Zenta és Magyarkanizsa községek II. világháborús hősi halottjai*. Dudás Gyula Múzeum- és Levéltárbarátok Köre, Zenta, 2003.
5. *Magyar hadisírok a Délvidéken*. In: „... és újfent hadiidők!” Petit Real Könyvkiadó, Budapest, 2005.
6. *A felbomlott Jugoszlávia utódállamainak viszonya Magyarországhoz*. In: Háború, hadsereg, összeomlás. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2005.
7. *A belgrádi Hadtörténelmi Intézet (Vojnoistorijski institut) és a Katonai Levéltár (Vojni arhiv)*. In: Ad acta – a Hadtörténelmi Levéltár évkönyve 2005. Budapest, 2006.

MÓNUS IMRE nyugalmazott levéltáros

4220 Hajdúböszörmény, Március 15. u. 4.

Születési éve: 1939

Kutatási területe: helytörténet, hajdú történet

Hajdúnánáson született, 1939. február 7-én. Az általános iskolai tanulmányokat Hajdúnánáson, a középiskolát a Hajdúböszörményi Tanítóképzőben végezte. Három évig a hajdúnánási tanyai, majd a városi 3. sz. Általános Iskolában tanított. 1972-ben a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán történelem tanári oklevelet, majd 1982-ben a Kossuth Lajos Tudományegyetem Felnőttnevelési Tanszéken szerzett népművelői diplomát. 1960-tól 1972-ig mellékállásban ifjúsági ház igazgató volt Hajdúnánáson. Igyekezett felvállalni az ifjúság szabadidős tevékenységének szervezését és irányítását. 1976-tól művelődési központ igazgató, 1980-ban Hajdúböszörménybe hívták. Ebben az időben épült a Sillye Gábor Művelődési Központ, melynek 1991-ig volt az igazgatója. Működése alatt mindkét hajdúváros művelődési központja „kiváló” minősítést kapott.

1976-tól nyugdíjba vonulásáig TIT titkár volt először Hajdúnánáson, majd 1980-tól Hajdúböszörményben. Harminc év alatt sok tudományos előadás és sorozat, valamint szaktanfolyamok szervezése tette értékelhetővé munkáját, melyet a TIT Központ elismerő oklevelével fejezett ki. 1993-ig tanított a hajdúböszörményi 3. sz. Általános Iskolában, majd 2005. februárjáig, nyugdíjba vonulásáig levéltár igazgató lett a Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Hajdúböszörményi Fióklevéltárában. Kutatási és publikációs tevékenysége főként a levéltár korábban feldolgozatlan iratanyagának feltáráshoz kapcsolódik.

Publikációs jegyzék:

1. *A hajdúböszörményi iskolaszék története.* In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve. XXI. 1994.
2. *Ma már történelem – Hajdúböszörmény orosz megszállása 1944. okt. 22.* In: Szabadhajdú, 1994. október 21.
3. *Hajdúböszörmény bombázása 1944.* In: Szabadhajdú, 1994. szeptember 30, október 7.
4. *Az 1945-ös földreform Hajdúböszörményben.* In: Szabadhajdú, 1995. április 7.
5. *Ipartársulat – Ipartestület Hajdúböszörményben 1872–1950.* In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXII. 1995. 75–98.pp.
6. *Fél év vasban – Rabtartás a Hajdúkerület börtönében.* In: Szabadhajdú, 1995. október 6.
7. *Hajdúböszörmény politikai struktúrája a két világháború között – Hatalom és társadalom a XX. századi magyar történelemben.* Budapest, 1995.
8. *Millenniumi ünnepségek Hajdúböszörményben.* In: Szabadhajdú, 1996. március.
9. *Millenniumi ünnepségek Hajdúnánáson.* In: Hajdúnánási Újság, 1996. április.
10. *A szülőotthon születése* In: Hajdúnánási Újság, 1996. december 6.
11. *Az utolsó boszorkányégetés Hajdúnánáson?* In: Hajdúnánási Újság, 1996. december 20.
12. *A Hajdúböszörményi Mezőgazdasági Egyesület 1907–1948.* In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyv, 1996. 223–241.pp.
13. *Az oktatás ügy Bodaszőlőn a XX. század első felében.* In: Boda-Zeleméri helytörténeti füzetek I. Zeleméri helytörténeti konferencia, Bodaszőlő, 1997.
14. *A Hajdú-Bihar Megyei Zsidóság történetének levéltári forrásai a Hajdúkerületben.* In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár forráskiadványai 29. sz. Debrecen, 1997. 161.p.
15. *A birtokviszonyok változása Hajdúböszörményben a XX. században.* In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXIV. Debrecen, 1997. 217–237.pp.
16. *Hajdúnánás részvétele az 1848-49-es szabadságharcban.* In: Nánási füzetek 14. 1998.
17. *Az első népképviselési választás Hajdúszoboszlón.* In: Szókimondó III. évf. 6. sz. 1998.

18. *A Hajdúböszörményi cigányság története.* In: Szabadhajdú, 1998. 7–12. szám.
19. *A Hajdúnánási Kossuth szobor története.* In: Nánási Újság, 1998. december –1999. február.
20. *Harmincöt cigánypár esküvője Hajdúböszörményben.* In: Szabadhajdú, 1998. július 17.
21. *A vitézi rendről.* In: Szabadhajdú, 1998. szeptember 18.
22. *A Hajdúböszörményi Kálvineum története.* In: Iskolatörténeti konferencia. Józsa, 1999.
23. *Mezőgazdasági Egyesület – Hajdú Gazdakör.* Kiadó: Hajdú Gazdakör Hajdúböszörmény, 1999. március.
24. *Magyarország levéltárainak 1848–49-es emlékkiállítás.* In: Levéltári Szemle, 1999. 2. sz.
25. *150 éve történt .. Kolerajárvány Hajdúböszörményben.* In: Szabadhajdú, 1999. október 29.
26. *A Hajdúnánási Gimnázium történetéből.* In: Hajdúnánási Újság, 2000. aug. 19.
27. *A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Hajdúböszörményi Fióklevéltára repertórium.* Debrecen, 2001.
28. *A Hajdútelepítés levéltári forrásai.* 2000. december 12.
29. *Böszörményi-e a Latabár család?* In: Szabadhajdú, 2001. február 16.
30. *A nemzetőrség szervezése a Hajdúkerületben.* In: Honismeret, 2001/1.
31. *A Hajdúdorogi Önkéntes Tűzoltó Egylet története 1949-ig.* Kiadó: Hajdúdorogi Önkormányzat, 2001.
32. *Választási botrány Hajdúböszörménybe 1932-ben.* In: Szabadhajdú, 2002. október.
33. *Tedey és az Állami Gazdaság rövid története.* In: Nánási kalendárium, 2002.
34. *Kossuth Lajos és Polgár.* 2002. május.
35. *Folyás község rövid története.* In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve, 2002.
36. *Tiszagyulaháza rövid története.* In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve, 2003.
37. *A levéltár múltunk írásos bizonyítéka.* In: Szabadhajdú, 2003. december 22.
38. *A hajdúvárosok statútumaiból.* Kiskunfélegyháza, Konferencia 2003.
39. *Adalékok a Rákóczi szabadságharc történetéhez.* In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve, 2004.
40. *Hajdúböszörmény polgármestere bizalmas iratai 1920-1944.* Megjelenés alatt, 300 oldal.
41. *A kállói Simonyi Öbester.* In: Levéltári Napok Nyíregyháza, 2005. Évkönyv.
42. *A nyugdíjasokért Hajdúböszörményben.* In: Nyugdíjas Híradó 2005. 5. sz.
43. *Adalékok a Hajdúnánási nyugdíjas klub történetéhez.* Hajdúnánás, 2006. január.
44. *Modern posta a hajdúk fővárosában.* In: 3 Hajdúváros lapja, 2006. március.

dr. NAGY FERENC levéltárigazgató
 4400 Nyíregyháza, Báthori u. 16. I/24.
 leveltar@szabarchiv.hu
 Születési éve: 1944
 Munkahelye: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei
 Önkormányzat Levéltára, Nyíregyháza
 Kutatási területe: 20. századi magyar történelem

1944. augusztus 22-én született Nyíregyházán. Édesapja a második világháborúban hősi halált halt. Általános iskolai tanulmányait Ib-rányban végezte, majd a nyíregyházi Vasvári Pál Gimnáziumban érettségizett. A Bessenyei György Tanárképző Főiskolán 1967-ben kapott magyar-történelem szakos tanári diplomát. 1984-ig az ibrányi Általános Iskolában tanított. A települések múltjára vonatkozó írásos és tárgyi emlékek gyűjtését mindig az oktató-nevelő munka szerves részének tekintette. A tanulók segítségével összegyűjtött néprajzi, történeti anyagból 1982-ben állandó helytörténeti gyűjteményt, múzeumot szervezett, melynek a működését azóta is segíti, támogatja.

1973-ban elvégezte az Eötvös Lóránd Tudományegyetem történelem-kiegészítő szakát. 1979-től 1984-ig történelem szakos szakfelügyelő volt az akkori Nyíregyházi járásban. Az oktató-nevelő munka és a honismeret témakörében az 1980-as évektől jelentek meg publikációi. A

tudományos pályára készülve levéltári és múzeumi kutatásokat folytatott a Rétköz 18–19. századi történetéhez.

1984-ben felkérést kapott Dr. Németh Pétertől a megyei múzeumigazgató-helyettesi teendők ellátására. Munkahelye 1987. december 1-ig a Jósa András Múzeum lett.

1985-ben filozófia tanári szakos diplomát szerzett a Kossuth Lajos Tudományegyetemen. 1986-ban elkezdett óraadóként tanítani a főiskolán. Szakterülete Magyarország 20. századi története, melyhez eredményesen hasznosította és hasznosítja ma is a korra vonatkozó levéltári gyakorlatot. 1985-ben védte meg a Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszékén a doktori disszertációját, ennek témája Ibrány és a rétközi települések 18–19. századi története és néprajza volt.

1987-ben a Szabolcs-Szatmár Megyei Tanács Művelődési Osztálya kérésére elvállalta a Megyei és Városi Művelődési Központ vezetését. A megye legnagyobb közművelődési intézménye életében a rendszerváltás előtti évek voltak a legnehezebbek. A közpénzek elapadásával, a társadalmi elvárások megváltozásával járó nehézségeket, új feladatokat sikerült megoldania. Vezetése alatt az intézmény megőrizte munkahelyeit, hozzájárult a civil társadalom önszerveződéséhez, a politikai pártok helyi szervezeteinek megalakulásához.

1990-ben a túlfeszített munka miatt egészségi állapota megromlott, kórházi kezelés után, orvosi tanácsra felmentését kérte. November 16-án áthelyezéssel a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Levéltárához került, ahol kezdetben a kutatószolgálatban dolgozott, majd igazgatóhelyettesi beosztást kapott.

1993. július 2-án a Megyei Közgyűlés megbízta az igazgatói feladatok ellátásával, november 16-án pedig a Közgyűléstől öt évre szóló kinevezést kapott. 1998-ban és 2003-ban is sikeresen pályázott a vezetői állásra.

Igazgatói munkája tíz esztendeje alatt a levéltár szakmai munkája erősödött, nemzetközi kapcsolatai bővültek. Az új épület birtokbavételével lényegesen javultak a munkakörülmények, javult az irattárolás és az iratvédelem feltételrendszere is. A levéltár kiadványaival, tudományos rendezvényeivel elismerést szerzett, és fokozatosan a térség egyik tudományos műhelyévé vált.

Publikációs jegyzék:

Önálló kötetek:

1. *Ibrány város önkormányzatának kiadványa.* Ibrány, 2002.
2. *A nyíregyházi zsidóság pusztulása.* Forrásválogatás (szerkesztő). Nyíregyháza, 2004. 331 p.
3. *Rétközi anekdoták.* Nyíregyháza, 2004. 80 p.

Tanulmányok:

1. *Tsz kilépési nyilatkozat Ibrányból.* Szabolcs-Szatmár-beregi Szemle, 1992/1.
2. *Pátzay Pál: Kozák-lovas (Szobortörténelem)* Szabolcs-Szatmár-beregi Szemle, 1992/3.
3. *Újabb adatok a „magyar nábob” történetéhez.* In: Helytörténeti tanulmányok. IX. Szerk.: Gyarmathy Zsigmond. Nyíregyháza, 1993. 341–353.pp.
4. *Kollektívizálás és paraszti érdekvédelem és öngazgatás.* Szerk.: Erdmann Gyula (Rendi társadalom-polgári társadalom 5.) 1994. 172–177.pp.
5. *Holokauszt Szabolcs-Szatmár megyében.* Szabolcs-Szatmár-beregi Szemle, 1994/2. 166–76.pp.
6. *Dokumentumok a zsidóság üldöztetésének történetéhez.* (Iratok a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltárból) Szerk.: Ságvári Ágnes. Budapest, 1995. 87p. (Holokauszt Magyarországon sorozat)
7. *A szabolcsi diákok szerepe a forradalmi eseményekben (1956).* In: Szabolcs-Szatmár-beregi Levéltári Évkönyv XI. Szerk: Nagy Ferenc. Nyíregyháza, 1995. 259–268.pp.
8. *Nagy Imre program hatása Szabolcs-Szatmár megyében.* In: Rákositól Kádárig. Fejezetek a legújabb kori magyar történelemből. Szerk.: Tímár Lajos, Valuch Tibor. Debrecen, 1998.
9. *Az 1843. évi követválasztás Szatmár megyében.* Szabolcs-Szatmár-beregi Szemle, 1998/2.

10. *Korszakvége és korszakkezdet. Magyar és román történészek konferenciája az 1918-as esztendő emlékére.* Honismeret, 1998/6. (Társszerző)
11. *Jocó bácsi.* In: Szabolcs-Szatmár-beregi Levéltári Évkönyv XIII. szerk: Galambos Sándor, Kujbusné Mecsei Éva, Jánosi Zoltán. Nyíregyháza, 1999.
12. *Hétköznapi és ünnepek emlékei a XVIII–XIX. századi ibrányi anyakönyvi bejegyzésekben.* In: Ünnepek és hétköznapi a történelemben. szerk.: Galambos Sándor, Kujbusné Mecsei Éva. Nyíregyháza, 1999.
13. *A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár.* (Levéltár ismertető.) Összeállították: Balogh István, Kujbusné Mecsei Éva, Nagy Ferenc. Nyíregyháza, 1999.
14. *Árulót fogtak Ibrányban.* Szabolcs-Szatmár-beregi Szemle, 1999/3.
15. *Az egyesüléstől a rendszerváltásig.* In: Gávavencsellő, 2000.
16. *Adatok a település történetéhez a reformációtól a szabadságharcig.* In: Csaroda (Tanulmányok Csaroda történetéről) szerk.: Nagy Ferenc. Csaroda, 2000.
17. *Levéltár három határ ölelésében.* Korunk, 2001/9. (Kolozsvár)
18. *Péter mester.* In: A Nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve XLIII. Szerk.: Almássy Katalin, Istvánovits Eszter. Nyíregyháza, 2001.
19. *Az 1956-os forradalom- és szabadságharc eseményei Szabolcs-Szatmár megyében.* In: Marosvásárhelyi Állami Levéltár évkönyve I. Marosvásárhely, 2001.
20. *Kiss András és szatmár vármegye levéltára.* In: Emlékkönyv Kiss András 80. születésnapjára Kolozsvár, 2003. (Balogh Istvánnal közösen.)
21. *Kutatási és kiadási együttműködés Kárpátalja, Erdély levéltárával.* In: A magyar Levéltárosok Egyesülete két konferenciája Kaposvár–Budapest 2003.
22. *Az életfeltételek biztosítása a nyíregyházi gettóban és gyűjtőtáborokban.* Szabolcs-Szatmár-beregi Szemle, 2004/2.
23. *A tiszabecsi-tiszaújlaki győzelem.* Szabolcs-Szatmár-beregi Szemle, 2004/3.
24. *„Ide többé vissza nem jöttök” (Holokauszt Szabolcs, Szatmár és Bereg megyékben.)* Historia, 2004/2–3.

NAGY PÁL matematika–fizika szakos középiskolai tanár
 4031 Debrecen, Derék u.16.
 nagypal@movinet.hu
 Születési éve: 1931
 Munkahelye: nyugdíjas
 Kutatási területe: családtörténet, úti okmányok története

Nagy Pál középiskolai matematika–fizika szakos tanár. 1992-ben ment nyugdíjba, azóta különféle levéltári kutatásokkal foglalkozik, és ezt azzal a meggyőződéssel kezdte el és vallja, hogy „Ki múltjára érzéketlen, szebb jövőre érdemtelen”. A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár pályázatán több – a családjával kapcsolatos – írással jelentkezett, amit minden esetben díjazásra méltónak találtak. Az egyik munkája a Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyvében is olvasható. Pályázatokra az alábbi írásait adta be: *Unokáinknak a mi elődeinkről (Nepotibus nostris de progenitoribus)* 1996., *Szüleim emlékére* 1997., *Szüleim levelei* 1999., *Múltidéző (Régi levelek nyomában)* 2000., *A Vándorló Könyv, Szolgálati (Cseléd) Könyv, Munkakönyv és a Díjlevél használata Magyarországon (1650–2000)* 2000., *Személyazonosító okmányok a XIX–XX. századi Magyarországon* 2003. 1997-ben közreműködött a tímárleszármazottak tárgyi emlékeiből létrejött Timárház kialakításában Debrecenben.

2000-től vándorkiállításokat szervezett a saját gyűjteményéből összeállított anyagból az ország különböző városaiban a magyar úti okmányok történetéből. Kiállító helyei: 2001-ben Deb-

recen DOTE Kollégium, 2002-ben Jóna András Múzeum Nyíregyháza és Nyírbátor Báthori István Múzeum, 2003-ban Körmend Határórség Központi Múzeuma és Eger Bródy Sándor Megyei Könyvtár, 2004-ben Budapest Ady Ligeti Rendészeti Szakközépiskola, Debrecen Tóth Árpád Gimnázium, Miskolc Határőr Igazgatóság, Rendőrszakiskola, Duna Palota, Szegvár Megyeháza Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, Kisújszállás Arany János Városi Könyvtár, 2005-ben Győr Megyeháza, 2006-ban Balmazújváros Semsey Andor Múzeum.

1997 és 2001-ben a Debrecen Kultúrájáért Alapítvány Kuratóriuma Alkotói ösztöndíjban részesítette. Tagja a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaságnak.

Publikációs jegyzék:

1. *A debreceni tímár mesterség történeti emlékei.* (Társszerző V. Szatmári Ibolya) Karcag, 1997.
2. *Szüleim emlékére.* (Magánkiadás) Debrecen, 1997.
3. *Személyi azonosító okmányok a 19–20. századi Magyarországon.* In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXIX. 2002–2003. Debrecen, 2003. 401–431.pp.

dr. NÉMET CSABA történész muzeológus, osztályvezető

5700 Gyula, Lahner György u. 9. I/5.

nemcsab@freemail.hu

Születési éve: 1964

Munkahelye: Erkel Ferenc Múzeum, Gyula

Kutatási területe: török-kor, szabadságharc

Pápán született 1964-ben, s az ottani Türr István Gimnáziumban érettségizett, de Bakonytamásiban élt. 1983–1988 között elvégezte a szegedi JATE földrajz-történelem szakát. 1988-ban felvették a gyulai Erkel Ferenc Múzeum történészének, azóta Gyulán él. 1990–1993 között az intézmény megbízott igazgatójaként, majd igazgató-helyetteseként, 2001 óta pedig a megyei múzeumi szervezet történeti osztályvezetőjeként dolgozik. Egy évig óraadóként is tanított történelmet a Bay Zoltán Gimnáziumban.

A múzeum történetét 1993-ban írta meg. A 16–17. század, valamint az 1848–49-es szabadságharc eseményeiről több tanulmánya megjelent, gyakran vállal előadásokat. 1996 őszén doktorált Bethlen Gábor külpolitikájából. 1990 óta az Erkel Ferenc Múzeum Barátainak Egyesületének titkáráként dolgozik. 1995 óta presbiter, s 2000-ben megválasztották a Gyulai Evangélikus Egyházközség felügyelőjének. Hobbija a társastánc: arany fokozatú táncos.

Publikációs jegyzék:

1. *Melyik út vezet Magyarország trónjához? (Bethlen Gábor 1628–29-es keleti terve, és annak diplomáciai háttere).* In.: Aetas (a JATE történelemhallgatói lapja) 7. szám. Főszerk.: Bellavics István. Szeged, 1987. 5–22.pp.
2. *Zrínyi, a politikus és reformer.* In.: Körösök Vidéke Honismereti Füzet 1989. Szerk.: Erdmann Gyula. (Kiadó: Békés Megyei Levéltár.) Gyula, 1989. 72–79.pp.
3. *A gyulai múzeum 125 esztendeje* (Intézménytörténeti vázlat.) A gyulai Erkel Ferenc Múzeum kiadványai 79. szám. Szerk.: Szabó Ferenc. (Kiadó: Erkel Ferenc Múzeum – Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága) Gyula, 1993. 78 p.
4. *Támadás, vagy temetés? (Báthori Gábor temetése.)* In.: Tanulmányok és közlemények. Szerk: Ujváry Zoltán. (Kiadó: KLTE – Damjanich János Múzeum) Debrecen – Szolnok, 1995. 167–170.pp.

5. *Egy szomorú augusztusi hét (Damjanich és tábornoktársai gyulai fogsága, 1849. augusztus 17–24)* In.: Múzeumi Levelek 75/I. szám. Szerk.: T. Bereczki Ibolya és Gulyás Katalin. (Kiadó: Damjanich János Múzeum.) Szolnok, 1996. 151–156.pp.
6. *Mjk. János huszárőrnagy hagyatéka*. Békés Megyei Múzeumok Közleményei 21. kötet. Szerk.: Grin Igor – Szatmári Imre. Békéscsaba, 1999. 317–326.pp.
7. *Lükő Gábor gyulai évei*. In.: Tüzcsholók. Szerk.: Pozsgay Zsolt. Budapest, 1999. 855–868.pp.
8. *Gyula, 1848-as Honvédtiszti Emlékhely* (Szigeti Zoltánnal közösen) A Tájak–Korok–Múzeumok kis-könyvtára 648. füzet. Budapest, 1999.
9. *Az evangélikus egyház oktatási, kulturális és szociális tevékenysége Békés megyében – Az evangélikus egyház szervezetének változásai*. In.: Gyulai Katalógusok 8. szám. Szerk.: Havassy Péter. Gyula, 2000. 41–50.pp.
10. *A honvédtisztek fegyverletétele Gyulán*. In.: Békés Megyei Múzeumok Közleményei 21. kötet. Szerk.: Grin Igor. Békéscsaba, 2000. 263–288.pp.
11. Bagyinszky Zoltán: Magyarország építőművészete című, a Kossuth Kiadó által megjelentetett CD-hez a reneszánsz és a barokk kori fotók aláírásainak elkészítése.
12. *Békés megye története 1918–1948*. In.: Békés megye képes krónikája. Szerk.: Erdmann Gyula. (Kiadja Békés Megye Közgyűlésének Millenniumi Emlékbizottsága.) Gyula, 2001. 257–267.pp.
13. *A gyulai evangélikus egyházközség megalapítása*. In.: Magyar Egyháztörténeti Vázlatok (Főszerk.: Csóka Gáspár. Felelős szerk.: Zombori István.) 13. évfolyama, 2001. 1–2. száma 141–170.pp.
14. „Emlékezzünk Vég-Gyula várarúl...” a vár török alóli felszabadításának 300. évfordulója alkalmából. In.: Séták a művelődés ösvényein. Szerk.: Friedrich Endréné–Szabó Ferenc–Székely János. Gyula 2001. 24–30.pp.
15. *Gyula. Erkel Ferenc Múzeum*. In.: A Múzsák kertje. A magyar múzeumok születése. A szöveget gondozta: Holló Szilvia Andrea. (Kiadja a Pulszky Társaság – Magyar Múzeumi Egyesület.) Budapest, 2002. 117–120.pp.
16. *Virágzó falu a félhold alatt* (34–47.pp.), *Szívósan ragaszkodva az ősi fészekhez* (48–55.pp.), *Gazdaság és társadalom a XVIII–XIX. században* (56–67.pp.), *Harruckernek és Wenckheimék* (68–75.pp.), *a Forradalom és szabadságharc hónapjai* (76–80.pp.), *Prédikátorok, mesterek* (109–121.pp.) című fejezetek, valamint a rezümé. (168–171.pp.) In.: Doboz. Száz magyar falu könyvesháza. Szerk.: Erdmann Gyula. Budapest, 2002.
17. *Sok évtized a hadak útján* (21–34.pp.), *Kétegyháza földesurai* (42–51.pp.), *A szabadságharc hónapjai* (52–61.pp.), *Változatos évtizedek* (77–90.pp.), *Felekezetek kisebbségben* (102–114.pp.) című fejezetek, valamint a kötet rezüméje (165–167.pp.). In.: Kétegyháza. Száz magyar falu könyvesháza. Szerk.: Erdmann Gyula. Budapest, 2002.
18. *Elek a polgárosodás útján* (1843–1920) az Eleki Évszázadok 2. Tanulmányok Elek történetéhez, II. kötet (Elek, 2002. 23–78.pp., Szerk.: Havassy Péter.)
19. *A tokaji vár a történeti irodalomban*. In.: Tokaj Várostitörténeti tanulmányok III. Szerk.: Bencsik János. Tokaj, 2002. 25–42.pp.
20. *Banner József, Göndöcs Benedek, Implom József, Mogyoróssy János*. In.: Magyar Múzeumi Arcképcsarnok. Főszerk.: Bodó Sándor–Viga Gyula. Budapest, 2002. 54–55.pp., 324–325.pp., 408–409.pp., 623–624.pp.
21. *A gyulai vár*. In.: Virágos mezőkön. Szerk.: Szatmári Imre. Szeged, 2003. 27–47.pp.
22. *A Kelet–Békési egyházmegye története* (103–105.pp.), *A gyulai egyházközség története*. (120–125.pp.) In.: A magyarországi evangélikus egyház déli egyházkerülete az ezredfordulón. Szerk.: Sólyom Jenő. Luther Kiadó Budapest, 2003.
23. *Lükő Gábor gyulai tevékenysége és román kutatásai* (román nyelven) In.: Din traditile populare ale romanilor din Ungaria. 14. kötet. Szerk.: Emilia Martin. Budapest, 2003. 112–148.pp.
24. *A gyulai evangélikus egyházközség megalapítása*. In.: Békés Megyei Múzeumok Közleményei 23. kötet. Szerk.: Szatmári Imre. Békéscsaba, 2003.
25. *A gyulai evangélikus templom felépítése*. In.: Békés Megyei Múzeumok Közleményei 24. kötet. Szerk.: Szatmári Imre. Békéscsaba, 2004. 167–198.pp.
26. *Némethy Ferenc, Tokaj kapitánya*. (Megjelenés alatt: a Sárospataki Református Főiskola kiadványában)

dr. ÖLVETI GÁBOR levéltáros

4031 Debrecen, Derék u. 32. II/8.

oglev@freemail.hu

Születési éve: 1950

Munkahelye: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár, Debrecen

Kutatási területe: polgárosodás

1950. augusztus 1-én született Hajdúhadházon. 1969–1974 között a Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán történelem szakos középiskolai tanár és népművelési előadó képzést szerzett. 1974 és 1976 között a Hajdú-Bihar Megyei Művelődési Központ módszertani előadójaként tevékenykedett. 1976–1987-ig a Debreceni Agrártudományi Egyetem kollégiumi nevelőtanára volt. 1984. június 9-én avatták a Kossuth Lajos Tudományegyetemen a történettudomány doktorává. Doktori disszertációjának témája: Thököly és Debrecen. 1987-től 1991-ig a mezőcsáti Kiss József Művelődési Központ és Könyvtár igazgatója volt. 1991-től a Hajdú-Bihar Megyei Levéltár munkatársa, majd 1994-től főlevéltáros, igazgatóhelyettes.

Publikációs jegyzék:

1. *A bujdosók Debrecenben.* Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XIX. Szerk.: Gazdag István. Debrecen, 1992. 143–152.pp.
2. *Fejezetek a századforduló utáni debreceni nyomdák történetéből.* Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XX. Szerk.: Gazdag István. Debrecen, 1993. 115–131.pp.
3. *Közegészségügy és a közművek XIX. század végi Debrecenben.* Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXI. Szerk.: Radics Kálmán. Debrecen, 1994. 117–142.pp.
4. *A közegészségügy és a közművek fejlődése Debrecenben a XX. század elején.* Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXII. Szerk.: Radics Kálmán. Debrecen, 1995. 161–183.pp.
5. *Zsidó közösségi vagyoni Debrecenben.* Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXIII. Szerk.: Radics Kálmán. Debrecen, 1996. 173–193.pp.
6. *A debreceni nyomdák és nyomdászok helyzete a két világháború között. Hatalom és társadalom a XX. századi magyar történelemben.* Szerk.: Valuch Tibor. Budapest, 1995. 588–595.pp.
7. *Dokumentumok a zsidóság üldöztetésének történetéhez.* Iratok a Hajdú-Bihar Megyei Levéltárból. Szerk.: Ságvári Ágnes. Budapest, 1994.
8. Magyarország történeti statisztikai helységnévtára. 11. Hajdú-Bihar megye. Sorozatszerkesztő: Kovacsics József. Budapest, 1997. A kötet szerzői: Gazdag István, Kovacsics József, Ölveti Gábor, Radics Kálmán.
9. *Erdély és Debrecen kapcsolata a bujdosók korában.* Erdélyi Tükör, 1993. december, V. évf. 4. sz. 29–31.pp.
10. *Történelmi értékek a Hajdú-Bihar Megyei Levéltárban.* A Tiszántúli Református Egyházkerületi Levéltár Kiadványai III. Szerk.: Kormos László. Debrecen, 1994. 94–96.pp.
11. Könyvismertető: Gazdag István Szerk. Vámospécs története. Honismeret, 1995. XXIII. évf. 5. sz.
12. *Levéltári Napok Hajdú-Bihar megyében.* 1993. május 4-7. Levéltári Szemle, 1993. 3. sz.
13. *Beszámoló a XXII. Országos Honismereti Akadémiáról.* Honismereti Hírlevél, 1994. I. sz.
14. *Gróf Széchenyi István levele a debreceni polgári Casinó-egyesülethez.* Hajdú-Bihari Napló, 1991. május 4.
15. *A nyomdászok összefogtak, ha szükség volt.* Hajdú-Bihari Napló, 1993. május 4.
16. *A zsidó hitvallásúak tragikus kálváriája. Fehér foltok megvénk történetében – egy levéltári kutatás és a Holocaust-megemlékezés.* Hajdú-Bihari Napló, 1994. április 26.
17. *Érdekességek 1848–1990.* Hajdú-Bihari Napló, 1995. május 2.
18. *Nagy Károly Könyvnyomda.* Hajdú-Bihari Napló, 1995. augusztus 11.

19. *Vezető a honfoglalás 1100. évfordulójának ünnepi alkalmából*, a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával készült dokumentum kiállításához. Debrecen, 1996.
20. *Révai Új Lexikona*, Főszerkesztő: Kollega Tarsoly István, Szekszárd.
21. *Vezető a „Hajdú-Bihar megye kincsei” című millicentenáriumi fotókiállításához*. 1996.
22. *A Hajdú-Bihar megyei zsidóság történetének levéltári forrásai*. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Forráskiadványai 29. Szerk.: Radics Kálmán. Debrecen, 1997. 22–3., 249–368.pp.
23. *Itt és Most*. Debrecen, 1997. 4. sz. Szerk.: Dankó Imre. Biharkeresztesi iratok közlése.
24. *A XIX. századi polgári közigazgatás kialakulása Hajdúszoboszlón*. Szókimondó, 1998. június. III. évfolyam /XXIX./ szám.
25. *A debreceni közművek fejlődése a XX. század elején*. Politika, gazdaság és társadalom a XX. századi magyar történelemben I. Jelenkortörténeti Műhely II. Szerk.: Püski Levente, Tímár Lajos, Valuch Tibor. Debrecen, 1999. 289–293.pp.
26. *Debreceni alapítványok a XX. században*. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Forráskiadványai 28. Szerk.: Radics Kálmán. Debrecen, 1997.
27. *Virilizmus érvényesülése a debreceni törvényhatósági bizottság szervezetében 1872–1929*. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve, XXIV. Szerk.: Radics Kálmán. Debrecen, 1997. 131–152.pp.
28. *Rendszerváltás folyamata az 1848/49-i forradalom és szabadságharc első hónapjaiban*. Válogatott dokumentumok. Sajtó alá rendezte: Jároli József. Budapest, 2001.
29. *Tanácskozás a nyíregyházi skanzenben*. Levéltári Szemle, 1999/2. sz.
30. *25. Levéltári Napok Hajdú-Bihar megyében*. Levéltári Szemle, 1993/3. sz.
31. *A debreceni törvényhatósági bizottság szervezete 1929–1944*. A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXV. Szerk.: Radics Kálmán. Debrecen, 1998. 319–344.pp.
32. *Ezreket pusztított el a kolera. Papírként égtek a nádtetős vályogházak*. Hajdú-Bihari Napló, 1999. március 25.
33. *Uralkodó stílussá váltak a klasszicista jegyek*. Hajdú-Bihari Napló, 1999. április 3.
34. *A XVII. század végi kuruc felkelés és Debrecen*. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXVI. Szerk.: Radics Kálmán. Debrecen, 1999. 15–35.pp.
35. *Thököly hadakozása Debrecennel 1680–1683*. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXVII. Szerk.: Radics Kálmán. Debrecen, 2000. 29–54.pp.
36. *Vezető a Hajdú-Bihar Megyei Levéltár millenniumi vándorkiállításához*
37. *Erdély és a francia szövetség a Habsburg-ellenes felkelésben*. Erdélyi Tükör. 2000. szeptember. XII. évf. 29–31.pp.
38. *Földes község iskoláinak története 1848–1980*. Földes monográfia, kiadás alatt.
39. *Komádi iskolatörténetének áttekintése 1740–1949*. Bihari Diéta III. Szerk.: Matolcsi Lajos. Debrecen, 2001. 129–135.pp.
40. *Emlékek és források... Debrecen, 1848/49. Debreceni változások az 1848-as törvények hatására*. Tanulmány, forrásközlés. Hajdú-Bihar Megyei Levéltári Közlemények 26. sz. Szerkesztők: Korompai Balázs, Korompainé Szalacsi Rácz Mária, Radics Kálmán, Szabadi István, Gáborjáni Szabó Botond. Debrecen, 2001. 53–86.pp.
41. *Nyíradony története 1900–1944*. Nyíradony monográfia, kiadás alatt
42. *Az iskoláztatás története egy hajdú településen 1849–1918*. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve. Szerk.: Radics Kálmán. Debrecen, 2004–2005. 177–193.pp.
43. *A Szerepi Kelemen család története Szabolcs-Szatmár-Beregi Levéltár Évkönyv-kiadás alatt*
44. *Szerepi Kelemen István emlékezete*. Honismeret, XXXI. évf. 2003./1. 65–66.pp.
45. *A Rákóczi –szabadságharc előzményei*. Bihari Diéta. IV. Szerk.: Matolcsi Lajos. Debrecen, 2003. 85–90.pp.
46. *Debrecen szabad királyi város közigazgatási bizottságának hatásköre és szervezeti felépítése a dualizmus korában*. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXIX. Szerk.: Radics Kálmán Debrecen, 2002–2003. 231–248.pp.
47. *Kossuth-kultusz Debrecenben és Hajdúszoboszlón című kiállítás megnyitója*. Hajdúszoboszló, 2002. szeptember 21. Szókimondó. 2002. október VII. évf. LXXX. 10. sz. 8 p.
48. *1848–49-es megemlékezések Debrecenben*. Adatok, források és tanulmányok a Nógrád Megyei Levéltárból 34. Sorozatszerk.: Tyekvicska Árpád. Salgótarján, 2002. 271–275.pp.

49. *Thököly magyarországi fejedelem és Debrecen kapcsolata.* Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXVIII. Szerk.: Radics Kálmán. Debrecen, 2001. 19–32.pp.
50. *A Rákóczi-szabadságharc előzményei.* A Pozsonyi Állami Levéltár Vágsellyei Fiókleveletárának Évkönyve I. Sorozatszerkesztő: Novák Veronika. Vágsellye, 2004. 25–34.pp.

dr. ÖRSI JULIANNA PhD a néprajztudomány kandidátusa, múzeumigazgató

5420 Túrkeve, Deák Ferenc u. 4.

mustkeve@enternet.hu

Születési éve: 1950

Munkahelye: Finta Múzeum, Túrkeve

Kutatási területe: mikrotársadalom, lokális és vérségi közösségek a 18–20. században; életmódkutatás, családkutatás

1950. október 21-én született Karcagon. Általános és középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte. A Kossuth Lajos Tudományegyetem (Debrecen) történelem–néprajz szakán szerzett egyetemi diplomát. Ugyanott doktorált 1982-ben. A néprajztudomány kandidátusi fokozatát a Magyar Tudományos Akadémiától kapta meg 1992-ben sikeres védése eredményeként, majd 2004-ben a Debreceni Egyetemen sikeresen habilitált.

Munkáltatója 1974 óta a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága. 1982-ig a karcagi Györffy István Nagykun Múzeum muzeológusa volt, azóta a túrkevei Finta Múzeum igazgatójaként dolgozik.

Tudományos tevékenységét az egyetemi évei alatt kezdte el. Sikeres tudományos diákköri dolgozata után két tanulmányt is készített, amelyek megjelentek az *Ethnographia* szakfolyóiratban illetve egy Hajdú-Bihar megyei múzeumi kiadványban. Az 1970-ben megkezdett néprajzi kutatómunkáját azóta is folyamatosan végzi. Magyarország szinte minden régiójában végezett már kutatást, de a legtöbb általa megvizsgált kutatópont az Alföldön található. Kutatásai középpontjában mindig az ember és az őt körülvevő közösség áll, legyen az múlt- vagy jelenvizsgálat. Történeti, néprajzi, demográfiai és szociológiai módszerekkel dolgozik. A terepmunkára, levéltári és múzeumi kutatásra épülő tanulmányai elsősorban a Kárpát-medence falusi és mezővárosi közösségeinek 18–20. századi működését elemzik. Különösen sok időt szentelt a család, a vérokoni kapcsolatok vizsgálatának. Nagyon sokat dolgozik munkaközösségekben, részt vett országos kutatási főirányok témáinak kutatásában. Kutatásai során több tudományos intézettel került munkakapcsolatba az elmúlt évtizedekben (ELTE Szociológiai Tanszék, KLTE Néprajzi Tanszék, KSH Népeségtudományi Intézet, MTA Néprajzi Kutató Intézet, Alföldi Regionális Kutatási Központ stb.). Eddig két az OTKA által is támogatott kutatási projektje volt (A Nagykunság társadalomszervezete a 18–20. században, Házassági kapcsolatrendszerek a Kárpát-medencében). 2001-ben elkészítette a „Lokális közösségek, vérségi csoportok és az egyén helye, szerepe a változó társadalomban” című projektet, amelynek megvalósítása konzorciumban jelenleg is tart (5/162/2001. sz. NKFP projekt). E kutatások kutatóhelyeken és team-ekben folynak. Projektvezetőként kandidátusokat, phd-jelölteket és egyetemi-, főiskolai hallgatókat egyaránt bevont a munkákba. 2006-tól ismét szervez és irányít egy régiós tudományos kutatást (kistérségek összehasonlító vizsgálata), amely 2 évig folyik majd. Az általa összeállított projekt („Nemzedékek kutatóúton” című ROP-3.3.1-05/1-2006-02-0007/37 sz.ámú) a felsőfokú intézmények és civil szervezetek összefogásával (Szolnoki Főiskola Műszaki és Mezőgazdasági Fakultása, MTA JNSZ M. Tudományos Egyesület, Túrkevei Kulturális Egyesület) uniós támogatás révén valósul meg.

Írásai önálló kötetekben, tanulmánykötetben, monográfiákban, szakfolyóiratokban és népszerű kiadványokban jelentek meg. Nyolc könyvet írt és kilencet szerkesztett. Tanulmányai száma meghaladja a százat. Publicisztikai írásai többsége városi újságokban jelentek meg. 1996–2002 között főszerkesztője volt a *Túrkeve* című önkormányzati lapnak is. 2004-ben kiadóként és főszerkesztőként elindította a *Múzeumpont* című, az Észak-Alföldi Régió múzeumturisztikai lapját.

1990 óta számos nemzetközi konferencián nyílt lehetősége arra, hogy kutatási eredményeit közé tegye (Ausztria, Észtország, Hollandia, India, Izrael, Norvégia, Románia, Szerbia). Külföldi kutatóúton eddig Romániában, Szerbiában és Udmurtiában járt.

Több nemzetközi és hazai szervezetnek a tagja (International Society for Ethnology and Folklore, International Society for Folk Narrative Research, Magyar Néprajzi Társaság, Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság, Magyar Múzeumi Történetész Társulat, Magyar Irodalomtörténeti Társaság, MTA Köztestülete, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tudományos Testület, Magyar Népfőiskolai Társaság, Pulszky Társaság). Vezetőségi tisztséget tölt be a Szűcs Sándor Tájékutató Alapítványban – elnökségi tag, az MTA Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tudományos Egyesületben – elnök, a Finta Múzeumért Alapítványban – társelnök, a *Túrkevei Kulturális Egyesületben* – titkár.

1997 óta oktat néprajz-szociológiát a Tessedik Sámuel Főiskola Mezőgazdasági Főiskolai Karán Mezőtúron. 2000 óta címzetes főiskolai tanárként óraadó. 2004-ben a Szolnoki Főiskola is felkérte a néprajz tantárgy oktatására.

Munkássága elismeréseként a következő kitüntetésekben, díjakban részesült: 1978, 1982: Szolnok megye Kultúrájáért – nívódíj; 1980: Miniszteri dicséret; 1982: Gunda Béla-díj; 1984: Jankó János-díj; 1988: Szocialista kultúráért; 1993: Nagykunságért-díj; 1997: Szűcs Sándor tájkatató díj; 2000: Jász-Nagykun-Szolnok Megye közművelődési-díja; 2000: *Túrkeve városért-díj*.

A tudományos és múzeológusi munka mellett jelentős időt fordít a tudomány és nemzeti örökségünk népszerűsítésére. Teszi ezt intézményvezetőként, tanárként és civil szervezetek önkénteseként.

Publikációs jegyzék:

Önálló kötetek:

1. *Karcag társadalomszervezete a 18–20. században.* Akadémia Kiadó, Budapest, 1990. 223 p.
2. *Hagyomány és modernizáció a Nagykunság kultúrájában. Tradition and modernisation in culture of Great Cumania.* *Túrkeve*, 1992. 73 p.
3. *Földköznelben.* *Túrkeve*, 1994. 211 p.
4. *A redempció szerepe a Jászkunság fejlődésében.* Karcag – *Túrkeve*, 1995. 88 p.
5. *A Nagykunság 1848/49-ben.* Karcag, 1998. 119 p.
6. *Emberszötte háló.* *Túrkeve*, 1998. 215 p.
7. *Tiszavárkony.* Száz magyar falu könyvesháza. Budapest, 2002. 189 p. (Digitális formában is megjelent.)
8. *A társadalom kihívásai – a mikroközösségek válaszai.* Alföldi könyvtéka 2. kötet. *Túrkeve*, 2004. 424 p.

Tanulmányok:

9. *A műrokonság egyik formája Karcag társadalmában.* In.: *Ethnographia*, 1974. 2–3 sz. 354–366.pp.
10. *A családi élet jellemzői Hajdúböszörményben a századfordulón.* In: Honismereti írások a Hajdúságból II. Hajdúsági Közlemények. 6. (Szerk. Nyakas Miklós) Hajdúböszörmény, 1976. 34–50.pp.
11. *Változó társadalom – változó tudat.* In.: Karcagi krónika. Fejezetek a város legújabb kori történetéből (Szerk. Bellon Tibor) Karcag, 1976. 173–252.pp.
12. *Házasságkötések vizsgálata az anyakönyvek alapján.* In.: Barna Gábor – Szabó László (szerk.): *Az anyakönyvek, mint a történeti kutatások forrásai.* Tanácskozás Kunszentmártonban 1977. április 7-én. *Múzeumi Levelek* 35–36. szám. Szolnok, 1977. 73–84.pp.

13. *Házassági kapcsolatok szerepe az etnikai jegyek meghatározásában. Mátraderecske.* Néprajzi tanulmányok. Tematikus és lokális monográfiák II. (Szerk. Bakó Ferenc) Eger, 1978. 88–107.pp. + melléklet
14. *Egy utcaközösség élete (Karcag, Damjanich utca, 1970–1978).* In.: Jászkunság 1980. 3. szám 5–12.pp, 4. szám 8–16.pp.
15. *Utcaközösség napjainkban.* In.: Életmód vizsgálatok az Alföldön. Tudományos tanácskozás 1979. szeptember 4–5-én a karcagi Györfly István Nagykun Múzeumban. (társszerkesztő: Szabó László), Múzeumi levelek 37–38. szám. Szolnok, 1981. 44–49.pp.
16. *Lakodalmi szokások Csépnán.* Tanulmányok egy alföldi kirajzás népeletéből. II. kötet. (Szerk. Barna Gábor) Tematikus és lokális monográfiák V. Eger – Szolnok, 1982. 307–334.pp.+ melléklet
17. *A szülők testvéreinek szerepe a nagykunági családokban.* In.: Balassa Iván – Ujváry Zoltán – Módy György (szerk.): Néprajzi tanulmányok Dankó Imre tiszteletére. Debrecen, 1982. 651–662.pp.
18. *Az alföldi mezővárosok temetkezési rendje.* In.: Hoppál Mihály – Novák László: Halottkultusz. Elő-munkálatok a Magyarság Néprajzához. 10. Budapest, 1982. 257–274.pp.
19. *Exogámia és endogámia Magyarországon a XVIII–XX. században.* In: Demográfia, 1983. 4.sz. 572–597.pp.; Novák László – Ujváry Zoltán (szerk.): Lakodalom. Folklor és etnográfia 9. Debrecen, 1983. 31–54.pp.
20. *Kecel népe, mint közösség.* Bárh János (szerk.): Kecel története és néprajza. Kecel, 1984. 821–848.pp.
21. *Az exogám házasságok mint az asszimilálódás mutatói. Borsod megyei falvak házassági kapcsolatai.* In. Szabadfalvi József – Viga Gyula (szerk.): Interetnikus Kapcsolatok északkelet Magyarországon. Kiegészítő kötet. Konferencia. Miskolc, 1984. A Miskolci Herman Ottó Múzeum Néprajzi Kiadványai XVI. Miskolc, 1985. 77–84.pp.
22. *Nők kettős szerepben. Egy üzemi vizsgálat tapasztalatai.* In.: Bellon Tibor (szerk.): Egy város várossá lesz. Karcag négy évtizede. Karcag, 1985. 197–240.pp.
23. *Exogám házasságok, mint az asszimilálódás mutatói.* In: Szabadfalvy József – Viga Gyula: Interetnikus kapcsolatok Északkelet Magyarországon. Miskolc, 1985. 63–67.pp.
24. *Adatok a Tápió mente néprajzához.* In.: Ikvai Nándor (szerk.): Tápió mente néprajza 2. kötet. Studia Comitatus 16. Szentendre, 1985. 657–705.pp.
25. *Györfly István és a nagykun városok értelmisége.* Bellon Tibor – Szabó László: Györfly István az Alföld kutatója és életművének irodalma. Nagykunsági füzetek 6. szám. Karcag – Szolnok, 1987. 136–141.pp.
26. *A lakás és tárgyai.* (Bereczki Ibolya társszerzővel). In: Bellon Tibor – Szabó László (szerk.): Szolnok megye népművészete. Népművészeti örökségünk. Sorozat. Európa Kiadó, Budapest, 1987. 73–108 p.
27. *A Nagykunság mint néprajzi csoport. Karcag és környezete kapcsolatrendszerének vizsgálata.* In.: Szolnok megyei Múzeumi Évkönyv 1984–88. Szolnok, 1990.
28. *Házassági kapcsolatrendszer a palócoknál.* Bakó Ferenc (szerk.): Palócok II. kötet. Újkori történelem és népi társadalom. Eger, 1989. 417–467.pp.
29. *A bácskai puszták községgé alakulása és kapcsolatuk a Nagykunsággal.* In.: Kaposvári Gyöngyi – Bagi Gábor (szerk.): Jubileumi Tudományos ülés a jászkunságiak bácskai kitelepülésének 200. évfordulóján Kisújszállás, 1986. április 19–20. Szolnok megyei Múzeumok Közleményei 44–45. szám. Szolnok, 1989. 96–107.pp.
30. *Iskolai élet a XVIII. századi Túrkevéen.* In: Örsi Julianna (szerk): Túrkevei emlékkönyv 4. Túrkeve, 1991. 23–32.pp.
31. *A túrkevei Finta Múzeum története.* In: Örsi Julianna (szerk): Túrkevei emlékkönyv 4. Túrkeve, 1991. 33–54.p.
32. *Utolsó beszélgetésem Györfly Lajossal.* In: Örsi Julianna (szerk): Túrkevei emlékkönyv 4. Túrkeve, 1991. 111–116.pp.
33. *Születés és keresztelő a békéscsabai szlovákoknál és magyaroknál.* In: Grin Igor – Krupa András (szerk.): Békéscsaba néprajza. Békéscsaba, 1993. 584–606.pp.
34. *A magyarok lakodalma.* In.: Grin Igor – Krupa András (szerk.): Békéscsaba néprajza. Békéscsaba, 1993. 728–744.p.
35. *A magyarok temetkezése.* In: Grin Igor – Krupa András (szerk.): Békéscsaba néprajza. Békéscsaba, 1993. 777–787.pp.

36. *A magyarok néphite.* In: Grin Igor – Krupa András (szerk.): Békéscsaba néprajza. Békéscsaba, 1993. 857–865.pp.
37. *A jászkun törvények megvalósulása a mindennapi gyakorlatban.* In: Kisbán Eszter (szerk.): Paraszt-kultúra, populáris kultúra és a központi irányítás. MTA Néprajzi Kutatóintézet, Budapest, 1994. 139–158.p.; Zounuk. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve 10. Szolnok, 1995. 87–108.pp.
38. *Korcsoportok Karcag társadalmában.* In.: T. Bereczki Ibolya (szerk.): Gyermekvilág a régi magyar falun II. Szolnok, 1995. 475–491. p.
39. *A Hungarian Village among Romanian Settlements.* Krupa András – Eperjessy Ernő – Barna Gábor (szerk.): Kultúrák találkozása – kultúrák konfliktusai. Az V. Nemzetközi Néprajzi Konferencia előadásai. Békéscsaba, 1993. október 7–9. Békéscsaba–Budapest. 1995. 505–513.pp.
40. *Rodinné vzt'ahy Slovákov v Madarsku pod'la údajov zo Senváclavu* (Pilisszentlászló). Gyivicsán Anna – Krupa András (szerk.): Národopis slovákov v Madarsku, 1995. 25–43.pp.
41. *A magyarországi szlovákok családi viszonyai Pilisszentlászló adatai alapján.* Katona Judit – Viga Gyula: Az interetnikus kapcsolatok kutatásának újabb eredményei. (Az 1995-ben megrendezett konferencia anyaga) Miskolc, 1996. 155–171.pp.
42. *Halas 1777-es térképéről. Halasi épületek, halasi emberek a XVIII. században.* In.: Szakál Aurél (szerk.): Adatok Kiskunhalas történetéhez. Halasi téka 18. Kiskunhalas, 1996. 47–66.pp.
43. *A jászkun redemptio megvalósulása.* In.: Szakál Aurél (szerk.): Adatok Kiskunhalas történetéhez. Halasi téka 18. Kiskunhalas, 1996. 35–46.pp.
44. *A redemptio szerepe a Jászkunság fejlődésében.* Bellon Tibor – Örsi Julianna (szerk.): A Jászkunság összefogása. Karcag, 1996. 9–42.pp.
45. *A jászkun redemptio gyakorlati megvalósulása és az azt segítő rendelkezések.* In: Bellon Tibor – Örsi Julianna (szerk.): A Jászkunság összefogása. Karcag, 1996. 43–56.p.
46. *A Jászkunság összefogása. Krónika a redemptio 250. évfordulójának megünnepléséről.* In: Bellon Tibor – Örsi Julianna (szerk.): A Jászkunság összefogása. Karcag, 1996. 197–205.pp.+ melléklet.
47. *Túrkeve története a XVIII. században.* In.: Örsi Julianna (szerk.): Túrkeve földje és népe. II. kötet. Túrkeve, 1996. 5–60.pp.
48. *A paraszti geneológia és a család történetek szerepe a magyarországi Jászkunságban.* In.: T. Bereczki Ibolya – Gulyás Katalin (szerk.): Múzeumi Levelek 75. sz. II. Szolnok, 1996. 315–320.pp
49. *Mesterszállás népe mint közösség.* In.: Barna Gábor – Gulyás Katalin (szerk.): Mesterszállás az önállóság útján. 1897–1997. Mesterszállás, 1997. 137–146. p.; In.: Örsi Julianna (szerk.) Emberszötte háló. Túrkeve, 1998. 198–208.pp.
50. *Mit őriznek az anyakönyvek?* In.: Örsi Julianna (szerk.) Emberszötte háló. Túrkeve, 1998. 169–188.pp.
51. *Magyarremete: Egy magyar település a román falvak „gyűrűjében”.* Csoma Zsigmond – Viga Gyula (szerk.): Európából Európába. Tanulmányok a 80 esztendő Balassa Iván tiszteletére. Budapest – Debrecen, 1997. Néprajzi Látóhatár VI. 370–376.pp.
52. *A nemzetiségek együttélése a családfák tükrében.* In: Eperjessy Ernő – Grin Igor – Krupa András (szerk.): Az együttélés évezrede a Kárpát medencében. A Duna-medence népei együttélésének tükröződése a néphagyományban. (A VI. Nemzetközi Néprajzi Konferencia előadásai. Békéscsaba, 1996. október 2–4.) Békéscsaba – Debrecen, 1998. 322–330.pp.
53. *A Nagykunság néprajzi körülhatárolása.* In.: Örsi Julianna (szerk.) Emberszötte háló. Túrkeve, 1998. 79–99.pp.
54. *A nagykun társadalom a XVIII–XIX. században.* In.: Novák László (szerk.): Az Alföld társadalmá. Arany János Múzeum Közleményei VIII. Nagykőrös, 1998. 187–237.pp; A nagykun társadalom a 18–19. században. In.: Örsi Julianna (szerk.) Emberszötte háló. Túrkeve, 1998. 9–56. p.
55. *Egy nagykunsági mezőváros (Karcag) paraszti társadalmának újkori változásai.* In.: Örsi Julianna (szerk.) Emberszötte háló. Túrkeve, 1998. 57–71.pp.
56. *Az exogámia, mint a közösségek felbomlási folyamatának fokmérője.* In.: Örsi Julianna (szerk.) Emberszötte háló. Túrkeve, 1998. 209–215.pp.
57. *Iparosok házassági szokása az Alföldön az anyakönyvek tükrében.* In.: Örsi Julianna (szerk.) Emberszötte háló. Túrkeve, 1998. 189–197.pp.
58. *Nagykunsági családok a Bácskában.* In.: Üzenet, 1998. 1–2. sz. 56–70.pp.; In.: Örsi Julianna (szerk.) Emberszötte háló. Túrkeve, 1998. 130–154.pp.

59. *Homokmégy társadalma*. In: Romsics Imre (szerk.): *Homokmégy*. Tanulmányok Homokmégy történetéből és néprajzából. Homokmégy, 1998. 449–502.pp.
60. *Emlékezés és emlékeztetés 1848/49-re a Nagykunságban*. In: 1848/49 emlékezete a Nagykunságban. Helytörténeti Füzetek 5. Tudományos ülés anyaga. Kisújszállás, 1998. 89–104.pp.
61. *Családi gazdálkodás a Nagykunságon* In: Agrárátalakulás Magyarországon az 1990-es években. Phare – területfejlesztési könyvek. IV. Szolnok, 1999.
62. *Laczkza János élete és kapcsolata nagykunsági környezetével*. In: Ridegh István (szerk.): *Laczkza János emlékezete*. Karcag, 1999. 123–220.pp.
63. *A Nagykunság néprajzi körülhatárolása*. In: Tisicum. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Évkönyve XI. kötet. Szolnok, 1999. 93–96.pp.
64. *Bácskai református közösségek társadalma*. In: Bárh János: *Két víz között*. Baja – Kecskemét, 1999. 119–121.pp.
65. *Adatok Túrkeve demográfiájához és családtörténetéhez*. In: Örsi Julianna (szerk.): *Túrkeve földje és népe* III. kötet *Túrkeve*, 2000. 5–50.pp.
66. *A túrkevei cigánycsaládok életmódjának jellemzői a XVIII–XX. században*. In: Örsi Julianna (szerk.): *Túrkeve földje és népe* III. kötet. *Túrkeve*, 2000. 91–112.pp.
67. *A túrkevei református házasságkötések társadalomnéprajzi vonatkozásai*. In: Örsi Julianna (szerk.): *Túrkeve földje és népe* III. kötet 8. *Túrkeve*, 2000. 113–158.pp.
68. *A helyi közösség befogadó és elutasító magatartása az idegennel szemben*. In: Bali János – Jávor Kata (szerk.): *Merítés*. Néprajzi tanulmányok Szilágyi Miklós tiszteletére. Budapest, 2001. 241–262.pp.
69. *Miről vallanak a matrikulák? Az anyakönyvezés rövid története*. In.: Györgyi Erzsébet (szerk.): *Lakodalmi szokások*. Mátkaság, mennyegző. Jelenlévő múlt sorozat. Planétás kiadó, Budapest, 2001. 54–63.pp.
70. *Népélet Halason a 18. században*. In.: Ö. Kovács József – Szakál Aurél (szerk.): *Kiskunhalas története* 2. kötet. Tanulmányok Kiskunhalasról a 18–19. századból. Kiskunhalas, 2001. 435–470.pp.
71. *A város és tanyái. Adatok Karcag 20. századi tanyavilágának állapotáról*. In: Barna Gábor (szerk.): *Társadalom – kultúra – természet*. Tanulmányok a 60 éves Bellon Tibor tiszteletére. Karcag–Szeged–Szolnok, 2001. 67–80.pp.
72. *A túrkevei Finta múzeum öt évtizede*. In: Örsi Julianna (szerk.): *Túrkevei emlékkönyv* 5. *Túrkeve*, 2001. 7–28.pp.
73. *A Finta Múzeum új állandó kiállítása*. In: Örsi Julianna (szerk.): *Túrkevei emlékkönyv* 5. *Túrkeve*, 2001. 33–48.pp.
74. *A tájhoz kötődő kulturális örökségünk*. In.: Tóth Albert (szerk.): *Víz- és emberformálta táj*. Konferenciakötet. Helytörténeti füzetek 8. Kisújszállás, 2001. 135–152.pp.
75. *Tanya – tanyaközpont – tanyaközség. A tanyafejlődés útjai Jász-Nagykun-Szolnok megyében a 20. század közepén*. In: *Kulcsemberek. Az egyén helye szerepe a változó társadalomban Túrkeve*, 2002. 213–233.pp.; valamint: S. Laczkovits Emőke – Viga Gyula (szerk.): *Kéve*. Ünnepi kötet a 60 esztendő Selmeczi Kovács Attila tiszteletére. Debrecen–Veszprém, 2003. 203–224.pp.
76. *Kanta Gyula magántörténelme. Szerepvállalás a parasztság felemeléséért*. In: *Kulcsemberek. Az egyén helye szerepe a változó társadalomban Túrkeve*, 2002. 71–90.pp.
77. *A kisvárosi értelmiség szerepvállalása a lokális közösségekben*. In: *Kulcsemberek. Az egyén helye szerepe a változó társadalomban. Túrkeve*, 2002. 7–26.pp.
78. *Ellenzéki szerepvállalás. Körömdi Lajos író portréja*. In: *Kulcsemberek. Az egyén helye szerepe a változó társadalomban. Túrkeve*, 2002. 91–102.pp.
79. *Kulcsemberek. A kisvárosi értelmiség arculatformáló ereje. Key figures. The image forming power of small town intellectuals*. In: *Kulcsemberek. Az egyén helye szerepe a változó társadalomban. Túrkeve*, 2002. 315–320.pp.
80. *Múló és születő hagyományok a Jászkunságban*. In: *Kulcsemberek. Az egyén helye szerepe a változó társadalomban. Túrkeve*, 2002. 267–280.pp.
81. *Szerepcsere. A társadalmi-gazdasági változások hatása a nagykunsági családok életmódjára*. In: *Kulcsemberek. Az egyén helye szerepe a változó társadalomban. Túrkeve*, 2002. 291–298.pp.
82. *Népi bíraskodás a Jászkunságon a 18. században*. In.: Bánkiné Molnár Erzsébet (szerk.): *Autonóm közösségek a magyar történelemben*. Kiskunfélegyháza, 2003. 133–166.pp.
83. *Családtörténeti kutatások a Nagykunságon*. In.: Örsi Julianna (szerk.): *Családok, familiák, nemzetségek*. *Túrkeve*, 2003. 9–18.pp.; *Family history research in Great Cumania*. 18–28.pp.

84. *Neves nagykunsági családok.* In.: Örsi Julianna (szerk.): *Családok, familiák, nemzetségek.* Túrkeve, 2003. 29–37.pp.; *Famous families of Great Cumania.* 37–48.pp.
85. *Festmények, fényképek, filmek a családi emlékezés szolgálatában. A családtörténeti kutatások vizuális forrásai.* In.: Örsi Julianna (szerk.): *Családok, familiák, nemzetségek.* Túrkeve, 2003. 109–118.pp.
86. *Családkép, családi minta a nagykunsági fiatalok között az ezredfordulón. Családok, familiák, nemzetségek.* Túrkeve, 2003. 139–160.pp.; *Family image and family model among young males and females in great cumania at the turn of the millennium.* 161–182.pp.
87. *A családi gazdaságok kialakulása a Nagykunságon. Egy karcagi példa nyomán.* In.: Örsi Julianna (szerk.): *Családok, familiák, nemzetségek.* Túrkeve, 2003. 219–241.pp.
88. *A mikro-társadalom válságban lévő és megújuló intézményei.* In.: Örsi Julianna (szerk.): *Családok, familiák, nemzetségek.* Túrkeve, 2003. 313–315.pp.; *Micro-society institutions in crisis and under reform* 316–318.pp.
89. *Népi bíráskodás a Jászkunságon a 18. században.* In: Bánkiné Molnár Erzsébet (szerk.): *Autonóm közösségek a magyar történelemben.* Kiskunfélegyháza, 2003. 133–166.pp.
90. *Családi béke és békétlenség a XVIII–XIX. században.* In: dr. Lácza Magdolna (szerk.): *Nők és férfiak..., avagy a nemek története.* Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület: Rendi Társadalom – polgári társadalom 16. kötete, Nyíregyháza, 2003. 271–278.pp.
91. *Az Alföld társadalmának átalakulása a XX–XXI. század fordulóján.* In: *Létünk.* XXXV. évf. Újvidék, Fórum Kiadó, 2005. 1. sz. 38–47.pp.; *Tisicum.* A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Évkönyve XIV. Szolnok, 2004. 337–342.pp.
92. *A népi kultúra szerepe az ezredfordulón.* In.: Nagy Erika – Nagy Gábor (szerk.): *Az Európai Unió bővítésének kihívásai – régiók a keleti periférián.* III. Alföld-kongresszus. 2003. november 28–29. Békéscsaba, MTA RKK Alföldi Tudományos Intézet, Nagyalföld Alapítvány, 2005. 209–215.pp.
93. *„A lokális közösségek, vérségi csoportok és az egyén helye, szerepe a változó társadalomban” című kutatás eredményeinek összegzése.* In.: Örsi Julianna (szerk.): *Nagykunsági közösségek. Lokális közösségek szerepe a változó társadalomban.* Túrkeve, 2004. 345–357.pp.; *Summary of results of the research titled „Place and role of the local communities, kinship groups and the individual in the changing society”* 357–368.pp.
94. *Családi és vérségi kapcsolatok érvényesítésének jogi eszközei a Jászkunságban a 18–19. században.* In.: Molnár Erzsébet (szerk.): *Jogszabályok – jogszokások. Jászkunság kutatása 2005. konferencia.* Kiskunfélegyháza, 2005. 337–348.pp.
95. *A Nagykunság tárgyi és szellemi öröksége.* In.: Ducza Lajos (szerk.): *A Nagykunság európai értékei.* Kisújszállás, 2005. 37–42.pp.; *A redempció hatása a Nagykunság fejlődésére.* 67–72.pp.
96. *A családtörténeti kutatások jelentősége az ezredfordulón.* In: *Történeti Muzeológiai Szemle* 6. Budapest, 2006. 309–316.pp.

PAPP JÓZSEF mikrofilmtechnikai főmunkatárs

4225 Debrecen, Templom u. 53.

pappj1@chello.hu

Születési éve: 1952

Munkahelye: Polgármesteri Hivatal Városépítési Osztály,
Debrecen

Kutatási területe: Debrecen helytörténete

1952-ben Fényeslitkén született, Kisvárdán érettségizett, 1972-ben került Debrecenbe. Amatőr színjátszóként alapító tagja lett a debreceni Alföld Színpadnak. 1975–85 között a Debreceni Tervező Vállalat (KELETTERV) dokumentációs munkatársa, majd csoportvezetője volt. 1985-ben került Debrecen város mikrofilmes dokumentációs központjába, ahol a polgármesteri hivatal főmunkatársaként jelenleg is dolgozik. Előbb kutatók, kutatások számára végzett történeti azonosításokat, publikációkhoz készített

térképeket. Önálló helytörténeti kutatásait kevésbé ismert dokumentumok és levéltári adatok összevetésével végzi. 1998-ban a Debreceni Akadémia Bizottság pályázatán nyert első helyezést, illetve több alkalommal a Hajdú-Bihar Megyei Levéltár pályázatain volt díjnyertes. Város-történeti kutató munkáját 2001-ben a Debreceni Városvédő- és Szépítő Egyesület és az Értékmentő Alapítvány az „Értékvédő Díszoklevél” adományozásával díjazta.

Publikációs jegyzék:

1. *Debrecen város mikrofilmtára és a helytörténetírás.* Hajdú-Bihar Megyei Levéltár évkönyve XVIII. – Debrecen, 1991. 167–178.pp.
2. *Debrecen város ingatlanjainak vagyonelejtára 1924-től az államosításokig. A törzskönyvi kivonatok kéziratából.* Hajdú-Bihar Megyei Levéltár évkönyve XXIII. Debrecen, 1996. 281–308.pp.
3. *Adalékok a debreceni repülőtér történetéhez: Repülőtér az epreskerti városi gazdaságok területén, 1919–1950* Debreceni Szemle, 1997. 261–273.pp.
4. *Debrecen város birtokkatasztere 1924–1950.* Debrecen, 1997. 341 p. A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár közleményei, 23.
5. *A tímárság élettere Debrecenben.* In: A debreceni tímármesterség történeti emlékei. Szerkesztő: Nagy Pál, V. Szathmári Ibolya. Karcag, 1997. 40–53.pp.
6. *A városépítés története 1944–1990.* Debrecen története, 5. (társszerző: Filippinyi Gábor) Tanulmányok Debrecen 1944 utáni történetéből. Debrecen, 1997. 85–120.pp.
7. *Adalékok 1849. debreceni helyszíneire* Hajdú-Bihar Megyei Levéltár évkönyve XXV. Debrecen, 1998. 117–141.pp.
8. *A MÁV debreceni igazgatóság székháza: A Bek-Dégenfeld-Tisza palota.* Budapest 2001. Magyar Államvasutak Rt. 70 p.
9. *A debreceni Sétakert.* Hajdú-Bihar Megyei Levéltár évkönyve XXVIII. Debrecen, 2001.
10. *Személyazonosító okmányok a XIX–XX. századi Magyarországon.* (társszerző: Nagy Pál) Hajdú-Bihar Megyei Levéltár évkönyve XXIX. Debrecen, 2002–2003. 401–430.pp.
11. *Honvédtemető, Hősök Temetője.* A debreceni Honvédtemető (szerkesztő: Orosz Tamás) Debrecen, 2004. 3–15.pp.
12. *Debrecen város története.* INTERNET: www.debrecen.hu (>Háttér > várostörténet) Debrecen, 2002.
13. *A Bek–Dégenfeld–Tisza palota. Bek Pál városalakító szerepe.* Debreceni Disputa, 2006. 02.
14. *Debrecen székháza: a reformkori városháza.* Debreceni Disputa, 2006. 04.

POZSONYI JÓZSEF történész, múzeumigazgató

4060 Balmazújváros, Csokonai u. 2.

semsey@enternet.hu

Születési éve: 1950

Munkahelye: Semsey Andor Múzeum, Balmazújváros

Kutatási területe: családtörténet

Budapesten született. Gimnáziumi tanulmányait a budapesti Árpád gimnáziumban kezdte, majd a harmadik és negyedik osztályt a Tatai Eötvös József Gimnáziumban végezte és ott érettségizett. A Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerzett középiskolai történelem szakos tanári oklevelet. Több évig különböző hivatalokban dolgozott. 1988. január elsejétől a Semsey Andor Múzeum igazgatója. Több iskola típusban tanított óraadóként. Kutatási területe a genealógia, de a Hortobágy és kistérsége története, néprajza is érdeklődési körébe tartozik. Több idegenforgalmi jellegű kiadványt írt és szerkesztett. A 2002-ben megjelent Semsey család története című könyvével indította el a „Régi magyar családok” című könyv-

sorozat, melynek 2006-ban az ötödik és hatodik kötetét – Gilicze János: A földéaki Návay család története és Claude André Donadello: A muraszombati, széchyszigeti és szapári Szapáry család története – szerkeszti. Tagja a Kultúra Közvetítők Társaságának, újjáalakulása óta a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaságnak, a Magyar Múzeumi Történész Társulat (MAMUTT), a Tiszántúli Történész Társaság alakuló közgyűlésén elnökének választotta.

Publikációs jegyzék:

1. *Közösségi élet a balmazújvárosi olvasó népkörökben.* In.: Termelőszövetkezeti Szemle 1988/2 57–65.pp.
2. *Das Schicksal der Balmazújvároser deutschen Gemeinde.* In.: Neue Zeitung 1988. 34. évf. 3. sz. 1.p.; 35. évf. 1. sz. 14 p.
3. *Deportáltak – Balmazújvárosról elhurcoltak visszaemlékezései* (Árva Erzsébet – Pozsonyi József). Újvárosi Dolgozatok 4. 88 p.; Balmazújváros, 1989.
4. *Balmazújváros Látnivalók* – a Tájak-Korok-Múzeumok kiskönyvtára sorozat 492. füzet – helytörténeti és idegenforgalmi kiadvány 24 p. (1995.)
5. *A semsei Semsey család XIX–XX. századi genealógiája.* In.: Turul 96. kötet 1996/3–4. 103–106.pp.
6. *A kortársak és az utókor Semsey Andorról és a Semseyekről.* In.: Természet Világa 1998. II. különszám 89–91.pp.
7. *Adalékok a semsei Semsey nemzetség történetéhez.* In.: A debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1997–1998. Debrecen, 1999. 283–311.pp.
8. *Semsey Andor nevét vette fel a balmazújvárosi múzeum.* In.: Magyar Múzeumok 1998/2. 26–27.pp.
9. *Hajdúság, Tiszamente és a Hortobágy* – (szerző és főszerkesztő) – CEBA Kiadó, Magyarország Kiskönyvtári sorozat 8/3. kötete 300 p. – idegenforgalmi kiadvány (2000.)
10. *Mecénások mecénása: Semsey Andor.* In.: Természet Világa 2002. II. különszám 48–50.pp.
11. *A semsei Semsey család története* – („Régi magyar családok” 1., szerző, sorozatszerkesztő) 128 p., Debrecen, 2002.
12. *A rátki és salamonfai Rátky család történetének megválaszolatlan kérdései* – In.: Arrabona (a Győr-Moson-Sopron Megyei Múzeumok Évkönyve), 40/1–2. 181–212.pp. Győr, 2002.
13. *Balmazújvárosi kistérség* című fejezet. In: Hajdú-Bihar megye kistérségei (szerkesztette: Gazdag István társszerző) Debrecen, 2004. 13–22.pp.
14. *Adalékok a Rákóczi-szabadságharc főtisztjeinek genealógiájához.* In: Történeti Muzeológiai Szemle 6. Budapest, 2006. 145–168.pp.
15. *Adalékok az Andrássyakról.* In: Szabolcs-Szatmár-Beregi Levéltári Évkönyv 17., Nyíregyháza, 2006. 429–436.pp.

dr. RADICS KÁLMÁN megyei levéltárigazgató

4220 Hajdúböszörmény, Attila u. 7. II/7.

radics@mail.datanet.hu

Születési éve: 1950

Munkahelye: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár

Kutatási területe: 19–20. század története

A Jász-Nagykun Szolnok megyei Jászsalsószentgyörgyön született 1950. november 4-én. Általános és középiskolai tanulmányai elvégzése után sorkatonai szolgálatot töltött, majd ipari üzemben dolgozott 1974-ig. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán 1979-ben végezte el a magyar nyelv és irodalom, történelem szakot. 1979. augusztus 1-től a Hajdú-Bihar Megyei Levéltár alkalmazottja. Kezdetben a Hajdúböszörményi Fiókleveletár megszerve-

zésével, anyagának előkészítésével foglalkozott. A fióklevéltárat 1981 májusában nyitották meg. 1984-ben egyetemi doktori címet szerzett történelemből. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem levéltári szakán 1987-ben kapott levéltáros oklevelet. 1993-tól Hajdú-Bihar Megyei Levéltár igazgatója. 1994-től a Magyar Levéltárosok Egyesülete Választmányának a tagja. 1999-ben a kulturális miniszter szakfelügyelővé nevezte ki. 1999-ben a Levéltári Szemle főszerkesztője, majd szerkesztője. 2002-től tagja az Önkormányzati Levéltárak Tanácsa elnökségének. 2002-ben német nyelvből középfokú állami nyelvvizsgát tett.

Publikációs jegyzék:

1. *Művelődési viszonyok Hajdúböszörményben a két világháború között.* In. A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve (a továbbiakban H-BML. Évk.) VIII. (Szerk.: Gazdag István.) Debrecen, 1981. 77–90.pp.
2. „*S a hozzátérő, dolgozó nép okok gyülekezetében hányini-vetni meg száz bajunk.*” Dokumentumok. H-B. megye tanácsainak történetéből 1950–1954. H-BML. Közl. 15. (Szerk.: Gazdag István.) Debrecen, 1980. 67 p.
3. „... *Munkát, szellemet, észt...*’ Az iskolán kívüli népművelődés H-B. megyében 1944–1956. H-BML. Közl. 17. (Szerk.: Gazdag István.) Debrecen, 1981. 265 p.
4. *Művelődési viszonyok Hajdúböszörményben 1945–1962.* In. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évk. IX. (Szerk.: Gazdag István.) Debrecen, 1982. 91–103.pp.
5. *Útmutató a Hajdúböszörményi Fióklevéltár irataihoz.* In. A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Közleményei 19. sz. Debrecen, 1982. 88 p.
6. *Művelődési viszonyok Hajdúnánáson (1945–1956).* In. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évk. X. (Szerk.: Gazdag István.) Debrecen, 1983. 99–113. pp.
7. *A történelem hétköznapjai (1867–1944).* Dokumentumok Hajdú és Bihar megyei lakossága életmódjának történetéhez. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Közl. 20. (Szerk.: Gazdag István.) Debrecen, 1984. 215 p.
8. *Művelődési viszonyok Hajdúnánáson a felszabadulás előtt.* In. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évk. XI. (Szerk.: Gazdag István.) Debrecen, 1984. 53–64.pp.
9. *Hajdúvárosok művelődése 1867–1962.* Egyetemi doktori értekezés Debrecen, 1984. KLTE Könyvtára 138 p.
10. *Hajdúdorogi bérbe adott úri birtok leltára 1944 nyarán.* In. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évk. XII. (Szerk.: Gazdag István.) Debrecen, 1985. 189–200.pp.
12. *Debrecen ipara és kereskedelmi a XVIII. század elejéig.* In. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évk. XIII. (Szerk.: Gazdag István.) Debrecen, 1986. 169–183.pp.
13. *Hajdú-Bihar Megyei Levéltár.* In. A Magyar Állami Levéltárak Fondjegyzékei III. A területi levéltárak fondjegyzékei 3. (Szerk.: Gazdag István.) Debrecen, 1986. 574 p.
14. *Tartalomjegyzék Hajdú-Bihar Megye Tanácsa V. B. üléseinek jegyzőkönyveihez I. 1950–1960.* (Szerk.: Gazdag István.) In. Levéltári Dokumentáció I. Debrecen, 1987. 137 p.
15. *Testvér folyóirataink – Szabolcs-Szatmári Szemle.* In. Debreceni Szemle 1987/2. 141–148.pp.
16. *A mai Hajdúvármegye területe 200 évvel ezelőtt, – Gazdasági és népesedési leírás – Az 1715. és 1720. évi országos összeírás alapján.* In. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évk. XIV. (Szerk.: Gazdag István.) Debrecen, 1987. 151–171.pp
17. *Tartalomjegyzék Hajdú-Bihar Megyei Tanácsa V. B. üléseinek jegyzőkönyveihez II. 1961–1970.* A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Adattára. Debrecen, 1990. 138 p.
18. *Vámospércs hajdúváros.* A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Adattára 639/1992. 5 p.
19. *Egyház és iskola.* In. Vámospércs története. (Szerk.: Gazdag István.) Vámospércs, 1994. 117–156.pp.
20. *Az egykori Szabolcs megyére vonatkozó iratok a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Levéltárában.* In. Szabolcs-Szatmár Beregi Levéltári Évkönyv X. (Szerk.: Nagy Ferenc.) Nyíregyháza, 1994. 57–65.pp.
21. Major Zoltán – Radics Kálmán – Szaszkoné Sin Aranka: *Bihar megye és a hajdúság (1773–1808).* In. Magyarország történeti helységnévtára, 332 p.
22. *Nagy főbírók és más jeles emberek debreceni háza. A Komáromy ház története. A legrégebb debreceni ház története.* In. A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXII. (Szerk.: Radics Kálmán.) Debrecen, 1995. 293–315.pp.

23. Gazdag – Kovacsics – Ölveti – Radics: *Magyarország történeti – statisztikai helységnévtára. 11. Hajdú-Bihar megye.* (Sorozatszerk.: Kovacsics József.) Budapest., 1997. 147 p.
24. *A debreceni városháza négy százéves története.* In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár. Évk. XXIV. (Szerk.: Radics Kálmán.) Debrecen, 1997. 273–316.pp.
25. *Derecske 1944–1989 között.* In: Derecske története és néprajza Derecske, 1998. (Szerk.: Gazdag István.) 163–194.pp.
26. *A Debreceni Egyetem felavatása.* In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évk. XXVI. (Szerk.: Radics Kálmán.) Debrecen, 1999. 299–314.pp.
27. *A Hortobágy.* In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évk. XXVII. (Szerk.: Radics Kálmán.) Debrecen, 2000. 321–354.pp.
28. *Még egy fél évszázad.* In: Száz Magyar Falu Könyvesháza-Hajdúsámson Budapest, 2001. 115–129.pp.
29. Révai Új Lexikona. Főszerk. Kollega Tarsoly István (hét település címszó cikke)
30. *Törvényhatósági bizottságok 1945 után.* In: Autonóm közösségek a magyar történelemben. (Szerk.: Bánkiné Molnár Erzsébet.) Kiskunfélegyháza, 2003. 195–200.pp.

dr. SZABADI ISTVÁN PhD levéltárigazgató

4033 Debrecen, Kálvin tér 16.

iszabadi@drtasrv.drk.hu

Születési éve: 1964

Munkahelye: Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltára

Kutatási területe: 16–17. századi egyház- és művelődéstörténet

Szabadi István 1989-ben fejezte be tanulmányait a Kossuth Lajos Tudományegyetemen történelem–latin szakos, illetve latin filológiai speciális képzés után. MTA ösztöndíjasként a KLTE klasszika-filológiai tanszékén dolgozott 1992-ig, ezután a Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtárában kéziratáros lett. 1995-ben egyetemi doktori címet szerzett, amelyet 1997-ben PhD címmé minősítettek át. 1996-ban az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen kiegészítő képzés keretében levéltárosi oklevelet kapott, ugyanebben az évben kinevezték a Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltárának igazgatójává, azóta is ebben a beosztásban dolgozik.

Publikációs jegyzék:

Önálló kötetek:

1. *Georg Reicherstorffer: Chorographia Transylvaniae Chorographia Moldaviae.* A szöveget gondozta, fordította, a kísérőtanulmányt és a magyarázatokat írta: Szabadi István. Debrecen, 1994. Rec.: Németh S. Katalin. ItK. [199.]. 214–215. Kovács Csaba. In: *Zwischen Erfahrung und Erfindung Reiseliteratur einst und heute.* Debrecen, 1996. 59-61. Rácz Annamária In: *Debreceni Szemle* 3. (1995). 1. szám 132–135.pp.
2. *Könyves Tóth Mihály: Emlékirat a tiszántúli református egyházkerület életéről (1855).* A szöveget gondozta: Szabadi István. Editiones Archivi Districtus Reformatorum Transtibiscani V. Debrecen, 1996.
3. *Az Országos Református Tanáregyesület (ORTE) története 1902–2002.* Debrecen, 2002.
4. *Kormos László (1919–1996).* Biográfia–bibliográfia. Debrecen, 1999.
5. *A Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Levéltár fond- és állagjegyzéke.* Debrecen, 2000. (Szerk.)
6. *„Autoritate ecclesiae...” Válogatott határozat-szövegek a beregi református egyházmegye első jegyzőkönyvéből a 16–17. század fordulójáról.* Debrecen, 2002. Rec.: Varga Gábor In: *Debreceni Szemle* 11.(2003.) 3.szám 473–475.pp. Üő. In: *Egyháztörténeti Szemle* 3. (2002.) 2. szám 114–116.pp.
7. *„Melyet még az régi atyáink is birtanak...”* Debrecen, 2000. (?) Rec. !
8. *„A látható egyház.” A debreceni református Nagytemplom.* Debrecen, 2004.

Könyvfejezetek:

9. *Derecske története és néprajza*. Szerk.: Gazdag István. Derecske, 1998. 61–80.pp. (A hajdúszabadság megnyerése és elvesztése).
10. *Hajdúsámson*. Szerk.: Gazdag István. Budapest, 2000. Száz Magyar Falu Könyvesháza. 33–53.pp.
11. *Sámson története a török hódoltságtól az úrbérrendezés koráig (1552–1790)*. In: Hajdúsámson története és néprajza. Szerk.: Gazdag István. Hajdúsámson, 2000. 63–85.pp.
12. *Nadányi János: A magyar Florus*. A latin és a magyar szöveget, továbbá az angol kiadás bevezetőjét és a kiegészítő történeti áttekintést sajtó alá rendezte: Havas László, Óbis Hajnalka, Szabadi István, Szűcs Gábor, Takács Levente, Tegye Imre. Debrecen, 2001. bilingvis kiadás, IV.könyv 234–405.pp.
13. Balogh Judit, Dienes Dénes, Szabadi István: *Rákóczi-iratok a Sárospataki Református Kollégium Levéltárában 1607–1710*. Sárospatak, 1999. Acta Patakina 1.
14. *Emlékek és források...* Debrecen 1848/49. (Szerk. et alii) HBM Levéltár Közleményei 26. Debrecen, 2001.
15. *A Rákóczi-család a Sárospataki Református Kollégiumban őrzött dokumentumok tükrében*. Szerk. Dienes Dénes. Sárospatak, 2003. A szöveget gondozta, fordította, jegyzetekkel ellátta: Balogh Judit, Dienes Dénes, Szabadi István. Lektorálta Szabadi István. A tanulmányokat írta: Balogh Judit, Dienes Dénes, Kiss Endre József, Szabadi István.
16. *Nagyrabé*. Szerk.: Radics Kálmán. Budapest, 2000. 16–43.pp.
17. *Doctrina et Pietas*. Tanulmányok a 70 éves Barcza József tiszteletére. Debrecen–Sárospatak, 2002. (Szerk. Dienes Dénes –...)

Lektorált tanulmányok:

18. *Der Codex Vat.Lat. 1859. in der Überlieferung der Florus-Handschriften*. In: Acta Classica Univ. Scient. Debreceniensis 26. (1991.) 135–141.pp. Hivatkozás: P. Anni Flori opera quae exstant omnia. Curavit et edidit Ladislaus Havas. Debrecini, 1997. p. XXXIII.
19. *A Vat. Lat.1859. jelű vatikáni kódex helye a Florus-kéziratok hagyományában*. In: Könyv és könyvtár 16. (1991.) 79–84.pp.
20. *Descriptio Transylvaniae et Descriptio Moldaviae von einem humanistischen Verfasser*. In: Acta Classica 28. (1993.) 123–131.pp.
21. *Oláh Miklós és Georg Reicherstorffer Chorographia Moldaviae-ja*. In: *Program és mítosz között. 500 éve született Oláh Miklós*. Budapest, 1993. 47–51.pp.
22. *Humanista toposzok Erdély földrajzi leírásaiban*. In: Studia Litteraria. A KLTE Magyar és Összehasonlító Irodalomtudományi Intézetének kiadványa 32. (1994.) 31–41.pp.
23. *A protestáns tudományosság ésa cigánykutatás kezdetei: Szathmári Pap Mihály cigány szójegyzéke*. In: Könyv és könyvtár 17. (1994.) 141–155.pp.
24. *Egy humanista szerzőtől: „Descriptio Transylvaniae” és „Descriptio Moldaviae”*. In: Annales 2/B. Az ELTE BTK Román Filológiai Tanszék kiadványa. Budapest, 1995. 333–340.pp.
25. *Svájci-magyar kapcsolatok Veress István (1871–1943) önéletrajzának tükrében*. In: A Debreceni Déry Múzeum Évkönyve 71. (1994.) [1996.] 367–374.pp.
26. *Diskussionen über die Herkunft der Rumaenen aus dem 16. Jahrhundert*. In: Acta Classica 34–35. (1998–1999.) 117–122.pp.
27. *A református egyház Máriapócsan a XVII. század második felében*. In: Máriapócs 1696 – Nyíregyháza 1996. Történelmi konferencia a máriapócsi Istenszülő-ikon első könnyezésének 300. évfordulójára. Nyíregyháza, 1996. 43–48.pp.
28. *Iratanyagok beszállítása a Tiszántúli Református Egyházkerületi Levéltárba*. Magyar Levéltárosok Egyesülete 2001. évi vándorgyűlése. Budapest, 2002. 166–169.pp.
29. *Bakóczy János (1834–1900) emlékezete*. Hajdúböszörményi Szemle 2. (2001.) 1–2. szám 37–39.pp.
30. *Révész Imre (1826–1881) Naplók, igehirdetések, levelek. Bartha Mór Önéletrajz (részletek)* In: Emlékek és források... Debrecen 1848/49. (Szerk. et alii) Hajdú-Bihar-Megyei Levéltár Közleményei 26. Debrecen, 2001. 213–264.pp.
31. *A Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesülete – tíz év az egyházi levéltáriügy szolgálatában*. In: Levéltári Szemle 53. (2003). 2. szám 64–71.pp.

32. *Kutatószolgálat protestáns egyházi levéltárakban – múlt és jelen tapasztalatai.* In: Magyar Levéltárosok Egyesülete két konferenciája. Szerk.: Böőr László. Budapest, 2003. 43–48.pp.
33. *Christianus Schesaeus Ruinae Pannonicae-ja mint egyháztörténeti forrás.* In: Fiatal egyháztörténészek írásai. Miskolc, 1999. 13–20.pp.
34. *Németalföldi neolatin költők (Grudius, Fleming) magyar vonatkozású versei a Sinai-hagyatékban.* In: Könyv és könyvtár 25. (2003.) 361–370.pp. (...– Bozzay Réka)
35. *Rhédey Lajos és a református tábori lelkészség a napóleoni háborúk korában.* In: Rálátás. 4. (2003.) 2. szám 35–37.pp.
36. *Kéziratban lévő források az újjfordítású Biblia munkálataihoz a Református Kollégiumban.* In: Bibliafordítások és hatásuk. Debrecen, 2002. 46–52.pp.
37. *A vezérlő fejedelem egyházpolitikája.* In: A Rákóczi-család a Sárospataki Református Kollégiumban őrzött dokumentumok tükrében. Szerk. Dienes Dénes. Sárospatak, 2003. 318–322.pp.
38. *MELTE – egy egyházi levéltáros egyesület története.* In: „Hogy mindnyájan egyek legyenek...” Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesülete. Tíz év az egyházi levéltárak szolgálatában. (Szerk.) Debrecen, 2003. 7–16.pp.
39. *Hatvani István bejegyzései Székely István 1556-os Krónikájában. Idősb Révész Imre és Kelemen István Szabédi unitárius lelkész levelezéséből.* In: Egyház és művelődés. Debrecen, 2000. 483–502.pp.
40. *Idősb Révész Imre és Kelemen István Szabédi unitárius lelkész levelezéséből.* In: Keresztény Magvető 108. (2002.) 1. szám 43–59.pp.
41. *Bocskai a protestáns (irodalmi) hagyományban.* In: „Nincsen nekünk több hazánk ennél...” Tanulmányok a Bocskai-felkelés történetéhez. Budapest, 2004. 187–191.pp.
42. *Bocskai alakja a protestáns egyházak hagyományában.* In: Bocskai emlékezete. Hajdúböszörmény, 2004. 22–26.pp.
43. *„Hogy mindnyájan egyek legyenek...” Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesülete. Tíz év az egyházi levéltárak szolgálatában.* (Szerk.) Debrecen, 2003.
44. *„Flacco, quod plerique fabulant...” Doctrina et Pietas. Tanulmányok a 70 éves Barcza József tiszteletére.* Debrecen-Sárospatak, 2002. (Szerk. Dienes Dénes –...) 51–60.pp.
45. *„Habent sua fata...” Adalékok a 20. századi tiszántúli református levéltártörténethez.* In: Levéltári Szemle 55. (2005.) 2. szám 47–52.pp.
46. *Református levéltárak a kettészakított Biharban a 20. században.* In: Rálátás 6. (2005.) 4. szám 14–18.pp.
47. *Rhédey Lajos és a református tábori lelkészség a napóleoni háborúk korában.* In: Rálátás 4. (2003.) 1. szám

SZEKERES GYULA etnográfus, muzeológus

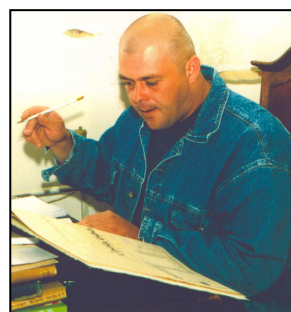
4220 Hajdúböszörmény, 13 Vértanú u. 26.

neprajz@freemail.hu

Születési éve: 1964

Munkahelye: Hajdúsági Múzeum, Hajdúböszörmény

Kutatási területe: Hajdúkerület

1994-ben kitüntetéses diplomával végzett, mint etnográfus a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán. A hajdúböszörményi Hajdúsági Múzeum etnográfus muzeológusa. Tagja a MAMUTT-nak és alapító tagja a Tiszántúli Történész Társaságnak. Sorozatszerkesztője a „Hajdúság néprajza” köteteknek. Főbb kutatási területe a hajdúság, a Hajdúkerület, ezen felül a néphagyományokban fellelhető valóság tartalom történeti aspektusok szerinti feltárása és összevetése. A „szóbeli” és írásbeli történetiség egyidejű vizsgálata, ugyanakkor időrendi megfeleltetése.

Publikációs jegyzék:

Önálló kötetek:

1. *Kerékvártömesterség Hajdúböszörményben.* In.: *Folklór és etnográfia* 37. Debrecen, 1987. 87 p.
2. „*A két híres zsványok Sós Pesta és az Rossz Sívágó Jankó betyárok, s egyéb társai viselt dolgainak története.*” Hajdúböszörmény, 1998. 114 p.
3. „*Tizenhárom ezüst pityke*” Néprajzi tanulmányok a Hajdúságból. In.: *A Hajdúság néprajza, I.* (Szerk.: Szekeres Gyula.) Hajdúböszörmény, 2000. 213 p.
4. *A gyógyító táltos. Kígyók-lelkek-sárkányok. Lélekveszteséges betegségek a magyar néphagyományban.* In.: *A Hajdúság néprajza, II.* (Szerk.: Szekeres Gyula.) Hajdúböszörmény, 2000. 134 p.
5. „*Poródon a Bikás, Ríten a Tirimpó...*” *Csárdák, kocsmák Hajdúböszörményben és környékén.* In.: *Studia Oppidorum Haidonicalium, II.* (Szerk.: Nyakas Miklós.) Hajdúböszörmény, 2000. 167 p.
6. „*Rajtuk maradt*” *Hajdúböszörményi ragadványnevek és adomák.* In.: *Studia Oppidorum Haidonicalium, III.* (Szerk.: Nyakas Miklós.) Hajdúböszörmény, 2000. 264 p.
7. „*Az Én Elmém mindent látott...*” *Balogh Márton világlátó próféciai.* In.: *Studia Oppidorum Haidonicalium, VI.* (Szerk.: Nyakas Miklós.) Hajdúböszörmény, 2001. 266. p.
8. „*Az élet három szüksége...*” *Születés, házasság, halál.* In.: *Studia Oppidorum Haidonicalium, IX.* (Szerk.: Nyakas Miklós.) Hajdúböszörmény, 2002. 326 p.
9. „*Rejtett hagyományok*” *Bocskai hajdúinak népmondáiban.* In.: *Studia Oppidorum Haidonicalium, XI.* (Szerk.: Nyakas Miklós.) Hajdúböszörmény, 2004. 419 p.
10. „*Agj Vr Isten mostis ilj Feiedelmet...*” *Bocskai István emlékezete a néphagyományban.* In.: *Bocskai-szabadságharc 400. évfordulója, III.* (Szerk.: Nyakas Miklós.) Debrecen, 2004. 366 p.

SZENDINÉ dr. ORVOS ERZSÉBET PhD levéltáros

4033 Debrecen, Aranyeső u. 25.

szendinezsike@freemail.hu

Születési éve: 1965

Munkahelye: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár

Kutatási területe: a 17. század eleji Debrecen

1965. október 16-án született Berettyóújfaluban. Debrecenben a Tóth Árpád Gimnáziumban érettségizett, majd a Kossuth Lajos Tudományegyetemen történelem–latin szakát végezte el. Az egyetem elvégzése után került a Hajdú-Bihar Megyei Levéltárba, és azóta is itt dolgozik tudományos főmunkatársként. Elsősorban középkori iratokkal, oklevelekkel foglalkozik, bár az évfordulókhoz kapcsolódóan más korszakokban is kellett kutatnia a levéltár közgyűjteményi jellegéből és a közművelődésben betöltött szerepe miatt. Levéltári munkáját a középkori oklevelek fordításával kezdte. Újabb kori témákban is kutatott. A Fazekas Ipartársulat történetének megírása családi indíttatású. A Kossuth-évfordulóhoz kapcsolódóan cikkeket írt, kiállítás szervezésében, illetve vetélkedők lebonyolításában vett részt. A kárpótlási időszakban előtérbe kerültek a legújabb kor iratai, így foglalkozott a bírósági rehabilitációkkal és a megyei zsidóság történetének levéltári forrásaival. Az Elhagyott Javak Kormánybiztosságának iratairól is készített egy rövid összefoglalót. A millennium jegyében ült össze a „Bihari Diéta”. A tudósokból és helytörténészekből álló alkotó műhely konferenciáján elhangzott a térség neves reformkori követének, Beöthy Ödönnek életéről és munkásságáról szóló összefoglalója is. Szintén az évfordulóra emlékezik a „Magyarország, államiság, millennium” című tanulmánya. A Reszeghy-gyűjtemény feldolgozása a családkutatók számára jelentős segítséget jelenthet. Erdély és Debrecen 16. sz-i kapcsolata következő kutatási területe. Az erdélyi fejedelmek városvédő politikáját, ezzel összefüggésben a város gazdasági felemelkedését bizonyító

oklevelek közzétételével igyekszik a „fehér foltokat” feltárni. A magisztrátusi jegyzőkönyvek olvasása és fordítása dr. Balogh István nyugalmazott levéltáros és múzeumigazgató szakmai támogatásával kezdődött. A jegyzőkönyvek 1547-től állnak rendelkezésünkre 1848-ig. Jelenleg az 1621. évi feldolgozásánál jár. A tíz éves fordítói munka eredményeit használta fel, amikor megírta 2005-ben doktori értekezését „Debrecen a 17. század első évtizedében a magisztrátusi jegyzőkönyvek (1606–1610) tükrében” címmel. A Bocskai-évfordulóhoz kapcsolódóan foglalkozott Debrecen 400 évvel ezelőtti történetével, 2006-ban pedig a Bocskai István által kiadott, levéltárban fellelhető okleveleket dolgozta fel.

Publikációs jegyzék:

Önálló könyv, forráskiadás

1. *Debrecen város magisztrátusának jegyzőkönyve 1606–1607.* In: A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Forráskiadványai 35. Debrecen, 2002.
2. *Debrecen város magisztrátusának jegyzőkönyve 1608–1609.* In: A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Forráskiadványai 36. Debrecen, 2005.
3. *A Hajdú-Bihar megyei zsidóság történetének levéltári forrásai.* Debrecen, 1997. In: A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár forráskiadványai 29. sz. 65–132.pp.

Könyvfejezet

4. *A Hajdú Megyei Állami Építőipari Vállalat története (1968–1985).* Debrecen, 1991. 143–217.pp.

Tanulmányok

5. *Adalékok a latin nyelv debreceni kollégiumbeli oktatásához (1853–1914).* In: A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XVII. Debrecen, 1990. 33–47.pp.
6. *A rehabilitációs iratok levéltári kutatása.* In: A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XVIII. Debrecen, 1991. 155–167.pp.
7. *A Debreceni Fazekas Ipartársulat története a levéltári források tükrében.* In: A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXI. Debrecen, 1994. 197–210.pp.
8. *Az Elhagyott Javak Kormánybiztosságának iratai a Hajdú-Bihar Megyei Levéltárban.* In: A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXII. Debrecen, 1995. 213–233.pp.
9. *Debreceni alapítványok a XX. században.* In: A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár forráskiadványai. 28. Debrecen, 1997. 109–112.pp.
10. *Beöthy Ödön politikai pályafutása.* In: A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXV. Debrecen, 1998. 101–115.pp.
11. *Magyarország, államiság, millennium.* In: A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXVI. Debrecen, 1999. 231–252.pp.
12. *Oklevelek Debrecen és Erdély kapcsolatához. (1527–1593)* In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXVII. Debrecen, 2000. 5–27.pp.
13. *A debreceni városi jegyzőkönyvek fordítója (Interjú a 90 éves Balogh Istvánnal).* In: Thesaurus Solemnis. Debrecen–Nyíregyháza, 2002. 35–42.pp.
14. *Debrecen és Erdély a XVII. század végén (1686–1693).* In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXIX. sz. Debrecen, 2003. 31–44.pp.
15. *Debrecen 1604-ben.* In: A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXX. Debrecen, 2005.
16. *„Törökkel alkuadni, némettel traktálni” (Élet a 400 évvel ezelőtti mezővárosban, Debrecenben).* Rálátás V. évf. 3. szám. 2004.
17. *Együttműködő Közgűjtemények. Beszámoló a IV. Nemzetközi Kézművesipar-történeti konferenciáról.* In: Levéltári Szemle, 1995/1. Győr, 1995. 106–108.pp.
18. *A bírósági iratok forrásértéke 1945-től.* In: Hatalom és társadalom a XX. századi magyar történelemben. Budapest. 1995. 117–123.pp.
19. *Beöthy Ödön politikai pályafutása (1830–1848).* In: Bihari Diéta II. Debrecen, 1999. 82–91.pp.

20. *Jogszolgáltatás Debrecenben a 16. sz-ban.* In: A Pozsonyi Állami Levéltár Vágsellyei Fióklevéltárának Évkönyve.
21. *Debrecen és a Hunyadiak.* In: Úton, 1990. jún.15. 5 p.
22. *Oklevelek Debrecen és Erdély kapcsolatáról. (1527–1593)* In: Korunk, XII/9. Kolozsvár, 2001. 30–41.pp.

SZIRMAY GÁBOR építőmérnök,

elnök-vezérigazgató
1113 Budapest, Dávid Ferenc u. 13.
szirmayg@axelero.hu
Születési éve: 1947
Munkahelye: IFF Ingatlanfejlesztési és Forgalmazási Rt.
Kutatási területe: családtörténet

Szirmay Gábor 1947. augusztus 13-án született Budapesten. Édesapja Szirmay Géza, édesanyja Fischer Ilona. Általános iskoláit a Hajdú-Bihar megyei Polgár községben végezte 1953-tól 1961-ig. Gimnáziumba az esztergomi Temesvári Pelbárt Ferences Gimnáziumban járt, és 1965-ben érettségizett. Abban az évben felvételt nyert a székesfehérvári Felsőfokú Földmérési Technikumba, ahol 1968-ban államvizsgázott. Mint földmérő üzemmérnök kezdett dolgozni a Pécsi Geodéziai és Térképészeti Vállalatnál. 1971-ben a budapesti Út- vasúttervező Vállalathoz került, ahol mint tervezőmérnök, irányítótervező, szakosztályvezető, majd osztályvezető helyettesi munkakörökben dolgozott. Közben elvégezte a Budapesti Műszaki Egyetemet, és 1984-ben építőmérnöki diplomát szerzett.

Az Út- és Vasúttervező Vállalatnál a magyarországi folyami (Duna, Tisza, Körös) hidak tervezési, építésirányítási és ellenőrzési munkáit végezte. A Vállalat exportmunkái révén, 1976 és 1990 között, két és fél évet dolgozott Tunéziában, Algériában, Libiában és Laosban.

1991-ben a NOVOLIT Építőipari Rt-hez került termelési igazgatói munkakörbe, majd 1994-től 1998-ig a Herkules RT. vállalkozói igazgatójaként, majd Igazgatótanácsi elnökeként dolgozott. Jelenleg az Ingatlanfejlesztési és Forgalmazási Rt-nek (IFF Rt.) az elnök-vezérigazgatója.

1974-ben nősült, felesége Hajdú Sára, aki a szegedi József Attila Tudományegyetemen végzett magyar–olasz szakon. Dolgozott külkereskedelemben, a budapesti Olasz Nagykövetségen, jelenleg szellemi szabadfoglalkozásban nyelvtanár. Egy gyermekük van, Dávid, aki szintén a szegedi bölcsészkaron végzett média és kommunikáció szakon, jelenleg újságíró. Mindhárman Budapesten élnek.

Publikációs jegyzék:

1. *HP 35 Elektronikus zsebszámológép használata és alkalmazása geodéziai számítások céljaira.* Segédlet UVATERV 1976 (Társszerző)
2. *A Szegedi Tisza hid geodéziai munkái.* UVATERV Műszaki közlemények 1979. XI. évf. 2. szám 56 p.
3. *HP 67 Elektronikus programozható zsebszámológép geodéziai használata.* Segédlet UVATERV 1979.
4. *A Szegedi Tisza híddal kapcsolatos geodéziai munkák* Geodézia és Kartográfia 1980. 32. évf. 2. szám 114.p.
5. *Műtárgyak tervezéséhez szükséges geodéziai adatszolgáltatás.* Segédlet UVATERV 1981.
6. *Szvrernenni storoiitelni tehnologi za ptni mosztove sz tradicionna i lazerna geodezicseszka traszirovka.* Szófia 1983. Materiali na konferencijata II. csaszt 267 p.

7. *Szabadon betonozott hidak építésének geodéziai technológiája*. Segédlet UVATERV 1983.
8. *Hídépítések geodéziai technológiája*. Segédlet Közlekedési Minisztérium Műszaki Fejlesztési Főosztály 1984.
9. *Időszakos hidvizsgálatok geodéziai technológiája*. Segédlet UVATERV 1986.
10. *Távérzékelés közlekedési hálózatokkal kapcsolatos alkalmazási kísérletei*. OMFB-UVATERV Tanulmány 1986. (társ szerző)
11. *A budapesti Duna hidak időszakos felújításának geodéziai előkészítő munkái*. Közlekedéstudományi szemle XXXVIII. évf. 1988. 10. sz. 448 p.
12. *Az M0-ás autópálya Duna hídjának alappont hálózata és geodéziai építésirányítása*. UVATERV Műszaki közlemények 1990. XX. évf. 1. szám 13 p.
13. *A szirmai és szirmabesenyői Szirmay család története*. Régi magyar családok 4. Debrecen, 2005.

dr. TOLNAY GÁBOR történész, múzeumigazgató
 5400 Mezőtúr, Kossuth tér 3–5. II/2.
 drtolnay@mail.tvnet.hu
 Születési éve: 1931
 Munkahelye: „Túri” Fazekas Múzeum, Mezőtúr
 Kutatási területe: 20. századi magyar agrártörténet

Tolnay Gábor agrártörténész, tanár Öcsödön született. A Szarvasi Tanítóképző Intézet elvégzése után (1949–1950) az ELTE BTK magyar-történelem szakát (1957–1963) és ezt követően a politológia szakot (1970–1973) végezte el. Az ötvenes években tanyai tanító volt, 1962-től általános iskolai és gimnáziumi tanár, illetve igazgatóhelyettes. 1973-ban a DATE mezőtúri Mezőgazdasági Gépészeti Főiskolai Karán könyvtárvezető, majd a főigazgatói hivatal vezetője lett. 1978 és 1991 között a mezőtúri Dózsa György Gimnázium tanára és könyvtárosa, 1991–1994 a szolnoki Kárpótlási Hivatal főtanácsosa, 1994-től a mezőtúri Túri Fazekas Múzeum igazgatója, 1999–2002 a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatóságának tudományos titkára, 1988-tól a Honismeret című folyóirat Szerkesztő Bizottságának tagja volt. 2000-től címzetes főiskolai tanár, a MTA köztestületi tagja, a történettudomány kandidátusa (1994). Tudományos munkásságáért 1994-ben Csete Balázs-díjat, 1999-ben Bél Mátyás-díjat, 2000-ben Jász-Nagykun Megyéért Nagydíjat kapott. Több mint 150 tanulmány szerzője, 30 könyv társszerzője és mintegy húsz könyv szerkesztője.

Publikációs jegyzék:

1. *Néhány adalék az ellenforradalmi földreform forrásanyagához*. (Kutatásmódszertani vázlat.) in: A Debreceni Agrártudományi Egyetem tudományos közleményei. XIX. Debrecen, 1974. DATE 67–90. p.
2. *A Nagyatádi-féle földreform végrehajtása Öcsödön az 1920-as években*. AGRÁRTÖRTÉNETI SZEMLE, 1975. 17. évf. 1–2. szám 172–205 pp.
3. *Az 1920-as évek földreformja Szolnok megyében*. In: ZOUNUK 2. A Szolnok Megyei Levéltár évkönyve 2. Szerk.: Botka János. Szolnok, 1987. 133–175. pp.
4. *Agrárszövetkezeti mintakörzet terve Békés vármegyében 1935-ben*. BÉKÉSI ÉLET, 1990. 25. évf. 2. szám 247–250. pp.
5. *A helyi mezőgazdasági önkormányzat működési feltételei a két világháború között*. In: PÉLDÁK és lehetőségek. Tanulmányok az önkormányzatok köréből. I–II. kötet. Szolnok, 1990. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tanács Tudományos Koordinációs Bizottsága. II. kötet 157–186. pp.

6. *A Nagyatádi-féle földreform és az 1935. évi mezőgazdasági statisztika.* STATISZTIKAI SZEMLE, 1990. 68. évf. 7. szám 597–602. pp.
7. *A mezőgazdasági kamara által támogatott szántóföldi növénytermesztés Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében a két világháború között.* In: ZOUNUK 5. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár évkönyve 5. Szerk. Botka János. Szolnok, 1990. 181–208. pp.
8. *A helyi mezőgazdasági önkormányzat működési feltételei a két világháború között.* In: PÉLDÁK és lehetőségek. Tanulmányok a önkormányzatok köréből. I–II. kötet. Szolnok, 1990. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tanács Tudományos Koordinációs Bizottsága. II. kötet 157–186. pp.
9. *A Nagyatádi-féle földreform és az 1935. évi mezőgazdasági statisztika.* STATISZTIKAI SZEMLE, 1990. 68. évf. 7. szám 597–602. pp.
10. *A mezőgazdasági kamara által támogatott szántóföldi növénytermesztés Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében a két világháború között.* In: ZOUNUK 5. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár évkönyve 5. Szerk. Botka János. Szolnok, 1990. 181–208. pp.
11. *A Nagyatádi-féle földreform végrehajtásának néhány sajátossága (Jász-Nagykun-Szolnok vármegyei példák alapján.)* AGRÁRTÖRTÉNETI SZEMLE, 1991. évf. 64–112. pp.
12. *A Nagyatádi-féle földreform végrehajtása Túrkevéen az 1920-as években.* I. rész: MÚZEUMI LEVELEK (Damjanich János Múzeum, Szolnok) 69–70. kötet. Szolnok, 1992. 61–83. p. II. rész: 71–72. kötet.
13. *Jász-Nagykun-Szolnok vármegye mezőgazdaságának egyes kérdései 1920–1944 között.* Önálló kötet. Szolnok, 1994. (1995.) Jászkunsági füzetek 9. 363 p.
14. *Epizódok a Nagyatádi-féle földreform jászsági végrehajtása történetéből.* In: JÁSZSÁGI évkönyv 1995. Szerk.: Pethő László. Jászberény, 1995. 111–126. pp.
15. *A Nagyatádi-féle földreform és a gazdasági cselédek ügye. (A Mezőgazdasági Kamarák jelentései alapján.)* MÚZEUMI LEVELEK 75. kötet I–II. rész. Szolnok, 1975. 267–273. pp.
16. *A tószegi Hitelszövetkezet működése 1929 és 1941 között.* In: ZOUNUK 11. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár évkönyve 11. kötet. Szerk.: Zádorné Zsoldos Mára. Szolnok, 1996. 259–278. p.
17. *A mezőgazdaság helyi érdekvédelme a két világháború között.* In: ZOUNUK 15. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár évkönyve 15. kötet. Szerk.: Zádorné Zsoldos Mária. Szolnok, 2000. 167–186. pp.
18. *Vita – legelőügyben – Dévaványa és Túrkeve között.* In: TISICUM XI. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága évkönyve XI. kötet. Szolnok, 1999. 261–268. pp.
19. *Az 1915. évi árvíz Dévaványa térségében.* In: A TÁJ változásai a Kárpát-medencében a történelmi események hatására. A Szent István Egyetem Gödöllőn, 2000. június 28–29-én megtartott tudományos konferencia kiadványa. Szerk.: Füleky György. Budapest–Gödöllő, 2000. 153–157. pp.
20. *Néhány kataszteri fogalom agrártörténeti vonatkozása.* In: ZOUNOK 17. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár évkönyve 17. kötet. Szerk.: Zádorné Zsoldos Mária. Szolnok, 2002. 83–122. pp.
21. *„Dévaványai Köztársaság”.* SZÁZADOK, 136. évf. (2002.) 5. szám 1161–1209. pp.
22. *Kossuth és a reformkori agrárkérdések.* In: KOSSUTH emlékülés 2002. szeptember 19. a Tessedik Sámuel Főiskola Pedagógiai Főiskolai Karán. Szerk.: Kurunczi Jenő, Szakács Mihály. Szarvas, 2002. 117–120. pp.
23. *Az 1853. évi úrbéri pátens.* HONISMERET, XXXI. évf. (2003.) 2. szám 18–20. pp.
24. *Vízrendezési munkálatok Dévaványa környékén.* VÍZÜGYI KÖZLEMÉNYEK, LXXXV. évf. (2003.) 4. füzet 650–667. pp.
25. *Dévaványa mezőgazdasága a jobbágyfelszabadítás után.* In: TISICUM XIII. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága évkönyve 13. kötet. Szolnok, 2003. 177–186. pp.
26. *Szíkjavítás a dévaványai síkon.* AGRÁRTÖRTÉNETI SZEMLE XLIV. évf. (2003.) 3–4. szám 527–548. pp.
27. *Földosztás 1945-ben Dévaványán.* In: ZOUNUK 18. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár évkönyve 18. kötet. Szerk.: Zádorné Zsoldos Mária. Szolnok, 2003. 195–224. pp.
28. *Föld – ember – törvény. Adatok, tények, következtetések Dévaványa mezőgazdaságának és mezőgazdasági népességének történetéből a XX. század első felében. (1895–1950).* Önálló kötet. Szolnok, 2004. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága. 468 p. 25 cm. (A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Közleményei 59.)
29. *A közigazgatás újjászervezése Dévaványán 1945 után.* In: TISICUM XV. kötet (2006.) A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága évkönyve 15. kötet. Szolnok, 2006. február 9.

Sorozatszerkesztő:

30. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága által forráskiadványok megjelentetésére kiadott sorozat: a „DOCUMENTATIO HISTORICA” szerkesztő bizottságában.
 31. A Túri Fazekas Múzeum (Mezőtúr) által kiadott „A Túri Fazekas Múzeum füzetei” című sorozat esetében.

TÓTH ÁGNES levéltáros

4032 Debrecen, Vezér u. 33. 4/10.

totagi@freemail.hu

Születési éve: 1966

Munkahelye: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár, Debrecen

Kutatási területe: 19–20. századi intézménytörténet

1966. augusztus 9-én született Kisvárdán (Szabolcs megye). Középiskolai tanulmányait Kisvárdán, a Bessenyei György Gimnáziumban végezte, majd 1984-től a Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán, történelem–orosz nyelv- és irodalom szakon folytatta tanulmányait. 1989-ben történelem–orosz nyelv- és irodalom középiskolai tanári diplomát szerzett. 1993-tól levéltáros munkakörben dolgozik a Hajdú-Bihar Megyei Levéltárban, Debrecenben. 2002-ben németből B típusú középfokú nyelvvizsgát tett.

Publikációs jegyzék:

1. *Elképzelések a Hortobágy hasznosításáról a kultúrmérnöki hivatal iratainak tükrében (1898–1947)* In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXII. (Szerk.: Radics Kálmán.) Debrecen, 1995. 99–117.pp.
2. *Levéltári Napok 1994. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár.* In: Levéltári Szemle 1994. 3.sz.
3. *A debreceni óvodák építéstörténete (1844–1948)* In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXIII. (Szerk.: Radics Kálmán.) Debrecen, 1996. 199–223.pp.
4. *Debreceni alapítványok a XX.században* c. kötet munkatársa. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Forráskiadványai 28. (Szerk.: Radics Kálmán.) Debrecen, 1997.
5. *A Hajdú-Bihar megyei zsidóság történetének levéltári forrásai* c. kötet munkatársa. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Forráskiadványai 29. (Szerk.: Radics Kálmán.) Debrecen, 1997.
6. *A kaszinó szerepe a reformkori Debrecen életében* Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXV. (Szerk.: Radics Kálmán.) Debrecen, 1998. 75–101.pp.
7. *Die archivalischen Quellen der Universitäten in Debrecen.* Budapest, 1999.
8. *A városok rendezésének kérdése az 1843/44. évi és az 1848/48. évi országgyűléseken a levéltári források tükrében.* In: Emlékek és források. Debrecen 1848/49. (Szerk.: Radics Kálmán.) Debrecen, 2001. 7–50.pp.
9. *A debreceni Tisza István Tudományegyetem alapítványai a két világháború között.* Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXVIII. (Szerk.: Radics Kálmán.) Debrecen, 2001. 299–358.pp.
10. *A debreceni felsőoktatás történetének levéltári forrásai.* Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXIX. (Szerk.: Radics Kálmán.) Debrecen, 2002–2003. 379–389.pp.
11. *A Debreceni M. KIR. Gazdasági Akadémia története (1906–1945)* (megjelenés alatt)

dr. ULRICH ATTILA PhD történész, múzeumigazgató

4400 Nyíregyháza, Szarvas u. 43.

ulrich@jam.nyirbone.hu

Születési éve: 1970

Munkahelye: Báthori István Múzeum, Nyírbátor

Kutatási területe: 16–18. századi gazdaságtörténet, numizmatika

1970. május 13-án született Ózdon. Az általános iskolát Borsodnádason, a középiskolát az ózdi József Attila Gimnáziumban végezte el, ahol 1988-ban érettségizett. 1989-ben felvették a Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi karára, ahol 1994-ben végzett történelem-filozófia (tanári) szakon. Az egyetemi éve alatt már bekapcsolódott a tudományos munkába, részt vett országos TDK versenyen, dolgozatát 17. századi gazdaságtörténet és numizmatika tárgyköréből írta. Két évig volt a történeti segédtudományi tanszék demonstrátora, ez idő alatt 1 évet tanított is. Jó tanulmányi eredménye és tudományos tevékenysége folytán több ösztöndíjat is elnyert. Az egyetem elvégzése után 1994-ben került a nyíregyházi Jósza András Múzeumba, ahol történész-numizmatikusként dolgozott, majd 2005. november 1-től a nyírbátori Báthori István Múzeum megbízott igazgatója.

1996-tól kezdve posztgraduális egyetemi doktori programba nyert felvételt (1996–1999). A doktori program ideje alatt 1 évet tanított az egyetemen 16–17. századi gazdaságtörténetet. Doktori szigorlatát 2000-ben tette le, majd 2001 májusában megvédte doktori disszertációját, amelynek címe: A tokaji uradalom gazdálkodása a 17. század második felétől a napóleoni háborúk koráig. PhD doktorrá avatása 2001 őszén történt, ahol „summa cum laude” minősítéssel avatták a történelemtudományok doktorává.

Kutatási területe a 16–18. századi gazdaságtörténet és numizmatika tárgyköre. A gazdaságtörténeten belül uradalomtörténeti kutatásokkal (főleg a Rákóczi család uradalmával), a hegyaljai bortermeléssel és kereskedelemmel foglalkozik, numizmatikából pedig a 16–17. századi történetről ír cikkeket.

Közel 30 cikket és tanulmányt írt különböző folyóiratokba (Az Érem, Agrártörténeti Szemle, A Jósza András Múzeum Évkönyve, A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Levéltár évkönyve stb.), konferenciakötetekbe. Közel 50 alkalommal vett részt helyi, országos, és nemzetközi konferenciákon, ahol legalább 20 alkalommal tartott előadásokat. A településtörténet sem ismeretlen számára, hiszen 1996-ban részt vett Tarcal nagyközség monográfiájának, valamint 2001–2002-ben Tokaj város monográfiája III. kötetének megírásában is. 2003-ban jelent meg a Tokaji uradalom gazdálkodása a 17. század második felétől a napóleoni háborúk koráig című monográfiája. Ezenkívül konferencia kötetet szerkesztett, lektorálta dr. Bencsik János Tokaj társadalma című kötetét.

Publikációs jegyzék:

1. *Szabolcs és Szatmár vármegyék 16–17. századi pénzforgalma levéltári források és pénzleletek alapján.* In: Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Levéltár Kiadványai, Évkönyvek 11. Szerk.: Nagy Ferenc. Nyíregyháza 1995, 21–28.pp.
2. *Adalékok az oroszlanos tallérok szerepének megítéléséhez a 17. század második felének magyar pénzforgalmában.* In: Numizmatika és a társtudományok II. Szerk.: Krankovics Ilona. Debrecen 1996, 81–88.pp.
3. *Tarcal gazdaság-, társadalom-, és politikatörténete 1526–1711.* In: Tarcal I. Tarcal története a honfoglalástól 1849-ig. Szerk. Németh Péter. Tarcal, 1996. 31–62.pp.

4. *Millenniumi emlékpénzek a Jósa András Múzeum gyűjteményéből.* In: Tanulmányok, közlemények a Honfoglalás emlékére 896–1996. Szerk.: Németh Péter. Nyíregyháza–Szabolcs, 1996. 219–224.pp.
5. *Lengyel pénzforgalom Szabolcs megyében a török korban.* In: A nyíregyházi Jósa András Múzeum évkönyve 1995–1996 (XXXVII–XXXVIII). Szerk.: Almássy Katalin és Istvánovits Eszter. Nyíregyháza, 1997. 263–272.pp.
6. *Aranyak a Jósa András Múzeumban.* (Aranytárgyakat tartalmazó régészeti leletgyűjtesek a nyíregyházi Jósa András Múzeum gyűjteményében). Nyíregyháza, 1997. 160–167.pp. (Német nyelven is.)
7. *A Jósa András Múzeum éremkiállításának katalógusa. Az ókortól a XVII. század végéig.* A Jósa András Múzeum Képzőművészeti katalógusa 55. Nyíregyháza, 1997. 84 p.
8. *Bevezetés a numizmatikába.* In: A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Levéltári füzetek 1. A Sz.Sz.B.mLt Kiadványai IV. Füzetek 1. Előadások a történeti segédtudományok köréből. Nyíregyháza, 1998. 35–51.pp.
9. *Szabolcs megyei extraneus birtoklás Tarcalon a 17. században.* In: Tokaj és Hegyalja XIX. A Tokaji Városvédők és Szépítők Egyesülete és Tarcál Önkormányzata Kiadványa. Tarcál, 1998. 19–24.pp.
10. *Juhász Erzsébet: Beszélgetések Tarcalról. Kitekintéssel a Tokaj-Hegyalja világhírű kultúrájára.* Tarcál, 1998. (Riportkötet.) – A bortermelő mezőváros törvényei. (Riport.) 24–31.pp.
11. *Allódiális szőlők a tokaji uradalom mezővárosaiban a 17. században.* In: Zemlén népeisége, települései. Tanulmányok Németh Gábor emlékére. A sárospataki Rákóczi Múzeum Füzetek 37. Szerk.: Tamás Edit, Sárospatak, 1999. 62–79.pp.
12. *Pénzügyi problémák a Szepesi Kamara területén a 17. század második felében.* In: Numizmatika és társtudományok III. Az 1997. október 17–19-én megrendezett konferencia anyaga. Szerk.: Ulrich Attila. Nyíregyháza, 1999. 253–260.pp.
13. *Pozsonyi Forint – Kassai Forint (Adalékok a kétféle pénzfolyam jelenlétére a 17. század második felében).* In: Az Érem 1999/2. Kiadja a Magyar Éremgyűjtők Egyesülete. Szerk.: Köhegyi Mihály és Sós Ferenc, 5–8.pp.
14. *Török hódítás Szabolcsban a 17. században.* In: A nyíregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve (XLI. évf.) 1999. Szerk.: Almássy Katalin – Istvánovits Eszter, 329–341.pp.
15. *Adalékok a 18. századi pénzek értékéhez.* In: Az Érem 2000/1. Kiadja a Magyar Éremgyűjtők Egyesülete. Szerk.: Sós Ferenc, 9–10.pp.
16. *II. Rákóczi Ferenc tokaj-hegyaljai szőlőgazdálkodása.* In: „Rákóczi urunk...hadaival itten vagyunk”. A Szatmárnémetiben 1999. áprilisában megrendezett „Élő Rákóczi” konferencia anyagából szerkesztette Takács Péter. Kiadja az Erdély-történeti Alapítvány és a Periférián Alapítvány. Debrecen–Nyíregyháza, 2000. 25–41.pp.
17. *Geldpolitik und Geldverkehr in Ungarn während der Herrschaft Sigismunds.* In: Das Zeitalter König Sigismunds in Ungarn und im Deutschen Reich. Herausgegeben von Tilmann Schmidt und Péter Gunst. Universität Debrecen, Institut für Geschichtswissenschaften, Debrecen University Press, 2000. 121–132.pp.
18. *Szőlőbirtoklás, szőlőbirtokosok és borkereskedelem a tokaji uradalomban a XVII. század második felében.* In: Agrártörténeti Szemle, 2000. 1–2. sz. 149–173. pp.
19. *A tokaji uradalom gazdálkodása a 18. században.* In: Tokaj és Hegyalja, 2001. 61–88. pp.
20. *Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc pénzügyeiről.* In: A magyar történelem eseményei a Vay Ádám Múzeum metszetgyűjteményeinek tükrében. Szerk. Molnár Sándor. Vaja, 2000. 65–79. pp.
21. *Járdánháza története (a kezdetektől napjainkig).* Járdánháza, 2002. 212. p.
22. *A tokaji evangélikus egyház története.* In: Tokaj. Várostörténeti tanulmányok III. Szerk. Bencsik János. Tokaj, 2002. 265–283. pp.
23. *Pénzügyi megosztottság a magyar királyságban a 17. század második felében.* In: A numizmatika és társtudományok IV. Szerk. Torbágyi Melinda. Budapest, 2002. 115–121. pp.
24. *Az újfahértói aranykincs.* In: Élet és Tudomány, 2002. 6. sz. 870–872. pp.
25. *Az újfahértói aranykincs.* Naptár a 2002. évre. Szöveges rész. Nyíregyháza, 2002.
26. *Az újfahértói arany éremkincs.* In: Múzeumi Hírlevél, 2002. 6. sz. 197–198. pp.
27. Ulrich Attila–Jósa Miklós: *A német-szógyéni és bánházi Jósa család leszármazása. I. A nemesség-szerzéstől az úrbérendezés koráig.* In: NyJAMÉ. XLIV. 2002. 383–393. pp.

28. *A szatmári béke és a Rákóczi birtokok sorsa, különös tekintettel a tokaji uradalomra.* In: „...Kedves hazám boldogulása munkáját kezébe adom...” Történeszek a szatmári békéről: „árulás vagy reálpolitikai lépés”. Szerk.: Takács Péter. Nyíregyháza, 2003. 85–129. pp.
29. *Éremleletek Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből 2002-ből.* In: Múzeumi Hírlevél, 2003. 6. sz. 195–197. pp.
30. *Az újfelhértői aranykincs.* In: Honismeret, 2003. 3. sz. 57–63. pp.
31. *A tokaji uradalom gazdálkodása a XVII. század második felétől a napóleoni háborúk koráig.* In: Tokaj. Várostarténeti tanulmányok IV. Szerk. Bencsik János. Tokaj, 2003. 234 p.
32. *Újjáépült a vajai Vay Ádám Múzeum.* In: Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle, 2004. 3. sz. 309–313. pp.
33. *Rákóczi-dokumentumok a Megyei Levéltárban.* Recenzió. In: Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle, 2004. 3. sz. 341 p.
34. *Pénzforgalom és pénzügyi problémák a Rákóczi-szabadságharc idején.* In: Rákóczi-ünnepségek. „Istennel a hazáért és a szabadságért!” Az élő Rákóczi c. konferencia előadásai. Szatmárnémeti, 2003. (megjelenés: 2004.) 21–39. pp.
35. *A Rákóczi-szabadságharc monetáris problémái.* In: NyJAMÉ. XLV. 2003. 191–200. pp.
36. *A Rákóczi-család uradalmi bortermelése és bortermésük haszna a XVII. század második felében.* In: A Rákóczi-szabadságharc és Közép Európa I–II. Szerk.: Tamás Edit. Sárospatak, 2003. I. köt. 135–170. pp.
37. *Nemesi és jobbágyi szőlők a tokaji uradalom mezővárosaiban a XVIII–XIX. században.* In: Hagymány és változás a népi kultúrában. Tanulmányok a hatvan esztendő Dám László tiszteletére. Nyíregyháza, 2005. 35–54. pp.
38. Ulrich Attila – Jóna Miklós: *A németszőgyéni és a bánházi Jóna család története.* (Régi magyar családok 3.) Debrecen. Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2005.
39. *Rákóczi-birtokok a szabadságharc szolgálatában* In: Évfordulós tanácskozások 2002–2004. Szatmárnémeti, 2005. 294–303. pp.
40. Ulrich Attila – Douwe Schulte: *A Douwe Schulte gyűjtemény.* Kiállításvezető a Cirkusztörténeti kiállításához magyar és angol nyelven. Nyíregyháza, 2005.

VARJASI IMRE levéltáros, fióklevéltár igazgató

4220 Hajdúböszörmény, Wesszprémi Gábor u. 18.

varjasi@mailbox.hu

Születési éve: 1961

Munkahelye: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Fióklevéltára,
Hajdúböszörmény

Kutatási területe: Hajdúböszörmény építésze, épületek története, építése stb. A Hajdúság és Hajdúböszörmény építészeti és természeti értékei, azok védelme, a II. világháború hadmozdulatai, különös tekintettel a térség s Hajdúböszörményt is érintő eseményekre. Az 1956-os forradalom történéseinek feltárása, hatása, megjelenése a művészetekben, az irodalomban stb.

Egerben született, középiskolai és főiskolai tanulmányait Egerben majd Debrecenben végezte. Dolgozott pedagógusként, 1986-ban a Hajdúsági Múzeumban (Hajdúböszörmény) helyezkedett el. 1990-ben harmadmagával megalakította a Szabadhajdú című hetilapot. Hajdúböszörmény városi lapjának alapító szerkesztője és évekig munkatársa volt. Az 1994-ben alakuló Városi TV-nek előbb szerkesztője, majd öt évig főszerkesztője volt. Pályázat útján 2004-től tölti be a hajdúböszörményi fióklevéltár igazgatói posztját.

Alapító tagja a Magyar Újságírók Közösségének és tagja a Magyar Levéltárosok Egyesületének. 2005. március 15-én Magyar Toll és Lant-díjban részesült.

Publikációs jegyzék:

1. „A Hajdúkerületi székházról”. In.: A Hajdúság története és néprajza. Hajdúböszörmény, 1991. 2–6.pp.
2. *Adatok Hajdúböszörmény II. Világháborús embervesztéséhez.* In.: Szabadhajdú, 1991. 3. p.
3. *Adalékok Görgey Artúr arcképéhez a laurinsav felfedezőjéhez.* In.: Szabadhajdú, 1993. 4. p.
4. *Hajdúböszörményi városi útikalauz* (Lázár Imre–Nyakas Miklós–Kocsis Róza). Hajdúböszörmény, 1993. 61.p.
5. *A Hajdúsági Múzeum története, munkatársainak bibliográfiája.* In.: Hajdúsági Múzeum Évkönyve, Hajdúböszörmény, 1994. 247–272.pp.
7. *Kék-fehér ég alatt.* Hajdúböszörmény tíz éve (1991–2000) a Szabadhajdú tükrében. Válogatott írások 10 év terméséből (társszerző). Debrecen, 2001. 223. p.
8. *A Hajdúság természetföldrajza.* Hajdúböszörmény, 2000. (Természetfilm, DVD-n.) Környezetvédelmi Minisztérium pályázatán díjazott alkotás.
9. *A Hajdúság természeti értékei. A daruvonulás.* Hajdúböszörmény, 2000. (Természetfilm, DVD-n.) Környezetvédelmi Minisztérium pályázatán díjazott alkotás.
10. *Hajdúböszörmény épített és természeti környezete.* Hajdúböszörmény, 2002. (Természetfilm, DVD-n.) Környezetvédelmi Minisztérium pályázatán díjazott alkotás.
11. *Hajdúsági kunhalmok.* Hajdúböszörmény, 2002. (DVD-n) Környezetvédelmi Minisztérium pályázatán díjazott alkotás.
12. *Csiha László tanár.* In.: Hídverők. A kultúra követői hajdúböszörményi jeles személyei. Hajdúböszörmény, 2001. (Dokumentumfilm, DVD-n.)
13. *Maghy Zoltán festőművész.* In.: Hídverők. A kultúra követői hajdúböszörményi jeles személyei. Hajdúböszörmény, 2001. (Dokumentumfilm, DVD-n.)
14. *Szenes József plébános.* In.: Hídverők. A kultúra követői hajdúböszörményi jeles személyei. Hajdúböszörmény, 2001. (Dokumentumfilm, DVD-n.)
15. *Huszonhárom perc 1956-ról. Hajdúböszörmény forradalma.* Dokumentumok, események visszaemlékezések. Hajdúböszörmény, 2002. (Dokumentumfilm, DVD-n.)
16. *Hajdúböszörmény története és néprajza. Városfilm.* Hajdúböszörmény, 2005. (Dokumentumfilm, DVD-n.)
17. *Hajdúböszörmény II. Világháborús bombázása.* Hajdúböszörmény, 2006. 24. p. (Kézirat.)
18. *A 100 éves hajdúböszörményi városháza.* In.: Közszerzői füzetek 1. Hajdúböszörmény, 2006. 3–29.pp.
19. *Az 1956-os forradalom Hajdúböszörményben.* Hajdúböszörmény, 2006. 120. p. (Kézirat.)

Szerkesztett kiadványok, dokumentumfilmek

20. *A Hajdúság története és néprajza.* Hajdúböszörmény, 1992. 24. p.
21. *Hajdúsági Közlemények 16.* (Nyakas Miklós: Hajdú-Bihar megye címerei.)
22. *Hajdúsági Közlemények. 17.* (Nyakas Miklós: A Hajdúvárosok országgyűlési képviselői jogának elnyerése 1790–179.)
23. „A két híres zsványok Sós Pesta és az Rossz Sóvágó Jankó betyárok, s egyéb társai viselt dolgainak története.” Szekeres Gyula, Hajdúböszörmény, 1998. 114. p.
24. *A Hajdúság Néprajza 1.* Szekeres Gyula Tizenhárom ezüst pityke, Hajdúböszörmény, 2000. 215. p.
25. *A Hajdúság természeti értékei.* Hajdúböszörmény, 2000. (DVD-n)
26. *A Hajdúság és Hajdúböszörmény épített környezete 1–7.* Hajdúböszörmény, 2002. (DVD-n)
27. *Hídverők a kultúra követői. Hajdúböszörményi jeles személyeinek portré sorozata.* 1–8. Hajdúböszörmény, 2001.
30. *Közszerzői füzetek 1.* Tanulmányok és almanach. Hajdúböszörmény, 2006. 65.p.

dr. VÁRKONYI TIBOR ügyvéd

1055 Budapest, Balaton u. 16.

tibinexus@mail.datanet.hu

Születési éve: 1971

Munkahelye: ügyvédi iroda

Kutatási területe: Degenfeld-Schonburg és más (*Bátai, Moór, Hock, Husz, Waldmann, Rosenthal, Beck, Friedmann stb.*) családok

Várkonyi Tibor 1971. szeptember 7-én született Budapesten. 1990-ben érettségizett a Toldy Frenc Gimnáziumban, majd 1991–1996 között a Szegedi József Attila Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Karán végezte summa cum laude minősítéssel egyetemi tanulmányait, mely évek során kétszer részesült Köztársasági Ösztöndíj-kitüntetésben. 1996-tól 1997 októberéig ügyvédjelölt Dr. Kárpáti Katalin ügyvéd, majd pedig a Dr. Hidas és Társai Ügyvédi Irodában. 1997 októberétől 1999 decemberéig előbb jogi előadó, majd jogtanácsos a TV3 Televíziónál, irodáját 1999. decemberében alapította.

1992 óta foglalkozik genealógiával, 1996 óta folyamatosan végez különféle kutatásokat. Legfontosabb kutatása Degenfeld-Schonburg családdal kapcsolatos, kutatásai által Barabás Miklós festményének leírását a szakirodalom módosította, illetve a téma egyes kérdései a 2006 év augusztusában Budapesten megrendezett X. Nemzetközi Igazságügyi Orvosi Konferencián felelevenítésre került „Influence of geneological research II.” cím alatt. Munkájához segítséget a következő területen fogadna örömmel: a Degenfeld-Schonburg családdal kapcsolatos kutatási anyagok; izraelita anyagok kutatása, különös figyelemmel Kárpátalja területére; a történelmi Zala megye területén élt egyes családok nem anyakönyvi jellegű adatainak kutatása.

Tagja a Magyar Ügyvédi Kamarának, a Budapesti Ügyvédi Kamarának, a Magyar Genealogiai és Heraldikai Társaságnak, Magyar Történelmi Társulatnak és egyéb más szervezeteknek.

Publikációs jegyzék:

1. *Barabás Miklós „Degenfeld Család” című festményéről.* In.: Hermann Ottó Múzeum Évkönyve XLIV. 2005, 445–452.pp.
2. *„Sára, Hágár és Mária fiai”* (történelmi, genealogiai és családtörténeti regény) a VPP Kiadó kiadásában Waldmann Tibor írói álnév alatt (VPP Kiadó 2006, 354. oldal).

Pártoló tagok

Arnóth Sándor Püspökladány

Rendes tag is, lásd az alapító tagoknál.

Stephen Beszedits Torontó, Kanada

Stephen Beszedits received his Bachelor of Science degree from Columbia University (New York City, USA) in chemical engineering, and obtained his master's degree in civil engineering at the University of Toronto (Toronto, Canada). Following the completion of his studies, he worked in a variety of positions in the private and public sectors, chiefly in the area of pollution control. He has authored more than 70 technical publications. Also avidly interested in the architecture and local history of New York and Toronto, he has written extensively on these topics as well. However, his main focus is the participation of Hungarians in the American Civil War. The bulk of his contributions on this topic have appeared in the Vasvary Collection Newsletter.

Beszedits István egyetemi tanulmányait mérnök hallgatóként a Columbia University-n végezte New Yorkban, az USA-ban, majd a Torontói Egyetemen, Kanadában. Tanulmányai után különböző állásokban a kormánynál és magánvállalatoknál dolgozott, főleg a környezetvédelem területén. Több mint hetven műszaki kötet szerzője. Ezenkívül már régóta és sokat foglalkozik New York és Toronto építészetével és helytörténetével. Ezekben a témákban is több könyvet írt. Fő kutatási témaköre azonban a magyarok részvétele az amerikai polgárháborúban. Sok írása ebben a témakörben jelent meg a Vasvary Collection Newsletter-ben – a Szegedi Somogyi Béla Megyei Könyvtár Vasváry Gyűjteményének folyóiratában. Írásai általában angolul jelennek meg, de kiválóan ír és beszél magyarul.

Pozsonyi József Balmazújváros

Rendes tag is, lásd az alapító tagoknál.

Semsey Lajos Budapest

Már a 14. században is ismert és fontos szerepet játszó ősök leszármazottja. Családjának történetét dolgozza fel a Régi magyar családok könyvsorozat első kötete. Jelenleg a Land Rover Hungary kereskedelmi igazgatója.

Szirmay Gábor Budapest

Rendes tag is, lásd az alapító tagoknál.

Dr. Várkonyi Tibor Budapest

Rendes tag is, lásd az alapító tagoknál.

Korompai Balázs

Tóth Laczi debreceni városi hajdú feljegyzéseinek ismeretése

Az alábbiakban közölt forrás a debreceni Déri Múzeum Történeti Gyűjteményének VIII. 2002. 27. 1. leltári számú kézirata. A füzetkét aukción vásárolta meg a Hajdú-Bihar megyei Múzeumok Igazgatósága 2002-ben. A díszített külsejű irkában egy szemtanú visszaemlékezéseit olvashatjuk az 1901–1911 közti időszakról. A napló lejegyzője magát Tóth Lacziként írta alá, bár a fedőlapon Tóth Lajos név szerepel. A füzet eredetileg negyven oldalas, vonalazott, számozatlan lapokból állt. A negyvenedik, félig beírt oldalt utólag kivágták, így csak a sorok első néhány betűje maradt olvasható. A füzet lapjait fekete tintával, bizonytalan helyesírással, de rendkívül fontos visszaemlékezéssel töltötte meg írója. A vászongerincű füzet fed- és hátlapja kapcsos könyvre emlékeztető nyomdai díszítést kapott a kiadótól, a budapesti Rigler József Papírneműgyár RT-től. Talán nem véletlen ez a minta. A könyvkötészetben a kapcsos könyvek mindig fontos, értékes, megőrzendő köteteket, munkákat jelentettek. Ez a kis füzet is ilyen. Ha nehéz írással is, de helytörténeti és országos szempontból is kitűnő feljegyzéseket készített Tóth Laczi. A fedőlapon *Gyakorlatok, írja, oszt. tanuló* feliratok közt fekete tintával olvasható Tóth Lajos neve. A külső borító jobb alsó sarkában állványos földgömb képe látható. Középen lent Telegdi K. Lajos debreceni könyv és papírkereskedésének elmosódott körpecsétje van. A füzet első lapját utólag vászonragasztással erősítették meg, a harmincnegyedik és a harminckilencedik lap kijár a füzettestből.

A füzetben vezetett naplóban egy debreceni városi hajdú, Tóth Laczi egy évtizedet átölelő visszaemlékezéseit, feljegyzéseit olvashatjuk az 1901 és 1911 közötti időszakról. Rendkívül értékes és érdekes, hogy hogyan látta egy olyan személy a történéseket, aki egyszerű emberként nézte és élte meg a fontos ünnepeket. Esetünkben külön értéket ad az a tény, hogy a füzet lapjain részletes beszámolót olvashatunk a Rákóczi és bujdosó társai hamvainak hazahozataláról, kassai temetésükről. A visszaemlékezés leghosszabb része ez az igen alapos, sok részletre kiterjedő leírás, ez a rész a harmadik oldaltól a negyvenkilencedik oldalig tart. Ennek az eseménynek ebben az évben lesz a száz éves évfordulója. „A drága hamvokról felvett jegyzőkönyv” is szerepel Tóth Laczi leírásában.

Több alkalommal írt olyan eseményekről, amelyek Thaly Kálmánt érintették. Így 1904-ben Debrecen díszpolgárává választotta és 20 tagú küldöttség utazott Budapestre átadni a díszoklevelet. 1907-ben Thaly Debrecenben járt, az állomáson a Rákóczi ünnepélyen részt vett bandérium várta. Idézi Tóth Laczi Thaly kassai beszédének is egy kis részletét. Érdekes, hogy Thaly nevét Talihy, Talhy formában is írta. Beszámolót ol-

vashatunk Thaly Kálmán pozsonyi temetéséről is, ahol ugyan nem írja le Thaly nevét, de az időpont és a körülmények egyértelművé teszik, hogy kinek a temetésén járt Debrecen 20 tagú küldöttsége.

Részt vett 1901-ben a budapesti Deák szobor avatásán, 1902-ben Szilágyi Dezső miniszter temetésén, az 1906-os pesti Andrassy szobor avatásán, az 1907-es nagyvárad-i polgármesteri kongresszuson, 1908-ban Nagykárolyban a Kossuth szobor, majd Pesten, Rudolf trónörökös szobrának leleplezésén. Ott volt 1908-ban Miskolc szabad királyi várossá avatásán, 1909-ben Budapesten Kossuth hamvainak áthelyezésén. 1910-ben ugyancsak Budapesten Újházi Ede színművész 40 éves pályafutása előtt tisztelegtek. 1911-ben a nagyvárad–debreceni új vasútvonal átadási ünnepségén jártak. Személyes hangvételű, részletes, alapos megfigyelésről tanúskodó írásait élvezet olvasni.

A kézirat legépelése során először betűhív átírást készítettem. Már az első olvasáskor is látszott, hogy abban a formában, ahogy Tóth Laczi lejegyezte a naplóját, nem szabad megjelentetni. A kiváló megjegyzésekkel tarkított leírás értékét elvonná a rendkívül gyenge helyesírás és a teljes káoszban lévő központosítás. Ha csak helyesírási hibák lettek volna a szövegben, az általában nem értelemzavaró. De a pont, a vessző, a pontosvessző, a kis- és nagybetű ötletszerű használata már sok gondot jelentene. A központosítás zavaró hibáit végig kijavítottam a szövegben. Volt néhány olyan hely is, ahol több olvasat is lehetségesnek tűnt. Ezeket a helyeken mindig a szövegkörnyezetnek legmegfelelőbbben javítottam a szöveg központosításán. A szöveg helyesírását sem teljesen javítottam ki, csak a legszükségesebb hibákat írtam át. A szöveg gondozása során nem törekedtem a teljes javításra, így nem írtam át a neveket, az időpontok írását, a régies kifejezéseket, településneveket stb. Nem adtam jegyzeteket sem, mert egy készülő tanulmányomban fogom a leírásokat a korabeli sajtóval összehasonlítani. Ebben lesznek a szükséges jegyzetek, magyarázatok, kiegészítések.

A füzetke ötödik lapjának alján van az egyetlen idegen kéztől származó bejegyzés. Ezen a lapon van utalás a bandérium vezetőjére. A szövegben nyilván utólag zölddel aláhúzták a *vezető* szót, a lap alján lévő megjegyzés is erre utal, mivel szintén zöld ceruzával írták le a bandérium vezetőjének nevét. Tóth Laczi, mint a bandérium tagja nyilvánvalóan tudta a vezető nevét, de éppen ezért nem írta le. Egyértelműnek érezhettem, hogy ezt más is tudja.

Más javítás, idegen kéztől származó bejegyzés nincs a szövegben. De ebből az egyetlen utólagos beírásból is látszik, hogy nagy becsben tartották, olvasták, megmutatták másnak is. A későbbi bejegyzés az emlék megerősítését szolgálhatta.

Tóth Lajos városi hajdú visszaemlékezései

1901-ben Budapesten Komlósy főjegyző, Király, Koncz tanácsnok úrral a Deák szobor leleplezésén országos ünnepély volt. Nagyon szép volt. Csak eső volt és hűvös ősz. A szobor gyönyörű, 10 m. magas, nagy fotelben ülve ábrázolja Deák Ferenczet.

1902. Komlósy, Körner, Király tanácsnok urakkal Budapesten voltunk a Szilágyi Dezső miniszter temetésén. A ravatal az országház előcsarnokában volt fölállítva, elhalmozva az ország minden részéből hozott és küldött drága koszorúkkal. Nagyon szép volt.

1904.ben Talhy Kálmánt díszpolgárának megválasztotta Debreczen és az oklevelet, amely egy igen remek mű volt, egy szép album szerű, föl vittük Budapestre. 20 tagból álló küldöttség és az Üllői úti lakásán szép beszéd kíséretében által adtuk neki, amíg a polgár mester úr elmondta beszédét, én díszben a háta megett tartottam az oklevelet és azután át vette a Polgár mester úr és által adta. És hosszú beszédben köszönte meg az öreg úr. /1/

1904. Augusztus 12én

a Főjegyző Vecsey és Végh főkapitány úr, a főispán úr Domahidyhoz utaztunk Bikszádra. Ők a délutáni gyorssal elutaztak, én pedig az esteli szem vontal mentem utánok Szatmárra és ők engem a Pannóniába vártak. És akkor éjjel ott aludtunk és reggel ültünk vonatra és Szinyervár-
aljáig vonaton, onnet pedig kocsi mentünk Bikszádra. Igen szép hely és jól mulattunk 3 napig ott. 3. nap este 10 órakor ültünk kocsira és Szatmáron reggel 4 ó voltunk. Igen regényes utazás volt a hegyek közt.

1905. október 6. Pesten országos ünnepély volt az 48.diki Független kormány emlékére és a Polgármester, Főjegyző, főszámvévő, főispán urakkal én és Feri és az őrmester, összesen 20 tagú küldöttség volt és koszorút helyeztünk Battyányi és Kossuth sírjára. Az ünnepély, amely 2 órakor a Szabadság téren gyűlt össze, amely az ország minden részéből össze gyűlt küldöttségek egyletek dalárdák körök

folytatása 3dik oldalon /2/

mindegyik csoport zászló alatt vonult. K.b. 150 zászlót lengetett az őszi szél Budapest utczáin. A Kerepesi temetőig a menet oly óriási hosszú volt, hogy kb 2 kilométer hosszan nyúlt ünneplő közönségen kívül az út két oldalán egymás hátán tolongtak. Mink is díszben, elöl az őrmester úr, középen a zászlót tartva, mi pedig két oldalt mellette vittük a koszorút és a koszorú nagy, arany rojtos sárga kék szalagját két fíjatal Debreczeni polgár tartotta. Kíérve a temetőbe előbb Battyányiét, azután a Kossuth sírját megkoszorúzták sorba. De azt a tolongást ami ott volt soha nem feledem el.

Vége lett 7 órakor. Másnap hazajöttünk.

1905 október 10

TóthLaczi /4/

1906 év október 28.án az II. Rákóczi Ferencz és bujdosó társainak, hamvainak haza szállítása emlékére, az egész ország nagy ünnepélyt rendezte, és minden megye és város, mivel hódolatát és örömét nyilvánítsa, nagy küldöttséget menesztett az fővárosba. Debreczen Szabad Királyi város is, mint az Kurucz fejedelemnek hódoló tisztelete jeléül 10 lovas bandériumot küldött Budapestre, és gyalog disz küldöttséget külön: És én mint csatlós, egy másik barátommal az bandérium és zászló vivőnek lovát két felől vezettük; és az ünnepélyen végezetéig mindenütt jelen voltunk. Az ünnepély részleteit itt leírtam magamnak, melyet millió ember meg hall és nem lát. /3/ 26-án este indult az 1/2 11 órai vonaton Pestre, és reggel 3/4 6-kor érkeztünk meg és az Soroksári úti Két korona szállóban szálltunk és 27-én egész napunk szabad és csak 28-án reggel 6 órára volt nyergelés az bandérium szállóban. És mi mire oda értünk, már akkor az egész udvar telve volt gyönyörű kurucz vitézekkel, melyek szilaj vérű paripáikon lengtették párducz, tigris és farkasbőr kaczagányaikat. Mi is megkerestük az Debreczeni bandérium csoportját és már akkor mind lován és kezökben ezüst buzogánnyal, elöl az vezető gyönyörű fekete mén lovon és kezében az város 25 kilós gyönyörű aranyos zászlaja. Gyönyörű sárga blúz selyemből, sárga selyem nadrág, /5/ *

sárga csizma, arany sarkantyúval, és párducz bőrös mente és forgó. az :g:nek farkas bőr kucsma, három sastollal és lelógó figaral, világos kék blúz, ezüst zsinórral, sárga nadrág, sárga

* Lap alján más kéztől származó beírás zöld színnel: „Megyaszai Miklós”, aki a bandérium vezetője volt.

csizma és sarkantyú. És mindegyik jobb kezében rövid szárú, ezüst buzogányt tartott. És mi az zászló vivőnek lovát két oldalon, ezüstözött kantár száron vezettük. S öltözetünk farkasbőr kucsma, arany zsinór kötés rajta és kék fennálló forgóval, és kék nadrág arany zsinórral, kék blúz arany zsinórral, 74 gombbal. És farkasbőr mente nehéz arany zsóral /zsinórral/ és lag /lakk/ csizma sárga sarkantyúval és dísz kard, arany sújtással /6/ díszített tarsoly, és vastag, háromszoros arany öv és lódung.

Az összes bandériumot vezette négy fehér lovas trombitás, melyek Rákóczi melódiáit fújva hal- kan. Ezek a zenészek sötét zöld kucsma, ugyan olyan dolmány, piros nadrág és sárga csizma. Ezután jöttek az vármegyék és városok gyönyörű, Rákóczi korabeli kaczagányos lovas bandéri- uma Mikor ez elvonul, jön a gyászmenet. Előbb jön egy feketébe öltözött vitéz, fekete gyászlo- bogót visz, egyik oldalán Rákóczi címere, másikon Szűz Mária képe. Utána fekete bársonnyal leterített paripán, lovagi páncélban egy lovas, kezében buzogánnyal, két felől két feketében öl- tözött csatlós vezette. /7/

Ezután apródok Rákóczi korabeli öltözetben, piros és kék színben, ezután egy apród bársony párnán, aranyozott, tollas sisakot hoz, mellette két farkas bőr kaczagányos testőr, másik lefordít- ott pallost hoz. Két testőr két felől, az harmadik bársony párnán arany, lovagi sarkantyút és vi- tézi botot visz, utána két testőr. Negyedik arany gyapjas rendet visz, két farkasbőr kaczagányos kíséri. Most lovas nélküli fekete mén ló bársony lepellel leterítve, melyet Rákóczi arany hímez- sü címerei díszítenek. A ló pazar ékesült fékjét két apród tartja és /a/ bársony takaró két földön seprő uszályát két apród tartja. /8/

Ez képezte Rákóczi paripáját. Azután Rákóczi tépett zászlói lengtek az levegőben, ezután két apród piros és kék szalagú nagy, babér koszorút hoz. Utánok az Rákóczi megyékből válogatott Rákóczi zászlókkal gyönyörű vitézek. Ezután jön az katolikus papság, mely lehet 2-300. Utánok három lámpa vivő lovas. Most jön! Mindenki kalap levéve nézi az díszes gyász hintót, mely az nagy fejedelem hamvait hozza, melyet hat fehér ló húz. Ezen van R F. Z II és R József koporsói. Az lovak csillogó kantárait csatlósok fogják, míg a három nyeregbe dísz ruhás lovas ül. Az bíbor színű, gazdagon aranyozott gyászhintó oldalán, Rákóczi korabeli piros kék /9/ ruhás fáklya vivő gránátosok haladtak. A másik sor nemes apródok Rákóczi színekben öltözve és Rákóczi címerét hordó pajizzal haladtak. Az harmadik sorba magyar dísz ruhás hajdúk ki- vont karddal. Az koporsót piros bársony takaró fedte, melyen Rákóczi címere díszlik, ami az kocsiból kié az Rákóczi vármegyék fő ispánjai tartották.

Ezután nagy fejedelmi hintó közeleg. Thökölyt hozták, elől díszmagyarban egy lovas gyász lo- bogóval, melyen Thököly címere látható. Utána két lámpa vivő lovas, azután az református papság. Most jön hat fekete ló lila szerszámmal díszítve, ünnepélyes lassúsággal vonva az Thö- kölyt hozó dísz hintót, melynek /10/

tetején ezüstös fejedelmi korona és kék piros bokréták lengtek. A lovakat díszruhás csatlósok vezetik. Míg a lovak nyergében három, hosszú fehér hajú díszes lovász ül. Kocsisának szinte vállán lógó, szép ősz haja van.

A dísz hintó után, az ötös bizottság élén, Thaly Kálmán vezetése alatt az egész miniszterek, fő- rendi ház, képviselőház, díszmagyarban öltözött tagjai jött/ek/, majd az állami méltóságok, inté- zetek. Ezután jönnek az hatóságok dísz magyarban tündöklő tagjai, akik után az ország minden részéből jövő dísz küldöttségek kísérték az hamvakat.

Mikor a deák térre ért a menet, itt az fő iskolai dalárda gyönyörűen énekelte a Himnuszt. S a menetből Thökölyt /11/

hozó dísz kocsit kivált és az templom elé állt, melynek lépcsőin az evangélikus lelkészek fogad- ták az bujdosó fejedelem hamvait. S az gyászlovasról az koporsót az főméltóságok le emelték s az réz koporsót vállakon vitték a templomba.

Az fő menet megállás nélkül ment az Szent István bazilika felé. Ment az Váczi körúton át, a menet pont fél tizen egy kor érkezett az Bazilika elé, mely gyönyörű látványt nyújtott. A fő lépcsőn két felől százas bizottság előkelő hölgye Zrinyi Ilonát köszöntö elnökükkel, gróf Bathányi Lajosnéval. S az templom bejáratánál állott Széchényi Béla gróf korona ör, gyönyörű dísz magyarban. Majd Kossuth Ferencz, mely /12/

koczin megelőzte a menetet. És mi, banderisták be kerülve az bazilika elé. És az fő urak lovaikról leszállva mentek az lépcsőre és lovaikat vezették tovább, és az bejáratnál százakra menő papság. Most az gyász hintóról előbb II Rákóczi F fejedelem koporsóját emelték le. Majd Zrinyi Ilon/na tetemeit magába záró czedrusfa koporsóját, melyre Bathányi Lajosné helyezte a magyar hölgyek koszorúját. Az óriási babér levelekből font és arany zsinórral át kötött koszorú vörös és fehér szekfűkel van díszítve, s úgy nemzeti szín. Az koporsókat az képviselők és alispánok vittek föl az papság sorfalai közt a Bazilikába, ahol az kupola alatt elhelyezett gyönyörű ravatalra helyezték. Legfelül Rákócziét /13/

amelyre rá tették az fejedelmi koronát és jelvény és jogt. kardot. Elöl letették Zrinyi Ilonát az nagy koszorúval, jobbra Bercsényit és Sibriket. Balra Rákóczi József és Eszterházi jutottak. S az dísz őrség, mely az képviselőház tagjaiból állt, gyönyörű díszmagyarban kivont karddal álltak körül. És Zichy gróf két fiát az ravatal elé állították. S az Rákóczi korából és hadjárataból vissza maradt 12 zászlót. Ezek az elhelyezések mind borzasztó harang zúgás között történtek. És ezután megkezdődött az ünnepi szentelés, melyet Samassa egri püspök több püspökök és papok segélyével végzett. Az Isteni tisztelet egy óránál tovább tartott és majd a Himnus éneklésével ½ 1 kor vége lett. Ekkor jött az ünnepi részt /14/

vevők kivonulása és az Deák téri templomhoz való menet. S mikor az fő úri ünneplők kivonultak, megnyíltak az Bazilika kapui az ott várakozó ezernyi nép számára, melyek mind meghajtva járulnak az nagy fejedelem koporsója elé, hogy imádkozzon az haza térő kurucz fejedelem hamvainál. Hisz oly sokat hallott és olvasott róla. Délután 4 óráig lehetett zarándokolni, ekkor elzárták az kapukat.

A Deák téri templomban vonuló közönség nagy ünnepi beszédek és beszentelések után, melyeket több ref püspök végzett Thököly emlékének. Az kormány tagjain kívül sok ezekre menő fő urak és nők, az ravatal egy virág csomó volt egészen. Az koporsókat Zichy Jenő gróf vezetése alatt 5 nemes őrzi 5 óráig. /15/

Az fő városból este 7 óra 50 perczkor indult ki az fejedelmi hamvakat vivő díszkocsi és a merre az halott vivő vonat elhaladt az éjszakában, minden pálya udvar fel van virágozva és zászlózva és gyönyörűen, sok színnel világítva és az a tengernyi nép, amely az haza térő fejedelmet és bujdosó társait üdvözölkék, kurucz dalokat és Himnuszt énekelve maradtak vissza a vonat mellett. Néhány perczel éjjél előtt hagyta el az vonat az Miskolczi állomást. S amerre a szem látott, mindenütt öröm tüzek égtek és a fáklya fényvel egy-egy csoport énekelve. Szerencz volt az ezután jövő állomás, melynek épületeit és állomását lombfüzerek és zászlók ezrei díszítettek. És itt Szerencz, Tokaly és Tarczal nagy babér /16/

koszorút helyezett az drága hamvakra. Az Bodrog olaszi kastély ki volt világítva. Sárospatak, az egykori Rákóczi birtok székhelye, nagy lelkesedéssel fogadta az haza térő kuruczot. Az házakat csupán zászló erdő borította, és az régi Rákóczi vár, melynek mostani tulajdonosa Windigchrátz Lajos herczeg, gyönyörű fényben úszott. E vár kertjéből az Rákóczi család czimerével díszített vánkösba szentelt földet vittek, hogy a fejedelem koporsójába helyezték, ugy/an/ csak ez vár kertjéből, borostyánból készült nagy koszorút, melynek szalagján ez a felírás állt: Dicsőült urának Sárospatak. És még számtalan koszorút helyeztek az hamvakra. És az közönség száz ezreinek Himnuszt éneklésével és kurucz dalaik hangjával indultunk. /17/

Sátoraljaujhely Rákóczi zászlókkal ékesítve. Az állomást ezernyi villany fényből nagy keresz/t/ volt össze állítva. És az Néma vár, és az Kopaszta, és az magas hegyeken hatalmas máglyákat

gyűjtottak, melyek messze be világították a várost és hegyvidéket. Mikor az vonat megállt, egy fő pap nagy segédlettel beszentelte a hamvakat. Ezután az polgár mester meg koszorúzta a hamvakat. És egy hölgy az Zemplén megyei nők nevében Zrinyi Ilona koporsóját, Bors köség az Rákóczi szülőházát árnyékoló százados tölgy lombjaiból font koszorút helyezett az ravatalra. És az köségből kimagasló Rákóczi szülő háza gyönyörű fényben, kék és piros lángok. És mikor elindultunk, az ország út melyen be lehetett látni az Rákóczi házhoz. Ki volt /18/

világítva. Gyönyörű látvány az hegyekről letündöklő öröm tüzek melyek megvilágították még az sötét völgyek zugát is. És az vasút oldalon, ahol állomás nem volt, is tengernyi nép, nagy máglya öröm tüzek mellett zászlókkal dalolták az Rákóczi kurucz dalait. És az égő hasábokat hajít fel, hogy jelt adjanak mérhetetlen örömüknek, hogy ismét haza jött az nagy kurucz fejlődelmük. Isten hozott kurucz vezérünk kiáltások közt robogtunk Kassa felé. És mikor az vonat méltóság teljesen robogott az fényesen felvirágzott és Rákóczi zászlók ezrein át az meg jelölt megállóig.

Mikor az vonat megállt, 24 ágyú lövés hirdette még az hegyek mélyedéseiben vagy odújában lakót is, hogy itt a fejedelem, az régi kurucz vezér! Rákóczi Ferencz. /19/

És most az környéki városokból össze hozott Rákóczi harangok mind megszólaltak, hogy üdvözöljék azt, aki egykor az ellenséges labanczokat öhvelők, mint ágyukkal löveték halálra, és ők most harangok, és most ezek mind megszólaltak. És az egész város öröm mámorban égve. Az ágyú dörgés és harang zúgás megható érzést keltett az emberek szívébe. Mintha mindenki érezte volna az mai nap jelentőségét, hogy a végzet haza hozta az édes haza földjében az száműzötteket. Szorongásig megtelt az pálya udvar. Az nagy közönség kalaplevéve üdvözölte az haza térő hamvakat. Nyomba a meg érkezés után az kísérők tagjai leemelték az koporsókat és az díszcsarnokban /20/

helyezték el. Thököly koporsóját beszentelés után az Késmárkról ide érkezett fő úri díszörség vette őrizet alá.

29.dikén reggel 6 óraker már elöntötte az Kassa város utczáit az szebbnél szebb kurucz vitézek csapatai. Felső Magyar ország gyöngye ma Kassa, a város fejedelmi dísszel várta az bujdosó kuruczok földi maradványait, akik ma érkeztek vissza a Kassai dómba, ahol az hősök aludni fogják örök álmukat. A házak zöld fenyővel, drapériákkal, az erkélyek piros díszben pompáznak és az ablakokból Rákóczi lobogót lenget az reggeli friss levegő. Az fő utcán, melyen az bevonulás volt, két oldalon árbóczok voltak le ásva és ezeknek szárai zöld fenyővel volt bevonva és mindegyiken Rákóczi és vármegyék /21/

és városok czimerei és zászlók voltak el helyezve. Az első dísz kapu, mely az vajdahunyadi vár mintájára épült és az városon keresztül folyó Hernád híd közelében állt, tornyáról Rákóczi lobogók lengnek az magasba. A második diadal kapu a fő utca elején, Rákóczi korbéliek szerint épült. Gyönyörűek, mert virágokkal és zászlókkal van borítva.

7 óraker reggel meg kezdődött az beszentelés, melyet Colbrie Ágost püspök 200 fő pap jelen létében és segédletével végzett. Azután az híres Kassai dalárda énekelt gyönyörűen. Ezután Thaly Kálmán állott fel szólásra, kit viharos éljenzés üdvözölt. Ekkor elő álltak az dísz kocsik, melyekre az réz koporsókat az Thökölyén kívül, egyenként elhelyezték az főúri testőrök. /22/

Jelen voltak az kormány részéről, Vekerle miniszterelnök Kossuth, Andrási. gróf, Darányi, Apponyi, Jekelfalusi, Zichi gróf, miniszterek és számtalan grófok és bárók. És egy szóval lehetetlen neveiket följegyezni és neveiket megtudni, ezeket is az főispán úr és az kir táblai elnök és Oláh tanácsnok úr mutogatta és magyarázta hogy ez ki. Most felzendült az vezető zenészek kürtjei és megindult az menet. Az gyászkoocsit három sor testőr övezett, belől az díszes úri nemes apródok és hajdúk mind kivont karddal. És az koczi után az következő rokonok, leszármazottak mentek Volkstein Oszvald, Forgácz László gróf nejével, Erdödi Gyula gróf, Szécsényi

Sándor gróf és fia, Eszterházy Miklós herceg, Eszterházy Ferencz gróf, Eszterházy Sándor gróf, Eszterházy Gyula gróf /23/

ifjabb Sibrik Kálmán, Sibrik Miklós és Sibrik Miklós. Ezek után jöttek az miniszterek és grófok, bárók, kamarások és főrendi ház és képviselő ház tagjai, mind tündöklő díszmagyarban. Mind sorban ötösével, és most jönnek az ország minden részéből össze sereglett fő urak és főispánok, törvényszéki és táblai elnökök és királyi tanácsosok. Ezekkel jöttünk mi. Már itt nem lovas bandériummal jelentünk meg, csak gyalogos tíz fő úr és mi hárman. És mindég velök voltunk, tehát mindent egész valóságában láttunk.

Mikor az menet megindult az Klobosovski utcán át, az város szívében haladt ez a gyönyörű menet, melyet ezerkét száz csendőr kordona és sorfala között vonult egész az templomig. És mikor az menet az közös /24/

kaszárnyákhoz ért, látva az egész emeleti ablakok telve voltak közös tisztekkel. És az színház ablakából Rákóczi korabeli zászlók és harci pajizsok voltak ki akasztva, és az ablakokat díszített zöldek közül ezernyi zászlók és kurucz képek. Gyönyörű volt az Andrási udvar. Most megáll a menet. Az eleje elérte az dobot templomot. És az utcának az baloldali részén nagy térség, mely fijatal fákkal van be ültetve. És itt álltak az Abauj megye 300 lovasból álló kurucz serege, négyesével föl állítva, öltözetök fekete kalap, piros szalaggal és nagy bokor árva lány haj mellette. És kék ing és kék gatyá és piros mellény, fényes gombokkal, és drót karikást tartva mind jobb kezében. Ez nagyon gyönyörű volt, mind egyforma öltözetbe és szőrin /25/

ülve lovát, egyszerű piros takaró és kengyel volt csak. Gyönyörűek voltak. Elöl az Szabolcs és Zempléni dísz bandérium, melyek összesen körülbelül ezerre ment számuk. Most megálltak az gyász kocsik és a dísz őrség leemelte az koporsókat és be vitték az templomba. És megtelt egészen az templom és megkezdődött az szertartás, melyet nagy apparátussal végeztek az püspökök. Az hamvakat nem csak római katolikus papok szentelték be, hanem mikor az első szentelésnek vége lett, Firvrák munkácsi püspök ezt mondá, hogy Rákóczi legjobb katonái között voltak a ruthének is, akik megérdemlik, hogy az őh hitők is érvényesüljön ez ünnepélyen. Az szertartás után kivonult az ünneplő közönség és elfoglalták helyeiket az dísz /26/

őrségek, mely állott 7 fő nemesből és 7.apród és 7.hajdú. Mind kivont karddal állták körül az díszes ravatalt. És ezután kinyitották az domb mind két ajtaját az ott várakozó nagy közönségnek, melyek az egyik ajtón be- a másikon ki. Csendőr kordon között haladtak. Azt az tolongást, amely ott volt, irtóztató volt nézni is. És az bemenők virágokkal kezökbe, melyeket az ravatalra hoztak az templomba hagyva: Délután 2 óráig volt az látogatásnak nyitva az templom és azután megkezdődött az küldöttségeknek az ravatalhoz való járulása, mely tartott fél ötíg. Ekkor sírba helyezték az domba, nagy harangzúgás között. Ezután az ezrekre menő koszorút, köztük az debreczeni diákoké, kit gyalog vittek oda ők. Az Kassai ünnepélynek vége. /27/

Kassától Késmárkig.

Minden képen felülmúló az Thököly útja, amit Kassától Késmárkig tett őh. Ott hagyá bujdosó társait, kiket nagy pompával helyeztek örök nyugalomra. Őh is bevonult ősi várában, az késmárki várba.

Éjfélt után egy órakor indolt utolsó útjára az hazatérő kurucz király hamvait hozó kocsi. Kísérő között ott voltak Kossuth, Apponyi, Darányi és az Horváth bán. És még többen, kiket nem tudok. Alig gördült ki az vonat az Kassai állomásról, megkezdődött a mindezideigi ünneplést felülmúlta, melynek gyönyörét fokozta az vidék vadregényessége. Az vasúti állomásokra messze fekvő falvakból oda sereglett /28/

nép zászlóikkal és fáklyákkal. Kassa után kezdődő őrházak és indó házaknál nagy világítás és az épületek kivirágozva és zászlózva. Hernád állomás volt első, gyönyörűen fel volt virágozva és piros kék fényárban úszott, ezután Abos állomás volt, hol pár perczig állt a vonat. Itt Sáros vár megye helyezett koszorút a fejedelem ravatalára és ezrekre menő gyerek és felnőtt a Him-

nuszt és a szózatot énekelve búcsúztak a nagy fejedelem hamvaitól. Hámor köség állomásán hatalmas korlát nélküli kandeláberek ontották magukból a lángot, egész nappali fényben úszott az állomás. Itt Szepes megye küldöttsége tisztelgett és koszorút helyezett a nagy fejedelemnek. Margitfalván nagy tömeg várta az vonatot. Az éjszaka /29/

csendjét irtózatos gyár kémények bűgása törte meg. Az pálya udvart óriási fákllyás menet özöne lepte el. Az állomás felső végén hatalmas diadalkapu állott, mely az késmárki vár egyik bástyájára volt utánozva. Gölnicz bányán az bányászok díszruhába állottak sorfalat. Itt Újfalusi főjegyző üdvözölte az nagy fejedelem hamvait, rövidke lelkes beszéde után az Iglói és Lőcsei gimnázium és tanító képző növendékei énekelte a szózatot és azután az dalárdák kurucz dalai között indultunk tovább az éjben. Istvánhuta következett. Az hegyek oldalán óriási tűz máglyák égtek és nappali fényt mutat az egész hegy vidék. Tűz betűkből olvasható volt: Isten hozott /30/ kurucz királyunk. Meredek hegyek oldalán nagy T alakú tűz betű tisztán látható a magasból. Krompaknál az vasgyári tűzoltók és vasgyári munkások tarka serege várta fákllyákkal az vonatot. Szepes olasziban óriási tömeg várta az vonatot, és harsány kürtszó jelezte, hogy itt a fejedelem. Itt is bányászok és tűzoltók kordonozták a tömeget és az gyerekek imára kulcsolt kezekkel énekeltek a Himnuszt. Ezután Igló. A fogadtatások szebbike, mikor a fejedelmet hozó vonat be fűtyölt, ágyuk döngése között állt meg az indóház előtt, amely gyönyörűen volt feldíszítve. Az egész állomást Thököly színű fény díszített. És az csupa zöld erdő és zászlók között voltak elhelyezve /31/

az ország és a kurucz fejedelem és az oderbergi czimerei és képei. Az városból kilátszott az róm. katolikus templom, egyik oldalán hatalmas vörös „T” alakú tűzbetű ontotta fényét. Az növendékek elénekeltek a szózatot és az ezekre menő zászlók mind földig hajoltak. Ezután kiszállt Ráth Péter, az oderbergi vasút igazgatója és személyzete tisztelgett az hamvak előtt. És ezután felzokogott az tárogató méla bús hangja és addig sírt, míg az nagy közönség kalap levéve és sírva búcsúzott a nagy fejedelem drága hamvaitól. Indultunk.

Reggel 4 óra, hajnalodik az tiszta. Már mutatkoznak az magas Tátra csúcsai, itt is, ott is feltűnik egy-egy lángoszlop. /32/

Csípós, hideg szél sívít át az hajnali levegőn. Ahogy ki nézünk, egyszer csak éles gyerek hangok ütök meg füleinket. Egy kis falu iskoláinak összes növendékei az Szózatot énekelve köszöntik az nagy fejedelem hamvait. Most mintha az nép szeretetével akarnának versenyezni, az távolból már látható, hogy felgyúlnak az öröm tüzek, és ünnepélyesen öltözött tót parasztok alakjai láthatók hogy felgyúlnak az örömtüzek és körülte álló és járó ünneplő tótok és nők. Kezd virradni, amint Káposztász falutól, ahol fákllya fény fogadta az fejedelmi kocsit, most egy kanyar és Poprádfelka felé fordulva az nap arany sávokat bocsát az Magas Tátra havas csúcsaira.

6 óra volt, mikor Poprádfelkára beértünk. /33/

A hol néhány ezer ember várta az haza térő fejedelmet hozó vonatot. Mikor megállt az vonat, a dalárdák rákezdték az Himnuszt, majd kurucz dalokat énekelve. Itt szállt fel Juszt Gyula, képviselő ház elnöke és ezután a tárogató Rákóczi indulót fújva és ének hangjainál indultunk tovább. Ezután több falun át Késmárk volt az megálló. Pedig minden indóháznál óriási nép tömeg volt össze gyűlve, zászlók alatt énekelve az Rákóczi kurucz dalait és a Himnuszt.

Október 30án reggel ½ 7 órakor az virágokkal és zászlókkal feldíszített állomáson óriási nép tömeg várta az fejedelmi kocsit és az állomás közelében felállított dísz sátor előtt csoportosult az fő úri /34/

ünneplő közönség. Kormány és képviselő ház és főrendek, grófok és bárók és megyei és városi dísz küldöttségek, köztük mi is, Debreczeniek. Mi éppen az hamvakat hozó díszkocsi előtt álltunk. Az növendékek énekeltek az Himnuszt, mindnyájan kalap levéve. Ezután az késmárki polgármester üdvözölte Thökölyt. Ezután hat polgár az ravatalos kocsiból leemelték az koporsót és az dísz sátorban elhelyezett ravatalra tették. Az koporsót hermelinnel szegélyezett bíbor le-

pellet borították be, annak tetejére, bíbor párnán koronát és kardot és fejedelmi jelvényt tettek. Mikor mindez megtörtént, Kossuth F állott az szószékre és rövidke, lelkes beszédet mondod, talán így: /35/

Az idegen föld megőrizte. Az magyar hazafiság és a király nagy lelkűsége haza hozta. Őrizze meg ez a föld a drága hamvakat és jöjjön el rájok úgy, mint az édes magyar hazára a feltámadás napja. Nagy éljenzés követte ezt. Ezután Thaly Kálmán állt fel szólásra. Vázolva az Kis Ázsiából egy héttel ezelőtt indultak és hogy milyen hódolattal és ünnepéllyel búcsúztak az ott elhalt magyar kuruczok és hősoktól. Az török császár illetve szultán is képviseltette magát az kormányzó basájával és örmény érsekje is jelen volt Az nagy tetszéssel fogadott beszéd után Schvarcz polgár mester át vette az fejedelem hamvait tartalmazó koporsót és ezután az daleygetek rákezdték az /36/

Thököly bujdosó kurucz dalát és azután az dísz őrség kocsira tette az koporsót. És elindult a menet az parton levő nagy dísz sátólól és az felvirágozott és zászlók ezrei között egész Thököly várához.

Az menetet két lovas rendőr nyitotta meg, majd Oklocsányi képviselő, Szepes megye lovas kapitánya következett. Kit négy fehér lovas kürtös követett czimeres harsonákkal, ezeket követte Szepes megye lovas bandériuma négyes sorokba. Ezután Késmárk város dísz küldöttsége. Valamennyi zászlók alatt. Ezután jött egy páncélba öltözött lovag, kezében arany buzogánnyal. Lovát két csatlós vezette, ezután jött egy fekete lepellel letakart harci mén /37/

Thököly czimerével díszítve. A mént két csatlós vezette, gyönyörű kurucz ruhában és az takaró uszályát két apród tartotta kezében. Ezután jött a dalárda, majd az Kárpát egyesület elnöke, a ki Thököly fejedelem eredeti vezér botját vitte. Utána az Prónai báró vezetése alatt az protestáns papság. Három lámpa vivő lovas, melynek nyomába jött a gyász kocsi, melyet hat fekete ló vont maga után. Az lovakat csatlósok vezették és háromnak nyergébe lovas ült, hosszú fehér hajok vállaikon lóg. Az koporsó mellett három-három apród halad, melyek az ország és Thököly czimereivel pajizst visznek. Az test őrséget Szepes megye, Sáros, Liptó és Máramaros megye alispánjai és /38/

Késmárk polgármestere képezték az kocsi két oldalán. És 12 fáklya vivő és Szepes megye hajdúi, 12. Mind kivont karddal. Az halottas kocsit két lámpa vivő lovas követte. Azután az Thököly családnak női ágról leszármazott rokonai, azok után Thaly Kálmán vezetése alatt az ötös bizottság, amely Konstantinápolyból ide kísérték az nagy fejedelmet. Ezután az kormány tagjai és képviselő ház, főrendi ház tagjai és sok más dísz küldöttségek, végül az Szepes megyének ékes ékes lovas bandériuma, ez volt vége. Mikor az menet az Poprád folyón, mely közel az falu alatt foly, annak nagy fa hídján, mely fel volt virágozva és zászlózva, haladtunk érdekes látván volt. Mivel az állomástól az nagyközönség velünk nem /39/

jöhetett, neki mentek az folyó vizének, mely csak térdig ért és százig való nő és férfi fölfogóva. Az nők itt csak. Volt nevetés az fő urak úgy nevettek, hogy egész nagy zaj lett, míg el nem hagytuk a hidat. Itt Kossuth ucsán át az főtérre érve befordultunk az vár utczába. Ez gyönyörű volt. Már az utca végén lehetett látni az vár tornyát és az utca felőli ablakát. Gyönyörűen ki volt díszítve zölddel és zászlókkal és közepében egy kurucz tárogatójának zokogását már hallottuk, és menet közben az opera ház zene zene karából alakított dísz zene kar kurucz és Rákoczi indulót játszott. Kordont az egész úton csendőrök és tűzoltók tartottak Az házak gyönyörűen voltak feldíszítve. /40/

És az régi fejedelmi vár több méter magas falával, hatalmas tornyaival, melynek egy részét újonnan reparálták és az többi része az régi, mohával és az idők emlékei látszanak rajta. És itt is, ott is régi urának cimerei díszlenek rajta. Amint közel értünk, megharsan az éjszakai bástyán az bujdosók éneke a tárogató fájdalmas hangján. Most megáll az menet és az kaput elérő gyász menet össze szorulva tömörül, várva, hogy mi lesz. Ekkor harsány hangon kiáltják, hogy

megérkezett a vár ura, az kurucz fejedelem. Ekkor mély csendben be vonultunk az vár udvarára, és a tárogató még mindég zokog, oszt el némul és az szózatot énekeltük és meg /41/ szólaltak az harangok. Mindenfele könnyeznek. Az vár előtt az koporsót le emelték és még az menet előtt be vitték és az vár udvaron felállított dísz sátorban felállított ravatalra helyezték. Az ravatal baloldali részén helyezkedtek el a kormány tagjai, főrendek és más küldöttségek. És körül véve egészen az ezekre menő dísz küldöttségektől. Mi éppen az ravatal jobb végénél álltunk. Éppen szélen, éppen az előttünk emelt gyász bódímon. Mondott Prónai Dezső báró Thököly életéről és tetteiről, így végezte: Nyugodjál, koporsód legyen békességes. Állapotunk most is nem gyönyörű! éljenzés és taps követe, ezután Juszt Gyula, ház elnöke az képviselőház /42/ koszorúját helyezte az ravatalra. Ezután az közönség énekelte a Szózatot és most akik levették az koporsót, ismét vissza vitték az gyászkocsira. És az egész küldöttség kivonult és ismét elindult a menet az evangélikus református templomba. A kurucz fejedelem most búcsúzott kedves várától és utolsó útjára vitézei búsongva kísérik. Mikor a menet a városház elé ért, ennek tornyából megszólalt a tárogató. Keserves, még búsbabb és kesergőbb hangja, mely végig kísérte az nagy fejedelmet utolsó útján, egész az feketével bevont gallyakkal és czimerekel ékesített templomig. Az templom előtt megállt az gyászkocsi. /43/

Az koporsót az tizza vidéki fő esperesek emelték le és be vitték az templomba, melyet az kormány és az főrendi ház összes tagjai kísérték. Zsúfolásig meg telt az templom, amely feketével volt be vonva és falain ott díszlett az egész ország díszes koszorúi. Míg az ezüst koszorúk az templom szentélyében felállított ravatalon nyugvó koporsóra volt helyezve. Az koporsót bíbor palást fedte, felette bíbor paravánon ott díszlett a fejedelmi korona és kard és az fejedelmi jogar. Az oltár előtt két felől 25-25 szál viasz gyergya ég. Az ravatal körül Rákóczi megyei alispánok állanak kivont karddal dísz örséget. Az templom jobb sarkában ott volt az márvány koporsó, /44/

amelyben Isteni tisztelet után az Thököly hamvait helyezték. A koporsó jobb oldalán ez írás áll: Késmárki Thököly Imre Felső Magyarország és Erdély fejedelme. szül- 1657. szept 25^{dikén} meghalt 1705. szept 13. Izmidbe Kis Ázsiában.

Az kormány tagjai és képviselő ház és fő rendház tagjai az első, jobb felőli sorban, s az baloldalon pedig az ref/ormá/tus püspökök és Prónai Dezső báró, azonkívül az ref esperesek. Mikor elfoglalták helyeiket, Széchenyi Sándor gróf, a fő rendház elnöke az koporsóhoz lépett és rövidke beszéd kíséretében meg koszorúzta azt. Ezután felzúgott az ének, Erős várunk nekünk az Isten. Ezután több pöspök és esperesek /45/

mondtak megható beszédet. És azután az Késmárki lelkész átvette az hamvat megőrzés végett. Végül az egyházi szertartást az Himnusz hangjai zárta be. Ekkor kivonultunk az templomból. Az ravatal pedig úgy marad az nagy közönség megtekintésére délután 4. óráig. És akkor vitték az templomban elhelyezett márvány koporsóba örök nyugalomra: És mi délután 6 órakor ültünk vonatra és érkeztünk meg más nap délelőtt 9 órakor Debreczenbe.

1906. November 3. Vége.

Tóth Laczi

/46/

Thaly Kálmán Kassai beszédéből egy kis részlet, melyet így írok le:

Hazánk szentje, szabadság vezére, Sötét éjben fényes csillagunk! Rákóczi! Kinek nevére lángolunk és sírunk, zokogva fakadunk. És nem egyedül jött, eljöttek édes szeretettei, és szeretett bujdosó társai és még édes anyja, a virágosmező dicső halottja, az hős lelkű Zrinyi Ilona. S a fényes Thököly, a lánglelkű fejedelem, vissza jött fija József, és elkísérte fő udvarmestere, Sibrik Miklós. Haza jött vele a leg derekabb kurucz, Bercsényi, és az leg vitézebb kurucz, Eszterházi Antal... nyomukban egy szellem sereg, bujdosó kuruczok fényes csillaga és az kurucz kor magyar szelleme. stb.stb. /47/

A drága hamvokról felvett jegyző könyv.

Felvételtem Kassán 1906 október hó 29-én az székes egyházban II. Rákóczi Ferencz és bujdosó társai tetemeinek ezen székesegyházban történt eltemetése alkalmával. II. Rákóczi Ferencz és bujdosó társainak idegenbe nyugvó tetemei öhfelségének, a királynak és a nemzetnek akaratából 1906. évi október hó 27-én Orsovánál, az haza földére hozatván, onnét az magyar Királyi kormányának és mindkét házának és törvényhatóságok küldöttségeiből, valamint más fő méltóságokból álló küldöttség által ünnepélyesen Kassára szállítottak. Ahol is /48/

ezeket az tetemeket és pedig

1. II Rákóczi Ferencz fejedelem
2. Zrinyi Ilonának
3. Rákóczi Józsefnek
4. Bercsényi Miklós grófnak és az öh nejének, szü Csáky Krisztina grófnő
5. Eszterházi Antal grófnak és

6. Sibrik Miklósnak egy-egy le ólmozott vörös réz ládában zárt tetemeit. Az Magyar Királyi Kormányának alól írott tagjai időtlen időkig való kegyeletos megőrzés véget által adjuk az Kassai római Kat./oli/kus székes egyháznak és Káptalannak és Kassa Szabad Királyi Város Képviselőségének. Kossuth Ferencz, Andrási, Darányi, Apponyi, Josipovics Géza és Fodor János kanonok és Éber Ödön polgárm, ezek írták alá. /49/

1906. évben Deczember 2.

Buda Pesten voltam a Főispán úr, Polgármester úr, főjegyző, királyi tanácsnok urakkal, az Andrásy szobor leleplezésén. Délelőtt a gyors vonattal utaztunk, a Pannónia szállóba voltunk szállva. Az ünnepély, amely másnap volt, délelőtt 11 órakor kezdődött. A Pannóniából kocsira ültünk és én koszorút vittem. Amint az ünnepély színhelyére értünk, amely a Duna parton, óriási, ponyvaszerű magasság tárult elénk (és körülte) ezen belől volt a szobor. és körülte nagy szállás, dísz palotás, dárdákkal felfegyverkezett díszes gárda övezte. És azon kívül díszes korlátok voltak alkalmazva. És a Dunapart felől volt a királyi sátor. Gyönyörűen földíszítve, elhelyezve, piros, fehér, zöld díszítésekkel el látva minden ágas vagy árbócz, mind bevonva. /50/

Az ünnepély környezetéhez csak jegyekkel lehetett bemenni, csak az ország városaiból való küldöttségek, és grófok, bárók és képviselőknek, amelyek jegyekkel voltak ellátva, közöttök mi is. Amikor a király és környezete megérkezett, az ünnepély kezdetét vette. Felzendült a himnusz, melyet mindenki levett föveggel és állva hallgatott, a király is. Azután a szobor bizottság elnöke beszédet mondott, és egy pillanat alatt lehullott a lepel. És látható volt Andrásy szobra óriási lovon, a magasban alapjának egyik oldalán a hármass szövetség, a másik oldalán a koronázási időt jelképezi. Ekkor fölállt a Király és beszédet mondott. És azután kíséretével együtt kivonult a sátorból, és a szobor mellett fenttartott úton körül indultak a közelből megnézni. /51/ Körülbelől 30 főnyi volt ez a díszes menet. Elöl a Király Vekerlével beszélgetve, meg meg álltak, nézték, a többiek pedig egymással. A szobor talapzatán egyetlen koszorú volt elhelyezve, és ezt én, amikor a lepel leesett és eltávolították, helyeztem a szobor talapzatának második lépcsőjére. És amikor oda ér a király, kérdi Vekerlét kié a koszorú, és Vekerle oda ugrott, megnézte a sárga kék szalagon az arany betűvel és nagy arany rojton, hogy Debreczen. És mondja, hogy Debreczen, felség. Áh, Debreczen, nagyon szép, mondja. Én éppen ott álltam az szélben, mert amikor a koszorút elhelyeztem, nem is tudtam volna kibújni a tömegbe. Elöttem vonult el az egész királyi család és miniszterek. És voltak más fejedelmi megbízottak, például 2. japán, ez kitünt. /52/

Amikor körül járták, azután vissza vonultak a sátorba. És még sok beszéd volt. És amikor a Pesti polgármester át vette további gondozás végett a szobrot, az udvar elrohogott. És mi is mentünk volna, ha a 2345ös a 2467es kocsi ott lett volna, de csak vagy 2000 kocsi volt együtt, és ki találja meg. De mégis sikerült, mert közéjük mentem és fölültem rá. És elértünk a kapuig, nagy

sokára, és fölszálltak az urak és vissza a Pannóniába. És átöltöztünk 3 órákor. Még 2 napig ottmaradtunk, mert a minisztériumba voltak az urak. Éjjel 3 órákor értem vissza.

1906.december 6.

Tóth Laczi

/53/

1907.ben Nagyváradon voltam, június 20án Polgármesteri kongresszuson a Polgármester úr, Csóka és Maggos tanácsnok urakkal. 3 napig a Rimanóczyba voltunk szállva a körös parton.

1907. év október 22én Talihy Kálmán képviselő, a Rákóczy íródeákja jött Debreczenbe. És nagy pompával várták, és a Rákóczy ünnepélyen részt vett bandérium kirukkolt teljes díszbe. Én és Friczi is szintén föl voltunk öltözve, ugyan úgy, mint az ünnepélyen voltunk. Az epreskertben volt a nyergelő, és onnet mink kocsival hoztuk a nagy zászlót az állomásig. Ott kiszállva átadtuk a bandérium vezetőnek, Megyaszy Miklósnak. És mi pedig két oldalt vezettük az alatta lévő fekete mént. Az állomástól végig /54/

kísérő éljenzés, amely kétfelől az úton volt, szinte megrezgettette a levegőt. Ez tartott Péterfia 6. számú házilag. Ez azért volt, hogy bemutassák a város közönségének, hogy milyen szépek voltak a sok között a Debreczeni bandérium a Rákóczy ünnepélyen.

1908.május 28án

Károlyban voltam a Polgármester, főjegyző, főszámvevő urakkal a Kosúth szobor szobor leleplezésén. Koszorút is vittünk. Az ünnepély nagyon szép volt. A szobron balra, egy 300 személyre épített alacsony bódiom volt, és távolabb körben ülő és álló páholyok, emelvények voltak készítve, melyek igen szépen fel voltak nemzeti színű zászlókkal, és be vonva szintén és fedve sok szép és csúnya, öreg és fiatal úri nőekkel. /55/

Az szobor melletti emelvényen, a dísz küldöttség foglalt helyet, csak állva mind, díszmagyarba, egyik szebb volt, mint a másik, illetve a ruhája.

A megnyitás után felhangzott Isten áld meg a magyart, és ezt követte egy rövidke beszéd. És leomlott a lepel, és látható volt a szobor egészbe. Óriási éljenzés tört ki a közönség köréből. Ezután sok beszéd volt, koszorúk elhelyezése, amely majd olyan csomó volt, mint maga a szobor. Ezekután elmentünk a lakásunkra, és 2 órákor nagy bankett, 600 terítékes. Mi is kivettük a részünket, voltunk több városból, éjjel vissza utaztunk.

1908 június 6. Laczi /56/

1908. év október 11.én

A Rudolf trónörökös szobra leleplezésén voltam, a főispán, Polgármester, Király, Gyula tanácsnok urakkal. Budapesten a Pannóniába voltunk szállva. Gyorsvonattal mentünk, és másnap reggel felöltöztem díszben és fogadtam egy kocsit, és a koszorút kivittem a ligetbe, ahol már az utak el voltak zárva. Csak a főbejáraton lehetett bejutni. És kint a rendező bizottságnak bejelentettem, hogy Debreczen polgármestere nevében hozom a koszorút, melyet alig bírtam és kijelöltek a szoborral szembe egy helyet, hogy akasszam fel oda. És amint akasztom fel, egyszer megszólítottak, hogy szervusz Laczi. Nagyot nézek, a sok nép között ott látom Borbély Gábort, a szobozslai küldöttséggel. No, elköszönve vissza hajtattam a Pannóniába, ahol már vártak /57/

díszmagyarban. És ismét fölültünk egy kocsira és vissza az ünnepélyre, a ligetbe, melyet már akkor óriási néptömeg övezett. Csak a kocsit utak voltak nyitva, melyeket lovas és gyalog rendőrök tartottak fent. Behajtottunk ameddig lehetett, mert a szoborig csak az udvari és főrendező kocsiknak volt szabad be hajtani. Leszálltunk a közelben, együtt sétáltunk odáig és az urak elvegyültek a többi, díszruhás fő urak között. Mink pedig sorfalat álltunk, ahol a bejárat volt a királyi sátorhoz. Ez igen szép volt. Egyszer nagy éljenzés tört ki az néző közönség távoli sorából és mindég közelebb hangzott az éljen a király. Kis idő múlva már egész közel hangzott és nagy mozgás támad az urak közt, várva és most éppen a közeli nép kiáltja éljen a király. /58/

És ebben a perczen berobogott két, szép, fekete ló vont a fejedelmi hintón a király, és segédje. Utána pedig még 7 fogat, melyben mind az udvarhoz tartozók ültek. Egymásután előttünk be-

vonultak a királyi sátorba, amely középen egy nemzeti színű árboczon állott és piros bársony tetőzettel és bársony páholyokkal, és fotelekkel volt berendezve. A Király elöl a Rudolf feleségével és unokájával. Amikor elfoglalták helyeiket, fölzendült a himnusz száz meg száz ajkról, melyet levett kalappal és fönnállva mondtak. A király egész szomorúan állt. Ezt követte egy rövid beszéd, és lehullt a lepel a szoborról. És látható volt Rudolf ércz szobra vadász öltönybe, vállán vadász fegyver, és oldalán vadász táská, kis kalappal fején, körülbelül 10 méter magasságban. /59/ Ezután a király fölállt és lassú beszédben mondott köszönetet a korán elhunyt fiya emlékéért a nemzetnek. Ezután ismét a dalárok énekeltek, a király könnyezve ült ismét le. Ezután által adták a szobrot a polgármesternek gondozás végett. És a király fölállt, és a menyével beszélgetve kísért, és előálltak a fogatok és a király fölült, és elrobogtak mind egymásután. Mi is kocsira ültünk és behajtottunk a szállóba, 2 óra volt éppen. Másnap vissza utaztunk Debreczenbe.

1908.október 18.

Tóth Laczi /60/

1908.december 14.én

Miskolczon voltam a főjegyző, főszámvevő urakkal, amely országos ünnepség volt, mert Miskolcz eddig rendezet tanácsú város lévén, és most szabad királyi várossá avatták. Új főispánja lett.

A Korona szállóban voltunk szállva, igen elegáns és csinos 3 emeletes épület, és tiszta, fényes és igen csinos, fíjatal szoba asszonyokkal ellátva. 2 éjjel aludtunk, nagyon jól mulattunk, egy ország-házi és egy Rimaszombati kollégákkal. Amikor másnap reggel fölöltöztünk díszben, a sarkantyú pengésére össze futottak a szoba asszonyok és dicséretből úntig volt. Onnet a város házáig amely nem messze volt, gyalog mentünk át az urakkal. Ott ismét körülvettek bennünket. /61/ És föl vezettek a díszterem ajtajához, az ország-házi és én. A városház igen szépen fel volt díszítve, igaz, hogy régi épület, de azért jól nézett ki. Zöld fenyőkkel és nemzeti lobogókkal igen gazdagon volt ellátva. Amikor már vége felé járt az ünnepély, az úrinők úgy körül fogtak bennünket, elhalmoztak bennünket dicsérő szavakkal illetve a ruhánkat. Köztük az új fő ispánné, Kubik Béláné. Az ünnepély után ½ 3-kor 400 terítékes bankett volt. Másnap hazajöttünk.

1908. december 20.

Tóth Laczi /62/

1909 év szeptember 29én

Pozsonyban voltunk az őrmester úrral és a Fő ispán, Polgármester, Oláh, Maggos, Szabó tanácsnok urakkal, összesen 20 tagból álló küldöttség volt oda.

28-án délelőtt ültünk gyorsvonatra, és este 7 órakor voltunk Pozsonyba. Pesten át szálltunk és onnet szintén gyorsal mentünk. Gyönyörű vidék ez. A Dunán többször át robogtunk és a mellette hosszan tartó vasút, és a túlsó széle már óriási hegyekkel van borítva, amelyekből a köveket dinamit bombákkal robbantják, és ott áll a Dunán végig húzódó kő szállító hajó, melyekre szállítják föl, egyik megy, másik jön. Gyönyörű hegyes, völgyes, erdős vidék, egész Pozsonyig. A vonatunk oly sebességgel ment, hogy az /63/

állomások neveit nem voltunk képes elolvasni. Nevezetesebb városok voltak: Vác, Visegrád, Eszergom, Párkányána, Érsekújvár. Itt nagyszerű zeneszóval fogadták vonatunkat, és amíg ott voltunk, mindég szólt. És aztán Galánta és sok kisebb város és falu. És a duna medréből kiemelkedő visegrádi vár omladéka nagyon szép. Pedég már csak a nagy hegy ormán, a várnak régi időktől meg vedlett és be mohosodott falai látszanak. Amikor megérkeztünk, az állomáson már vártak bennünket, és kocsira ültünk és egy igen csinos, 4 emeletes szállodába szálltunk. És kimentünk vacsorázni és 11 óráig sétálgattunk, akkor vissza tértünk és egy 3dik emeleti 2 ágyas szobában aludtunk az őrmester úrral. /64/

Másnap reggel 9 ókor fölöltöztünk díszbe és az urakkal kocsin elvittük a 6 koszorút a ravatalra, amely a templomba volt föl állítva. Azután több nevezetességet megnéztek az urak, persze ko-

csin és ebédre a Deák szállóban mentek az urak. Amikor a szálloda elé értünk, lefényképeztek bennünket, és azután a fényképész fölkerített engem, hogy álljak a szálloda kapujába, had fényképezzen le, ez megtörtént. Azután ebédeltünk, és 2 órakor volt a temetés a templomból, nagy ceremóniával. A ravatal mellett két oldalt a Pozsony város hajdúi kivont karddal álltak díszőrséget. És amikor mink megérkeztünk, a rendező minket is oda állított elöl, kivont karddal. Amikor a szertartásnak vége lett, kardjainkat mi ketten eldugva, és elöl vezettük ki /65/

a koporsót hozó menetet a templom udvarára, és ott a 8 testőr letette és Aponyi gróf, és Berzeviczi miniszterek hosszú beszédet mondtak. Azután a gyászkocsira vitték, és mink elöl, két felől és a többi hajdúk és testőrök. Utánunk az óriási nép gyűrűben, amely az úton két felől egész ki a temetőig, lassú menetben kiérve a temetőben, és a kaputól a sírig, melyen nem lehetett beljebb menni kocsival! A testőrök vállra vették a koporsót és mi vezetve be az öreg úr által el készített sírboltig, amelyben egyetlen tartott fia nyugodott. Csak hely is csak kettőjük részére volt benne. Oda érve letették a koporsót a sír szélén, és Dr. Tüdös János Debreczeni ügyvéd, amely utódja is lett, mondott igen szép beszédet a közönség (a Debreczeni) nevében. /66/ ½ 6 órakor, amikor az kocsikra ültünk, és a szállóba hajtottunk, és az uraknak nagyobb része elutazott, kihordtuk őket, de kocsival az állomásra. Mipedég az Oláh tanácsnok úrral, még ott maradtunk. Másnap megnéztük a Duna hajózási rakpartot, és a Duna parton fölállított remek Mária Terézia nagy lovas szobrát. Körül 15 méter magasságban ül a királynő egy tiszta fehér ménen, ugrat valami sövényen át, és több hű harcosai mellette, gyalogosan néznek föl rá. Körülte igen szépen virágos és igen gondozott kerítése. A Dunán áthajóztunk, megnéztük a ligetet és a vár tövében levő hajó állomáshoz vissza hajóztunk. És fölmentünk a várba, ahol a följárat 159 lépcsőből áll, és a följárat két oldalán mindenütt be van építve lakásokkal, egészen a vár kapuig. /67/ Fönt a hegyen komor, ott omladékos falai látszanak a várnak. A vár torony oldalán még mindég látható a régi mesterek remek munkáinak dicsőjítése. A vár lakatlan, csak, ugyan a hegyen, a közelbe 1 zászlóalj gyalogság van elhelyezve, amely egy külön álló épületbe lakik, a vár toronyhoz közel.

A város elég szép város, de olyan egy hangú, semmi elevenség, inkább német, de van magyar is. Október 2án éjjel 3 órakor jöttünk haza, hozva egy egy pozsonyi patkót emlékébe.

1909.októ 10
Tóth Laczi /68/

1909 november 4.én

Budapesten voltunk a főispán, polgármester, Aczél, Maggos, Vargha tanácsnok urakkal a Kosuth Lajos hamvainak áthelyezésére az újonnan készült családi, de Kosuth emlékét hirdető mozuleumba vagy sírboltban tételének országos ünnepélyén. Este érkeztünk meg és a hó oly sűrűen hullt pesten, hogy a lámpákat alig láttuk. A Pannóniába szálltunk és másnap reggel a Polgármester úr azt mondta, hogy a koszorút vigyük ki a temetőbe. Díszbe fölöltöztünk és kocsira ültünk és kimentünk a kerepesi temetőbe az új sírhoz, amely már igen szépen fel volt díszítve. A bejáratnál óriási nemzeti színű árbóczokon k 5 méter hosszú nemzeti színű lobogók dühöngtek, /69/

csapkolódva küzdve a nagy szél viharral, amely már este óta tartott. És igen hideg volt. Amint kiérve általadtuk a koszorút és mi pedég megnéztük az új sír kül és belvilágát, amely kívül a fő bejáratnál 2 felől 1. 1. meg lánczolt párducz csiszolt kő, de oly hű és szép. És a torony alakú alkotmányon két oldalt volt följárat, igen széles, 15 mé magasságig és azután 4 oszlop szerű állvány emelkedett a magasba, körülb. 25 méter magasságig és tetején egy lap kő és azon egy nő és egy ugrásra kész oroszlán. Belül pedég sárga réz vályú alakú üregek voltak készítve, amelybe a koporsókat helyezték. Középen a Kosuth Lajos-é. Aztán elindultunk vissza és az régi sírból akkor vették föl az hamvakat /70/

és óriási közönség körül övezte a munkájokat végző fő urakat.

Mi vissza hajtottunk a Pannóniába és az ünnepély 11 órakor kezdődött és kocsira ültünk az urakkal és kihajtottunk. De az idő nem javult, hanem mindég jobban támadt. Oly erős szél fúj, hogy az díszítésre feltűzött lobogókat laskára hasgatá és amelyik még jobban tartotta magát, olyanokat szólt, mint ágyú. Kiértünk a temetőbe és a szobor előtti téren két oldalt nagy sátor volt. És az feloszlott rendek és küldöttségek helyein 3 méter magas melegítők voltak fölállítva, melyekből a lángot az szél messze sodorta. A szobor két oldali lépcsőjén megjelölve a főrendek és képviselők foglaltak helyet. A többi küldöttség /71/

pedég a szobor előtti téren össze bújva tipegett ide oda egy ideig. Az ünnepély kezdetét vette, a himnusz után beszélt a Bpesti polgármester. Ezután már mozgás történt, szökdöstek a díszmagyaros urak a kocsisor felé, és bele ültek a fűtött kocsiba és az ünnepély végét mi sem vártuk meg, hanem elvonultunk a kocsisor felé és haza hajtottunk. De mink igen megfáztunk, amíg be értünk a városba, a bakon be is melegboroztunk. Utána este vonatra ültünk és reggel 3 órakor

itthon voltunk.

1909. november 8.

Tóth Laczi /72/

1910 év decz 27. Budapesten voltunk A Nemzeti Színház egy Debreczenben született tagját jubilált 40 éves színészi működése emlékezetére, Újházi Edét. Az ország minden színész társulata, egyletek, körök, ezüst és babér koszorúk és sok üdvözlő levelei, közöttük első Őfelsége, a király üdvözlő levele és még sok más. Debreczen, mint szülött fiát, nagy babér koszorúval. A színpadon meg jelenő ünneplő közönség két felé válva, középen az agg művész egy díszes támlájú székből foglalt helyet. A néző tér felőli jobb szárnyán Dr. Tóth Mihály tanácsnok és Zilahy színi igazgatónk, utánunk én talpig parádéba tartottam az igen ízléses koszorút, amelyet két ágú, sárga kék szalag /73/

és igen dús, ezüst rojt és a városunk címere díszítésével, melyet igen sokan megdicsértek.

A vas függöny fölgördült, az ünnepély kezdetét Isten áld meg a magyart nyitotta meg, melyet a színházi zenekar igen szépen adott elő. Ezután következett a király üdvözlő levele és minisztereké stb. Ezután a küldöttségek, melyekben Debreczen harmadiknak volt beosztva, Tóth tanácsnok úr igen szép beszéd kíséretében vázolta a nagy mester szülő városának szeretetét. Ennek nevében letettem a koszorút egy ott elhelyezett asztalra. Aztán jött egy igen csekély, de nagy jelentőségű emlék és ajándék, ugyanis vittünk magunkkal a művész édes atyja sírjáról egy kis cserép földben /74/

tavaszi ibolyát. Ezt igen megható rövid beszéd kíséretében adta át, mondva hogy ezen föld és virág édes atyja sírjáról ide vándorolt és szülő városa szeretetében, és azon szerény, 2 ablakos ház levegőjében föröszttette meg, amelyben a nagy művész leelőbb látta meg a nap világot. Ezen szavak kezdetére a művész felzokogott és könnyezve átvette a kis cserép virágot. Ezen megható perczen a többség nagy része sírt. Ezután jöttek a többi küldöttségek nagy száma, hosszabb és rövidebb beszédek kíséretében üdvözölték a nagy mestert. Amikor mindezeknek vége, a nagy mester fölállt szólásra, de igen röviden volt képes háláját és köszönetét kifejezni, mert amikor a cserép virágról édes atyja és Debreczen /75/

jutott eszébe, zokogva tört ki és csak annyit mondott többször jól van ...

Ekkor ismét fölhangzott a dalárda Isten áld meg a magyart, melyet a mester is állva, de könnyezve hallgatott. Ezután a művészt kétszer lefényképezték, egyszer kezében a kis cserép Debreczeni ibolyával. Aztán szét oszlott az ünneplő közönség. ½ 7.

7 órakor vonatra ültem és vissza.

1910. decz. 27.

Tóth Laczi

1911. január 27-én Stetina kereskedelmi állam titkár az Debreczen Nagyváradi új vasút megnyitásának ünnepélyére hozzánk jött és én, mint ordonáncz voltam mellé rendelve a Bikába, díszbe. Este 9 órakor nagy bankett volt. 60 teríték. /76/

és én az állam titkár úr mögött álltam, amíg az vacsora tartott, kb 2 óráig. Másnap reggel 9 órakor indultunk az új vasút megnyitására, egy 10 kocsiból álló külön vonaton, kb. 30an. Én és az őrmester úr díszbe öltözve. Minden állomásnál már 2-3 cigány zene és óriási nép éljenei és oracziói között minden köség nagy koszorút hozott a mozdonyunkra. Gyönyörű menet volt ez végig. Dal, zene és zászlók alatt össze gyűlt ünneplő ruhákban megjelenő falusi szép lányok és férfiak ezrei éljeneztek az új vasút első vendégét. Minden köségből szállt föl 1-2 férfi megbízott az elöljáróság nevében. Nagyon szép volt már a mozdony, Püspökitől csupa zöld volt az egész mozdony, mint egy /77/

zöldhalom, amelik jární tud. Amikor NV érkeztünk, úgy fogadtak bennünket, mint ünneplőket és a Sas szállóban 100 terítékes ebéd volt, amely nagyon sokáig tartott. Mi is reggel 3 órakor jöttünk vissza Debreczenbe. 1911 1/27 Laczi*

---

* Az utolsó, félig beírt oldalt utólag kivágták! Csak a sorok első néhány betűje olvasható.

*Szirmay Gábor***Egy „levelesláda” története**

2005 decemberében jelent meg a Régi magyar családok sorozat negyedik köteteként A *szirmai és szirmabesenyői Szirmay család története* című könyvem, a Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatóságának gondozásában.

A könyvben próbáltam cáfolni a genealógiai irodalomban elterjedt és a mai napig is egyes tanulmányokban megjelenő hiedelmet, mely a borsodi és az ugoctai Szirmay család rokonságát hangoztatja. Ez a téves megállapítás az ugoctai Szirmay ághoz tartozó Szirmay Antal történetírótól ered, melyet átvett Nagy Iván, Doby Antal és sok más genealógus. Az 1800-as évek végén már megjelentek olyan tanulmányok, melyek cáfolták a két ág rokonságát. Ilyen tanulmány volt a Turul folyóiratban 1893-ban négy közleményben megjelent Komáromy András írása. Komáromy András az Országos Levéltár igazgatója, Ugocsa vármegye kutatója, több tanulmányában foglalkozott már korábban is a Szirmay családdal. A Turulban megjelent cikkében, forrásként tizennégy alkalommal hivatkozott a Szirmay Kalos család levelesládájára. A tanulmányában részletesen leírta a Szirmay György (Szirmay Antal apja) és Szirmay Kalos Zsigmond közel félévszázados perét, mely birtokokról és a családi oklevelekről szólt. A per 1767-ben egyezséggel ért véget, a birtokokat megosztották. Az oklevelek a táblabíró ítélete szerint a Kalosokat illetné meg, de *mindazonáltal, mivel Szirmay Antal uramot az Úr Isten minden tudományokkal, mind értékekkel felékesítette*, Antal gondviselésében hagyta. Komáromy lábjegyzetben írta: *Így kallódott el a szép Szirmay Kalos levéltár*. Megemlíti azonban, hogy a családi levéltár megmaradt részét Szirmay Kalos Bertalan Szirmán lévő birtokán őrzi.

A borsodi Szirmay családról írt könyvemben – a sorozatszerkesztő Pozsonyi József tanácsára – a rokonságot megkérdőjelezve, de szerepeltettem az ugoctai Szirmayak lezármazási tábláit is. A táblák összeállítása előtt felkutattam a még élő ugoctai Szirmayakat. Így ismertem meg Szirmay Kalos Pált, aki fentebb említett Szirmay Kalos Bertalan unokája volt. Közvetlen, szívélyes beszélgetésünk alkalmával sok érdekes dolgot mesélt és hasznos információkat adott a családról. Könyvem megjelenése után is tartottuk a kapcsolatot. Talán az Ő igen szimpatikus személye, no meg az országos levéltárban, számomra újabb ugoctai Szirmayakról talált bírósági anyagok hatására döntöttem el, hogy elkezdem megírni az ugoctai Szirmay család történetét.

Újból elmentem a 72 éves Pali bácsihoz egy szívélyes baráti beszélgetésre, hogy újabb információkat gyűjtsék a családról. Beszélgetésünk után a búcsúzásnál fiával hozott a padlásról egy nagy faládát, melyet átadott nekem, mondván: *ezek talán jobban segítenek neked, őrizd meg*.

Ez a láda tartalmazza a Szirmay Kalos család levelesládájának megmaradt okleveleit, iratait. 1944-ben hozták haza az Ugocsa vármegyei Szirmából, amikor áttelepültek Pestlőrincre. Azóta a padláson volt.

Ennek a lapnak az olvasóinak nem kell részleteznem, hogy a meghatottságon és a hálán kívül milyen érzések kerítettek hatalmukba, amikor otthon kinyitottam a ládát, és megláttam a közel két iratfolyóméternyi anyagot. Az iratok vizuális átnézésénél megállapítottam hogy meglepően jó állapotban vannak, semmi nedvesség, penészesedés nem található. Az iratok, oklevelek egy része jelzetekkel (No. és Fasc), ceruzás évszámokkal vannak ellátva, és található az anyaghoz tartozó 1805-ben készült latin nyelvű Elenchus is, melyet Szeldmajer Josef leleszi levéltáros készített, mint az, egy – a levelesládában található 1807-ben Szirmay Kalos Bertalannak írt leveléből kiderül. E levélben ugyanis az elmaradt fizetség miatt reklamált az iratokat rendező Szeldmajer a megbízónál. A legrégibb oklevél a Zsigmond király által kiadott 1397. évi hártýára írt „kegyelemlevél”, de található nagyon szép kiállítású 1470, és 1494. évi oklevél is, vagy említhetem még az 1569. évi I. Miksa király pecsétes nyílparancsát Szirmay Kalos Pálnak, vagy Szirmay Kalos Ferencné 1720-ban íródott szabaduló levelét a tatár fogságból. Egyes oklevelek később írt, hitelesített átirata található a ládában, mint például Mátyás király 1469. évi donációs oklevele. Természetesen megtalálhatóak az anyagban a korábban említett Szirmay György és Szirmay Kalos Zsigmond perének jegyzőkönyvei, tanúvallomásai, ítéletei. Több 1600-as, 1700-as években készült leszármazási tábla gazdagítja a láda tartalmát. Nagyszámú 1800-as években íródott, pecsétes jegyzőkönyv, szerződés, levél is van, melyek már nem szerepelnek az Elenchusban.

A levelesládát Komáromy András áttanulmányozta. Egyes iratokon megtalálható megjegyzése, szignója. Nem csak a Turulban megjelent tanulmányához használta fel a ládában található okleveleket. Idősebb Szirmay Kalos Pál (Pál bátyám apja) gépelt 25 oldalas füzetének első lapján ez áll: *Néhai Dr. Komáromy András az Országos Levéltár volt igazgatója által a Szirmay Kalos család leveles ládájából átvett eredeti egykorú okmányok alapján Ugocsa vármegye történetéhez készített anyaggyűjteménynek, az özvegye által nekem átadott kijegyzések, cédula rendszerű adatok.* A füzetben a ládában lévő 19 oklevél regestája szerepel. Külön 26 oldalas gépelt füzetben szerepelnek Komáromy András által gyűjtött adatok Szirma községre vonatkozóan.

Idősebb Pál (aki táblabíró volt) az 1900-as években gyűjtötte és gazdagította a láda tartalmát a Szirmay Kalos családdal kapcsolatos újságcikkekkel, levelekkel, feljegyzésekkel. Kortörténeti érdekesség a II. világháborúban a Magyar Hadsereg Kárpátaljára történő bevonulása utáni eredeti plakátok, hirdetések.

Pál tizenkét füzetben jegyezte fel az Országos Széchenyi Könyvtárban és a Levéltárban végzett kutatásait.

Egy részét gépelve is „letisztázta”. Feldolgozta az ugocsa vármegyei Szirma község református egyházának történetét, és természetesen elhelyezte a ládában a táblabírói tevékenységének egy-egy érdekesebb dokumentumát is.

A láda átvételétől eltelt rövid idő miatt természetesen csak ilyen általános információkat tudok adni. Meggyőződésem hogy a Leveles láda anyagának alapos feldolgozása nagyon hosszú időt igényel, de biztos, hogy sok érdekességet tartogat, melyről bővebb beszámolót lehet írni majd.

Alább látható az 1805-ben készített elenchus és a 185. és 197. számú oklevelek (ez utóbbi első és utolsó oldala).

Clenchus.

*Et Extractus Literarum Instrumento-
rum post obitum Episcopi Dni Ladislawi Co-
dam Kalos De Skirma remanbrum, &
reflective expost, usque introverta Da-
ta, interventorum; iuxta seriem Anno-
rum, nisi identitas Materia aliud ex-
postulasset. Confectus.*

Archivo Família

Index

Extractus Literarum Instrumentorum, post obitum Spectabilis D. et
Ladislai condam Kalos de Okirma Remanorum, et respective ex
post etiam interventorum, juxta seriem Amorum, nisi Denitas
Materia aliud expopullaret, Confectus.

Fasciculus Primus		Emendati Dicitur Anno Mense	Folia #
1 ^a	Copia Literarum, remissa et relaxata per Elisabetham Okirmai, Berro et Ladislai filius Michaelis de Okirma parte puellaris ..	1476	1
2 ^a	In alio hujusmodi latere, esse copia Donationis Chastitiae Cor. vini Rabis, dicitur totale Bone Okirma Martij filio Bartholo. mai, Foris Katos filio Simonis, et Nicolav filio Ladislai de Okirma collata ..	1480	2
3 ^a	Littera Convenus Selekiensis Originalis, quibus etiam Baria adnexa sunt, Nicolavum filium condam Berro de Chavár, ac Georgi um, et aliterum Nicolavum filium condam Elis de Eadem, Statu ioni per Nobiles Foris Martiam, Thomam, Laurentium, Andre am, Dionysium, et Blasium de Okirma in Dominium portionum professionariarum condam Dna Catharina alias Kalos vocata Cáshariensium procurata, de profana Contradicere nolle, una simul suppones Regorii, Benediceti, et Pauli Crevi de Chavár pro eisdem factas et ratificare referentes ..	1470	2
4 ^a	Impignoriatio Coram Berro Kalos de Okirma, et Gratuo Juttium Cottus de Ugrcha, Nobili Stephano de Forgolány facta, fere ille gibilis ..	1497	1
5 ^a	Originalis aliqua Convictio, Bohica et fere illegibili scriptu ra em anata, huc Consi potest inter Paulum et Antonium Kalos de Chavár, super aliqua Domu Cáshariensi imita ..	1498	1
6 ^a	Convictio Alma et Catharina Bálinzi de Goma, parte Accicis Elisabetha, Confortis Nicolai Gamli facta, tam in Origine gran is paribus ..	14	2
7 ^a	Confessus Vladislai Regis, inter Casera super venditione Beren nah Ladislai Kalos de Okirma, filii Thomae, filii Simonis olim de Okirma, totales suas portiones professionarias in Chavár et Be serfalva habitas, Pabieci de Bezény vendentis, pro eodem Pabie le de Bezény elargitus ad Baronibus de Serény admanuatum ..	1506	1
8 ^a	Protestatio Contra Paulum Furamosh, et alios Nobiles de Cha ma, inquit occupatarum Terrarum Terrarum Arabilium peracta, et in Origine, et in paribus ..	1529	2
9 ^a	Simon Vargha, Petrus Nagy de Beserfalva, et Paulus Farlas de Farlasfalva, Certos Agros in Beserfalva et Farlasfalva, Francisco Chapan oppignorant. Et necum etiam est Cas harum literarum ..	1552	2

107

N ^o	Fasciculus Primus	Emanacionis Fru	
		Annus	Diebus
11 ^o	Convictio Dorothæa Gomai Consortis Joannis Kékely, propter defalcationem signaturæ Nicolai Gomai Parentis sui ut Actoris, tam in Origo gram & Copia	1560	2
12 ^o	Mandatum Compulsorium Maximiliani 2 ⁱ Imperatoris, Nobilibus Joanni Ughelyi de Eadem, Francisco Thibai, Joanni Koral, Joanni Jend. Egryi de Kisvár, Paulo Kalos de Kirma, & Joanni Futamoth de Gama in eo sonant, ut in Causa Joannis Kalos de Kisvár ratione Cujusdam Transactionis inter ipsum, & Michaelen ac Georgium Alot de Chigese inita mota, Juramentum Deponere teneantur. In Origo	1569	1
13 ^o	Mandatum Comitum Nicolai de Sathor Divisionale, ad Infantiam Dorothæa Kirmai Consortis Joannis Zélel, filie vero Nicolai Kirmai alias Kélemen, contra Mathiam, Thomam, Michaelen, et Georgium filios nec non puellas Elisabetham, Catharinam, et Elenam, filias Dieti Nicolai Kirmai, fratres videlicet et sorores suas Carnales, Relectam item Viduam emanatum	1574	1
14 ^o	Compositio Amicabilis inter Michaelen & Georgium Alot de Chigese ab una, partibus vero ab altera Joannem Kalos de Kisvár, ratione Depositionis Curialis Marthie Gomori, et Quorundam Arrearum seu Prædiorum in Sathar existentium, Deposita præter Joanni Kalos 25 florenorum summa in duas partes dividendorum, Coram Arbitris Judicibus inita	1577	1
15 ^o	Significatio Demetrii dixerari alias Horváth de Ripolt, pro Davide Kuri coram Comitum Marano, osiensis celebrata	1584	1
16 ^o	Amicabilis Divisio inter Franciscum Dabocz, & Helenam Dabocz Viduam Joannis Cordam Kalos, super Donis in Kisvár habitis Curia Kalosiana Sathariensi Eadem Uxore per ipsum primum Vermisa, & postea Successione in Casum defectus abutitur, & reprobata, inita	1587	1
17 ^o	Stephanus Ulyse Ingratularia sue Legationis in Alma's habita partem, sorori sua Barbara Kébo Martinov-Boschiana perennaliter cedit. Barociam harum Literarum hic adnexum est	1598	2
18 ^o	Fragmenta seu Lacinia alicujus Judicis Brocepus, nominum Laurentii Capán de Beterfalva, Stephani Kalos de Kirma, Stephani Ullé, Barbara Koltány & mentionem facientis, post annum sine dubio 1500. agitari	.. .. .	1
19 ^o	Rustici quidam Kirm diocesis tenet obligant, quod Paulo Kalos et quos filios injuriam aliquam amicum fraudare nolint.	1604	1
20 ^o	Copia Literarum Georgii Ullé super Donis suis, alias in Bigna re locatis in ultimo mortis sue articulo editarum, et inter reliquos, Paulum etiam Kalos Sathariensem pro Coramifante Albumenium	1615	1

#	Fasciculus Primus	Emanationis		Fol. tra
		Annus	Mensis	
20 ^a	Impignoratio Marhai Zoltán Szepcienfis, octo suas Terras sibi mitem immediate contiguas, Regimundo Rejteredi ab alienan. tis.	1820	13 ^o Dec.	1.
21 ^a	Stephano Kalos Borzoianenfis, portionem suam in Kirma ha, bitam impignorante, eandem, filius ejus egre Stephanus Kalos cum consensu Michaelis fratris sui, levatis titulo Auctionis & fructus, vendit Andrea Szabo, hujus autem Vidua remittit Vi. tam Borzoianen filia Stephani olim Kalos Joannis Szabo de Oras, et Georgius Kirmai, nec non Stephanus Kalos Kirmaiensis. Et in Origine, & in Coia.	1828	26 ^o May	
22 ^a	Testamentum Valentini Kirmai alias Vargha, universa Dona sua in defectu Fratrum Paulo & Stephano Kalos legantis, et in Orig. et in paribus.	1840	5 ^o Mart.	2.
23 ^a	Impignoratio Juno Stephani Kalos uxoris Fratrum in loco Páro he, Kirmai Veres pro 12. Annis ab alienantis.	1844	28 ^o Febr.	2.
24 ^a	Compositio inter Stephanum Kalos de Kirma ab una, partibus vero ab altera Petro Kirmai, & hujus Consortem Annam Köhleri nita, vigore cuiusdem Petrus Kirmai unum medium fundum Hene, nienfeld facto Stephano Kalos, qua Barbara Dolgos successori cen dit, irrevocabiliterque transfert. Et in Coia, & in Originalibus.	1856	—	1.
25 ^a	Impignoratio Stephani Kalos, unum medium fundum Heterienensem in Petrum Kirmai, et ejus Consortem Annam Köhleri iure redempti bili transferentes.	1856	17 ^o Apr.	1.
26 ^a	Signoratus Stephani Szilardi Heterienensis, portionem suam in Kir, ma habitam, Stephano Szongösi vendenti.	1856	27 ^o Junij	1.
27 ^a	Signoratus Nicolai Köhleri, & ejus Consortis, nec non Paulo. Toth ana Frujina Szilardi, desertum unum fundum Stephano Kalos ven denti.	1859	17 ^o Junij	1.
28 ^a	Signoratus Anna Kalos Michaelis Borzoiana, subditum su um Velschicensem Nicolaum Fejer cum fundo & universis apper tinentiis, sorori sua Helene Kalos & hujus Marito Stephano Dittlei, in et pro fratre Kirmai ab alienantis.	1860	5 ^o Mart.	1.
29 ^a	Signoratus Pauli Kalos, subditum suum Velschicensem Joann nem Fejer, ejusque fundum & appertinentias in sororem suam Helenam Kalos, et hujus Maritum Stephanum Dittlei transferentis.	1860	25 ^o Apr.	1.
30 ^a	Compositio inter Ladislaum Zoltán ab una, partibus vero ab altera Paulum Kalos, Catharinam item Kalos Nicolai Zolt anianam, nec non Annam Kalos Michaelis Borzoianam, & Hel enam Kalos Stephano Dittleianam, velut successores Stephani Kalos & Joza Zoltány nita, vigore cuiusdem Ladislaus Zolt ány duos fundos Szarazparalienses Joannis Florido, & Andrea Fonyol, predictis Stephani Kalos successoribus traditis & resignat.	1861	—	1.
31 ^a	Paulus Kalos Catharina Kalos Nicolai Zoltányiana, & Ann na Kalos Michaelis Borzoiana duos fundos hic immediate spe cipiatos			

#	Fasciculus Primus	Emanationis		Fm In
		Annus	Diebus	
	Ligiaros Székesszéki enfes a Ladislaw Zoltany receptor, loci duo Helena Kalos et huius Marito Stephano Ditskei Ca.	1662.	20 ^{to} Nov ^{bris}	1
32 ^o	Testimoniales Cofus Ugojpenfis super eo extradita, pro ad Infantiam Stephani Kalos, et Helena Kalos Stephano. Ditskeiano velut vexus faminei successorum Zoltanyianorum, Literalia Instrumenta ab Elisabetha Halabori Alexandri Com. Cam. Dicit Vidua Respexerint, eadem vero nullas Literas Zoltanyianas se pro manibus suis habere responderit.	1662.	—	1.
33 ^o	Mandatum Comitum de Nádád ad Cofus Székesszéki, Doreph, et Ugojca sonans, ut pro parte Stephani Ditskei & Helena Kalos Inquisitiones peragantur.	1665.	—	1.
34 ^o	Compositio Divisionalis inter Abrahamum, Franciscum et D. Ditskam Uptai proles Joannis Uptai ab una, partibus autem ab altera Stephanum Ditskei, huius n. Ladislaw et Stephanum ambos Kalos inita.	1666.	24 ^{to} Apr ^{ilis}	1.
35 ^o	Joannes Banai et Confr. Frusina Székesszéki, a Stephano Kalos de Kirma quatuor Cubulos Frusici pro Frusici & ad Creditum accipiunt sine subscriptione & authenticata.	1666.	8 ^{to} Junij	1.
36 ^o	Inquisitio pro parte Stephani Kalos super eo peracta, quod ibi, maiusculis in Hereni possessione habens, sibi, virgula & arboribus in Hereni, ac generaliter in Territorio Hereniensi cadere licitum fuerit.	1667.	7 ^{to} Febr ^{uarii}	2.
37 ^o	Inquisitio pro parte Stephani Kalos et Andrea Ruskai de Surva, pro eo Hereniensi Cero duobus Dobus peracta.	1668.	—	1.
38 ^o	Nigiles Stephani Kalos de Kirma, n. n. uxoris sue Margaretha Taji cum Boleianis exonerati.	1672.	10 ^{to} Junij	1.
39 ^o	Recognitio famuli Joannis Egeri & Rebeca Lazar pro Defesso fundo Kirmaiensi Michaeli Porziano, apud suum Dominum in dignus herense, Stephanum Ditskei Frusicum dedere prohibens.	1673.	22 ^{to} Jan ^{uarii}	1.
40 ^o	Signorantia Stephani Székesszéki unum suum fundum Székesszékiensem, Georgio Pal pro 30 ^{to} Anno vendentis.	1673.	— Febr ^{uarii}	1.
41 ^o	Inquisitio pro parte Stephani Kalos, inuitu appertinentiarum ad fundum Geseiensem Thoma Zoltán sacerantium peracta.	1674.	16 ^{to} Maj	2.
42 ^o	Testimoniales Inuitum & Jurayoris Cofus de Ugojca super Inuitum Inuitum pro parte Stephani & Helena Kalos erga Mariam Zoltán Francisko Rodicianam, et Evam — Francisko Rodicianam inuitu Divisionis agrorum et Bratorum Czeceiensem vi Contractus inuita, praemissa.	1674.	29 ^{to} Maj	1.
43 ^o	Testes Inuitum & Jurayoris super Terris Stephani condam Kalos Czeceiensem, alluvione sibi ac Ladlo Territorio Czeceiensi, ad Territorium Hereniense Receptio, pro parte Stephani Ditskei erutis, et eidem assignatis extradita.	1676.	12 ^{to} Junij	1.
44 ^o	Signorantia Anna Altes Stephano Daboziara pratum suum Hereniense			

#	Fasciculus Primus.	Emarationis		Fru m
		Annus	Die & Mensis	
	unum fundum Ughofariensem Hortu Maramore hiberniarum quem Hibernia subditus inhabitaret, Jm. Stephano dicitur in Dilke residenti pro 50 fr. vendentium -	1692	27 ^o Marc.	3
67 ^o	Copia Mandamentalium Stephani Rámai & Consortis Catha- rinae Hereses, Joannis Rámai et Consortis hujus Helene Ste- lely, Blási Rámai et Consortis ejus Barbara Stelely, Cathari- nae Rámai Joanne. Dostrojahné, Casparis Rámai, Annae Rámai Petro. Kárisana & Berni Rámai, pro Petro Szabo elar diatari -	1692	6 ^o Martij.	1
67 ^o	Ingraffis pro parte Stephani Ditskei in eo peracta, quod in Perfectionis Bonum Andrásgála, Pato, & Forgolány tam Baulo condam Kalos post Maron Helenam Caro Stephano Kátosianam, quam ex filia dicitur Pauli Kalos, nempe He- lena, Stephano. Ditskeiana, pascuatio, dignatio, & glandia natio libera fuerint. Et in paribus, & in originali.	1694	31 ^o Dec.	2
68 ^o	Littera Signoraria Maria Ditskei, vidua Franciscostomi- briana, subditos suos Velestienfes, uxore Stephano Fen- ser, Franciscum Borochos, & Francise um Kátobovi, ac alios cum filiis suis, Stephano Uylaki, & hujus Consorti Barbara Ditskei abalienantis. Et legitur h ^o 28 ^o & 29 ^o hic denotant.	1708.	17 ^o Mart.	1
69 ^o	Darholomai Kalos venditio subditi sui Velestienfi Jacobi Sam- ra Michaeli Scefeni Tavadarioni in fr. 400 fr. facta ..	1709.	13 ^o April.	1
69 ^o	Cambium Darholomai Kalos, Curia Divisione mediante hic h ^o 53 ^o signata sibi obveniente partem, Franciscus Kalos fratri suo pro Petro peneo Cemeterium existense cedentis -	1710.	17 ^o April.	1
69 ^o	Testamentum Elisabetha Mándi Consortis Stephani Kalos hic h ^o 53 ^o expositi, Marito suo, prout ex filia unum fundum in Forgolány ad viros florenorum 100. legantis.	1710.	10 ^o April.	1
69 ^o	Signoraria fratrum Carnaleum Sigismundi & Stephani, nec non Maris horum Anna Parsályi, portionem suam in fundo de U. Andriensi a Juditha Parsályi uxore in se devotam, Georgio Belvóci in 5 pro 40. fr. vendentium. Et Adnexa ex Cordice etiam recognitio Belvóciána, item appertin- entiarum Confignatio pariter & Q. Schádula Divisionaly.	1715.	11 ^o Magij.	2
69 ^o	Mijiles Sigismundi Parsályi Testamensum Juditha Parsályi transmittentis, ad Dñum Ladislaum Kalos exarata ..	1715.	17 ^o July.	1
69 ^o	Copia Testamenti ejusdem Juditha Parsályi premijv modo trans- missi	1713.	20 ^o Sept.	1
69 ^o	Testimonialis Urbani alium Excogentium, fundum Maramore hic in Bopejone Gyusta existensem, per Alexandrum Kovály inhabitatum, ad sus Parsályi anam spectare superioribus Testi- um existum ex recognoscendum ..	1774.	22 ^o July.	1
70 ^o	Mijiles Sigismundi Parsályi de nume dicitur fundo Gyustienfi Dno			

#	Fasciculus Primus.	Emanatio		Tra- cta
		Annus	Menſis	
71 ^o	Dño Ladislao Kalos, cum Copiali literarum sus Parsalyianum ve, monfrantium extraditione scripta.	1775.	22 ^o Maij	f.
72 ^o	Copia literarum Georgii Dolhai, de Defertum fundum quem Ale- xa Colonus tenebat Affini suo Stephano Parsalyi remijje recog- noscentis De 17 ^o 1674 Die 3 ^o Maij emanatarum. Item Testimonia, huc Berri d'iprocii in eo 17 ^o 1774 Die 6 ^o Martij extradite, quod fundum Fruſtalcenſem Parsalyianum Georgius Dolhai subditus duo Kazar vocato in licendam elocaverit.	1674 1774	22 ^o Maij 6 ^o Martij	f. f.
73 ^o	Signoratusia Sigismundi Kalos, in am suam Terram in Ca'vra, quasi Territorio existens Michaeli Belenyesi vendentis; quam exopt, die usque 16 ^o Apr. 1705. Georgius & Sigismundus ambo Belenyesi remittunt d'adivlao d'lvraſi, et Conſorci ejus Eva Pato, ut Conſorter appofitum est.	1716. 1705.	16 ^o Apr 16 ^o Apr	f. f.
74 ^o	Conſortio Donorum post obitum Bartholomai Kalos hic sub 17 ^o 50 ^o Conduidentem, in Orphanam ejus Charam Romanorum ..	1718.	27 ^o Maij	f.
75 ^o	Franslatio Portionis hic sub 17 ^o 50 ^o Dorothea Kalos sorre Disſiponis obvente, in Sigismundum Kalos facta.	1719.	17 ^o Maij	f.
76 ^o	Testamentum Bartholomai Kalos, sine Dubio sub 17 ^o 50 ^o expres- sati, Terras duas Conſignari facientis. sine Dato & Authentia.	—	—	f.
77 ^o	Intigra aliqua Inviatio, de Certa Controverſia cum d'isticia, nis inſerventa bonano, sine ſubſcriptione, & ulla authentia aut Dato	—	—	f.
78 ^o	Francisci Milo Sapari expo Impignoratio, super una Terra Ste- phano Beregi facta; sine Dato & ſubſcriptione ..	—	—	f.
79 ^o	Inſcriptio pro parte Sigismundi Kalos in negotio interempti in Danno Pevigeri Francisci Bajai pericuta ..	1720.	22 ^o Jan	f.
80 ^o	Recoſtitio Georgii Kirmai super receptis a Georgio Podo, filio Ladislai, aliquot literarum fructis. Et in copia et in paribus ..	1720.	22 ^o Feb	2.
81 ^o	Genealogia Podoiana, & cum ea Conneſarum Familiarum; sine Da- to & Authentia.	—	—	f.
82 ^o	Demontio erga Georgium Kirmai per Sigismundum Kintai & alios, inſitu reſtitutionis ad de a' gridusvio receptarum lite- rarum Podoianarum duo modo premita; cum dato Demontio Reſponſo.	1725.	21 ^o Aug	f.
83 ^o	Testimoniales Juttum et Jurajorio, de erga exemptionem Sigomi- tis pro parte Georgii & Ladislai Komloſi, nec non Julianne Komloſi Francisci Bajaiana elargitam, Baulum & Berrum Uſhe- lyi, Barbaram item Uſhelyi Sigismundo. Kigajaiam, pro Com- parando Coram Bronnotariis ad vincendum Dmonui, & perhibentes.	1720.	13 ^o Mart	f.
84 ^o	Mijules Alexantri Uſhelyi ad Sigismundum Kalos exarate, in quibus non reſultum d' Contraditu cum Georgio Kirmai inſito Com- + in edat.	1721.	29 ^o Junj	f.
85 ^o	Signoratusia Sigismundi Kalos, unum suum Bonum in doto: an Hereni hator a Karoban Bogdany. Vet novu kozon, inter vicipi- tates Sigismundi Kintai, et versus viam Kirmai enſem Bogardi, anorum existens, Adamo Dienes pro 20 florenis cedentis.	1721.	31 ^o Dec	f.

#	Fasciculus Primus	Emendatio Dies et Annus Mense	Fm In
85	Procepus Georgii Skirmai contra Sigismundum Palos, & alios ad extraditionem d'italium d'itrum entorum Skirmaianorum coram Cōtu Ungviciensi institutus, et in copia, et sub hushem, sica expeditione, cum adnexis horum deferri caribus duobus scriptis Documentis; devotus ..	1722. 27. Apr. A.	
	Hic dicitur exoni Georgius Skirmai, Donationem Corvina, nam, & alias reales d'ernas, pro manibus Sigismundi Palos adepe, & sive.		
86	Inquisitio pro parte Juliana Komlosi Franciso Bapiano, in faero Bomari & Galabri Harespiani, per Sigismundum Palos Sepalasi peracta ..	1723. 24. Aug. 1.	
87	Inquisitio pro parte Sigismundi Palos in eodem negotio Bomari & Galabri Harespiani peracta ..	1724. 17. Feb. 1.	
88	Bariter Inquisitio quoad Bomarium Harespianum confecta sine dato et hushentia ..		
89	Testimoniales Suttium et Curavio, super responsione Sigismundi Palos post Complanationem de nuni d'uro Bomario interventam data; cum adnexo aliquo Deciso ..	1724. 8. Feb. 2.	
90	Compositio inter Dani elem Szabo, & Sigismundum Palos in iure d'etus alicuius violentialis Andrea Bruttin Coloni Szaboiani, interventam ..	1724. 10. Feb. 1.	
91	Testimoniales Stephani Ujvari & Stephani Szabo in eo data, quod Galabrum in Halavany existens Stephanus Cordam Szabo & hujus uxore Catharina Balogh a Casparo Potho Pödenyházi ex h' in 50. h'mo titulo pignoris agnoverit, cum subnexa Fran- cisci Bölenyi Tradicatoris Skirmaiensis recognitione, de eodem Contractualis ite 1717. videri et legi assensuris ..	1729. 17. Junij. 1.	
92	Inquisitio pro parte Sigismundi Palos in faero verborati per Georgium et Ladislaum ambos Komlosi Alexandri de tea dubi sui peracta ..	1729. 10. Junij. 1.	
93	Cambium Barbara Domahdi cum Sigismundo Palos in studio Pereienibus ibi devotatis imitum ..	1730. 5. Maj. 1.	
94	Inquisitio pro parte Sigismundi Palos peracta, subditum Velesthem Iphasium Mohar, & eius successores Demetrium & Laurentium, Chris Kaloviani epe demonstrans ..	1732. 17. Mar. 1.	
95	Procepus Brigo Sigismundi Palos contra Sigismundum Skirmai, in iure subditorum Demetrii & Laurentii Mohar Velesthemium, ad retentionem institutus, & feliciter terminatus, una simul in executionem sumptus devotus ..	1732. 10. Mar. 1.	
96	Procepus Sigismundi Skirmai contra Sigismundum Palos via Novi in iure immediate nunc d'itorum Gundorum Velesthemium sum subditus, in quo Sigismundus Palos in restitutione eorum Donorum convictus est. devotus ..	1732. 23. Junij. 1.	
97	Infantia Sigismundi Palos d'atione Annihilationis sententia pro Skirmai promissa modo illegaliter lata ..	1733. 26. Junij. 1.	

98

#	Fasciculus Primus.	Emanationis		Fru tra
		Die et	Annus, Mensis	
98 ^o	Mandatum Cayatorio. Re-executorium super sententia in Bro ^u cen ^u hic # 96 ^o designato lata, ad Dystrantiam Sigismundi Kalos claritum.	1702.	5 ^o Sept.	1.
99 ^o	Testimoniales Iudicum et Juratoris in eo datum, quod vigore Mandati Re-executorii pro parte Sigismundi Kalos subditos Ves ^o l ^o theienses Demetrium et Laurentium ambos Mohar re-execu ^o si sint, respectu autem Joannis Olah a que Veletheiensis medico subditorum suorum idem Sigismundus Csintai domes opposuer ^o rit. Et in Orig. & in Copia	1702.	20 ^o Oct.	2.
100 ^o	Actio Sigismundi Csintai contra Sigismundum Kalos ratione Bonum, ex Damno invagiarorum, et erga Caucionem Centum floren ^o norum executorum Publico introportecta, cum superindorsata eidem exemptione.	1702.	18 ^o Sept.	1.
101 ^o	Inquisitio pro parte Sigismundi Kalos quoad subditum Joann ^o nem Cross alias Roze vocatum ad Kalosianos spectantem peracta.	1702.	30 ^o Oct.	1.
102 ^o	Procepus Actore Georgio Csirmai gra etiam religiorum Com ^o preceptorum iura sustentantis, contra Sigismundum Kalos ex iure, vel potius ad Transumpta Literarum coram Tabula Regia impetratus, sub authentica Expeditione. Hic Georgius Csirmai per omnia fora succubuit devotus.	1702.	1 ^o Sept.	1.
103 ^o	Procepus via Novi cum Paria Actore agra Georgio Csirmai contra eundem Sigismundum Kalos, pariter coram Tabula Regia duplicatus. Hic Sigismundus Kalos per omnia fora succubuit, ac universa sua bona Csirmaientia amittit. Et in Copia & in Originalibus.	1702.	22 ^o Aug.	1.
104 ^o	Procepus via Novi cum Paria Actore Francisco Kalos filio Sigismundi, fratris Carnalis & uxerini Ladislai, contra Georgium Csirmai coram Tabula Regia impetratus. Hic Communio iurium, Dignitasque Familiae Kalos et Csirmai, ac Donorum aequalis Diviso Adinventi. In Cuius intererit, & Fara Infelium Kalosianorum agnosceret velis, triplicis Ordinis hoc Procepus, non secus et Procepus # 85 ^o signatum, cum omnibus suis Documentis, alias per manibus Csirmaianis, ut infra uberior patebit velitis, hic maxime ex parte in presenti Elencho non consentis evolvas. devotus.	1700.	—	1.
105 ^o	Citatio ad Tabulam Regiam Sigismundi Kalos pro parte subdita ^o ama Komlosi ad Literarum Transumpta facta, cum adnexa eidem litione.	1702.	27 ^o Aug.	2.
106 ^o	Mandatum Compulsorium pro parte Sigismundi Kalos emanatum.	1702.	7 ^o Sept.	1.
107 ^o	Genealogia Stephani Kalos ex Margaretha Taji susceptarum prolium, & aliorum a Boleianis descendentium, manu Dni Ladislai Comam Kalos de Csirmai promotata. Confer huc # 85 ^o .	1702.	9 ^o July.	1.
108 ^o	Edmonitio pro parte Stephani Dervlei erga Sigismundum Kalos ad impendend.			

#	Fasciculus Primus	Emanationis		Fol.
		Annu.	Die et Mens.	
	Ad impediendum de reddito suo Joanne Mohar Velethiensis, Joannem Borrothos verborantem iudicium promissa ..	1736	12 ^o Aug.	1.
170 ^o	Mixtilis Andreae Dudakati Procuratoris Berthienso ad legationem Kalos exarata, largam sui non solutionem in honeste exprobrantes ..	1737	27 ^o Jan.	1.
170 ^o	Smiles ejusdem alie literae. Et in Oris et in paribus ..	1738	22 ^o Feb.	2.
171 ^o	Remissionales Elisabethae Kintai, et ejus Marini Ladislai Kricofalusi, unam Terram Cannabaeacam in fine Bepesionis Hleseni existentem, Sigismundo Kalos qua Proprietario redd.	1737	12 ^o Jul.	1.
172 ^o	Veris ..			
172 ^o	Altera indicante, Sigismundum Kalos in iure exclusionis feminarum Kalosianarum scrupulum sibi fecisse, et explanationem Transactionis cum Georgio Kirmay imise, Arbitrio Tabula Regia, et Procuratoris Dudakati Commissey ..	1737	17 ^o Jun.	1.
173 ^o	Copia Testamenti Senae Stephani Koltany inter filium Junionem Stephani Koltany, et filiam Annam Koltany Sigismundo Kalosianam de remansio Bonis suis conditi ..	1738	20 ^o Aug.	1.
174 ^o	Protestatio Annae Koltany Sigismundo Kalosiane Contra Dem Testamentum interdicta, et sub authentico expedita ..	1741	18 ^o Sep.	1.
175 ^o	Comprobatio Sigismundi Kalos super Bonis, aliis in Bigno loco casis facta ..	1738	8 ^o Dec.	1.
176 ^o	Signoraria Stephani Dodoz, falcistrum suum expirans inter Territorium Poonis Ardo, et Diverticulum Dato existens, fluvioque Tisza circumdatum, ad vicum Horsti in Bepesione renis venditoris ..	1741	26 ^o Mar.	1.
177 ^o	Immediate dictum falcistrum Franciscus Komlosi, levatis literis suis medio Josephi Tallei remisit ..	1776	23 ^o Mar.	1.
178 ^o	Sigismundus Kalos Antonium Wenger in Universis causis suis in Bleisopotiarum suum confisuit ..	1744	7 ^o Jan.	1.
179 ^o	Remissionales Berri Kintai, Certum falcistrum Paulo cordam ukabo per Sigismundum Kalos in ignorantiam, levatis M. Marjanis et duabus soluris, et manibus suis cedentis ..	1744	19 ^o Jul.	1.
180 ^o	Memoria D. Sigismundi Berenyi erga Sigismundum Kalos, quod praestandum sui in Fundo Cambiata Bepesienti, ad quem Komlosiani duo praetenderent, ac se sustineret etiam Inhiberi Causam, et vicisionem; Calicetorum item non assumptionem et causam pationem promissa. ~~Contra hic expostum 17° 18° ..~~	1745	5 ^o Mar.	1.
181 ^o	Copia qualeser facta subdivisionis Caliceti Kirmayenfo cum Migi, libus Antonii Wenger de Brozem Kirmayen exaratis ..	1745	22 ^o Jul.	2.
182 ^o	Protestatio Sigismundi Kalos Contra illegalem et sibi projuam quosdam Caliceti Kirmayenfo subdivisionem interpositam ..	1745	28 ^o Jul.	2.
183 ^o	Johanne Dalogh, falcistrum in Territorio Chprariensi loco: Dodya, penes viam existens Sigismundo Kalos qua Proprietario remisit ..	1746	24 ^o Jul.	1.

#	Fasciculus Primus	Emanatio		Fol. ppm
		Die	Mensis	
124 ^o	Admonitio pro parte Ladislai Kalos erga Sigismundum Parsalyi in exprobrata, ut a persecutione subditi Dabielis Riczan supercedat.	1757	22 ^o Aug.	1.
125 ^o	Inquisitio pro parte Ladislai Kalos contra Sigismundum Parsalyi, quoniam Domini Kalos violentor evaginato inde abducere volentem peracta.	1758	17 ^o Aug.	1.
126 ^o	Paulus Goltán infnuat Ladislaum Kalos, Parentem hujus Domini e' viris excepisse.	1758	15 ^o Dec.	1.
127 ^o	Acta, manus Sigismundi Kalos cum Sigismundo Parsalyi in situ Rejectionis Terrorum subditorum Anno 1749: intercedentes controversias exhibentia, in fustis 12 ^o ff.	-	-	4.
128 ^o	Complanatio protestationum & controversiarum inter Ladislaum Kalos, & Sigismundum Parsalyi agitatarum.	1757	26 ^o Aug.	1.
129 ^o	Legationes Sigismundi Parsalyi, unum agrum in castro Territorio Okirmaiensis, non secus duas exiguas in quibusdam Terras Okirmaiensis Territorio ingrematas, in Ladislaum Kalos transperentis.	1757	6 ^o Aug.	1.
130 ^o	Elegia quaedam Hungarica, manu Domini Ladislai Kalos, & eius Familiae sua ingemiscens Confcripta. sine dato.	-	-	1.
131 ^o	Tabella Encyclogica Linea Kalosiana in Brocepu Tabulari hie sub # 1074 provocato stabilita, in duplici exemplari.	-	-	2.
132 ^o	Mandatum Compulsorium pro parte Francisci Kalos extradatum.	1761	25 ^o May.	1.
133 ^o	Inquisitio pro parte Ladislai & Francisci amborum Kalos super eo peracta, quod Juliana Kombo vidua Francisci. Ed. parata in Okirma Bonum Kalosianum teneat, ac Stephanus Kalos ante Conubium etiam cum Margaretha Taji intum in Okirma Baternum poperium habuerit.	1761	18 ^o Aug.	1.
134 ^o	Inquisitio pro parte Ladislai & Francisci amborum Kalos, in actu medicis fundi Streniensis iure Materno & Oltanyiano ab anno 1760 poperit peracta.	1761	18 ^o Aug.	2.
135 ^o	Baria Contractus inter Catharinam Dottorhi viduam Georgii Okirmaianam, & Sen. Paulum Hagara, de Boone Cioma, & portione Okirmaiensis iuri.	1762	12 ^o Jan.	1.
136 ^o	Brochatio Ladislai & Francisci amborum Kalos de Okirma, in actu Dottoris sua in Okirma habita, ex Brocepu Tabulari, ut sub # 1074 videre est, & vindicanda, per Georgium autem Okirmai monerari, aut nepos alteri dividendi meditare interposita.	1762	17 ^o Jan.	1.
137 ^o	Divisio inter Proles Sigismundi filii hie sub # 53 ^o denotati Francisci Kalos Ladislaum uxore, Franciscum, Saram Georgii: Angyalosianam, Mariam condam Joanne. Csepelianam Pauli genitricem, & concedem Martino. Perseianam, & Juliam in Capillis existentem, super Dono remanso mita; cum quibusdam fundorum & appertinentiarum Connotacionibus & fragmentis.	1763	26 ^o Aug.	4.

#	Fasciculus Primus.	Emanatio		Fm
		Annus.	Die & Mens.	
108 ^o	Obligatoriales Kirmainenrum, se ad Oratorii Kirmainenrum de partitionem Concursuorum appromissionium.	1766.	12 ^o Feb.	1.
109 ^o	Mijiles D ⁱ Joannis Masari ad d'adiflaum Kalos exarata, rationes, ex quibus Executio sententia in Brocepu Tabulari hic # 107 ^o signato lata dilata sit, notificantes.	1767.	20 ^o Sept.	1.
110 ^o	Transactio inter Franciscum Kalos, gra etiam fratris sui d'adislai Plenipotentiarium, et Catharinam Bertochi Viduam Georgio Kirmaianam inita, vigore cuius, ne pro Executione sententia in Brocepu Tabulari hic # 107 ^o signato lata, Tabula Regia apertor exire cogatur, Georgio Kirmaianam Curiam Kalosianam Kirmainenrum cum omnibus appertinentiis pro se cum filio suo Antonio retinet, reliquis duntaxat bonis agrariis Divisim obnoxiiatis.	1767.	02 ^o Nov.	1.
111 ^o	Divisio inter Viduam Georgio Kirmaianam, filiumque eius Antonium Kirmai ab una, partibus vero ab altera d'adiflaum et Franciscum ambos Kalos, virtute immediate procedenti, hanc Transactionis peracta.	1769.	31 ^o Mart.	1.
112 ^o	Admonitio pro parte d'adislai Kalos erga Communitatem Salsvariensem, in iura Terra per Saulum Ultra expirata, et ad rariorem Ecclesie occupata promissa.	1771.	22 ^o Mart.	1.
113 ^o	Mijiles Francisci Pal ad d'apertum Kalos ratione fundi Ope dregiensis apud se in Bignore existentis scripta.	1772.	7 ^o Junij.	1.
114 ^o	Contractuales et quædam Kalos Marino Pesejana, ad fundum suum Credensiem a Francisco Pal duos aureos Chremnizii, ere simul Auctionis levatis.	1772.	9 ^o Junij.	1.
115 ^o	Tabella Urbarialis, Sudditorum d'adislai Kalos in d. Bolyanta Horii Maramorosiensi habitorum Propagationes exhibens.	1774.	17 ^o Aug.	1.
116 ^o	Eiusmodi Tabella Sudditorum in Booniibus d'ista & Ujholga, in aere Hominatui Maramorosiensi ingremiatis dependentium, in aere Hominatui Maramorosiensi ingremiatis dependentium.	1774.	27 ^o Oct.	1.
117 ^o	Partiter Tabella Urbarialis Sudditorum in Booniibus Egress, Satoray & Kirma Horii Ugoeciensi ingremiatis habitorum, in aere Hominatui Maramorosiensi ingremiatis habitorum.	1775.	22 ^o Apr.	1.
118 ^o	Compluta Acta, prehabitas Juliamm Horvai Vidue d'adiflae Kombariana contra Dnum d'adiflaum Kalos ultra Cirroque obtentat & agitatae Machinationes, ac dictum per plures annos presentationes exhibentia.			
119 ^o	Testimoniales super Executione vel potius Reexecutione pro parte d'adislai Kalos, contra Eandem Juliamm Horvai peracta. ~~Acta~~ Confer # 107 ^o Fasciculi 2 ⁱ .	1776.	27 ^o Junij.	1.
120 ^o	Brocepus d'apertii Kirmai contra Compromissores Kirmainenros coram Tabula Regia via Novi impetratus. In copia tantum, et nec vigore ad exitum, cum provocatis tamen notabilibus suis Documenta - devatus.	1777.	23 ^o Aug.	28.

157E

#	Fasciculus Primus.	Emanationis		Fm. Pm.
		Annus	Dies	
157	Composiciones & Observaciones gradam, manu Dñi Ladislai Kalos, sine dubio post immediate precedentis Brocepus inscriptionem, non consignatis sine dato.	-	-	i.
158	Similes fore reflexiones Domini Ladislai Kalos, de Moloniensis Kormaiensis, & Ingepione ad Brocepus hic Superius 157	-	-	i.
159	Denotatum facienda scripta	-	-	i.
159	Recognitio Francisci Michaloffi, de fine peragenda Kalosianorum, cum ad Brocepus hic 157 signatum Ingepionem, duos Tabulares Brocepus, jam quidem repetiturus, ad manus suas recipere indigitans.	1778	17. Aug.	t.
159	Pemina Dñi Ladislai Kalos scriptura, filiorum ac filiarum suarum etates, ad distinctionem chartulam die 2 ^a January 1774	1774	2 ^a Jan.	t.
159	Consignatio.	-	-	-
159	Maria Horvath vidua Francisko, Broviana Contractus, Super levatis a Dño Ladislao Kalos titulo mutui 10 Rymos.	1774	9 ^a May	t.
159	Mihiles Emerici Martosjan in Defalcationem pueri dicti Debi, si Dño Ladislao Kalos Rymos & transmittentis.	1781	28 ^a July	t.
159	Procuratorum Mandatum Epi Horienfis Caroli Episcopi Datis, ratione Decima ad Tabulam Regiam facta. De diverfis Datis.	-	-	s.
159	Testamentum Domini Ladislai Kalos inter Broles suos conditum, in cujus Folio alio latere continetur Divisio Eiusdem Dñi Ladislai & Francisci amborum Kalos, Fratrum Cabnialium & ueritorum, de Bonis Kormaiensibus inita.	1785	27 ^a Dec.	t.
159	Determinatio Comitatus, pratenfian Coloni Dñi Ladislai Kalos, Demetrii nempe Duxella Chprariensis Expiraturam abjudicans.	1786	28 ^a July	t.
159	Georgii Remes Recognitio, super Commodatis sibi occasione mortis Maris sub cura Kalos & apperibus pineis, sine dubio ab Bratorio Kormaiensi mutuari.	1788	8 ^a Sept.	t.
159	Epitaphium pro Dño Ladislao Kalos 1787 ^a die defuncto Desideratissimo & Optimo Penitore nostro jam sub 158 ^a privile Testamentum faciente confectum.	1787	9 ^a Jan.	t.
159	Mihiles Francisci Rodra Mortem Maris Communis, sorori sua Dña Dña Rodra notificante.	1789	25 ^a Jan.	t.
159	Divisio saliceti Kormaiensis in fine superiori Brocepionis Kormaiensis situati.	1790	12 ^a May	t.
159	Divisio inter Broles Marthai condam Rodra ex Dña Christophina Nagydai susceptas inita.	1780	2 ^a Decem.	t.
159	Tabella Genealogica Successorum Stephani condam diptsey.	-	-	t.
159	Alia ejusmodi Genealogica Deductio, Nagydaiarum & aliorum nexum cum diptseyanis indicans, ex certo Brocepu intuitu sum, Porum Vidensium in Hottu Dereghe, agitato consignata.	-	-	t.
159	Insignificationum Stephani diptsey Super Brocepionibus Dicitura & Jozla parata Hottu Maramoudensis ingremiatis inita.	1800	23 ^a Dec.	t.
159	Sum copia	-	-	-
159	Marthaus Rodra, & eius Consortis Christophina Nagydai, unum sum, cum in Brocepione Horinta existentem, Samueli Rack in & pro frontis	-	-	-

No.	Fasciculus Primus.	Emanationis	
		Annus	Dies
		1750	30. Maj
169 ^o	Placitis 60. impignorat - Translationales Mathai Rodra, et eius Consortis Christinae Rajai, prosequum subditum summi Obliantienkem Andream Burko, Penego Ladislaus Kalos, et filiae Anna Rodra adentium; in bimio literis.	1758	19. et 20. Aug.
170 ^o	Contractuales Dionysii Kalos, Brati Rajar vocati Septi, malitatem, & duos agros in Territorio Duxburgensi exi. stentis, Francisco Rodra pro Ob. Septis in 20. literis sune affective depositis, ex Confensu Dnae sua Matris in hys. thecanis.	1790	15. Julij
171 ^o	Ingritio ratione unius Terra arabico subditorum d. Ben. Ghankaiensium Melmel vocatorum, causa informationis per. pta.	1790	15. Julij
172 ^o	Evocantia super exhibitis titulo subditi Bellici per Rodnam Dni Ladislai condam Kalos Septis 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.	1793	22. Aug.
173 ^o	Epitaphium pro Sigismundo Kalos Charissimo fratre nostro Can. nali & uerino, 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.	1795	Jan.
174 ^o	Epitaphium pro Domina Anna Rodra Dulcissimam & Dxi. ma Matre nostra 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.	1803	30. Aug.
175 ^o	Gloriam evocata Compositum - Litera Compositorum N. Obliantienkem ad Obliantienkem, inui. su abstinende Satisfactionis in Territorio Obliantienkem, et non existendendum fructiferarum arborum clarata, cum dato la remis Responso.	1804	17. Maj
176 ^o	Extractus & Elenchus liberalium Instrumentorum apud longe. rianos existens, ex Actis D. Ladislai Rajai Decisus.	-	-
177 ^o	Elenchus Aralium Instrumentorum post obitum d. Baronis long. Emerici condam de Boreny remanentium. - Forte in futurum alicujus usus esse possunt. Sed nullius Rei usus univ. itat.	-	-
178 ^o	Mandatum Evocatorium ad instantiam Sigismundi Cz. Fogaraj respectu Aere & Ciedregi emanatum; cum Configuratione In. stumentorum contra eandem causam Deservientium, & Bepi. num Deportatorum.	1763	14. Mar.
179 ^o	Littera Extractus literarum in V. Conventu delapsioni re. peribitum, cum primis quoad literas 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.	-	-
180 ^o	Minuta & genuina fragmenta Divisionis inter Andream Okimai ex Margaretha Raji, nec non proles Okimani Kalos agri ex Margaretha Raji progenitas in eundem. Ex hinc videre est, factum Stephanum Kalos Guise filium Pauli; quia avita dicitur Pauli cum via inter reliqua Dona, pro Divisione assumpta est. Conditio. cum eundem in Brocepu hic 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.	-	-
181 ^o	Extractus Documentorum in Brocepu hic 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.	-	-

Fasciculus Primus.		Emanatio	Summa
N ^o	Contenit	Die et Mensis	N ^o
182	Extractus Documentorum in Brocepu hie N ^o 100 ^o notato proditorum		1
183	Extractus Documentorum in Brocepu sub N ^o 104 ^o profertis Elenchi exposito, pro et Contra induitorum		1
184	Extractus Documentorum in Brocepu ad N ^o 150 ^o hie reposito pro vocatorum		1
<p>Sig^o Kirma Die 26° Februarij 1800</p> <p>per Bartholomaeum Kalos de Kirma^o alias H^orus Bereghicafis Orificalem</p>			
<p>Postmodum diversis temporibus ad manus meas deven- ta Acta, et litterae hae praenotantur — Signanter:</p>			
185	Rationales Sigismundi Regis, quibus mediantibus Geo- gio filio Sicblai de Kirma, super interemptione An- tae filii Abrahae de Cadem Kirma, Patrio filii Casuali, Ca- riti, Rebusque et Bonis Universis Pratum largitur	1801	1 ^o rsum.
186	Pignoratitia Ladislai Vadastii Reverendaludienfis, et Con- sortis ejus Margaretha Kalos, medietatem Fundi Pau- li Kalos, cum quatuor agris in Possessione Peterfalva existentibus Joanni Porholab S. Almasiensi et Consor- ti Barbara Gyulai, in et pro J ^o nis Hungaricalibus	1825	12 ^o Maj
187	Pignoratitia Dorothea Esupan Nicolao Curiana in Penzig Regentis, in fundo Kolonyeddiensi Matthea Pa- tor praedabitam Portionem suam Stephano Kalos pro J ^o nis 20. abalienantis	1876	8 ^o Martij
188	Protestatoria, Contra Transactionem cum Catharina Ber- tothi Vidua Georgio Kirmaiana, Rujusque filio Antonio Kirmai initam, haeque sub N ^o 140 ^o specificatam, per me- nominibus etiam Compensationem meorum. Coram Vener- abili Conventu Ecclesiae S. Crucis de Lelesse interposita, et sub Authentico Consensus sigillo expedita — Paribus etiam Protestatoriis hae adnexis	1805	22 ^o Junij 2
189	Renovatio Protestationis, per D ^o nam Annam Lohány Av- am uxorem Sigismundi Kalos Consortem, Contra Testa- mentum Sen ^o Stephani Lohány interposita — sub Actu in Fragmentis tantum, ubi interim necessitas fue- rit, ex Actis Praet ^o Congregationis 26 ^o Junij 1805, rela- te ad N ^o hie sub N ^o 114 ^o Expositum Authentice excipit	1805	26 ^o Junij 1
190	Recognitionales D ^o rum Ladislai et Francisci Kalos. Su- per receptis, a Francisco Linger erga restitutionem Cer- tis Literalibus Instrumentis — sub Collata Nicolai Ct. Czaparegi Subst. Juratum, et Pauli Egri Juragoris emanata Recognitionales sub Dato 24 ^o Julij 1760. et 18 ^o De- cemb ^o 1760 — Collata autem de Dato	1800	19 ^o Julij 1
191	Protestationes sub Authentico H ^o rus sigillo expedita Re- quentes		

Dota mentu rium Nro	Fasciculus Primus	Emanationis Dies et Annus Mensis
191.	<p>gentes - utpote 1° Dvoad Molendina Sibiricana, Per- ris alterius Dni Semestris, in dicit, et invito Proprie- tario non applicanda - 2° Via per Diverticulum Fla- lavany usurpata Capta - 3° Saliceti Dornyu fidei Appellati - et 4° Intuitu Diverticuli Potyha's Peris.</p>	1822. 11 ^o Martij
192.	<p>torio Santicikaisi non accensendi, per me interposita Extractus Litterarum Introductorio Staturiarum, et a- liarum, Possessiones Skirma, N. Nár, Os Lódfalva, Peter- falva, ac alias - nec non Familias Skirmai, Kalos, et Complures Diversas Concernentium, in Archivo Con- ventus Ableskiensis reperibilium per Conventualem Notarium de Datis 26° Januarij - 5° Martij et 11° Martij 1806. in tribus frustis extraditi ...</p>	1806
193.	<p>Ultero adduntur: respective Cum ipsis Litteris, Elen- chus Litteralium Instrumentorum, Sura Communia involventium, adeoque ad Communes etiam Familias diversas referibilium - in pro Elencho Animadvertente Imprimis 7° 10° - Copiam videlicet Recognitionali- um Francisci Vigh, Orper receptis ad manus suas im- per cetera Divisionalibus et 1819. inter Vpshiam, et Barbaram Biki Paulo Kalosianam initis - de Dato 12° Aug. 1750. emanatarum - Subjunguntur et in Diverso Volumine Complura Documenta Naulum Skirmaiense tangentia.</p>	1806
194.	<p>Mandatum Comitum Stephani Nohari Iudicis Curia Regia ad Universitatem Hottus Ujocsiensis Bonaf. quo mediante, erga Instantiam Georgii Skirmai pro- cipit, ut Litteralia Instrumenta Familiam Skirmai Concernentia a Eligio mundo Kalos recipi, et sub pe- na etiam 500. Florenorum toties quoties Decumendo- rum revelari, et Familiam Skirmai extradari procurari- tur - ~~hic~~ Hic, Registrum etiam quarundam Littera- rum Skirmaianarum subiectum est in Dato allya Ujhely, die 27° Aug. 1725. Confectum</p>	25 ^o Aug. 1725.
195.	<p>Minuta Regestri Litterarum in M. Köly, revisarum, et sine dubio per Eligio mundum Kalos exhibitarum - Ne fors ad Proceyrum hic sub N° 85° specificatum pertineas.</p>	
196.	<p>Divisio seu Kata, de Peris Santicikaisibus, in Calca- tura Superiori Situatis obventa - sine Dato et Authen- tia - Credibile Paulo Kalos, Cujus Uxor fuit Barbara Biki, post Uxorem suam, ut Recognitionis Francisci Vigh hic sub N° 170° praenotata indicaret, ad Calculanda.</p>	
197.	<p>Divisio inter Fratres et Sorores Spectabilis Dni Ladisla Condam Kalos de Skirma Filios, ac Filias, de reman- ris Bonis inita ...</p>	1820. 11 ^o Aug. 1.

Docu men torum 1792	Fasciculus Primus.	Emanationis Dies et Annus Mensis
	helleseu - Az 1792 ^{de} es hó-ekhesen és Örsendölben tésen tehesseu, es emánalhasnak mind esek	
205.	Kirmái Hálós Bertalanak több Testvérejei kéjében is ad eránt be adon Protesztátioja, ellentmondása, Hogy az ugyj Nevezeti Lida Kiseppes M. Báro Perényi Lajos, és Kőrös Im re, az Kővári Emberek által erőstáloján el foglalassák es isattassák - Az Protesztátio ki adása usán tudó. Dokki, Hogy a Kővári egy Selch. m. Báro Perényi Lajos nak, Kancm. Testvéreje Bertalanak junván, az ki tlu foglalás is ő siveu - A Protesztátio be adodon az 10 ^{de} Majusi 1800 Hósz. - Epilósen	
206.	Anna Kirmái Hálós Bertalanak, több Testvérejeinek, es Hú Agon levő Anyjátainak es Neveiben es kéjében, Ne mes Főris Farkas ellen, ad eránt be adott Protesztáti ója, ellentmondása, es ell-meg tiltása, Hogy magán Kirmái Főrisnak imiss Amos Kánytorogattól, es a Kirmái Hálós Agon, Junyolási kéjben rágalmaszni mérése lené - Be adattáson az 10 ^{de} Májusi 1800 ^{de} hó-ekhesen, es ki ve dés Napokon 1800 ^{de} tartáson Örs-Épülésen, es ki ve tesen sub Authentico Cotteus Kéjelle.	10 ^{de} Májusi 1800 ^{de}
207.	Az Mr Isenben Bolocgul ki múltu kedves Bányánk Kirmái Hálós Diene's Urnak Epitaphiuma - ki is e falco 1800 ^{de} Örsendölben Augustus Havánalt 18 ^{de} napján, mind egy éjjel tájban, Balhère nédre, az Mr Is tenhez megkért.	1800 ^{de}
208.	Kirmái Hálós Bertalanak az Kirmái Házárba a Bá roné Strojha Emerentszanna által törvényellenül fel állittáson Pév eránt a Petter Vármegyére be a Dokk, es Anna fel állittáson ellen es Örs-Épülési -	
209.	Ki vonása az 1800 ^{de} Kirmái Antal Mr által Via Novi 1700 ^{de} Örsiben az Leány Ag, es az Isogen Birtokvétel, a Kérési Táblán indítón, es adesszem Virasuson is ell vegesseu Pevnek; mellyen embisen néhas Kirmái An tal Consiliarius Mr hűtőn az Bányánkhoz néhas Kirmái Hálós Diene's Urhoz.	
210.	Az néhas meg bolocgulástóti es Bányánk Kirmái Hálós Diene's Ur Inghilán Javainak, az Kérési Táblán, nek hűtőn miként len fel vőttáson írol készült Vitály. 1800 ^{de} 2 ^{de} Aug 0.	1800 ^{de} 2 ^{de} Aug 0.
211.	Kirmái Hálós Bertalanak, Lelchornosi Bodo Hód, Kof Mr által iru, es ad eránt Kéllő Levele, Hogy a Jól Dél hűtől Jancsólni alaro Emberei, Munkállásosálban meg ne háborissanak, es akadályostagganak	1800 ^{de} 4 ^{de} Aug 1.
212.	Kirmái Hálós Bertalan Urnak azon levele tlu, es meg hűtőn Vályge	
213.	Kirmái Hálós Bertalanak, a Lelchornosi Bodo Hód Kof Ur ellen be adon Protesztátioja, ellentmondása, ell es meg tiltása	1800 ^{de} 25 ^{de} Aug 1.
214.	Anna hűtősen Végtes a Schizmatos M ^o Végjének.	1800 ^{de} 15 ^{de} Maj 1. 1800 ^{de} 3 ^{de}

215.
1800

*Aquisitionales & Reaquisitionales Libera, usque Datum praesentium,
& purissimam per Dominum Ladislaum Condam Kalos de Okirma pro-
curata.*

No.	Fasciculus Secundus.	Fenarationis		Inventura
		Dies	Menfis	
	Aquisitiones, & Re-Aquisitiones in Okirma & respective Heredi.			
1 ^o	Nicolaus Mandi Terram suam unius iugeri Capacitatis in Nécz existens vendit pro fr̄is Hung. Regem Francisko Nagy	1777	17 ^o Julij	
2 ^o	Maria Okirmai Terram unam Terram in Superiori Calcasura loco: an Pöspönel a Speil mellen, existens, filium suum Janc Franciskum Toris relinque recognovit.	1707	1 ^o Julij	
3 ^o	Stephanus Okelores tres suas Terras habiles ab alio titulo primo r̄is Agrikta, & in Territorio Okirmaensi existens, pro fr̄is Est in Franciskum Toris transiit.	1716	27 ^o Dec.	
4 ^o	Georgius Toris fundi Okirmaensis Furaki vocati medietatem, Petrus Belberti in fr̄is to. Oppignorat. de 1718. die 22 ^a Nobem. Fundum autem huius D. Ladislaus Kalos a Catharina Dudai Francisko Csarociana, Depositis totidem fr̄is ad se recel. 1718. die 17 ^o Maij	1718.	22 ^o Nobem. 1718.	17 ^o 29.
5 ^o	Ambrosiana Toris Okirmaensis unum suum agrum, Francisko Toris & Okirmaensi s̄o. v̄o. Marjano vendit.	1720	9 ^o Maij	
6 ^o	Franciskus Toris Okirmaensis unum suum agrum, et tres Terras a Stephano Okelores agrikta, legat ueltri suo cara Okelore 1703. die 2 ^a Jan. duas Terras in Territorio Okirmaensi et t̄te semensi existens, eodem cara Okelore, et in d̄pata docet transiit in Franciskum Colbi Marium suum de 1714. die 1 ^o Maij.	1703.	2 ^a Jan. 1714.	17 ^o 29.
7 ^o	Recognitio super ex quod d̄e ordinis Libera instrumenta de Agrikta Franciski Condami Toris bonantia, & apud viduam eius Terram Okelore habita, vigore testamenti Toriscani, proximiiori sanguinitatis gradu iurato, iuravit Alexander Stalder & huius Consorti Anna Kanya velut Stephani Gyöngyösi successoribus admanata sint.	1738.	24 ^o Junij	
8 ^o	Bortio Franciski Colbi & Coniugio, in Territorio Okirma ex t̄re, in situata, Ladislaus & Francisko ambobus Kalos qua Proprietarius remittuntur.	1761.	24 ^o Junij	
9 ^o	Summa inuestita ob talem galem in certitudinem huius non exponitur.			
10 ^o	Signorantia Franciski Kalos super uno falcastro in Hatalavány, intra vicinitatem ab oriente Nicolav. Pöspiani Brati existente, et Paulo Okabo pro fr̄is 28. vendito.	1700.	7 ^o Julij	
11 ^o	Bar quidem Contractus, cum in d̄patis Ladislaus Kalos, ultra primariam inuestitam summam, titulo Expensarum in Bro. cejum Okirmaensium factarum, et Marjano Depoenti, per Paulum Okabo Requisitionibus.	1761.	18 ^o Martij	17 ^o 17.
12 ^o	Stephanus Filer falcastro suum in Hatalavány situatum, vendit pro fr̄is de 1710. die 6 ^a Martij. Georgis Belberti, quod falcastro de 1762. die 17 ^o Maij Catharina Dudai Francisko Csarociana. Dño Ladislaus Kalos in eadem summa remittit.	1710.	6 ^a Martij	
13 ^o	Stephanus Okelore et eius Consorti Susanna Daroczi, fundum suum Okirmaensem ab Emerico Nagy sure sanguinis ad se ventum	1762.	17 ^o Maij	

Fasciculus Tertius

Comprehendit in se futurum volumen Composita, quae de presenti vix alicujus usus esse videntur, interim pro ratione Circumstantiarum in Conventibus etiam utilitates Convertere possunt. In Casu ergo semet oblatura alicujus necessitatis, haec etiam data, licet quidem non reprobata, quidnam tamen in se contineant, Universaliter sibi appositum habentia, evolvere Consultum erit.

Fasciculus Quartus

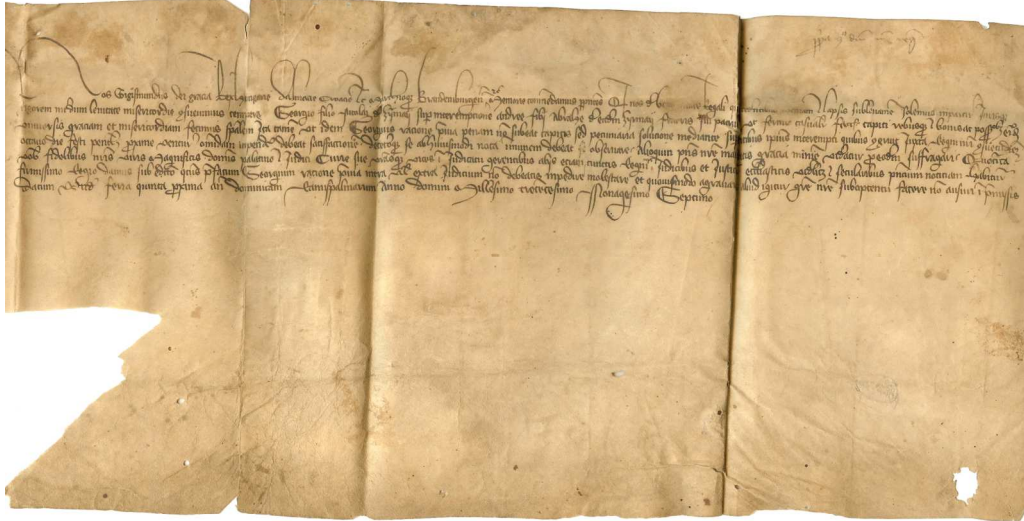
Huius Fasciculi inclusa sunt Litterae De Banca N. Muzsalyensis Mathematici Rodra respiciente, item super uno fundo Dotacionis ad P. C. endea nos spectante sonantes; non secus Contractus Debiti Booms, Ratis a Mathaeo Rodra in 42. f. levati. Et haec Litterae Constant in summa e' Gravis 12.

Fasciculus Quintus

Huius Fasciculum relata sunt Absolutionales Domini Ladislai Kalos De Chirna super Pensionibus Brovisporalibus Domini Dolha ab 1750. usque 1773. inclusivis. Redditis largita in f. 17. cum adhaesa etiam Plenipotentiaria Constitutione pro Dno Ladislao Kalos ex parte Excellentissimi Domini P. J. Comitis Ladislai Comiti de Chel. de 1755. facta, nec non Pensionibus Brovisporalibus Kalos pro Anno Brovisporus sui ultimo, Anno nempe 1778. Comiti de Chel. de 1755. facta, nec non Pensionibus Brovisporalibus Kalos ex parte Excellentissimi Domini Comitis Ladislai Teleti de Chel. et respective Filii ejusdem Josephi Teleti, prout et Praefecti D. Chaphani Chigethi ad Dnum Ladislavum Kalos De Chirna Brovisporum Dolhaiensem Diversis Annis et vicibus exarata.

Signat. Chirna die 3. Martij 1805.

per Bartholomaeum Kalos De Stirmann
alias Hofrus Bereghensis Crefocalem.

Fent:

A 185. számú irat: Grationales Sigismundi regis, quibus mediantibus Georgio filio Nicolai de Szirma super interemptione Andreae filii Abrahae de eadem Szirma, fratris filii casuali, capiti, rebusque et bonis universis gratiam largitur. 1397. feria 5a Dominica Ramis Palmarum [Zsigmond király kegyelmi levele, melynek révén a Szirmai Miklós fia, György számára az ugyancsak Szirmai Ábrahám András nevű fia, testvére gyermeke megölésének ügyében kegyelmet ad fejének, ingóságainak és minden javainak. 1397. Virágvasárnapja előtti? ötödik nap].

A következő két oldalon:

A 197. számú irat: Divisio inter fratres et sorores spectabilis Domini Ladislai condam Kalos de Szirma filios, ac filias de remansis bonis inita. 1823. 14a Apr [Néhai Szirmai Kalos László tekintetes úr hátrahagyott javainak elosztása, melyet fivérei és nővérei illetve fiai és leányai között kezdeményeztek].

(Elolvasta és fordította Szabadi István)

Mi alább is megírta, ugymint: Szirmai Kálos Dienes, Dor-
 talan, Adam, Simon, nem különben Szirmai Kálos Ro-
 zina néhai Jánosai László Ur Cözvegye, St. Kálos Ag-
 nes, Peterfalván Kálos Nemes Nagy János Hites Ján-
 os, St. Kálos Anna, Nemes és Vitéz Ló. Drapesszlai Hor-
 vath József Hitesse, habonoul St. Kálos Anna, Né-
 hai Nemes Váda-Hunyádi Marlocsány Miklós Cözve-
 gye, néhai József Nemes és Vitéz Ló Szirmai Kálos
 László Urnal József Farkasnévi Kódrá Anna Ur-
 honytól Kúletess, Germelei, egy Testvér Anyafial,
 a Tisztelt Edes Anyánknak: Kínelt Testvére volt
 néhai Szirmai Kálos Ferencz Ur, emel mostani Fiai
 Zsigmond, Ferencz, és László. / Edes Anyórnak pedig volt
 néhai Szirmai Kálos Zsigmond - Zsigmondnal St.
 Kálos Ferencz - Ferencznel Szirmai Kálos István,
 Istvánmal Bal, és ugy tovább, adjuh tudotokra minde-
 neknek a kinek illet ezen Ország, és részkerent vég-
 szagomány devalútnal kendiben, hogy mi az Edes An-
 yórnak Anyánknak 1787^{ik} Eptendőben Januarius H-
 vánál 21^{ik} napján, az Edes Anyánknak pedig 1803^{ik}
 Eptendőben Augustus H-avánál 21^{ik} napján követke-
 zett meghalálkozásán után, leg először is az 1810^{ik}
 és 1811^{ik} Eptendőben az Ingo Javakat ugymint
 Matkát, Cuhotát, Ferrisoket, Hári, és Könyha: Ept-
 közölet v. a. r. egymás közt igar ságvoson fel osztot-
 ták, és egy másnál, ötfőre számlálván az ötfőre Kám-
 lalándotát, fölleteresen eleget tettünk.

Ami tehát már az Ingaslan Javakat illetné;
 azokat 1810^{ik} és 1811^{ik} Eptendőben e szerent vit-
 tük véghez, ugymint: Szirmai Kálos Diensnel ju-
 tot Szirmában a régi Curia, melyen az előt Szirmai
 János Parda, és Ebermádia lakott, az 1811^{ik} és rész-
 szerent 1815^{ik} és 1816^{ik} Eptendőben esett Ország
 alkalmatosságával pedig hátra Haluska Hricsz lakott.

esetében, akár mi nevelés nevezendőkben tette
 volna; ha azot tránt különös vég. Hagyományok,
 vagy ez előtt nem tette, edött, vagy ezentsul nem tette,
 tördnek; tehát azon esetre, az itt írtákban tett
Örökmények, az akkor életben lévő Fijakra; a má
 sutt tett Örökmények pedig, egyenlően az Fiju, és
 Leány Ágra örökösök. — Az mostani Testvérel Fiu
 Ágának pedig: mellyet, a Mindenható Ur Jozsef Ke-
 gyelmében ell. favorizálni méltortapon: / magva szá-
 kadásával, a írtákban lévő Örökmények is, a
 Leány Ágra menyének által. — E ily szabadsá-
 gában fog állani, kinet, kinet, a Testvérel közzül,
 a maga Örökményeiről vég. Hagyományt tenni;
 ugy hogy ha eddig olyat tett volna, vagy ezentsul
 lenne; ha az álljon meg, és éppen tsupán akkor,
 ezen vég. Hagyomány Gyandás tett Készelelésimél
 tellyevittetésbe ne vétetőd legyen.

Melly e'örökös az fellyebbi Örtendőkben meg esett, és
 kinet, kinet a maga jutosi Reprere híve Birto,
 kába is valósággal mentse Örtendőkrol adja
 ezen vezér szertés sulaodon kezünl alá: Szásával
 és zesz perint kezünl Kereket vonásával megéri
 szert. Bironyaság: egy szertmind vég. Hagyomány
 Levelünket. Kelt a írtákban az 1805. Örtendő,
 M. Jozsef Árvánál 18. napján.

Wladyslaw Szibor
 T. N. Ugo. va Vármegye
 Tábla-írója.

J. K. Kalos Bertala
 J. K. Kalos Adam M.
 Szirmai Kalos Simon
 J. K. Kalos Rosina m.

J. K. Kalos
 J. K. Kalos
 J. K. Kalos
 J. K. Kalos
 J. K. Kalos

J. K. Kalos

Ulrich Attila

Pénzforgalom és pénzügyi problémák a Rákóczi-szabadságharc idején

A jelen tanulmány nem a Rákóczi-szabadságharc alatti állami pénzügyi helyzetre, Rákóczi államának bevételeire és kiadásaira kívánja a hangsúlyt helyezni, hanem a mindennapok szemszögéből kívánja bemutatni a 17. század végének, és a szabadságharcnak monetáris problémáit. A numizmatika a 16–17. századot egyszerűen csak tallérkorszaknak nevezte el, az 1500-as évek elején megjelenő, nagy súlyú, ezüst fizetőszközökről. A tallérok megjelenése sok problémát okozott, azonban ezek a század végére megszűntek. Ezzel párhuzamosan a Magyar Királyság három részre szakadása, és a 17. században bekövetkezett gazdasági változások új problémákat vetettek felszínre. A „Kipper und Wipper Zeit”-nak nevezett pénzrontási hullám hosszú ideig nyomot hagyott a régióban. Ekkor kezdtek el először 5 dénár értékben garasokat verni Erdélyben és a Magyar Királyság területén is. A garasok 5 dénáros árfolyama azonban a kamarai igazgatás által kettéosztott Magyarországon – a gazdasági helyzetből eredő eltérések miatt – a Szepesi Kamara területén új garas-számolási rendszert hívott életre: a hatdénáros garast. Így a 17. század közepétől kezdve, egyre erősödő formában valósult meg a részekre szakított ország pénzügyi kettéosztottsága, amely még a Rákóczi-szabadságharc után is sok gondot okozott a kamara tisztviselőinek. Természetesen a pénzek árfolyamának változásához erőteljesen hozzájárult a nyugat-európai gazdaság erőteljes hullámozása, amely hazánkban hol árdrágulást, hol árcsökkenést okozott. A 17. században a pénzverés lényegében bimetallizmuson alapult, a század végén kezdtek időszakos jelleggel rézpénzeket verni, amelyek rossz fogadtatásuk miatt nem maradtak hosszabb ideig a pénzforgalomban.

A Rákóczi-szabadságharc kitörése gyakorlatilag új helyzetet teremtett. Az önálló-sodni szándékozó új magyar állam gazdasági terheit a nagyszámú katonaság folyamatos fenntartása és az állandó hadicselekmények jelentősen megnövelték. Emellett Rákóczi állama folyamatos nemesfémhiánnyal küzdött, ami főleg az ezüst esetében vált kritikussá. Noha a külföldi kereskedelem révén az ország folyamatosan el volt látva ezüst váltópénzekkel is, a növekvő katonai kiadások (posztó, salétrom, puska, acél, fegyver és természetesen a zsold), és a teaurálás (felhalmozás) ezek gyors kivonásához, azaz pénzhiányhoz vezettek.

A Fejedelem már 1703 végén megkezdte az önálló pénzverést (ezüstpoltúrák verése), de a nagyarányú pénzkibocsátás csak 1704-től kezdődött. Az új magyar pénzek között aranyforintok, ezüst guldinerek (forint), rövid ideig ezüst poltúrák (1703–1704), és rézpénzek (1, X és XX poltúrák) kerültek bevezetésre. A források szerint, valószí-

núleg a magyar állam szuverenitásának tisztázatlansága miatt külföldön az ezüst pénzeket is nagy bizalmatlansággal fogadták.¹ Hazai viszonylatban viszont kezdetben ezek a fizetőeszközök kedveltek voltak, az emberek nagy bizalommal fordultak feléjük. A gazdasági helyzet gyengülésével, az egyre növekvő pénzhiány következtében elkezdődött a rézpénzek verése. Kezdetben Rákóczi szándéka az volt, hogy összesen 2.000.000 Ft értékben veret rézpénzt, azonban ezt az elhatározását nem sikerült megtartania.² Így a tömegessé váló rézpénzverés két folyamatot indított el: egyrészt a réz fizetőeszközök devalvációját, másrészt inflációt is.

1705-től a helyi forgalomban rézpénzeket egyre nehezebben fogadták el, a velük való fizetés szinte lehetetlen volt, de szintén veszteséges volt a pénzváltás is, ami ebben a korszakban jelentős szerepet játszott. Persze akadnak kivételek is. Valószínűleg az erős anyagi háttérrel rendelkező kereskedő városok – amelyek ezüstpénz ellátása folyamatos volt a szabadságharc idején is – nem szenvedtek annyira a rézpénzek használatától, de természetesen a rézpénzek váltása nekik is jelentős károkat okozott. Kecskemét polgárai pénzt váltani általában a Felvidékre jártak. Útjaikon rendszerint rézpénzeket is vittek magukkal, amit a kamara emberei szívesen beváltottak. 1706-ban két esetben is sok káruk származott a rézpénzek váltásából. Az egyik alkalommal mintegy 1000 tallér értékű réz váltópénzből 586 tallér 2 garast sikerült beváltani, amiért 111 arany 14 RFt-ot kaptak. A magukkal hozott aranyakat azonban a görög kereskedők *úgy el nem vették amint ő kegyelmék váltották*, ezen az üzleten 31 tallér 1 garas volt a veszteségük. Az év folyamán a másik útjukról visszatérve már nagyobb kárt szenvedtek, mindösszesen 460 tallér 2 garas értékben.³

Ebből az esetből is látható, hogy a szabadságharc alatt sem szünetelt a pénzekkel való kereskedés és üzérkedés, sőt még nagyobb méreteket öltött. A fejedelem egyik levelében mélyrehatóan elemezte a hazai helyzetet. Rákóczi szavai keserűek, de kiválóan tükrözik a korabeli viszonyokat: *Nemely magányos hasznukat egynesen néző és az közönséges ügyünk elő segélésére s boldogulására keveset vigyázó Hazánk érdemtelen fiait kiváltképpen az kassai végzés szerént réz poltura folytatásának meg gátolásában mutattak megh magok Istentelen csalard mesterségeket, hanem megh az ezüst penzek rendes és méltán observaltatott valoraban is maga Szabad akarattya szerént gáncsot tévén és megh nem gondolván Hazánkban a fehér penzek szük voltát, kinek mennyiben tetszik, csak a szerént acceptallya...*⁴ A pénzek manipulációjában a kereskedők, főleg a görögök játszottak vezető szerepet. A görög kereskedők a rézpénzt kezdetből elfogadták és váltották, azonban ezt jóval névérték alatt tették.⁵ Ugyanígy jártak el a nemesfém pénzekkel is. 1707-ben tárgyalta a Gazdasági Tanács a külföldi kereskedők „pénzváltási szokásait”, manipulációját. Főleg a puskaport, salétromot és acélt hozó kereskedők az

¹ Bánkúti 1984: 61.

² Bánkúti 1980: 78. Illetve Rákóczi 1704. április 20-án, Berényben kelt rendeletét lásd ZmLt IV.1001./b Fasc. 204. No. 541. *Mivel az országban lévő arany és ezüst bányák megfogyatkoztak...akarnánk egy millio Réz Pénzt verettetni...*

³ Iványosi 1978: 96.

⁴ SzSzBmLt IV.A.1. Fasc. 9. No. 26., Berzék, 1708. május 11.

⁵ Iványosi 1978: 101. A görög kereskedők a máriás garasokat a hivatalos 30 dénáros értékük ellenére csak 17 dénárért váltották be.

aranypénzekért csupán 4 Ft-ot adtak, holott a hivatalos árfolyam 6 Ft volt! Így tettek a használati cikkekkel kereskedő görögök is, akik ezzel a lakosságot jelentősen megkárosították. Sőt a görög kereskedők nyereszkesége a lakosság körében is sok követőre talált: *Sokszor tapasztalhatott immár, hogy a Török Kereskedők nem kevés contempusával az Ország ügyének elő mozdítására veretett Réz pénznek föl váltásában, mind uton módon laborálnak és practicalnak is, kivel az Ország lakosainak hasonló cselekedetekre utat nyitottanak...*⁶ A helyzet már annyira tarthatatlanná vált, hogy a Fejedelemnek személyesen kellett a problémával foglalkoznia, és 1707-ben egy rendeletet kiadnia, amelyben megtiltotta a rézpénz országból való behozatalát és kivitelét.⁷ A fizetőeszközökkel való üzérkedésre a források sok példával szolgálnak, elég ha Rákóczi egyik leveléből idézünk. 1708. május 11-én Berzékről írt levelében olvashatjuk e sorokat: *Ugy értjük hogy némely Haza Lakosi az ezüst pénznek folyasábanis válogatást tévén, nem kevés confusiot okoznának az Hazában kire nézve...az Ezüst pénzt, valamint ez előtti időkben ugy mostis a szerént folytattassa...*⁸ A magyar állami szervek, a kamarák és harmincadok természetesen hivatalos árfolyamon váltottak minden, az országban folyó fizetőeszközt, így a réz poltúrákat is. A tokaji sókamara megmaradt irataiból némi képet kapunk a korabeli pénzforgalomról. 1704. november 10-én a 4970 Ft 41 dénár kifizetésből 1896 Ft 51 dénár volt rézpénz (38,16%).⁹ Csányi György sóinspektor elszámolásaiból látható, hogy 1707. május 13-tól 1708 június 4-ig a tokaji sóharmincadon beszedett pénzből 4860 Ft 20 dénár volt réz, és 4210 Ft 80 dénár volt ezüst fizetőeszköz. Ez a kép is jól mutatja, hogy a sóvámon a rézpénzfizetés igen nagyarányú volt. Ezt csak megerősíti Csányi 1705-1708 közötti elszámolása is. Az eltelt idő alatt 79.663 Ft 48 dénár réz, és mindössze csak 4591 Ft 80 dénár ezüst bevételt írt össze. Ennél érdekesebb viszont, hogy a kiadási, kifizetési oldalon épp ellentétes tendenciával találkozunk. Csányi ugyanis minden jel szerint igyekezett megszabadulni a rézpoltúráktól, ezt bizonyítja, hogy az elszámolás után a kasszában mindössze 974 Ft 25 dénár réz-, és emellett 1696 Ft 92 dénár ezüstpénz maradt.

Már fentebb is láthattunk néhány példát a rézpénzzel való üzérkedésre, a rézpénzhez való viszonyulásra. Nézzünk meg újabb eseteket, amelyek a rézpénz és infláció összefüggésére, a rézpénz kedveltségére, és a helyi fogadtatására is példákkal szolgálnak. Még mielőtt erre rátérnénk, felhívniánk a figyelmet egy fontos aspektusra. Az adás-vételeknél a rézpénzzel fizető vevők egyértelműen jobban jártak, mint az eladók, így ingatlant, birtokot „kongóval” (a rézpoltúrák népies neve) vásárolni igen jó befektetésnek bizonyult. Erre igen érdekes példával szolgál Tornyai Jánosné Sóki Erzsébet és Csoma Márton között Tolcsván zajló huzavona. Tornyainé háromszor akarta kifizetni Csomának tartozását, de az mindannyiszor elutasította, mivel rézpénzzel akart fizetni.¹⁰

⁶ MOL G 29 89. cs., 1706. június 28.

⁷ MOL G 29 89. cs., 1706. március 4. ...méltóságos vezérő Fejedelem Kegyelmes Urunk... parancsolja... az Harmincadok főképpen végbeliek a réz pénzt sem ki vinni az Országbul, sem és kiváltképpen be hozni ne engedgyék...

⁸ SzSzBmLt IV.A.1. Fasc. 9. No. 26., 1708.

⁹ MOL G 29 83 cs. 1704. november 10.

¹⁰ ZmLt V.43. Tolcsva nagyközség iratai, Protokollum I. kötet, 1707. május 11.

Szabolcs megye rendjeinek Zemplén megyéhez intézett panaszos sorai több dologra (drágaság, a lakosok közötti ellentétek) is fényt vetnek: *...e mostani Réz pénznek cursusához keppest, mind Országban termett mind penig más Országokbul inducált Materialék és arukk majd hallhatatlan arát, és abbul emergált vagyis emergálható az Országbeliek közt sok Confusiokat...* A szabolcsi nemesi gyűlés megoldást is javasolt, amelyet a termékek „igazságos”, az eladás és vevés alatt levő jök reális árban gondoltak megvalósítani.¹¹ Erről tanúskodik Kálnássy Gergely 1705-ben kelt levele is, aki arról panaszkodott, hogy a rézpénzt nem akarták elvenni tőle. Sőt, mivel „kongóval” akart fizetni, az ezüst tallérok árát felemelték, így mint írta az *ócsobb megvételnék okáért kintelenitettem fejér pénzre alkunnom.*¹² Maga II. Rákóczi Ferenc fejedelem is belátta, hogy a rézpénz bevezetése nagy problémákat eredményezett. Az ónodi országgyűlés után kelt egyik levelében erről a következőket írta: *...nemcsak Hadaink fizetlenségek miatt való disgustussa, hanem az réz pénznek utolsó meg utaltatásra jutott becstelensége is, ugyan szemlátomást bekövetkezik, úgy latjuk...*¹³

A gazdasági teljesítőképesség romlása, a rézpénzverés korlátlansága, a manipulációk együttes hatása volt az 1705-től egyre erősödő infláció, amely az árak emelkedésén túl a pénzek értékében is nagy változásokat indított el.¹⁴ A rézpénz államilag meghatározott értékének az 50–60 (1705), később már csak 25%-át (1707) érte. Bár Rákóczi még megpróbálkozott az értékek megszilárdításával (ellenjegyes poltúrák), azonban ez eredménytelen maradt, és törvényszerűen maga után vonta a rézpoltúrák verésének beszüntetését. Lépése nem befolyásolta az ezüst váltópénzek, az ezüst értékpénzek (tallérok, forintok, guldenek) és az arany egymáshoz viszonyított arányának megváltozását. Természetesen ezek az árfolyamok a jó minőségű magyar és osztrák császári veretekre vonatkoztak, a gyengébb minőségű értékpénzek „valora” ennél sokkal többet csökkent.¹⁵ A legnagyobb veszteséget természetesen a beáramló rossz minőségű váltópénzek okozták, mivel ezek értéke csökkent a leginkább. Mint korábban is említettük a pénzeknek az államilag limitált értéke mellett a helyi forgalomban eltérő árviszonyok is kialakultak. Az ország három részre osztottsága alatt tervszerű arany és tallér kereskedelem folyt a török területek felé, hiszen ott már az 1670-es években egy aranyért könnyen lehetett 6 Ft-ot is kapni.¹⁶

A rézpénzekkel kapcsolatos problémákat próbálta rendezni az ónodi országgyűlés egyik határozata, amely a forgalomban lévő XX poltúrák értékét 8, a X poltúrákat 4 poltúrára csökkentette le, meghagyta viszont az egy poltúrákat eredeti árukban.

¹¹ *ZmLt* IV.1001./b. Fasc. 204. No. 545., 1706. március 22, Ibrony.

¹² *ZmLt* IV.1001./b. Fasc. 204. No. 542., 1705. március 6, Szécsény.

¹³ *ZmLt* IV.1001./b. 21. kötet, 1707. augusztus 3., Munkács.

¹⁴ 1704-ből még van arra adatunk, hogy egy tallért 30 garasban számoltak. Ezt visszszámolva, 1 garast 6 dénárnak véve egyenlőnek egy tallér értéke 180 dénárral (1 Ft 80 dénár) volt egyenlő, ami viszont a 17. század végi pénzárakhoz mutat hasonlóságot. – Pl: *MOL* G. 29. 80. csomó, Darvas Ferenc hadi főkomisszárius levele, 1704. január 9., Tokaj

¹⁵ *Iványosi 1978*: 98. A kecskeméti adózásában a következő értékarányok álltak fent. Ha valaki nem tudott 2 ezüst tallért fizetni, fizethetett réz pénzben 10 tallér értéket. Ez az arány 3 tallér 2 garasnál 16 „réztallér” volt.

¹⁶ *Iványosi 1980*: 75. A szabadságharc kecskeméti aranyáaira lásd a 74–75.

Törvénybe iktatták továbbá azt is, hogy beszüntetik a rézpénzverést, illetve a forgalomban maradó leértékelt poltúrasokat felülbélyegzik. Rákóczi 1707. július 1-jén Ónodon kelt levelében tájékoztatta Szabolcs vármegyét az elfogadott törvényről: *Hogy mindazonáltal sok abususokat...fogyatkozásokat s illetlenségeket okoztato Réz pénz folyása tovább ne nemezzon (!) ez országban...minden rendbeli és kiváltkeppen közrenden valo Lakosok is informaltassanak s értsek hogy az belyegeztetendő nagy Poltura-sok által belyegtelen hasonló réz monetanak semmi pjudiciuma s alabb valo valora annyival inkább meg vetese nem következik...*¹⁷ Az idézetből jól látható Rákóczi optimizmusa a rézpénzek romlásának megállítása, illetve rossz helyzetének javítása tekintetében. Ezek a rendeletek azonban nem hozták meg a kívánt hatást, az infláció méréséklését, a gazdasági bajok, a pénzmanipuláció megszüntetését. Sőt ez utóbbi esetben egy újabb érdekességgel találkozhatunk. A rézpénzek leértékelése tovább erősítette volna a nemesfém-pénzek helyzetét, ennek egyenes következménye pedig egy jelentős árfolyam-emelkedés lett volna. Ezzel párhuzamosan azonban megjelent egy olyan rendelet, amely intézkedett az „etalonnak” is tekinthető aranypénzek kurzusáról. A Gazdasági Tanács 1707. szeptember 13-án kelt levelében tudatta, hogy ezután a magyar aranyak 5 MFt 4 dénárban, az *idegen Aranyok penigh* 4 RFt-ban (4 MFt 80 dénár) járjanak.¹⁸ Mivel a döntés jelentősen csökkentette az aranyak árát, nem kételkedhetünk abban, hogy a gazdasági vezetés lépése az ónodi rendelkezésekre adott válasznak tekintendő. Ez a lépés azt eredményezte, hogy kétféle hivatalos árfolyam létezett Rákóczi államában. Erre utalhatnak a későbbiekben felsorolt példákban a „cum elevatione” (emeléssel), illetve „sine elevatione” (emelés nélkül) terminológiával illetett jelölések. Maga Rákóczi is igyekezett az ezüst pénzek árfolyamának rendezésével. Mindössze négy nappal a következőkben bemutatásra kerülő szenátusi határozat előtt rendelkezett az ezüst fizetőeszközök kurzusa felől, amelyben a hazai árfolyamokat az osztrák árfolyamokkal kívánta azonos szintre hozni, gátolva ezzel a spekulációt, illetve a magas árfolyamot is.¹⁹

Az ónodi országgyűlés után a pénzárat az 1708. május 15-i szenátusi gyűlésen is megpróbálták arányosítani. A kiadott rendelet tartalmazta még a fontosabb gabonák árait, valamint a rézpénzverés helyzetelemzését is.²⁰ A vármegyei (helyi) szintű bevezetés valószínűleg váratott magára – nem úgy, mint a hivatalos szervek és személyek elszámolásainak esetében –, amit bizonyít Aszalay Ferenc levele is, aki Rákóczi megbízásából fordult – esetünkben – Zemplén megyéhez. Aszalay levelében még mindig csak az *réz poltura grajcaros cursusa, és fejér pénz elevalt valora iránt tizen ött nap alatt fel állitando circulatio dolgaban* járt el, noha levele majdnem napra pontosan ne-

¹⁷ SzSzBmLt IV.A.1. Fasc. 8. No. 4., 1707.

¹⁸ SzSzBmLt IV.A.1. Fasc. 8. No. 6., 1707.

¹⁹ SzSzBmLt IV.A.1. Fasc. 9. No. 26., Berzék, 1708. május 11. *...fölyeb megh irt ezüst pénz közül akarmellyiknekis valorát a szerént valamint ennek előtte az Austriai ház ezen ügyünk folytatásának kezdete előtt devalvált valora observaltatott, ugy mostis minden kérdés és versengés nélkül azon valorban observályák és observáltassák, nevezetesen pedigh az Imperialis Herczegek Forintos Monétait ugy a Bavariai Herczegek és Olomucz Püspök tizen öt krajczáros pénzeit, minden gáncs találás nélkül az Austriai Ház hasonló pénzéhez képpst való valorban acceptályák...*

²⁰ ZmLt IV.1001./b. Fasc. 204. No. 553.

gyed évvel a szenátusi határozat után kelt!²¹ A helyzet októberig nem sokat változott, ezt bizonyítja Rákóczinak Szabolcs megye rendjeihez intézett levele is, amelyben kifogásolta a tisztek hanyagságát. Ebben választ is ad a korábban felvetett kétféle hivatalos árfolyam létezésére. A fejedelem írásából kiderül, hogy a pénzek „elevatioját” az egri megbeszélésen határozták el, de végrehajtása akadozott, mint írta: *...az Arany és ezüst pénzek elevatioja iránt tett rendeléseinknek effektuatioja is, mind ekkoráig nagy hátra maradást szenvedett...*²²

Pénzárfolyamok a szenátus 1708. május 15-i rendelete alapján

Pénzek nevei	Rajnai forint (RFt)	Magyar forint (MFt)
magyar, erdélyi, „czikiani” (velencei) aranyak	6 RFt	7 Ft 20 dénár
német elektori, választófejedelmi, városi, holland aranyak	5 RFt 10 garas	6 Ft 60 dénár
francia arany	4 RFt	4 Ft 80 dénár
császár, gréci, francia, magyar, erdélyi, szász tallérok	2 RFt 10 garas	3 Ft
ezek fél tallérjai	1 RFt 5 garas	1 Ft 50 dénár
ezek negyed tallérjai	12,5 garas	75 dénár
spanyol, holland, „ursini”, oroszlanos tallérok	2 RFt 5 garas	2 Ft 70 dénár
ezek fél tallérjai	1 RFt 2,5 garas	1 Ft 35 dénár
ezek negyed tallérjai	11 1/4 garas	67,5 dénár
zolota	1 RFt 10 garas	1 Ft 80 dénár
guldiner	1 RFt	1 Ft 20 dénár
timpf és porosz garasok	7 garas	42 dénár
XV krajcáros	6 garas	36 dénár
bajor és brandenburgi garasok	5 garas	30 dénár
VI krajcár vagy 7 krajcáros garas	7,5 krajcár	15 dénár
suszták vagy „quarternarios”	7 krajcár	14 dénár

A szenátus május 15-i határozatában megtaláljuk természetesen a kisebb váltópénzek egymáshoz viszonyított arányát is. A pénzváltásnál nagy szerepet kapó garasok 2 ezüst vagy fehér polturát (poltura alba), 3 krajcárt vagy 6 dénárt értek. Egy garasban 3 rézpolturát számoltak, így lényegében a krajcár a rézpolturával egyenlő alapra került. A rendeletből jól látható, hogy egy garas 6 dénárt, 1 poltura 3 dénárt, 1 krajcár 2 dénárt ért, ami viszont megegyezett a Lipót-féle 1659-es pénzrendelet főbb vonalaival.

További érdekességeket tartalmaz a szenátus rendeletének magyarázó szövege. Az aranyak esetében nem találkozunk árnövekedéssel, azok tartották igen magas értéküket. Az inflálódás első jeleit az „imperialis ligában” vert osztrák, magyar, erdélyi, francia negyedtallérosoknál tapasztalhatjuk, amelyek ára az eddigi 10 garasos értékükről 12,5 garasra nőtt. Emelkedett a spanyol, holland, „ursini” és az oroszlanos tallérok értéke is, mégpedig drasztikusan. Az eddig az ezüsttartalmuk alacsonyabb volta miatt re-

²¹ *ZmLt* IV.1001./b. Fasc. 204. No. 548., 1708. augusztus 16.

²² *SzSzBmLt* IV.A.1. Fasc. 9. No. 29., Pócspetri, 1708. október 8.

álisan csak 36 garast érő pénzeket már eddig is 38 garason számolták, a rendelet viszont a 45 (!) garasos árfolyamot írta elő, ami a nagyfokú tallérhiánnyal is magyarázható. Hasonlóan nagy emelkedésen (5 garas = 30 dénár) ment keresztül az oroszlanos tallérok ligájában vert „zlotának” nevezett pénz is, ami 30 garasban (1 RFt 10 garas) lett megállapítva.

Emelkedtek a váltópénzek értékei is. A timpfek és a porosz (többszörös) garasok, amelyek eddig 6 garasban jártak, 1 garast emelkedtek, így értékük 7 garas vagy 21 krajcár (42 dénár) lett. A magyar és külföldi XV krajcárosok, amelyek a 17. század végén már egyébként is értékváltozáson mentek keresztül (17 krajcár lett a hivatalos árfolyamuk), ezentúl 6 garasban vagyis 18 krajcárban lettek számolva.

A rendelet szerint nem változott az ezüstpénzek közül a guldinerek, a bajor és brandenburgi garasok, a VI krajcáros és a lengyel suszták ára sem.

A szenátus pénzrendelete úgy gondoljuk csak a fennálló helyzetet rögzítette és nem egy tervszerű árnövelésről, vagy ha úgy tetszik értékcsökkentésről van szó. Emellett bizonyítja azt is, hogy 1708-ra kritikussá vált a pénzügyi helyzet, nagy lett az ezüstpénzhiány, ezt igazolja néhány pénzfajta árának jelentős emelése is.

A szenátus által elrendelt pénzárakat bizonyítják viszont Kolozsvári András elszámolásai, amelyek fontos pénztörténeti adalékokkal szolgálnak a Rákóczi-szabadságharc idejéből, sőt párhuzamba állíthatók a korábbi numizmatikai kutatásokkal is.²³ Kimutatásai azért is értékesek, mivel rögzítette a pénzfajtákat, így képet kaphatunk a szabadságharc pénzforgalmáról is.²⁴

A kimutatások alapján a következő pénzeket és árfolyamukat tudtuk (magyar forintban megadva) elkülöníteni: **1708** – körmöci arany (7 Ft 20 dénár), holland arany, (6 Ft 60 dénár), arany (6 Ft 30 dénár), arany (6 Ft), francia tallér (2 Ft 70 dénár), keresztos tallér (2 Ft 70 dénár), tallér és forintos (3 Ft), ezüst guldiner (1 Ft 20 dénár), 6 poltúrás garas vagy miczlander (30 dénár), máriás vagy XV krajcáros (36 dénár), „sextax”(?) (42 dénár), timf és seszták (lengyel 6 garas – 14 dénár), **1709** – magyar arany, körmöci arany (7 Ft 20 dénár), nagybányai arany, belga arany (6 Ft 60 dénár), oroszlanos tallér (2 Ft 70 dénár), császár és francia tallér (3 Ft), fél tallér (1 Ft 50 dénár), negyed tallér (75 dénár), Bomlott guldiner (zlot – 1 Ft 20 dénár), guldiner (1 Ft 20 dénár), „14 poltúrás” garas („sextax” – 42 dénár), 15 pénzes garas vagy VI garas (15 dénár), lengyel seszták vagy 14 pénzes garas (14 dénár).²⁵

Kolozsvári jegyzeteiben a pénzárak háromféle árban is meg voltak adva: magyar dénárban, illetve rajnai forintban. Ez utóbbi két részre volt bontva, az egyik az emelt (cum elevatione), a másik az emelés nélküli (sine elevatione) árfolyamot rögzítette. A fentebbi felsorolásban már megfigyelhettük az pénzek „emelt árát”, de nézzük meg néhány példán keresztül az emelés nélküli kurzusukat is: körmöci arany 5 Ft 10 dénár, imperiális (császár) tallér, keresztos tallér 2 Ft 16 dénár vagy 2 Ft 17,5 dénár, francia tallér 2 Ft 40 dénár, guldiner 1 Ft 2 dénár, 14 poltúrás garas 36 dénár, miczlander 18

²³ Horváth T. A. 1960: 33-50, illetve Horváth T. A. 1964: 25-50.

²⁴ MOL G 29 80. cs., Kolozsvári András elszámolása.

²⁵ Kolozsvári az esetek egy részében a pénzárakat rajnai forintban adta meg. Átszámításuknál a 60 kr-os számítási tallért vettem alapul, így kaptam meg az alábbi árakat.

dénár, 15 pénzes garas 14 dénár, lengyel seszták 12 dénár. A kétféle számolási rendszer pénzfolyamainak között sok esetben jelentős eltérés mutatkozik. Nem kétséges ez utóbbi eset árai jelentősen csökkentették volna a kereskedelmi termékek árát.

A szabadságharc alatt fennálló pénzügyi ellentmondásokra, a pénzáruk egyenetlenségére, valamint az infláció visszaszorítására tett kísérletekre jó példa Fogarasi István elszámolása. 1708. október 6-i bejegyzése (amely majdnem öt hónappal a szenátus pénzrendelete után lett papírra rögzítve) szerint a *penzeknek divatioja dependaltatott regi valorara*, így a nála lévő készpénzeket megadta az eddig használatos értékben, illetve az új számolás szerint is. Ezek szerint a magyar és az itáliai „czikeny” aranyat az eddigi 6 RFt (7 MFt 20 dénár) helyett 4 RFt 1 garasban (4 Ft 86 dénár), a francia aranyat az eddigi 4 RFt (4 MFt 80 dénár) helyett 3 forintban (3 Ft 60 dénár), a holland aranyat 5 RFt 30 krajcár (6 MFt 60 dénár) helyett 4 RFt-ban számolta. A változtatás az ezüst pénzekre is vonatkozott. A nála lévő 332 darab gréci tallér, amelyet eddig 830 RFt-ban számolt, ezután csak 664 forintra lett értékelve. Ez azt jelenti, hogy a stájer (gréci) tallért az eddigi 2 RFt 30 krajcáros vagy 3 MFt-os értékéről, 2 RFt-ra vagy magyar pénzben 2 Ft 40 dénárba csökkentették. Ugyanígy csökkent az oroszlanos és kereszties tallérok értéke (a nála lévő 5,5 tallér értéke 11 RFt-ról 9 RFt-ra esett), valamint a zlot vagy bomlott forint, vagyis a guldinerek (2/3-ad tallérok) ára is 1 RFt-ról (60 krajcár) 51 krajcára (1 MFt 20 dénár illetve 1 MFt 2 dénár). Ezek szerint a pénzek értékének csökkentése nagyjából 20–30% között mozgott! *Fogarasi jegyzetében látható tendenciák megegyeznek a már a fentebb említett Kolozsvári-féle elszámolási jegyzékben foglaltakkal, de mindkettő „melés nélküli” pénzfolyamainak ellentmondanak a Gazdasági Tanács 1708-as döntésének.* A jelenség felhívja figyelmünket arra, hogy az államilag meghatározott pénzárukat sokszor maga az állami szerv sem tartotta be, sőt bizonyoságot ad arra, hogy nem alakult ki egységes számítási rendszer még a legmagasabb szinten sem.

Érdekes adalékkal szolgál az Egri Káptalan elszámolása, amelyben a kecskeméti harmincadból származó bevételeket revizionálták.²⁶ A rögzített pénzfolyamok egyrészt megegyeznek a mintegy egy hónappal korábban kiadott szenátusi rendelettel, másrészt viszont ellentétes példákkal is szolgálnak. Ez utóbbi eset azért is érdekesebb, mert azok nem a hivatalos árfolyamot, hanem a helyi kurzusokat tükrözik. A spanyol, holland, oroszlanos és medvés tallérok 2 MFt 10 dénárban számolták, az imperiális, francia és kölni tallért 2 RFt-ban, azaz 2 MFt 40 dénárban. Mint fentebb láthattuk ez jóval alatta marad a szenátusi rendelet 2 MFt 70 dénáros, illetve 3 forintos árának. Még ennél is érdekesebbek a revíziót vezető Pintér Márton megjegyzései. A spanyol kereszties és a holland tallérok esetében megjegyezte, hogy *az botokban 38 garasban* is elveszik azokat (2 MFt 28 dénár), így ebben az esetben is kára van a Káptalannak.²⁷ Mint már említettük a 17. században (is) igen sokféle ország pénze forgott hazánkban. A kereskedelemben igyekeztek a pénzek közül válogatni és a jobb ezüst vagy aranytartalmú pénzeket megszerezni. A válogatásba azonban sokszor hiba csúszhatott, így Pintér is

²⁶ MOL G 29. 89. cs., 1708. június 17.

²⁷ A 38 garasos spanyol és holland tallérfolyam megegyezik a szenátus helyzetelemzésével, ahol szintén a 36–38 garasos árfolyamot rögzítették, majd pedig 45 garasban állapították meg.

talált még két esetet, ahol a Káptalan drágábban „vette” (számolta) a pénzt, mint az a helyi forgalomban megvehető lett volna. Az egyik esetben az igen kelendő imperiális tallérok közé városi tallérok is kerültek: *...de mivel azok között obszerváltak olyan Imperialis Városok Tallerjait circiter négyet, az kin egy felől vagy az császár képe egész staturájával ki rajzolva az más felőle sas... látható. Felhívta a figyelmet arra, hogy annak ellenére, hogy az embereseges emberek is úgy itélték nem tévén különbséget az Császár tallérjaiban, valószínűleg a városi pénzek beváltásánál a 2 Rft-os árnál kevesebbet fognak kapni. Szintén vesztek 2 db. bajor fél forintosan is, amiről így írt: ...a mint talaltatott azon pénz között két bavariai vagyis rostélyos 20 polturás, kit sokan csak 12 polturaban is vöttek...számláltattak 1,80 Ft(-ban) már itt is...hiba esik in d(énár) 60... Az Egri Káptalan bevételeit felülvizsgáló Pintér Márton szavai megkérdőjelezhetetlen bizonyítékai a helyi, az országosan limitált, illetve az egyszerre ugyanazon pénznek többféle – lényegében a pénzváltó kénye-kedvétől függő – árfolyamának eltérésére, és meglétére.*

A Rákóczi-szabadságharc alatti pénzügyigazgatás válságos helyzetére engednek következtetni a magas – lényegében csak a „Kipper und Wipper Zeit” alatt rövid ideig tapasztalható – árfolyamok, amelyek következménye a drágaság (infláció), az életkörülmények romlása lett. A helyzet kárvallottjai természetesen az egyszerű emberek voltak, akik helyzetüknél fogva is kimaradtak a növekvő pénzspekuláció kínálta „lehetőségek-ből”. A helyzet súlyosságát mi sem jelzi jobban, hogy alig egy hónappal a majtényi fegyverletételt követően a Szepesi Kamara már azt az utasítást kapta (és adta), hogy a garast az eddigi 6 dénár helyett csak 5 dénárban számolja: azaz a Habsburg közigazgatás igyekezett visszaszorítani túlzottan magas pénzárfolyamokat.²⁸ A szabadságharc nyolc éve alatt kialakult árfolyamok és a pénzügyi helyzet egy súlyos gondokkal küzdő államot tárnak elénk, amely képtelen volt megbirkózni az elszigeteltséggel járó problémákkal. Természetesen az évszázados kereskedelmi kapcsolatok megszakadásával járó pénzbeáramlás jelentős csökkenése, a kialakult nemesfémhiány egy sokkal fejlettebb és erősebb gazdasággal rendelkező államot is megviselt volna. Annak ellenére, hogy Rákóczinak és gazdasági szakembereinek törekvése eredménytelen maradt, az állam pénzügyi téren soha nem omlott össze, ami a kialakult helyzetet figyelembe véve már magában is nagy fegyverténynek számít.

Irodalom

- Bánkúti 1980:* = Bánkúti Imre: II. Rákóczi Ferenc rézpenzeinek gazdasági és társadalmi vonatkozásai. Numizmatikai Közlöny LXXVIII–LXXIX. évf. (1979–1980), 77–79.
- Bánkúti 1984:* = Bánkúti Imre: II. Rákóczi Ferenc pénzverésének gazdasági háttere. Numizmatikai Közlöny LXXXII–LXXXIII. évf. (1983–1984), 61–63.
- Horváth T. A. 1960:* = Horváth Tibor Antal: A magyar aranyforint értékváltozása 1490–1700 között. Numizmatikai Közlöny LVIII–LVIX. évf. (1959–1960), 33–50.
- Horváth T. A. 1964:* = Horváth Tibor Antal: A tallér értékváltozása Magyarországon 1542–1700 között. NK LXII–LXIII (1963–64), 25–50.

²⁸ *SzSzBmLt* IV.A.1. Fasc. 12. No. 28., Kassa, 1711. június 5.

- Iványosi 1978:* = Iványosi Szabó Tibor: A rézpénz forgalmának és értékváltozásának alakulása a Rákóczi szabadságharc idején. Numizmatikai Közlöny LVVVI–LXXVII. évf. (1977–1978), 95–104.
- Iványosi 1980:* = Iványosi Szabó Tibor: Az aranyforint forgalma Kecskeméten 1662–1711. Numizmatikai Közlöny LXXVIII–LXXIX. évf. (1979–1980), 63–76.
- MOL G 29* = Magyar Országos Levéltár, A Rákóczi-szabadságharc levéltára:
80. csomó V.3.a/C – Kőrössy György főkomornyik iratai
83. csomó V.3.e/B – A tokaji sóinspektor (Csányi György) iratai
89. csomó V.3.f. – Harmincadíratok
- MOL NRA* = Magyar Országos Levéltár, Budapest. E 159. Neo Regesta Acta.
- SzSzBmLt:* = Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Levéltár, Nyíregyháza.
- ZmLt:* = A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár, Zemplén megyei Kazinczy Ferenc Fióklevéltára, Sátoraljújhely.

*Diószegi György***Adalékok az Erdélyben tevékenykedő
Lőcsei Spielenberg család kulturális szerepéhez**

Az erdélyi Lőtsey Spillenbergek ág Spillenbergek Sámuel (1573–1654) lőcsei orvosdoktor tartotta nemesség szerző ősének. Névírásuk Erdélyben többféle volt: Lőtsei (Lőtsey) Lőcsei előnevet felváltva, illetve Spillenbergek/Spielbergek-névalakot is használtak. A Felvidéken a 16 században, majd a 16–17. század fordulóján Erdélyben is letelepedő Spielbergekcsalád eredeti 15. századi németföldi lakhelye még nem teljesen tisztázott. A – nagy valószínűséggel szász gyökerű – Spielbergek-család eredeti származási helye a különböző hivatkozásokra tekintettel a vesztfáliai Teutoburgi-erdő (Teutoburger Wald) és Münster városának vidékére, illetve ettől 50–80 km-re délre tehető.¹

Spillenbergek Márton bányamérő és ércelosztó lehetett az, aki a család fejeként már 1560-ban házbirtokos volt Lőcsén, és ugyanitt 1564. február 4-én polgárjogot kapott.² Eduard Filla *Sammlung...* című műve szerint a vesztfáliai származású, a szepesi Szomolnok (Schmöllnitz) és Gölnicbánya közelében lévő ezüst- és rézbányákban dolgozó Spillenbergek Márton bányamérő és ércelosztó volt a család első magyarországi képviselője. Ezt megerősíti Gerschik Viktor is az 1932-ben írott művében.³ Spillenbergek Márton fia, Spillenbergek Dávid evangélikus lelkészként tevékenykedett 1595-ben Szepesolasziban (Vallendorf),⁴ Spillenbergek Dávid evangélikus lelkész fia pedig Spillenbergek Sámuel (1573–1654) híres lőcsei orvosként gyógyította a Felvidék apraját s nagyját.

1614-ben Bethlen Gábor fejedelem az udvari orvosává nevezte ki Spillenbergek Sámuel.⁵ Ő szerezte a család magyarországi nemességét 1615-ben.

A címeres nemeslevélen egyenesen álló, csücskös talpú, arany rámájú címerpajzs fekete udvarában jobbra fordult, kítátott szájából piros nyelvét kiöltő, mellső lábait előre nyújtó, hátsó lábain ágaskodó kettősfarkú aranyoroszlán díszlik, aminek nyakára félig tekeredő, az oroszlán feje felett szintén jobbra fordult, piros nyelvét kiöltő, aranykoronát viselő zöld kígyó található. A címerpajzs felső peremének közepén elhelyezett pántos sisak heraldikai koronájából, sisakdíszként a pajzs mezőjében lévő – törzsétől, hasonló – kettősfarkú – aranyoroszlán, nyakán zöld kígyóval emelkedik. A pajzstakarók arany-feketék.

¹ Klein, Johann Samuel: *Nachrichten von den Lebenstumständen und Schriften evangelischer Prediger in allen Gemeinden des Königreichs Ungarn I–II.* Leipzig und Ofen 1789. 245. p.; Lehotzky, Andreas: *Stemmatographia nobilium familiarum regni Hungariae I–II.* Pozsony 1791–1798. II. kötet 367. p.

² Magyar Országos Levéltár, Filmkutató C1283/8. doboz

³ Gerschik Viktor: *Kronika.* (Rukopis) Lőcse, 1932. 962b p., Dr. Odetta Petrociová: *Lekársko-lekárnický rod Spillenbergerovcov v Levoci.* In: *Ceskoslovenská Farmacie* 35, 1986, No. 10, 463. p.

⁴ Weszprémi István: *Magyarország és Erdély orvosainak rövid életrajza.* Első száz fordította Kővári Aladár Budapest, 1960. (reprint) 339. p.

⁵ Uo. 341. p.

Bethlen Gábor 1624. március 13-i levelében rá és a többi lőcsei orvosra bízta a Lőcsén elhunyt brandenburgi örgróf holttestének boncolását, és kérte, hogy a hulla belső szerveiről, a boncolás eredményéről részletes jelentést küldjék meg részére.⁶ Az elhunyt Jagerndorf a németországi szövetséges protestáns hadak egyik vezére volt, és Bethlen segítségére érkezett Érsekújvár alá. A fenti orvosi ténykedését említi Samuel Kalchbrier gyógyszerész az 1624. március 18-án kelt és Bethlen Gábor erdélyi fejedelemhez címzett levelében.⁷

1625. október 10-én a lőcsei városi tanácshoz írott levelében Bethlen Gábor erdélyi fejedelem gyógyítani küldte nagykarolyi Károlyi Mihályhoz, a sógorához.⁸ (A fejedelem egyébként 1605-ben vette feleségül Károlyi Zsuzsannát, Károlyi Mihály oldalági rokonát.)

1626. december 24-én Szepesszombatról érkezett kíséretével Lőcsére Bethlen Gábor. A fejedelem, aki pár nappal később, január 9-én Kassáról írott levelében Spillenberg Sámuelre bízta kíséretének két megbetegedett nemesifjú tagja gyógyítását, majd február elsején Bethlen nevében Bornemissza János levélben kérte a lőcsei orvosdokort, hogy tájékoztassa őt a betegek állapotáról.⁹

A Spillenberg család tagjai a 17. századtól kezdve előkelő felvidéki famíliák tagjaival kötöttek házasságot, mint a Clementis, Reutter, Sichel, Radvánszky, Pulszky, turócdívéki Platthy, szentmiklósi Pongrácz, budaméri Újházy, kistrákói és bisztricskai Lehoc(t)zky, Metzner, Pottornyay, mellétei Barna, Szervitzky, raksai Raksányi, lipóczi Keczer, Sirmiensis/Szulyovszky, Okolicsányi, trebosztói Révay, alsóvályi Vályi, csabacsüdi Dókus, wolalubeczki Zvolenszky/Szulinszky, udvardi és kossuthfalvi Kossuth, zombori és bodonlakai Zombory, szendrői Göcze, aranyosmeggyesi Aranyossy és a bártfai Szabó családok. Utóbb a család tagjai Szepes, Abauj és Zemplén vármegyékben földbirtokos nemesként működtek a megyei politikában és közigazgatásban. Egyikük, hadusfalvi Spillenberg Pál (?–1814) – ügyvédként és lapszerkesztőként – a jakobinus mozgalom tagjaival is kapcsolatot tartva az országos politika szintjére is eljutott az 1790-es években.

A Spillenberg család Erdélyben is többfelé elterjedt, ahol könyvkötéssel, könyvkereskedelemmel, közigazgatási tevékenységgel, lapkiadással foglalkoztak. Az erdélyi ág tagjai a Lötsey előnevet használták, közülük Lötsey Spillenberg Sámuelnek 1777. december 15-én Szepes vármegye bizonyítványt adott ki a nemességéről.¹⁰

Spillenberg Sámuel (1573–1654) fiának, Spillenberg Jónás lőcsei gyógyszerésznek (aki egyébként 1648. február 16-án vette feleségül Koblynski Katalint) az unokája Spillenberg János Antal, dédunokája pedig – az erdélyi család szerint – az a Lötsey Spillenberg Sámuel volt, aki már tordai illetőségűként 1777. december 15-én Szepes közgyűlésétől nemesi bizonyáglevelet kapott, és aki később Kolozsvárott könyvkötő mesterséget

⁶ Történelmi Tár 1886. 444. p.; Dr. Magyar-Kossa Gyula: Magyar orvosi emlékek III. kötet Budapest., 1995. (reprint) 334. p.

⁷ Szilágyi Sándor: Bethlen Gábor fejedelem levelezése Budapest, 1886. 290–291. pp.

⁸ Történelmi Tár 1886. 634. p.; Szilágyi Sándor: Bethlen Gábor fejedelem levelezése Budapest. 1886. 315. p.

⁹ Szilágyi Sándor: Bethlen Gábor fejedelem levelezése Budapest, 1886. 360., 362. pp.

¹⁰ *Közlemények Szepes vármegye történetéből 1913. évfolyam, II. kötet 41.p.*

folytatott.¹¹ Spillenberg Jónás lőcsei gyógyszerész fia, Spillenberg János Antal 1656. július 2-án született Lőcsén.¹² Egyébként szerintünk ezen fiúnak lehetett egy ugyan-ezen nevet viselő fia is.

Ezek után lássuk tehát a Lőcséről elszármazó Spienberg családag tagjainak rokoni kapcsolatait és szerepüket az erdélyi közművelődés területein. 1711-ben iratkozott be a lipcsei egyetemre a magyar Spillenberg Sámuel.¹³ Lőtsei Spienberg Sámuel 1763-ban a nagyenyedi református kollégiumban tanult (a neve mellett a „pol.” szócska szerepel a *Matricula studiosorum*-ban, ami a *politicus* szó rövidítése). Ugyanekkor tanultak itt: szálláspataki Mara László, Benkő László, kézdivásárhelyi Bartus Péter, málnási Bartók Sándor, Jantsó Sámuel, fehérvári Vass Mózes. Tíz évvel korábban a híres Aranka György szintén itt volt diák.¹⁴ Kezdetben Kolozsvárott könyvkötőként dolgozott. Marosvásárhelyen 1797-ben nyitotta meg könyvkötő és könyvkereskedő üzletét. A századfordulóig csak hat (budai, bécsi és kolozsvári) kiadványt vásárolt nála az iskola tanári tékája, könyvtára.¹⁵ Felesége Gallo Ágnes volt. Fiaik voltak: Sámuel, Zsigmond, Lajos, László.

Az elsőszülött fiú, református nemes Lőtsei Spienberg Sámuel (1792–1846) Kolozsvárott 1792-ben született, mivel 19 éves volt 1811-ben, amikor kolozsvári királyi líceum joghallgató diákja lett.¹⁶ Gubernalis cancellistaként (kormányiszéki tisztviselőként), jegyzőként tevékenykedett Kolozsvárott. Jegyzőtársai voltak: Butzi József, dési Balog György, harasztkeréki Ferentzi József, zágoni Aranka Dániel, szkorei Boér Lajos. Ebben az időben Marosvásárhelyen volt ügyvéd Dabóczi Dániel is. (*Schematismus M. Principatus Transsilvaniae, Claudiopoli Typis Lycei Regii*) Drámafordítói, költői és írói munkásságot is folytatott. 1817-ben Kolozsvárott jelentette meg Eckharthausen udvari tanácsos „Arthelló, vagyis az udvari bolond” című háromfelvonásos vígjátékának fordítását (Egyetemi Könyvtár). 1820-ban szintén itt, Kolozsvárott jelentette meg August Kotzebue „A persely, vagyis a szegény diák” egyfelvonásos vígjátékának fordítását. A darabot 1822. március 31-én adták elő Kolozsvárott első ízben.¹⁷

1823 körül már főkormányiszéki írnokként diplomatikával foglalkozott, sőt könyvet is írt „*Primae linea brachygraphie*” címmel e témáról. Ezzel egy időben pályázta meg nagyenyei Kelemen Zsigmond paleográfia tanár kolozsvári lyceumi diplomatikai állását. Ezen állásra pályázott még Jánosi György kolozsmonostori konventi levéltáros, kolozsvári szenátor; valamint Radziwil Antal exactorátusi napidíjas, aki ekkor már hét éve volt írnok a kolozsmonostori konventnél. 1823. március 4-ére hívta be a guberni-

¹¹ Uo.

¹² Dr. Odetta Petrociová: *Lekársko-lekárnický rod Spillenbergerovcov v Levoci*. In: *Ceskoslovenská Farmacie* 35, 1986, No. 10, 464.pp.

¹³ Tar Attila: *Magyarországi diákok németországi egyetemeken és főiskolákon 1694–1789*. Budapest, 2004. 245.p.

¹⁴ Jákó Zsigmond-Juhász István: *Nagyenyedi diákok 1662–1848*. Bukarest, 1979. 169. p.

¹⁵ *Magyar Könyvszemle* 1994. 368. p. – CB III. 150. 1. melléklet – *Catalogus Bibliothecae Ill. Collegii Reformatorum Albano-Marosvásárhelyensis*. Jelzete BMs 469, Teleki-Bólyai Könyvtár Műhely.

¹⁶ Varga Júlia: *A kolozsvári királyi líceum hallgatósága 1784–1848*. Budapest, 2000. 116. p., 1319. sorszám.

¹⁷ *Magyar Könyvészet 1712–1920/1712–1860. II.: Kotzebue Ágoston. A persely, vagyis a szegény diák. Egy vígjáték 1 felvonásában. Ford. Lőtsei Spienberg Sámuel. (8-r. 28 és 1 l.) Kolozváron, 1820. Ny. a réform. kol. bet. M.*

um mindhármójukat – az erdélyi püspök elnöklete alatt – egy vizsgálóbizottsági ülésre. (Az egyik tag Jouly Károly kanonok, kolozsvári plébános, kolozsmonostori coversator volt.) Március 7-én végül is Jánosi György nyerte el az állást, aki egyébként korábban Lötsei Spillenber Sámuel tanára volt diplomatikából.¹⁸

A levéltárakban őrzött oklevelekkel való foglalkozás elsősorban a jogászok feladata volt, ezért a 19. század elejétől fogva szükségessé vált a leendő tisztviselőket és ügyvédeket képző kollégiumokban a régi írások olvasásának is oktatása. Alapvetően az olvasási készség elsajátítására helyezték a hangsúlyt, a latin nyelvű paleográfia oktatása párosult az erdélyi oklevelek diplomatikai vonatkozásainak ismertetésével. Az oklevéltan keretében folyó paleográfiai oktatás a Főkormányzók közvetlen felügyelete alatt álló kolozsvári Királyi Lyceumban kezdődött el: igazolja ezt az az 1808-ban összeállított kéziratos diplomatikai jegyzet, mely a kolozsvári Egyetemi Könyvtárban lelhető fel,¹⁹ és amely kérdések és feleletek formájában tárgyalja a tananyagot. 1813-tól kezdve a nagyenyedi Bethlen Kollégiumban is oktatták – a kalligráfiával együttesen – a régi írások olvasását. A Főkormányzók – a Királyi Tábla 1815. évi sürgetésére – a kolozsvári Királyi Lyceumban külön tanszéket szervezett a paleográfia oktatására, és elrendelte, hogy az összes felsőbb iskolákban vezessék be a régi írások olvasásának tanítását. A kolozsvári tanszéken egy féléven át heti három órában folyt a paleográfia oktatása: nem az elméletre, hanem leginkább a gyakorlati ismeretek oktatására helyezték a hangsúlyt, és ehhez a kolozsmonostori apátság levéltárából kikölcsönzött eredeti okleveleket használták.

Jánosi egyébként mindössze csak egy félévig tanított. Már 1824 tavaszán folyamosodott a főkormányzókhoz, hogy mentse őt ezen állás alól gazdasági teendői miatt. A főkormányzók április 8-án már felmentette s helyére kinevezte Lócsei Sámuel. Lócsei Spillenber Sámuel, főkormányzók cancellista, a paleográfia harmadik tanára 1824-től 1846-ig, tehát huszonkét esztendőig tanított a Lyceumban. A tanárok közt ő volt az egyetlen, aki tárgyával irodalmilag is foglalkozott: Működését beadványai, jelentései, kérvényei alapján figyelemmel lehet kísérni egészen 1846. november 13-án bekövetkezett haláláig, mint azt az erdélyi püspök, Kováts Miklós, jelentéséből tudható.²⁰

Lötsei Spillenber Sámuel foglalkozott a középkori rövidítések rendszerével: a szepeni Lythographiai Intézetben a leggyakoribb rövidítésekről és a betűformák változásáról hasonmás táblákat készített tanítványai részére, paleográfiai tankönyvet szerkesztett. „Paleographia unacum succincta notione diplomaticae” címmel 1823–1825-ben írt kéziratos művének Schwartner Márton (1759–1823) oklevéltanát feldolgozó műve volt a fő forrása: Lötsei Spillenber Sámuel Schwartner témabeosztását követte és a diplomatikának, a gyakorlati és a jogi céloknak rendelte alá a régi írásokkal való tevékenységet. 1830-ban nyomtatásban is ki akarta adni a fenti – paleográfiát feldolgozó – könyvét, és 1831-ben már a cenzori engedélyt is megkapta,²¹ ám végül is a mű kiadására mégsem került sor.²²

¹⁸ Turul 1905. évf. 116. p.

¹⁹ Ms 3407

²⁰ Dr. Iványi Béla: A történelmi segédtudományok oktatása Erdélyben 1848 előtt. In: Turul 1905.

²¹ a kolozsvári Egyetemi Könyvtárban őrzött sajtókézirat: Ms 377, 803.

²² Jákó Zsigmond-Radu Manolescu: A latin írás története. Budapest, 1987.

A fenti tanszék oktatói között egyedül Lötsei Spielberg Sámuel volt ismert 1824–1846 között az irodalmi tevékenységéről is.

August Friedrich Kotzebue „A jegyző-könyv” (másként „Zsebkönyv” – németül *Das Taschenbuch*) című három felvonásos drámájának fordítását Petrócai Trattner János Tamásnál adatta ki Pesten 1823-ban: egészen 1837-ig gyakran játszották az általa fordított színdarabot Kolozsvárott, és egy alkalommal Pesten is a Pesti Magyar Színházban (1841. január 1-től Nemzeti Színház) 1837. szeptember 6-án előadták (az első előadás 1837. VIII. 22-én Vörösmarty Mihály – megnyitóra írt – Árpád ébredése című műve volt).²³ E fordítását Budán „Zsebkönyv” címen 1833. október 24-én, 1835. január 25-én és „A jegyző-könyv” címen 1837. január 31-én is játszották. Sőt, előadták még 1829. augusztus 1-jén Nyéken, 1832. augusztus 15-én Debrecenben is.²⁴ E mű „Fouqué és Petiszszon birtokos grófok között történt igaz” eseményeket meséli el. E fordítás megtalálható a Szegedi Tudományegyetem Könyvtárában.²⁵ Történeti okleveleket,²⁶ kalendáriumot és erkölcsi meséket is megjelentetett. Két könyve közül az egyik a „Menj Bétsbe, levelem! Erdélynek fejéhez, Ferentz fejedelem- s ennek jegyeséhez: Jelentsd Felsőeknek, mely szép emlékképet tett ez helység épét emlékezeteknek!” címet viselte, és 1831. október 4-én jelent meg a királyi lyceum betűivel.²⁷ A másik – 1830. március 28-án megjelentetett – verses könyve a „Király-választás, mely történt a kőművesek, mesteremberek és professionisták diétai országgyűlésén” címet viselte. (E munkájának előzménye, mintája vélhetően Felvinczi György Nyavalyák históriája című műve, melynek első ismert kiadása 1714-ből való: Lötsei Spielberg Sámuelnek a topográfus mesterséget tréfásan magasztaló verses könyve ennek késői utánérzése.) Mindkét könyvét Kolozsvárott adatta ki. Ódonhangzású, négyes rímű versei néprajzi hitelességgel mutatja be a régi kézművesek mesterségének fortélyait, a kor játékeit, táncos mulatságait. A kor bírálatának reformer ízű hangulatával zárta versét.²⁸ Változ-

²³ A Nemzeti Színház 150 éves szerkesztette Kerényi Ferenc Budapest, 1987. 215. p.

²⁴ Petrik Bibliogr. és egykorú színlapokról; Magyar Könyvészet 1712–1920/1712–1860. II.; Hajdú Algernon László: A Nemzeti Színház műsorlexikona 1837-től 1941-ig Mutatókkal Budapest, 1943. I–III. kötet

²⁵ Régi Könyvek Tára – RA 3866

²⁶ Cikkei A hon és külföld 1841–42. számaiban: II. Selimmel való frigy, A Rozsnyai Török Dávid jegyzetei közül 1605., és még 30 oklevél 1544–1710. között – Szinyei Repertórium Történelem II. kötet 926–1017. h.

²⁷ Magyar Könyvészet 1712–1920/1712–1860. II.: Lötsei Spielberg Sámuel. Menj Bétsbe, levelem! Erdélynek fejéhez, Ferentz fejedelem, – s ennek jegyeséhez: Jelentsd Felsőeknek, mely szép emlék képet tett ez helység épét, emlékezeteknek! (k. 8-r. 4 lev.) Kolozsváron, a kir. lyceum bet. E. Költemény.

²⁸ Kortárs 1983. 8. szám 1276–1284.pp. – Lukácsy Sándor: Kincsásás II. Mesterségek vetélkedése; Pogány Péter: A magyar ponyva tüköre Budapest, 1978. 26.p.; Trócsányi Zoltán: Magyar régiségek és furcsaságok II. kötet Budapest, 1928. 95.p.; Magyar Könyvészet 1712–1920/1712–1860. II.: Lötsei Spielberg Sámuel. Király-választás; mely történt a kézművesek, mesteremberek és professionisták diétai országgyűlésén. Azon gyűlés jegyzőkönyvéből (protocollumából) kinézte, és a kézbe keríthetett acták hitelességekhez képpes, némelly mellékes gondolatoknak közbeszövésekkel egygyütt, a közműlatság- és időtöltés kedvéért le-is írta és saját költségén ki-is adta ... I-ső rész. (8-r. 4 lev., 188 l. és 2 lev.) Kolozsváron, 1830. A kir. lyceum bet. -40 p. E. M.) A mű a különböző foglalkozásokat ábrázoló fametszeteket is tartalmazott. (A magyar könyvgyűjtő új kézikönyve (1969–88.) 2. kötet összeállította Szinainé László Zsuzsa, Budapest, 1990. 913. p.) Könyvkötészeti szempontból is értékes e műve. (Hunyady József: A magyar könyvkötés művészete a mohácsi vészig Budapest, 1973. 93. p.)

nak az idők, talán az orvoslás is. Lötsei Spillenber g Sámuel a fenti, mesterségeket gúnyoló művében nem volt tekintettel a – hírneves nemességszerző öse, Spillenber g Sámuel (1573–1654) lőcsei orvosdoktor által méltán fémjelzett – orvosló és gyógyító művészetre sem, amit az orvosokról írott alábbi sorok igazolnak:

*„Mérges festékidet hordd el lábom alól
Tudom, kis pemzliddel hány szűzet megtsalol,
Eggyet megszomorítsz, mást meg vígasztalol,
Mert rántzot szaporítsz, vagy kedvesel néhol.*

*Merő képzelődés egész mesterséged,
Tsak elmefuttatás minden elmésséged,
Tsupa képtelenség hitvány bölcsességed,
Mihetyst felbomlik vékony egészséged.*

*Vége osztán akkor a Komédiának,
Jó éjtszakát, minden sarlatániának,
Nints több inventis, s helyye picturának,
Omlossz Kriptájába Halál Birtokának.”*

„Erkölc si mesék” című füzetét 1834-ben Kolozsvárott Barra Gábor nyomtatásában jelentette meg.²⁹ Kéziratos fordításai – August Friedrich Kotzebue-tól – „Az iszákos” 3 felvonásos és „A furcsa kis módi varróné” 1 felvonásos vígjátéka, a „Gyűlölség és szerelem bosszúállása” 5 felvonásos színjátéka, és „A londoni posztócsináló.” A „Gyűlölség és szerelem bosszúállása” öt felvonásos színjátékát 1834. november 27-én – először és utoljára – adták elő Budán. A Honművész 1834. november 30-án megjelent számának egyetlen mondata utal csak a bemutatóra, míg a december 4-én megjelent száma (774. o.) szerint „nem annyira untató, mint hosszadalmas volt”.³⁰ Az „Erkölc si kalendarium, mellyet a kitűnőbb latin írók jeles szózataikból minden napra illesztve és magyarázást adva kiadott” 1844-ben szintén Kolozsvárott a királyi lyceum nyomdájában.³¹

Lötsei Spilenber g Sámuel 1846. november 13-án halt meg Kolozsvárott.³²

Lötsei Spilenber g Zsigmond 1802-ben Kolozsvárott született. Dunaföldvára költözött, Tolnán lakott. Szepes vármegyében egy 1828. február 25-i (1781. számú) periratban lévő adatok tanúbizonyossága szerint Lötsei Spilenber g Zsigmond az atyjaként tartotta számon azt a Spillenber g Sámuel t, aki tordai illetősségüként 1777. december 15-én

²⁹ Magyar Könyvészet 1712–1920/1712–1860. II.: Lőcsei Spilenber g Sámuel. Erkölc si mesék. 1. fü z. (k. 8-r. 2 lev., 30 l. és 1 lev.) Kolozsváron, 1834. Az ev. ref. kolegyom bet. nyomt. Barra Gábor E.M. Több nem jelent meg.

³⁰ fordítása kéziratban: OSZK SzT, NSZ. G. 27.; A magyar színikritika kezdetei (1790–1837.) Budapest, 2000. szerkesztette Kerényi Ferenc I. kötet 497. p. (1071. kritika), III. kötet 1471. p.

³¹ Magyar Könyvészet 1712–1920/1712–1860. II.: Lőcsei Spilenber g Sámuel. Erkölc si kalendarium, mellyet a kitűnőbb latin írók jeles szózataikból minden napokra illesztve s magyárosítva kiadott... I. év. (k. 8-r. 2 lev. és 48 l.) Kolozsvárt, 1844. A kir. lyceum nyomdájában. M. Több nem jelent meg.

³² Honművész 1834. 96–97. szám; Dr. Iványi Béla: A történelmi segédtudományok oktatása Erdélyben 1848 előtt. In: Turul 1905.

Szepes közgyűlésétől nemesi bizonyoságlevelet kapott, és aki később Kolozsvárott könyvkötő mesterséget folytatott. Ítélet nincs az iratok között.³³ Véleményünk szerint inkább apa-fió kapcsolat van a bizonyoságlevélben részesülő és a kolozsvári könyvkötő között.

Lőtsei Spielenberg Lajos nagyenyedi könyvkötőt bízta meg a helyi református kollégium 1853-ban azzal, hogy a diákokat számon tartó – és a négy évvel korábbi értelmetlen és vandál román pusztításból megmenekített – nyilvántartásokat, kéziratokat egybekösse. Ugyanis 1849. január 8-án román felkelők megtámadták Nagyenyedet: számos embert megöltek, valamint többek között elpusztították a nagyenyedi főiskolát és egyúttal a Bethlen Gábor Kollégium egykori diákjaira vonatkozó nyilvántartások egy részét is.³⁴

Szintén Kolozsvárott jelentette meg 1868-ban – egy általa szerkesztett füzetet, ami a „Kölcsön könyvtárában meglévő magyar és német könyveknek névjegyzéke és a könyvtárt igénybe vevők számára némi szabályok” címet viselte (Petrik Könyvésze).

A neves román orientalista, Timotei Cipariu (1805–1887) főmegbízottjaként személyesen képviselte a nagyenyedi könyvkötő-könyvkereskedő e híres tudós érdekeit az enyedi könyvpiacra. Ennek előzménye az volt, hogy Lőtsei Spielenberg Lajos nagyenyedi könyvkötő 1836 végén vagy 1837 elején vélhetően aukció keretében vásárolta meg az örökösöktől Bodola János (1754–1836) erdélyi református püspök gyűjteményének ezer kötetét, ami sok értékes és régi munkát tartalmazott. Lőtsei Spielenberg Lajos ezt az egész – dúsan aranyozott barna bőr- illetve díszítetlenül hagyott hártakötéseivel is tekintélyes könyvekből álló hatalmas – könyvtárat eladta Cipariunak 300 forintért. Ez volt Cipariu első jelentősebb könyvvásárlása.³⁵

Valószínűleg nem a fenti könyvkötő-könyvkereskedő, hanem fia, ifjabb Lőtsei Spielenberg Lajos lehetett az a könyvkiadó, aki 1861–1875 között írta és szerkesztette a Nagy-Enyedi Naptárt, ami Kolozsvárott került nyomtatásra.³⁶

A Magyar Könyvészet (1712–1920/1712–1860. II. Naptár) adata szerint ide illik adalékként a következő kiadás: „Közhasznú nagy-enyedi Naptár az 1861. évre szerkesztette Incze János, a kiadó tulajdonos Lócsei Spielenberg János volt. (A vásárok lehetőleg kiigazitva.) Első évi folyam. (8-r.) Maros-Vásárhelyen, 1860. Nyom. Az evangélikus református főtanoda bet.” Lehet, hogy névelírás miatt valójában ifjabb Lőtsei Spielenberg Lajos lehetett a kiadó.

Ifjabb Lőtsei Spielenberg Lajos szerkesztésében és kiadásában jelent meg 1879–1882 között Nagyenyeden a Közhasznú nagyenyedi naptár (XXX. évfolyam) az 1880–83. és az 1890. években; illetve Marosvásárhelyen az 1880–82. évek között a Székely naptár (XXXVIII–XL. évfolyam). Ő lehetett az is, aki szerkesztette és kiadta 1879–81. között Marosvásárhelyen a Szegedi kis képes naptárt az 1880–82. évekre (XXXVIII–

³³ Közlemények Szepes vármegye történetéből 1913. évfolyam, II. kötet 41. p.

³⁴ Jákó Zsigmond – Juhász István: Nagyenyedi diákok 1662–1848. Bukarest, 1979. 47. p.

³⁵ Jákó Zsigmond: Írás, könyv, értelmiség. Bukarest, 1976. 217., 261.pp.; Cipariu, Timotei: Arhive si bibliotecă 1870. 669. p.

³⁶ Nagy-enyedi naptár, közhasznú és közszépl. Szerk. Lócsey Spielenberg Lajos. I–XV. évfoly. (8r.) Kolozsvár, 1861–75. Ny. Stein J. Folyamoként – 28, Magyar Könyvészet 1712–1920/1860–1875/naptárak

XL. évfolyam), illetve 1879–82. között Nagyenyeden a Közhasznú erdélyi képes naptárt az 1880–83. évekre.³⁷

Lőtsei Spielenberg László (?–1849) Marosvásárhelyen élt. Könyvárus és könyvkötő, református egyháztanácsos volt.³⁸ Ő a marosvásárhelyi Székely Naptár megalapítója és kiadótulajdonosa.³⁹

A székely fővárosban, Marosvásárhelyen vállalkozó szellemű emberként felismerte az itteni megélhetési viszonyokra alkalmas lehetőségeket, itt metelepedett. Élelmes, törekvő és kultúrát szerető ember volt, aki a könyvkötőmesterségen kívül könyvterjesztéssel is foglalkozott.⁴⁰

Fontos kortörténeti adalék, hogy Marosvásárhely iskolái közül a Református Kollégium (ma Bolyai Farkas Líceum) a legrégebbi, 1557-ben alapították. 1714–1889 között egyetemi rangú iskolaként működött. Az egyetemes és a magyar tudomány legjelesebb erdélyi képviselői – a matematikus apa és fiú, Bolyai Farkas és Bolyai János – működtek ebben az időben Marosvásárhelyen. Bolyai Farkas a Református Kollégium matematika tanára volt 1804-től haláláig.

Lőtsei Spielenberg László Marosvásárhelyen gyökeret vert, könyvkiadványaival, szemmel láthatólag fellendítette a nyomdaipart és 1835-től sokat foglalkoztatta a marosvásárhelyi református kollégium nyomdáját.⁴¹ A marosvásárhelyi református kollégium nyomdájának vezetője és bérlője volt az 1830-as években. De nem csak könyveket állított elő a tisztas haszonhoz jutás céljából, hanem bizományba is kapott könyveket Kolozsvárról, Pestről, Bécsből, Nagyszebenből, Brassóból, Pozsonyból, melyek forgalmazásával is foglalkozott. (*Népújság LIII. évfolyam 2001. december 8. – Sebestyén Mihály: Ajánlólevél a Múzsához című cikke. A teljes cikk szóban hangzott el Marosvásárhelyt – az Erdélyi Magyar Könyvklub – Bibliofil (Könyvszerető) könyvesboltja megnyitása alkalmából. A cikk szerint Lőtsei Spielenberg Sámuel volt a fenti személy, ám ez tévedés*) Különösen az akkor érvényben lévő székely törvényeket, jogszokásokat, okleveleket, országgyűlési, udvari és főkormányászéki rendeleteket gyűjtötte össze, fordította vagy fordította magyarra, hogy hozzáférhetővé tegye „az erdélyi diáktalan emberek számára” is. Jó üzletet jelentett ezek kiadása, mert az akkori Marosvásárhelyen, az erdélyi Királyi Tábla székhelyén sok ítélmester, táblabíró, ügyvéd és pár száz joggyakorló kancellista igényeit elégítette ki a törvénygyűjtemények nyomtatott kiadásával.⁴²

A magyar nemzeti nyelv védelmét is szem előtt tartotta, hiszen ezt jegyezte le egy könyve előjegyzetében: „én azokat köz esméretre jutás végett saját költségemen ki nyomtattatni, ’s ha nem vagyok is oly szerentsés – hogy azon Nemzetiből való eredettemmel ditsekedhessem – azokkal tisztelkedni óhajtottam a’ Tekintetes Nemes Nem-

³⁷ Magyar Könyvészet 1712–1920. (1876–1885.) Naptárak – Közhasznú nagyenyedi Lócsey Spielenberg Lajos-féle naptár az 1912–1916. évre, 51–55. évfolyam Nagyenyed, 1911–1915. Nagyenyedi kny. 2 füz.

³⁸ Fodor István: Krónikás Füzetek, IV. sorozat 6. szám.

³⁹ uo.

⁴⁰ uo.

⁴¹ uo.

⁴² Fodor István: Krónikás Füzetek, IV. sorozat 6. szám.

zetnek.”⁴³ Külön érdeme a naptárkészítés végleges bevezetése, melyet a híres lőcsei kalendárium mintájára adott ki, és azt az egész Székelyföldön népszerűsítette.⁴⁴

Ő írta 1836-ban, majd 1839-ben az ABC-t, 1840–41-ben pedig az Unitárius nagy kátét, és ez utóbbi évben a Szent história című művét is. 1837-ben Marosvásárhelyen adta ki legnagyobb sikerű könyvét, ami „A nemes székely nemzetnek jussait világitó némely darab levelek ...” címet viselte.⁴⁵ Imreh István A törvényhozó székely falu (Bukarest, 1983) című könyvében is hivatkozik Lőtsei Spielenberg László fenti könyvére.

A Székelyföldnek kétségtelenül Marosvásárhely volt legjelentékenyebb városa, oklevelekben Székelyvásárhelynek nevezték. 1451-ben itt tartották az első ismeretes székely nemzeti gyűlést, melyben a székely örökösödés rendjét megállapították.⁴⁶ Lőtsei Spielenberg László e fenti művében a székely jog kérdéseit taglalta.⁴⁷

Egy adalék Lőtsei Spielenberg László tevékenységéhez: „Jakab Joan., de H. Almás. Stylionarium nonnulla stylorum curialum exempla per... collecta Marus Vásárhelyini, 1838. Sumpitibus Ladisl. nob. Spielenberg de Lótse compactoris, per Sim.(eon) Kali de F.(első) V.(visti) et N. Ernye typ. coll: ev: reformatorum”⁴⁸

Ismét egy adalék Lőtsei Spielenberg László tevékenységéhez: „Magyar nemzeti törvényes –, vagy polgári életben előforduló külömbféle tisztí írások szerkesztésére vezető könyv – Marosvásárhelyt találhatik Lőcsei Spielenberg László tulajdonosnál (Ny. – M-vásárhelyen F. V. és N. Ernye Kali Simeon 1838-ban”⁴⁹

Két további nyomtatvány is megjelent 1838-ban: „A felséges udvar, és kir. főkormány által ki adott –, vagy is útmutató felsőbb rendeletek. 3. megbővített kiadás. (8-r. 2 lev. és 222 l.) M.-Vásárhelyen, 1838. Találhatik Lőtsei Spielenberg Lászlónál. Második darabja. (8-r. 2 lev., 194 l. és 4 lev.) Maros Vásárhelyen, 1839. U. o. M.”⁵⁰

1839-ben a bárány hasmenéséről írt egy könyvet. Marosvásárhelyen szerkesztette a Székely Naptárt 1843–1849 között.⁵¹ Az általa létrehozott Székely Naptár közkedveltségét és üzleti sikerét jól mutatja, hogy több mint 100 éven át, egészen 1948-ig megjelentetésre került, és csak a román hatósági kényszer tiltotta be a további kiadását. 1846-ban írta a Vőfélyi kötelességek és az Agenda című művét. Kiadásában jelent meg: 1769. esztendő beli úrbéri felsőbb rendelés, mely az 1769-ki 27. articulus által helyben hagyott. Marosvásárhely, 1835. 1–16. l. Nemes Erdély Ország külső törvényes széke-in perfolyta leveleinek formáji. Marosvásárhely, 1835. 1–88. 1791-ik évbeli diaetalis

⁴³ uo.

⁴⁴ uo.

⁴⁵ Imreh István: Erdélyi hétköznapiak 1750–1850. Bukarest, 1979. 289.p.

⁴⁶ Székely Oklevéltár I. 263.; Székely M.: A székely nemzet constitúciói 14. – Lőtsey Spielenberg László: A nemes székely nemzet jussai Marosvásárhely 1837. 5.

⁴⁷ Pál-Antal Sándor: Székely önkormányzat-történet Marosvásárhely, 2002. 19., 24.p.

⁴⁸ Magyar Könyvészet 1712–1920/1712–1860/II. kötet – 8 r.

⁴⁹ Uo. IV. kötet – Gyűjtemény 8 r.

⁵⁰ Uo. (Szabályok); és „Vargyasi Szolga János A székely törvényből ötven kérdése és ezen kérdésre: hol és micsoda esetekben lehet tett uttyán (via facti) törvényesen bänni? Ötven feleletjei ügyvéd V. Sz. J.-nak. (8-r. 103–134. l.) M.-Vásárhelyen, 1838. Lőcsey Spielenberg László. – 10 p. E.” (Magyar Könyvészet 1712–1920/1712–1860. III.).

⁵¹ Koncz József: A marosvásárhelyi evangélikus református kollégium könyvnyomdájának története. Marosvásárhely, 1887. 44–58.pp.

provisionalis articulusok. Marosvásárhely, 1835. 1–30. l. Az 1791-ik évi ideig gondoskodva megerősített 94., 95., 96., 97., 133., 134., 135., 136-ik törvény cikkelyek, deák-ból magyarra fordítva, némely jegyzésekkel. Marosvásárhely, 1835. 1–35. l. Törvénykezés rendén előforduló stílusok magyarázatja. Marosvásárhely, 1835. 1–34. l. Szabályok, vagyis útmutató felsőbb rendeletek. Marosvásárhely, 1836. 1–57. l. A' Nemes Székely Nemzetnek jussait világosító némely darab levelek, többek által Magyar nyelvre fordítva, némelyek pedig eredetileg magyar nyelven. Marosvásárhely, 837. 1–102 l. A' Nemes Aranyos Széki Bogáti szabad pusztának vagyis Praediumának Kövenden az 1827-dik napján All-Jegyző Csitt Sz. Iváni Üdösb Koronka László által a' Nemes Aranyos széki Levél-Tárból kiadott szokásos törvénye. Marosvásárhely, 1837. 1–14 l. Magyar Nemzeti Törvényes Gyűjtemény, vagy a' polgári életben előforduló külömbféle tiszti íráások szerkesztésére vezető Kézi Könyv. Mvhely, 1838. 1–131. l. Szabályok, vagy felsőbb rendeletek 3-ik megbővített kiadás. Marosvásárhely, 1838. 1–122. l. Ország gyűlés a' Felsőes Udvar és Királyi főkormány által ki-adott szabályok vagy is útmutató felsőbb rendeletek második darabja. Marosvásárhely, 1839. 1–162 l. Megjelentek még évente Ábécés könyvei, Unitárius Kátéi és Szent históriái, Vőfélyi kötelességek és Agenda, a Bárányhasmenésről, valamint Versezet.⁵² Megindította és kiadta a *Székely Naptár* I–VII. évfolyamait 1843–49-ig.⁵³ A jómódú polgárok közé számított, mindjobban tekintélyesedett, sőt a református egyház presbiterének is megválasztották.⁵⁴

Báthory Zsigmond 1591. július 15-én az udvarhelyszéki gyalogok birtokügyeiről adott kiváltságlevelében meghagyta az udvarhelyi kapitánynak és a szék tiszteinek, hogy az udvarhelyszéki gyalog székelyeket bárhol lévő örökségeikben háborgatni és megkárosítani ne merészeljék; akiknek pedig örökségeik nincsenek, lakó falvaikban „nyíl szerént szántóföldeket és kaszálókat adni és szakasztani tartozzanak”.⁵⁵ Részt vett minden társadalmi mozgalomban, tagja volt a város képviselőtestületének, és különösen a református egyház érdekében tevékenykedett.⁵⁶ 1849. március 30-án halt meg Marosvásárhelyen. Halálára szomorú jelentést írtak.⁵⁷ Naptárállalatát fia, Lócsei Spienberg Sándor, majd e fiától született unokája, Lócsei Spienberg Imre örökölte és folytatta e tevékenységet.⁵⁸

Spienberg László felesége Soós Mária volt. A házaspárról készült két olajfestmény (mindkettő repedezett, vakráma nélkül) ma a Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Arcképcsarnok gyűjteményében található. A festmények J. Metz festő alkotásai. Spienberg László könyvkötőt ábrázolja az egyik olajfestmény (méret: 39,5x31 cm leltári szám: 61.4; lemez száma: 9821; helye 77/B): a sötétbarna háttérű mellképen kissé balra forduló, balra tekintő barátságos, öntudatos és nyílt arcú férfi látható. Barna a szeme, haja, bajusza és az oldalszakálla. Sötét színű zsinóros magyar ruhát visel: kabátja kivá-

⁵² Fodor István: Krónikás Füzetek, IV. sorozat 6. szám

⁵³ Uo.

⁵⁴ Uo.

⁵⁵ Lötsey Spienberg László: A nemes székely nemzetnek jussai 47. p.

⁵⁶ Fodor István: Krónikás Füzetek, IV. sorozat 6. szám

⁵⁷ Uo.

⁵⁸ Uo.

gásába dugva tartja bal keze hüvelykujját. Baloldalt mellette könyvekkel teli könyvespolc látható. Spilenberg Lászlóné Soós Máriát 54 éves korában ábrázolja a róla készült olajfestmény (méret: 39,5x32 cm; leltári szám: 61.5; lemez száma: 9822; helye: 84/A): a sötétbarna háttérű mellképen kissé jobbra forduló, jobbra tekintő asszony látható. A kék szemű és fekete hajú, fehér csipkefőkötőt viselő hölgy sötétbarna ruhája mellrészen fehér csipkebetét látható. Gyűrűs jobb kezében virágot tart maga előtt. 1961-ben táján került e két vászonra festett olajfestmény a Nemzeti Múzeum birtokába: egyenként 400 forintért került megvételre Kormos Ilonától (863-04-20/1961. Kcs.; 863-04-29/1961. Kcs. Hátul a vászonon kézírással Soós Mária (könyvkötő Lőcsey Sp. Lászlóné) 54. éves). Szerintünk 1840 táján készülhettek e festmények. Gyermekük voltak: Polixénia, László, Sándor.

Lőcsei Spielenberg Polixénia 1825-ben született. Férje felsővisti Káli Simon (1803–1870) a református kollégiumban nyomdászként tevékenykedett. A marosvásárhelyi református kollégiumban tanult. Megkedvelte a nyomdászatot felment Pestre, ahol pár évig képezte magát, majd 1830–35-ig testvére mellett nyomdászsegédként működött.⁵⁹

Egy érdekes adalék a férj, felsővisti Káli Simon nyomdai működéséhez. Bolyai Farkas (1775–1856) és árkosi Benkő Zsuzsanna fia, Bolyai János (Kolozsvár, 1802. december 15. – 1860. január 27., Marosvásárhely) Temesvárról 1823. november 3-án írta apjának azt a tudománytörténeti jelentőségű levelét: „...semmiből egy új, más világot teremtettem” – summázta kutatásai eredményét. Levelében jelezte, hogy a nem euklidészi geometria gondolatának birtokában van, csak egységes rendszerbe kell összefoglalnia. Két évvel később átadta apjának abszolút geometriájának német nyelvű vázlatát. Ennek lényegét Bolyai Farkas akkor még nem értette meg. Nem akarta elhinni, hogy a kétezer éves problémát éppen fia oldotta meg. János 1826-ban egy másik vázlatot egykori bécsi tanárának küldött el, de ez sem maradt fenn. Bolyai Farkas 1824. december 31-én újránősült (második felesége Nagy Teréz) életének e csendesebb, termékeny időszakát élhette meg, és ekkor írta meg komoly elmélyülést igénylő matematikai műveinek jelentős részét. E korszakából való matematikai kutatásainak koronája, az ezeroldalas főmű, a „Tentamen” két kötetben jelent meg az 1832–1833-as években Marosvásárhelyen. Az apa matematikai tevékenysége főleg a geometria és az aritmetika alapjainak tisztázása felé irányult. Időközben Bolyai János is elkészült dolgozatával, ami a „Scientia Spatii” (A tér tudománya) címet viselte. A fiú a kéziratát kinyomtatás végett átadta apjának. Ez a nagy jelentőségű mű a Tentamen első kötetének végén jelent meg. Káli Simon nyomdamester nagy betűkkel szedte ki: címe – az eredeti „Scientia Spatii” helyett – „Appendix”, azaz függelék lett. Az Appendix valóban új világot teremtett a geometriában egy, az euklidészi geometriánál általánosabb, nem euklidészi geometria, pontosabban az ún. hiperbolikus geometria alapjait rakta le. Mivel ezzel a kérdéssel egymástól függetlenül, de azonos időben N. Lobacsevszkij is foglalkozott, ezt a geometriai rendszert Bolyai–Lobacsevszkij-geometriának is szokták nevezni.⁶⁰

⁵⁹ Uo.

⁶⁰ Péter Attila ny. tanár: Emlékezzünk Bolyai Farkasra születésének 225. évfordulóján In: Udvarhelyi híradó XI. évfolyam 13. szám 2000. február 15., kedd

1832-ben Bolyai János századossá léptették elő és Csehországba vezényelték. Közben megjelent az Appendix, amit apja elküldött Gaussnak bírálatra. A válasz lehangoló volt, Gauss szerint az Appendix-ben leírtak megegyeznek az ő vizsgálatainak eredményével, de azokat nem tette közzé. Udvariasan hozzátette, hogy örül annak, hogy egy régi barátja fia előzte meg őt. E levélen túl Gauss nem tett semmit, hogy a világot megismertesse az új geometria felfedezőjével. Csak naplójában jegyezte meg, hogy az ifjú Bolyai Jánost elsőrangú lángész.

Nemeslevelek hamisításáért felsővisti Káli Simon testvérét perbe fogták, majd elmozdították. E körülmények miatt 1835. augusztus 8-án – dr. Bélteki Nagy Zsigmond algonok, Antal János tanár és Jenei József pénztárnok jelenlétében – Káli Simon átvette a nyomdát, a régi szerződés meghagyásával.⁶¹

Lőcsei Spielenberg Polixénia (1825–1891) férje, felsővisti Káli Simeon és apósa, Lőtsei Spielenberg László közös tevékenységéhez egy adalék: „Jakab Joan., de H. Almás. Stylionarium nonnulla stylorum curialum exempla per ... collecta Marus Vásárhelyini, 1838. Sumptibus Ladisl. nob. Spielenberg de Lőtse compactoris, per Sim.(eon) Kali de F. (első) V. (visti) et N. Ernye typ. coll: ev: reformatorum”.⁶²

Felsővisti Káli Simon Imreh Farkas nevű segédjével dolgozott 1848-ig, majd egyedül 1866-ig. Ekkor fátyol (hályog) borította el szemét: 1866. október elsején átadta a nyomdát Szabó Lajos nyomdászsegédnek. A 35 évig lankadatlan szorgalommal munkálkodó felsővisti Káli Simont az előjáróság havi 14 forint nyugdíjjal nyugalomba helyezte, mely összeget a nyomdatulajdonos református kollégium és Szabó Lajos nyomdász egyenlően osztva fizették a szerződés értelmében. 1870. október 24-én halt meg felsővisti Káli Simon. Özvegye, Lőcsei Spielenberg Polixénia részére a nyugdíj felét, havi 7 forintot utalt a kollégium. Lőcsei Spielenberg Polixénia 1891-ben halt meg (a református temetőbeli sírirat szerint).⁶³

Lőtsei Spielenberg László 1830-ban született. A marosvásárhelyi református kollégiumban tanult, majd még diákként érte a halál 1846. július 3-án.

Lőtsei Spielenberg Sándor (1821–1878) Marosvásárhelyen született. 1830 szeptemberétől tanult a város református kollégiumában („1830 september Alexander Sp. Lőtsei habitat Agropoli, cellista, aetos 8, discipuli Georgii Dobolyi”).⁶⁴ Felesége Dabótzai Ágnes volt. (E családból Dabótzai István 1682-ben kapott címeres nemeslevelet, majd egy másik Dabótzai István 1836-ban senior volt a marosvásárhelyi kollégiumban). 1850–78 között adta ki a Székely Naptárt (VIII–XXXVI. évfolyam), 1858-ban pedig a Debreceni ABC-t. 1862-től a Székely Naptár munkatársaként tevékenykedett Kováts Ferenc (Kőhalom, Kőhalom szék, 1837-Marosvásárhely, 1899.) plébános is. Kováts Ferenc *Haynald* Lajos püspök udvari papja, majd Gyulafehérvárt főgimnázium, 1862-től

⁶¹ Fodor István: Krónikás Füzetek, IV. sorozat 6. szám.

⁶² Magyar Könyvészet 1712–1920/1712–1860/II. kötet – 8 r.

⁶³ Fodor István: Krónikás Füzetek, IV. sorozat 6. szám.

⁶⁴ Koncz József: A marosvásárhelyi evangélikus református kollégium könyvnyomdájának története Marosvásárhely, 1887.; A marosvásárhelyi evangélikus református kollégium könyvnyomdájának termékeinek jegyzéke Marosvásárhely, 1882.; Fontes Rerum Scholasticarum VI. A marosvásárhelyi kollégium diák-sága 1653–1848. Szerkesztette Keserű Bálint, Szeged, 1994.

teológiai tanára, 1872-től a *Batthyáneum* könyvtár őre, 1874-től marosvásárhelyi plébános és főesperes, 1880-tól bártfai címzetes apát, 1881-től pedig az Erdélyi Római Katolikus Státus igazgató tanácsának tagja volt. A *Székely Művelődési és Közgazdasági Egyesület* marosvidéki választmányának és a *Székelyföldi Iparmúzeum*nak elnöke volt. Lelkipásztori munkája mellett fő gondja a katolikus iskolaügy volt. A katolikus gimnáziumot főgimnáziummá fejlesztette. Gyűjtésből és a Fogarasy-alapítvány megszerzéséből modern leányiskolát épített, s a ferences nővérekre bízta. Kiharcolta, hogy Marosvásárhelyen ipari szakiskola, iparkamara és ipari múzeum létesüljön. Megszervezte a tanárok és tanítók művelődési egyesületét. Az egykori római castrumok helyén Maroskeresztúron és Sárpatakon ásátásokat végzett. 1895-ben a kormány, azzal a föltétellel, hogy a törvényhatósági gyűléseken az új egyházpolitikai törvényeket támogatja, föl kínálta neki a rozsnyói püspökséget, de ő nem fogadta el. Még gyulafehérvári pap korában *Imets Jákó* és *Veszely Károly* társaságában felkereste a moldvai csángó magyarokat. Fő művei: *Veszely, Imets és Kováts utazása Moldva-Oláhsországban, 1868*. Marosvásárhely, 1870. – Álnéve: Fehérvári (Idők Tanúja); jegyei: -o-, K.F. (uo.). 88. Tétel 169: Lötsei Spielenberg Sándor: Székely naptár az 1875-dik 365 napból álló közönséges évre Harmincharmadik évi folyam. Szerkeszti és kiadja: Maros-Vásárhelytt, 1874. Ny. Imreh Sándor. 28 számozatlan levél. Későbbi, félvásznon kötésben. Adomák, székely népballada, vásárok...stb. Kikiáltási ár : 1.600 HUF Leütési ár : 5.000 HUF Az aukció időpontja : 2002. 04. 17 18:47 GMT +1 Abaúj Antikvárum 1053 Budapest V. ker. Múzeum krt. 41. félemelet 6. Lötsei Spielenberg Sándor 1878. december 23-án Marosvásárhelyt halt meg.⁶⁵ Fia, *Lötsei Spielenberg* Imre immár a 3. generációként folytatta a családi hagyományt.

Lötsei Spielenberg Imre 1880–91 között szerkesztette a Székely Naptárt (XXXVII–XLIX. évfolyam) – ez aztán 1892–97. között szünetelt – és az Uj székely naptárt.⁶⁶ Ez az utolsó adat: Közhasznú nagyenyedi Lötsey Spillenberg Lajos-féle naptár az 1912–16 évekre is megjelent még 51–55. évfolyamként Nagyenyeden 1911–1915 között, a Nagyenyedi könyvnyomda munkája eredményeként.⁶⁷ Lötsei Spielenberg Imre volt az, aki után a marosvásárhelyi Spielenberg-féle könyvnyomtató és könyvkötő műhely új tulajdonosé lett.

A régi évszázadok legfontosabb, legnépszerűbb ismeretterjesztő könyvei a kalendáriumok voltak. Különösen kedvelte őket a falusi ember, de kalendóságuk jelentős volt a hajdani városainkban is. A naptártörténészek szerint a leghíresebbek, messzi ország-részekbe is eljutók a kassai, a debreceni, a nagyszombati, a bártfai és a lötsei kalendáriumok. Egész Erdélyországban ismert, kedvelt, keresett volt a székely nép részére ki-

⁶⁵ Koncz József: A marosvásárhelyi evangélikus református kollegium könyvnyomdájának története és gyászjelentés.

⁶⁶ Magyar Könyvészet 1712–1920/1886–1900. Naptárak: Székely naptár az 1887–1891 évekre. Szerkeszti Lötsey Spielenberg Imre. XLV–XLIX. évfolyam. (8-r.) Marosvásárhely, 1886–1890. Holczer Gyula. Egy-egy évfolyam –.40; Uj székely naptár az 1889. és 1890-ik évekre. Szerkeszti: Lötsey Spielenberg Imre. I. és II. évfolyam. (k. 8-r.) Maros-Vásárhely, 1888–90. Holczer Gyula. Egy folyam –.40.

⁶⁷ Magyar Könyvészet: 1712–1920/1911–1920/I/Közhasznú nagyenyedi Lötsey Spillenberg Lajos-féle naptár az 1912., 1916. évre. 51., 55. évf. Nagyenyed, 1911, 1915. Nagyenyedi kny. 2 füz.

adott Lősey Spielenberg-féle Székely Naptár. Ismert egy lakodalmi ujjogtató tréfás hang-nemével is őrzi a Székely Naptár társadalmi jelentőségét:

*„A székely naptár csinálóját éltesse az Isten,
ki a máj napot mára tette éppen!”*

(Dr. Balázs Lajos néprajzkutató, egyetemi docens A Kriterion-koszorú idei kitiüntetettje Dr. Péntek János laudációja Csíkszereda, 2002. december 13. részletek)

OSzK 1263/1883

Erdélyi magyar nemzeti székely naptár. Marosvásárhely, Lőcsei Spielenberg László

*Kulacsomhoz
Nem szokásom a nagy világ
Válogatott bókjai;
De kulacsom a te kortyod
Jobb mint leány csókjai!
Örömet hoz a kebelnek,
Feledést az észnek,
Hogy nyoma sincs lelkünk multján
A dühöngött vésznek.
Lelket adsz a csüggedőnek
Kebled leány hevével
Áldjon is meg Tokaj bérce
Gyöngyöző levével!
Hogy a míg te a bögségben
Világodat éled;
Én mint ifjú szerelmesed
Mulathassak véled
Jaj de most jut az eszembe
Hűtelen kis párom;
Hogy én tőlem el akarnál
Válni minden áron!
Azt mondod, hogy önző vagyok
Csak úgy ölelgetleg [sic!]
HA jó borral teletöltve
Ajkamhoz vehetlek!
Pedig hát az én szememre
Nincs mit vessen ajkad,
Hiszen te is csak úgy szeretsz,
Ha könnyitek rajtad!
El nem válok én tetőled,
Hozzád szoktam régen
Légy szívemnek ápolója,
Ugy sincs feleségem!*

(Kántor Imre)

A marosvásárhelyi Lötsei Spielenberg-féle könyvnyomtató és könyvkötő műhely további sorsa

Lötsei Spielenberg Imre volt az, aki után a marosvásárhelyi Spielenberg-féle könyvnyomtató és könyvkötő műhely új tulajdonosé lett. A „a jó székely nép részére” kiadott *régi és valódi Péter András-féle Székely Naptár* kiadója és szerkesztője, Péter András a Maros-Torda megyei Szentistvánban született, rigmuskedvelő, sokat olvasott földműves 1891-től jelentette meg Marosvásárhelyen. 1891-től Péter András folytatta Lötsei Spielenberg Imre és elődjei naptárszerkesztői munkáját. Péter András első verses életrajza 1867-ben jelent meg, ezt 1882-ben *Utazás a Föld körül* című munkája követte. Szombatos énekeskönyvének kézirata a Magyar Nemzeti Múzeum birtokában van.⁶⁸

Péter András után azonban egy Lőrinczi István nevezetű kiadó tulajdona lehetett a *Székely Naptár* kiadói joga.⁶⁹ A könyvkötő dinasztia alapítója a nagyapa, Kron I. Ernő Titusz a felvidéki Bártfáról származott, és rövid debreceni, majd kolozsvári kitérő után 1880-ban telepedett le Vásárhelyen.⁷⁰ A Bártfáról ideszármazott – korábban Debrecenben és Kolozsvárott tanult – és kezdetben valószínűleg a fenti műhelyben dolgozó Kron Ernő Titusz (1844–1900) fia, a százéves korában elhunyt Kron Ernő Ferenc (1884–1983) tovább öregbítette a marosvásárhelyi könyvnyomtató és könyvkötő műhely hírnevét. A Székely Naptár közkeletességét és üzleti sikerét jól mutatja, hogy több mint 100 éven át, egészen 1948-ig megjelent, és csak a román hatósági kényszer és erőszak tiltotta be ekkor a további kiadását. Kron Ernő Ferenc 1920 körül egy Lőrinczi István nevezetű kiadótól megvette (a marosvásárhelyi Lötsei Spielenberg László (?–1849) által 1843-tól szerkesztett és örökségként vér szerinti utódaira, majd) 1891-től Péter Andrásra átszálló Székely Naptár kiadói jogát.⁷¹ Tőle a stafétabotot Kron Ernő Titusz (1844–1900) fia, Kron II. Ernő Ferenc (1884–1983) vette át. 1948-ban történt betiltásáig ő volt a Lötsey-féle Székely Naptár kiadója és szerkesztője. Az igen népszerű, kék borítójú kalendárium a harmincas években hétezer, az 1940-es bécsi döntést követő esztendőkből tízezer példányban fogyott el. Ő kötötte piros-fekete bőrbe a legendás híró városépítő polgármester, Bernády György könyvtárának darabjait is. A könyvkötészetet az épülettel együtt 1948-ban államosították, majd 1949-ben, a körülmények szerencsés alakulása folytán újra visszakérték a Kron család tulajdonába.⁷² Más, és szerintünk a valódi adat szerint Péter Andrástól vette meg a kiadás jogát már 1912-ben Kron Ernő Ferenc (1884–1983).⁷³

A Sáros utca. 8. szám alatt működik 1907-től a híres Krón-féle könyvkötő műhely, amelynek tevékenysége összekötődött a város életével. Itt javították vagy kötötték újra

⁶⁸ Dr. Varga Gábor: A Székely Naptár történetéhez. In. Erdélyi Napló Polgári hetilap 2002. szeptember 17.

⁶⁹ Népszerűség (LI. évfolyam, 218. szám) 1999. IX. 18. (szombat) – Antal Erika „Beteg könyvek mindig lesznek” című cikke Kron Ernő István könyvkötőről.

⁷⁰ Szentgyörgyi László: A vásárhelyi könyvkötő dinasztia Erdélyi Napló XI. évfolyam, 13. (496.) szám 2001. március 27.

⁷¹ Népszerűség (LI. évfolyam, 218. szám) 1999. IX. 18. (szombat) – Antal Erika „Beteg könyvek mindig lesznek” című cikke Kron Ernő István könyvkötőről.

⁷² Szentgyörgyi László: A vásárhelyi könyvkötő dinasztia Erdélyi Napló XI. évfolyam, 13. (496.) szám. 2001. március 27.

⁷³ Dr. Varga Gábor: A Székely Naptár történetéhez. In. Erdélyi Napló Polgári hetilap 2002. szeptember 17.

a Teleki Téka és a város iskolakönyvtárainak a könyveit. Krón Ferenc Ernő volt a Lőcsei Spielenberg-féle Székely Naptár szerkesztője, nyomtatója és terjesztője.

Krón Ernő Ferenc (1884–1983) fia, Krón Ernő István (1914–) volt színész, bábszínész folytatja a családi mesterséget, a könyvkötést. Krón Ernő (Marosvásárhely, 1884. augusztus 16.–1983. február 4. Marosvásárhely) naptáríró és szerkesztő. Négy osztályt szülővárosában végzett, majd édesapja könyvkötő műhelyében, Kolozsvárt a Rohonyi-féle, Esztergomban a Rosta-féle könyvkötészetben, Budapesten a Tolnai Világlapja kiadónál képezte magát mesterré. Mint önálló kisiparos 1903-tól haláláig dolgozott műhelyében, melyet fia, ifjabb Krón Ernő (1914–) mindmáig fenntart Marosvásárhelyen. 1913-ban kezdte szerkeszteni és kiadni „Régi és Valódi Lőcsei-féle Közhasznú Székely Naptár” cím alatt 1948-ig évente megjelenő népszerű naptárát, jórészt saját szövegeivel. A vezetése alatt álló Székely Naptárak Kiadóvállalata önálló füzetsorozatban is megjelentette mindazokat az írásokat, melyekben a naptáríró orvosi tanácsokkal, a gyermekvédelem, lakásgondozás, konyhai takarékoság és házi kertészkedés feladatainak ismertetésével, vőfélyek, násznagyok köszöntő verseivel, a szépség helyes ápolásával, a sertésfeldolgozás hetvenféle módjával, sőt a házasságban előforduló testi-lelki bajok elhárítására 850 tanáccsal látta el az olvasókat. A sorozatban jelent meg „A jó házasság titka” alcímet viselő *Mit kell tudni a lányoknak a házasság előtt?* című kiadványa (Marosvásárhely, 1932., *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*)

Krón Ernő Ferenc (1884–1983) életútja: kórusban énekelt, alelnöke volt a Református Egyház Dalkörének, alapító tagja a Marosvásárhelyi Iparegyesületnek, amatőr színészként városszerte ismert, népszerű komikusként ünnepelték, tanította a Munkásotthon színjátszó fiataljait is. Krón Ernő Ferenc (1884–1983.) könyvkötő-művészetének legnagyobb megrendelője gróf Teleky Domonkos volt, és ő kötötte fekete-vörös bőrbe a híres polgármester, Bernády György könyveit is. A székely kalendáriumot sok ötlettel, újítással, szép tipográfiával és olvasmányos tartalommal olyan vonzóvá tette, hogy 1948-ig évente tízezer példányban kelt el. A szépirodalmi részben ismert és jó szerzőket foglalkoztatott: Pósa Lajost, Szabolcska Mihályt, Péterffy Gyulát és Tamást, Nagy Lajost, Péczely Józsefet és másokat. Megőrizte a Péter András által kedvelt rimes formák arányait – ezzel a korábbi vásárlókat is igyekezett megtartani. A népi „idő-előrejelzés” rímcsejtségeire, könnyedségére íme néhány példa: „Ha az ég e hóban dörög és villámlik, / Kemény telet jelent, amely nem komázik.” (November); „Március végével jön meg csak a tavasz, / Az elején zord lesz, később rügyet fakaszt.”; „Ha e hóban a nap éget, / Ne búsulj a borod végett.” (Augusztus); „Augusztus ha forró, / Hosszú tél várható.” A naptárreszt minden évfolyamban a hasznos tudnivalók követték. Gyakorlati tanácsokat adott a növénytermesztéshez, állattenyésztéshez, méhészethez, vadászathoz, főzéshez, gyógynövénygyűjtéshez, egészségvédelemhez. Figyelemreméltó folklórranyaggal is találkozhatunk: székely mesékkel, adomákkal, közmondásokkal. Az utóbbiakból csak ízelítőként: „Csúf leánynak minden tükör rossz.”; „Ha az asszonyok sírnak, megnyírnak.”; „Pipát, feleséget nem jó másra bízni.”; „Legjobb ostor az abrak”. Legtöbb évfolyam a vásárnaptárral zárult, ami előtt az ún. mulattató rész található. „Hányszor imádkozunk? – Ha háborúba indulsz, egyszer. Ha tengerre mész, kétszer. De ha nősülni kívánsz, legalább háromszor imádkozzál.”; „Doktor úr, mondja meg őszintén, milyennek látja a szívemet? – Hát nem éppen a legjobb, de amíg él, addig kiszolgálja.” A szép tipográfia és

a betűtükrök, a kiváló illusztrációk még csak emelték a *Székely Naptár* vonzerejét. Minden évfolyam 25–30 egész oldalas, esztétikus reklámot közöl (fele színes, piros és zöld).

Krón Ernő Ferenc kiterjedt levelezést folytatott mint naptárszerkesztő. István Lajos korondi lakos, több néprajzi tanulmány szerzője nemrég tette közzé Krón 1946-ban írt leveleit. Egyik levelében beszámolt az 1947. évi naptár kiadásának nehézségeiről, amely egyben jelezte, hogy a két emberöltőn sikeres kalendáriumnak a napjai meg vannak számlálva. Amit annál inkább sajnálhatunk, mert a *Székely Naptár* az erdélyi kultúrtörténet becses emléke. Hozzájárult a hasznos ismeretek terjesztéséhez, a szélesség összetartozás-érzésének erősítéséhez.⁷⁴

Kron Ernő (1844–1900) unokája, az 1999-ben hetvenegy éves Kron Ernő István (1914–) tulajdonát képezi a fenti műhely, mely egyébként ma is ugyanabban az utcában (régen Sáros, ma Targului) – bár már nem ugyanabban a házban – található Marosvásárhelyen.⁷⁵

A vásárhelyi könyvkötő dinasztia

A Petőfi tértől a hajdani Református Kollégium, ma Bolyai Farkas Líceum felé vezető Sáros utcán felfelé haladva, jobb kéz felől egy múlt századbéli, a valamikori polgári jólétről árulkodó lakóház tölgyfából készült bejárati kapuján szerény felirat áll: könyvkötészet. Az épület leghátsó helyiségében berendezett műhelybe lépve a tizenkilencedik század végén vagy a huszadik legelején találunk magunkat. A falakon függő fényképekről a könyvkötő Kron-dinasztia három generációjának tagjai tekintenek a belépőre. De ott függenek a kiváló szakmai tudás elismeréseként kapott oklevelek, diplomák is. A bútorzat, a betűszekrények, minden gép, munkaeszköz legalább száz esztendővel ezelőtt készült. A harangrézből öntött szecessziós betű- és díszítő garnitúrák láttán egy holland szakember nemrég ámulva jegyezte meg, hogy náluk a hasonló, szakmailag felbecsülhetetlen értékű eszközöket múzeumokban őrzik. Itt meg ma is rendszeresen használják.

Kron III. Ernő István (1914–) hetvenhét éve ellenére kiváló szellemi és fizikai frissességnek örvend, jelenleg is napi öt-nyolc órát dolgozik. „Olyan szerszámokkal és anyagokkal dolgozom, mint annak idején a nagyapámék” – magyarázza a mester. A nagyszombati Bruckenthal Múzeum könyvkötőjének halála óta az országban már senki sem használja ezt a technológiát. Pedig a régi könyvek újrakötéséhez, mondhatnám azt is, hogy restaurálásához ezen ismeretek, módszerek nélkülözhetetlenek. A műszaki fejlődésnek a rengeteg és tagadhatatlan előnye mellett naponta érzékelhető hátrányai is vannak, legalábbis a szakma területén. Ennyi silány kivitelezésű könyvet, mint manapság, még soha nem dobtak piacra. Sokan, sajnos, azt hiszik, hogy a gépek helyettesíthetik a szakmai tudást. Ennek a tévhitnek a következménye az a rengeteg olvashatatlan, egyszeri átlapozás után széthulló, könyvnek aligha nevezhető nyomdaipari termék, ami annyi kellemetlenséget okoz az olvasóknak.

⁷⁴ Dr. Varga Gábor: A Székely Naptár történetéhez. In. Erdélyi Napló Polgári hetilap 2002. szeptember 17.

⁷⁵ Népszerűség (LI. évfolyam, 218. szám) 1999. IX. 18. (szombat) – Antal Erika „Beteg könyvek mindig lesznek” című cikke Kron Ernő István könyvkötőről.

Kron III. Ernő István már gyerekfővel megismerkedett a szakma legfontosabb titkaival. 1952-től huszonöt esztendeig, nyugdíjba vonulásáig, bábszínészként dolgozott. Mint mondta, a mai napig igen büszke arra, hogy ötszázszor játszhatta el János vitéz és kétszázötvenszer Hány János szerepét.

„Az ötvenes évek közepe táján egy alkalommal Gyimesközéplokon léptünk fel” – kezd a történetbe Ernő bácsi. „A tizenegyre meghirdetett előadást valamilyen oknál fogva délutánra halasztották a szervezők. Nagyétkű kollegám megéhezvén bekopogott egy házhoz abban a reményben, hátha összeütnek számára, persze fizetség fejében, néhány tojásból egy rántottát. Lógó orral lépett ki a kapun, s kérdésemre elmondta, hogy a tűzhely mellett pipázgató öreg székely atyafi azzal utasította el, hogy nincs eladó tojása. Erre gondoltam egyet, és magam is bekopogtam. Amint beléptem a szobába, azonnal észrevettem a polcon sorakozó Székely Naptár köteteit. Hirtelen lekaptam az egyiket, s bemutatkoztam, majd hozzátettem, hogy a kalendáriumot kiadó és szerkesztő Kronnak a fia vagyok. Csak azután kérdeztem meg, hogy van-e eladó tojása, amire az öreg székely azt felelte, hogy számomra nemcsak tojás, hanem még káposztacika is kerül” – zárta nevetve a történetet a mester.

Nyugdíjba vonulása óta csaknem minden idejét a műhelyben tölti. Legnagyobb bánatára a családból senki sem érez elhivatottságot a mesterség iránt. Hajdani bábos kollégájának, Török Elemérnek a fiát, Lászlót tanította meg a szakma alapvető fogásaira, vele immár tizenöt esztendeje dolgozik együtt.

1997-ben a Varga Gábor egyetemi tanár a Debreceni Bibliofil Műhely kiadásában száz példányban megjelentetett „Adatok egy vásárhelyi könyvkötő dinasztia történetéből” című munkájában méltatta a Kron család szakmai teljesítményét.

„A múlt nyáron a békéscsabai szakiskola tanulói jártak itt, akik nagy-nagy élvezettel ismerkedtek az általam alkalmazott munkamódszerekkel, szakmai fogásokkal – meséli Kron Ernő bácsi. – székelyvajai származású oktatójokkal ma is állandó kapcsolatban állok, az ő révén magam is megfordultam Békéscsabán, ahol megoszthattam tapasztalataimat a helyi szakemberekkel, oktatókkal, tanulókkal. Ottani látogatásom után jelent meg az egyetlen magyarországi szakfolyóiratban, a Print & Publishingben Könyvkötőszakmai csemege Marosvásárhelyen címmel egy, a munkámat méltató írás, ami igen nagy elégtételt jelent a számomra.”

Múzeumként szeretné az utókorra testálni a könyvkötő műhelyt, a teljes felszereléssel és az egész épülettel együtt. Egyetlen kikötése lenne, mégpedig az, hogy addig, amíg lesz, aki ott dolgozzon, aki ismerje és alkalmazni is tudja a Kron-dinasztia három generációja által használt technológiát, addig működő könyvkötészettként álljon az érdeklődők, a könyvbarátok rendelkezésére.⁷⁶

---

⁷⁶ Szentgyörgyi László: A vásárhelyi könyvkötő dinasztia Erdélyi Napló XI. évfolyam, 13. (496.) szám. 2001. március 27.

További adalékok a Felvidéken maradt Spillenberg-családtagok művészeti, zenei és katonai szerepvállalásához Erdélyben

Idősebb Spillenberg János (1594–1652) Szepesolasziban (Wallendorf) született. Kassán 1621. februárius hó 4-én „supplicál az város igasságáért” és bemutatta keresztlevelét a városi tanács előtt: elnyerte a polgári jogot, és fizetett érte 3 forintot.⁷⁷ Kassán 1619. június 15-én vette feleségül Kurtzweil Esztert, Kurtzweil Kristóf (1580-ban született, és – a kassai plébániakönyv szerint – már 1614-ben néhaiként említett) kassai festő leányát.⁷⁸ 1625. december 20-án Bethlen Gábor fejedelem parancsára a kassai kamara nyolcvan aranyat fizetett ki a képíró számára, amelyet azzal érdemelt ki, hogy Erdélyben, a gyulafehérvári palotában a fejedelem szolgálatában dolgozott.⁷⁹ Bethlen Kassán tartott 1626-os menyegzői lakodalmá alkalmából Spillenberg a királyi ház és a városháza festésére kapott megbízást.⁸⁰ Spillenberg János kassai képíró Bethlen Gábor fejedelem szolgálatában dolgozott festőművészként, csakúgy, mint a nagybányai Csengeri Képíró István és Székesfehérvári István kolozsvári céhmester.⁸¹ Kassán 1626. március 2-án tartotta Bethlen Gábor és Brandenburgi Katalin a lakodalmát, amely alkalmából tehát a „kamaraház” kifestésére kapott megbízást. A hatalmas előkészületekre jellemző, hogy a kassai tanács ebből az alkalmából Lőcséről képírólegényeket kért segítségnek. A gótikus stílusú, a 15. századból származó kassai Lőcsei-ház onnan kapta nevét a 16. században, hogy tulajdonosa ekkor Lőcse városa lett: biztonságos szállást biztosítottak így a lőcseiek a kereskedőiknek. A polgárház legnagyobb eseményét talán az jelentette, hogy 1626. március 2-án itt tartották fényes lakodalmukat Bethlen Gábor erdélyi fejedelem és Brandenburgi Katalin, a brandenburgi választófejedelem leánya. Politikai aktus is volt ez, mivel – egyébként Bethlen többszöri kikosarazása után – a házasság létrejötte egyben a nyugati protestánsokkal közösen létrehozott Habsburg-ellenes liga kialakítását eredményezte. Nem kevesebbet várt ettől a fejedelem, mint a három részre szakadt ország egyesítésének megvalósításának kezdetét. Az esemény valóban jeles diplomáciai siker volt, de valódi eredményt nem hozott. A megjelent mintegy két és félezer vendég között a legjelentősebb európai – német-római, bajor, spanyol és török – uralkodóházak képviselői is ott voltak, igen értékes ajándékaikkal együtt.

1629. február 1-jén a festő a városi tanácshoz fordult, hogy a három évvel korábbi fejedelmi lakodalomra végzett munkája ellenértéke végett Bethlen Gábor udvari főtisztjét, Béllaváry urat találják meg. Május 17-én megint arról írt a városi tanácsnak, hogy „az mivel tartozik Béllaváry uram, adatnák meg vele, és az városházát hogy megírta, az festékért fizetnének meg”.⁸² Szeptember 13-án Belányi Dávid Kassáról az alábbiakat írta a fejedelemnek Spillenberg Jánosról: „A képírót mesterlegényeivel beküld-

⁷⁷ Művészet 1903. 2. szám; 1912. 8. szám 325. p.

⁷⁸ Uo. 145. p. 1907.

⁷⁹ Radvánszky Béla: Bethlen Gábor fejedelem udvartartása Budapest. 1888. 196. p.

⁸⁰ Művészet 1903. 2. szám 146. p.

⁸¹ Balogh Jolán: A késő-renaissance és a kora barokk művészete. In.: Magyar Művelődéstörténet Magyar Történelmi Társulat, III. kötet A kereszténység védőbástyája 564. p. szerkeszti Domanovszky Sándor

⁸² Művészet 1903. 2. szám 146. p.

tem. Hogy a pretendált sok mód nélkül való restanciái dolgaiból (sok hátralévő követelése miatt) is ne kedvetlenedjék, transignáltam (megegyeztem vele), s elrendeltem a contentálását (a kielégítését). Gondolom, ha felséged derekas munkákat rendelhet is vele, munkálkodtatni kész leszen. Hozzá aminő vasbányája is vagy on itt kint (Kassán), azt is jó rendben hagyta.”⁸³ November 6-án Debreceni Tamás Gyulafehérvárról írott levelében arról tájékoztatta Bethlen Gábor fejedelmet, hogy „Az kassai képíró az ki az palotának mennyezeteit írja vala, megbetegék szombaton, maga felől elhitte, hogy oly betegségbe esett, melyet ha meglábalhat is, de az palotának írásit végbe nem viheti. Egy sógorát mondja Kassán Joannes Methveczkynek hiák, az ki szintén úgy végbe tudná vinni, mint ő maga. Felsőged postán azért küldjön, mert elmarad az palota mennyezetének megírása”.⁸⁴

A rozsnói származású Rubiner Mihály is sokat dolgozott Bethlen fejedelem számára. Bethlen Gábor szolgálatában állt a század első felében két további kassai festő, Preckhell Dávid és Herbsberger János. Spillenberg János 1640-ben templomgondnokként tevékenykedett.⁸⁵ 1640–1652 között id. Spillenberg János az általa a Csermely-völgybe – a Csermely-patak mellett – megépített salétrommalmát átalakította, és ezután papírmalmot létesített és működtetett itt.⁸⁶ A papírmalom 1896-ban még üzemelt. A 20. század közepéig ez az épület üdülő-vendéglőként működött.⁸⁷

Idősebb Spillenberg János köztisztviselőként álló polgár lehetett, mivel 1650-ben tagja volt annak a küldöttségnek, amely Eperjesen Pálffy János nádor elé járult az evangélikus vallás ügyében.⁸⁸ A nádor ezután Kassára is elment, és az ezzel összefüggésben végzett festői munkájáért, a kassai tanácsháza renoválásáért 1650. október 16-án kapott 14 forintot.⁸⁹ A városi festők egy része ideiglenesen fejedelmi, főúri szolgálatba is elszegődött. Id. Spillenberg János, Herbsberger János Kassáról, Rubiner Mihály Rozsnyóról Bethlen Gábor fejedelemnek dolgozott. Jelentős polgári vagyona tettek szert, házuk, telkük volt a városukban.

Spillenberg Sámuel (1573–1654) fia, Spillenberg János a wittenbergi egyetemre járt testvérével, ifjabb Spillenberg Sámuellel együtt.⁹⁰

Spillenberg János lőcsei tanár, hangszeres zenész 1659-ben a csíksomlyói ferences konvent számára komponálta öt egyházi művét. Ajánlásában lőcsei hangszeres zenésznek nevezte magát: „Joanne Spielenbergero Leutschoviensi Musico Instrumentali 1659.” E műveit egyébként a többi négygyel együtt a csíki Somlyai Miklós házfőnöknek és Damokos Kázmár csíksomlyói custosnak ajánlotta Spillenberg 1659-ben, mint lőcsei zenekarvezető.⁹¹ Spillenberg János öt darabja: 1. Officium missae (Gloria, Credo, Sanctus cum Tremula, Benedictus, Agnus Dei), 2. Salve Sancte Pater, 3. Oratio S. Francis-

⁸³ Szilágyi Sándor: Bethlen Gábor fejedelem levelezése. Budapest, 1886. 404. p.

⁸⁴ Uo. 407. p.

⁸⁵ Művészet 1903. 2. szám 145. p.

⁸⁶ Bogdán István: A magyarországi papíripar története 1530–1900. Budapest, 1963. 86., 92., 181. pp.

⁸⁷ Uo. 352. p.

⁸⁸ Művészet 1903. 2. szám 146. p.

⁸⁹ Uo.

⁹⁰ Magyar Könyvszemle 174. p.; Asztalos Miklós: A wittenbergi egyetem magyarországi hallgatóinak névsora 1601–1812. Budapest, 1931. 131., 133. p.

⁹¹ Muckenaupt Erzsébet: A csíksomlyói ferences könyvtár kincsei. Könyvleletek 1980–1985. Budapest, 1999. II. 108. pont, 196. p.

ci. Adoramus te Sanctissime, 4. O Patriarcha pauperum, 5. Coelorum candor splenduit (f 169–f 173). Az első mű egy kétszólamú teljes mise, közben kórossal.⁹² A fenti műveket Kájoni János jegyezte le – társaival Seregélyes Mátyással és Tasnádi Bálinttal –, és a róla elnevezett a Kájoni-kódexben (Codex Caioni; 1634–1671) találhatóak, amely egyébként mintegy 211 levelet tartalmaz.⁹³ Érdekes adalék ez a híres lőcsei Spillenberg-család e zenész tagjáról, mivel ez Felső-Magyarország és Erdély politikai érintkezése mellett a műveltségbeli közelségre, és a közvetlen kulturális kapcsolatra is jó példa. Spillenberg művei a tudományban és a költői tehetségben kora színvonalán álltak, a művészi szerkesztés tekintetében sem voltak hátrább a kor nevesebb szerzői műveinél. Kétségtelen bizonyítékai e művek is annak, hogy még a legsanyarúbb viszonyok között is lépést tartottak a magyarországi szerzők a nyugat-európai fejlődéssel. Spillenberg egyébként igen tehetséges zeneköltő volt. Műveit a hibátlan szólamvezetés és ügyes formai szerkesztés mellett főképpen a dallamosság jellemezi. E tekintetben még a külföldi szerzők közül is kiemelkedik. Lágys, sima folyó dallamai hangulatosak, és például az Agnus Dei végén, amikor kemény hangnembe megy át az addig lágys hangnemű dal, hangulata, stílusa még magyaros színezetet is nyer. Seprődi János 1909. január 4-én tartott előadást a Kájoni-kódex dalairól, melyben leszögezte, hogy Spillenberg a magyar egyházi műzenének elsőrangú képviselője volt Kájoni Jánossal és Esterházy Pállal együtt. A magyarországi egyházi műzenének tehát jeles képviselője volt Spillenberg János abban az időben, mikor e műfaj külföldön sem állott még fejlődésének tetőpontján. A magyar zeneirodalomban régebbi korból leginkább csak Esterházy Pál zenei műveit emlegetik a hozzáértők is.⁹⁴ Spillenberg Jánosnak műveiről egyébként nagy elismeréssel szólnak a magyar barokk zene nagyszerű kutatói: Seprődi János, Domokos Pál Péter és Szabolcsi Miklós. (Esterházy Pál (1635–1713) nádor, költő és zeneszerző volt. 1711-ben adatta ki a Harmonia Coelestis címet viselő – 55 egyházi zenei művet tartalmazó – gyűjteményét. Birodalmi hercegi rangot kapott, mivel elfogadtatta az országgyűléssel 1687-ben a Habsburgok örökös királyságát kimondó és az 1222-es Aranybulla – ellenállási záradékát jelentő – 31. pontját eltörlő törvényt. Kájoni János (1629–1687) ferences szerzetes, aki 1661-ben – a tatárok támadása után – felépítette az elpusztított csíksomlyói iskolát, rendi tartományfőnökként pedig Csíksomlyón könyvnyomdát állított fel.) Spillenberg János Lőcsén karnagy, zenekarvezető volt még 1660-ban is.⁹⁵ Igazi mestere volt a 17. századi magyar muzsikának.⁹⁶ 1664-ben az ekkor Kassán székelte egri káptalannál óvást nyújtott be Spillenberg Pál testvérével együtt – meghalt Katalin nővérük férje – Schönlin János Fülöp eperjesi orvosdoktor ellen. A per tárgyai: két bodrogkeresztúri szőlő, egy ház Lőcsén, és egy szőlő Tarcalon voltak.⁹⁷

⁹² Uo.195–196. pp.; Akadémiai Értesítő. Budapest, 1909. 66–67.; Brockhaus-Riemann: Zenei Lexikon. Budapest, 1985.

⁹³ Muckenaupt Erzsébet: A csíksomlyói ferences könyvtár kincsei. Könyvleletek 1980–1985. Budapest, 1999. II. 108. pont, 195. p.

⁹⁴ Akadémiai Értesítő Budapest, 1909. 66–67.; Irodalomtörténeti Közlemények 1909. 417–418.pp.

⁹⁵ Brockhaus-Riemann: Zenei Lexikon. Budapest, 1985.

⁹⁶ Haraszti Emil: A barokk zene. In.: Magyar Művelődéstörténet. Magyar Történelmi Társulat, IV. kötet Barokk és felvilágosodás 612. p. szerkeszti Domanovszky Sándor

⁹⁷ dr. Molnár Béla: Kassa orvosi története. Kassa, 1944. 42. p.; Művészet 1903.; Dr. Magyary-Kossa Gyula: Magyar orvosi emlékek III. kötet Budapest, 1995. (reprint) 373. p.

Kájoni János másik kéziratos gyűjteményében, orgonakönyvében, az 1667-ben íródott *Organo Missale* című mise- és litániagyűjteményben, is szerepel egy műve Spillenbergnak. E zenemű a XXV. Mise, ami a *De Sancto Patre Francisco* címet viseli. (Az *Organo Missale* haránt negyedréte alakú és 238 levelet tartalmaz.)⁹⁸ Az 1669-es *Sacri Concentus* című gyűjteményben is szerepel egy-két zeneműve.

Hadusfalvi Spillenbergné László (1728–1791) fia, hadusfalvi Spillenberg József 1765-ben Szepesmátyásfalván (Szepes vármegyében) született.⁹⁹ 1783. április 1-től hadapród volt a 3. (Esterházy Imre) huszárezredben. Esterházy Imre altábornagy, majd lovassági tábornok 1768–1792 között volt az ezredtulajdonos.¹⁰⁰ 1771. január 16-tól az ezredparancsnok javaslata és jóállása kellett a testőrré váláshoz. 1786. december 21-től 1787. október 31-ig hadusfalvi Spillenberg József a koronázása elmaradása miatt „kalapos király”-ként emlegetett II. József császár magyar testőrségénél szolgált, Szepes vármegye támogatása és ajánlása eredményeként.¹⁰¹ 1760–1850 között Szepes vármegyéből összesen csak mintegy 31 főt vettek fel a testőrséghez (pl. Ugocsából 6, Veszprémből 15 nemes) A „Magyar Királyi Testőrző Nemes Sereg” intézményének létrehozásáról már a pozsonyi országgyűlés magyar nemesi küldöttei is döntöttek 1741. szeptember 11-én, de végül valójában Mária Terézia 1760. szeptember 1-én kelt királyi leirata hozta létre Bécsben e neves testület. A testőrök bécsi székhelye a Trautson-palota (a későbbi Collegium Hungaricum) volt. Báróczy Sándor, korának híres testőr-írója visszaemlékezéseiben arról ír, hogy „a császár nemcsak személyesen ismerte minden testőrt, ismerte őket belső értékeik szempontjából is: hiszen mi maradhatott volna rejtve József éleslátású szeme előtt”.¹⁰² A testőrség állandóan az uralkodó székhelyén tartózkodott, és minden utazására elkísérte. A praktikus feladatokon túl a reprezentatív megjelenésű délceg testőrök méltó díszei voltak az ünnepeknek és ünnepélyeknek. 1765. november 1-től a Szent István-rend ünnepén és a rend minden egyes ténykedésénél csak a nemesi testőrség vett részt. Foglalatossági területeik voltak még a zenehallgatás a koncerteken, a színházba járás, bálók és a szórakoztató nagyvilági élet.¹⁰³ Zsinórövük ezüstszálból és zöld selyemből készült, fehér prémes mentéjük felöltve viselték, mivel dolmány helyett csak egy ujjatlan, ezüstgombos és ezüstszinóros mellényt viseltek. Mélyvörös színű egyenruhájuk, ezüstszálas díszítésű nadrágjuk és – könyöktől lefelé ezüstszálas díszítésű – mentéjük igen elegáns volt. Párducbőrös kacagányt viseltek, lábukon pedig sárga csizmát hordtak. Tiszti testőrség volt, ezért minden tagját hadnagyi rendfokozat illette meg. A kapitányuk tábornagy, alkaptányuk tábornagy, főhadnagya ezredes, alhadnagya alezredes, első őrmestere őrnagy, másodőrmestere pedig százados volt. Testőrtársai voltak többek között: Újházy Pál Sándor (Újházy János és Spillenbergné Zsuzsanna

⁹⁸ Magyar Zenei Szemle 1942. május 133–144. pp.; Brockhaus-Riemann: Zenei Lexikon. Budapest. 1985.

⁹⁹ Hellebronth Kálmán, tiszabői: A magyar testőrségek névkönyve 1760–1918. Budapest, 1939. 335. p.

¹⁰⁰ Báróczy Sándor feljegyzései a Magyar Nemesi Testőrség életéből 1760–1800. (Krúdy Ferenc testőrhadbíró 1829-ben állította össze) fordította és szerkesztette K. László József Bp. 1936. 68. p.; Ságvári György-Somogyi Győző: Nagy huszárkönyv Budapest, 1999. 100. p.

¹⁰¹ Hellebronth Kálmán, tiszabői: A magyar testőrségek névkönyve 1760–1918. Budapest, 1939. 335. p.

¹⁰² Báróczy Sándor feljegyzései a Magyar Nemesi Testőrség életéből 1760–1800. (Krúdy Ferenc testőrhadbíró 1829-ben állította össze) fordította és szerkesztette K. László József Budapest, 1936. 68. p.

¹⁰³ tiszabői Hellebronth Kálmán: A magyar testőrségek névkönyve 1760–1918. Budapest, 1939. 15. p.

unokája volt, 1767-ben született, 1787. augusztus 20-án vették fel testőrnek Szepes vármegye ajánlatára, majd 1787. szeptember 17-től az Alvinczy-yalogezredben harcolt, Verona mezején halt meg 1799. április 5-én). Berzeviczy Ambrus (1755-ben született, testőri szolgálatából 1787. szeptember 17-től Spillenberg Józseffel együtt ő is alhadnagyként került a Wurmser-huszárezredhez). Bernátfalvi Bernáth Menyhért (öt éven át 1787. szeptember 17-ig volt testőr, majd az Orosz-yalogezredben harcolt). Sváby Károly (1760-ban született Szepestótfaluban, három éven át 1787. október 31-ig szolgált a testőrségnél, és ezt követően a De Vins-yalogezredben teljesített szolgálatot); gróf Kuun György (Erdély, Hunyad vármegye, Algyógy, 1758–) 1786. augusztus 1-től 1787. november 11-ig szolgált a testőrségnél; nagybarcsai Barcsay György (1760–1799) 1779. augusztus 20-tól 1787. október 31-ig; dezséri Bachó János (1758–1834) 1786. december 21-től 1787. szeptember 17-ig; verebélyi Bogyó László (1756–) 1782–1792 között; Bátsmegyey Sámuel (1754–1826) 1779–1791 között szolgált testőrként.¹⁰⁴

A herceg Esterházy Miklós testőrkapitány által parancsnokolt magyar nemesi testőri gárda létszáma ekkoriban 60 fő volt, és 1784-től pedig minden vármegye csak egy főt ajánlhatott a gárdai szolgálatra. 1787. augusztus 29-től gróf Károlyi Antal lett a testőrkapitány.¹⁰⁵ Ebben az időben az alkaptány báró Splényi Mihály, a testőrfőhadnagy Finta József 1786. június 15-től, a testőrrmester pedig 1786. augusztus 22-től 1787. szeptember 19-ig gróf Festetics György volt. (Festetics gróf – már Graeven-ezredbeliként – 1790. július 12-én Laczkovics Jánossal közösen petíciót nyújtott be a rendek házához, hogy eszközölnék ki, hogy a magyar seregek békeidőben kizárólag az országban állomásozzanak, és a szolgálati vezénylő nyelv a magyar nyelv legyen, majd később pedig a Georgicont alapította meg Keszthelyen.) A híres költő Báróczy Sándor 1764–1805 között testőrként szolgált.

A testőröket egyébként igen gyakran osztották be titkos udvari futárszolgálatra. Az is szokás volt, hogy háború esetén a fiatalabb testőrök önként jelentkeztek harctéri szolgálatra. Egyébként 1771-től a hadseregből a nemesi testőrségbe kerülő tisztelnél nemcsak a nemesség és a deli külső, hanem főleg az ezredparancsnokuk által összeállított minősítés volt a legfőbb, mivel e nélkül fel sem vették volna őket.

1787. szeptember 17-től hadusfalvi Spillenberg József alhadnagyi rangban a 8. (ekkor Wurmser) huszárezredben teljesítette katonai szolgálatát a török elleni háborúban. Az ezred tulajdonososa 1775–1799 között Dagobert Sigmund Wurmser (altábornagy, majd tábornagy) volt.¹⁰⁶ Vitézségért hadusfalvi Spillenberg Józsefet 1788. július 22-én főhadnaggyá léptették elő, majd még ebben az évben – valószínűleg a lugosi csata során Karánsebesnél – meghalt.¹⁰⁷

A tokaji születésű hadusfalvi Spillenberg György Ferdinánd (1836–1914) és Tóth Mária Ida (1867–1949) 1908. március 29-én Budapesten született fia, hadusfalvi Spillenber László, aki 1941. június 18-án a Keletmagyarország és Erdély egy részének felszabadulása emlékére alapított „Erdélyi Emlékérem” viselésének jogosultságáról Szentend-

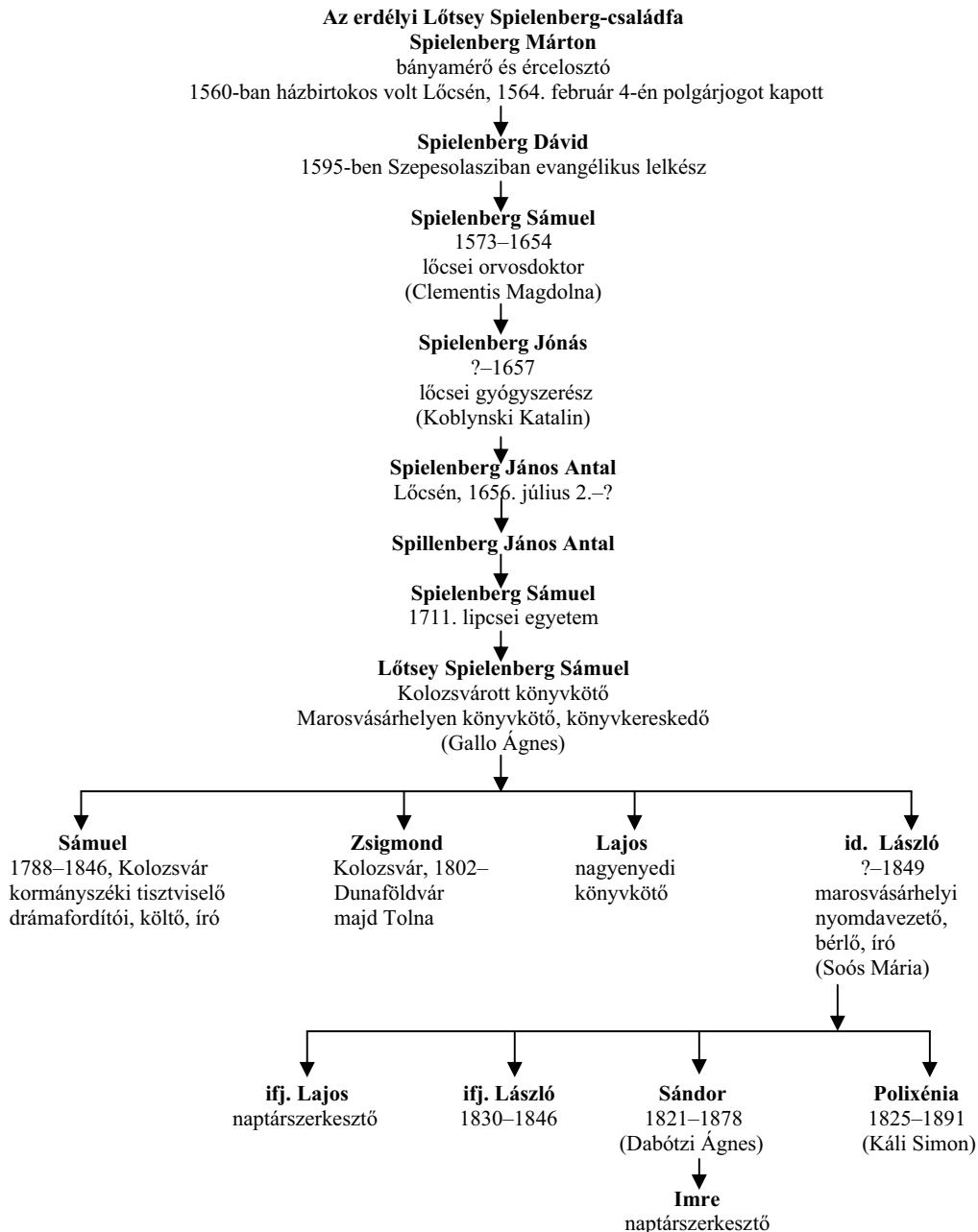
¹⁰⁴ Uo.

¹⁰⁵ Uo.

¹⁰⁶ Báróczy Sándor feljegyzései a Magyar Nemesi Testőrség életéből 1760–1800. (Krády Ferenc testőr hadbíró 1829-ben állította össze) fordította és szerkesztette K. László József Budapest, 1936. 66–69. pp.

¹⁰⁷ Hellebronth Kálmán, tiszabői: A magyar testőrségek névkönyve 1760–1918. Budapest, 1939. 335. p.

rén a 101/I. vasútépítő zászlóaljtorzs – vagyis a Magyar Királyi 101. Honvéd vasútépítő ezred I. zászlóaljtorzs – parancsnoka, vitéz vidéki Deseő Gusztáv ezredes (2300/3104. számon) igazolványt állított ki Spienberg László tartalékos hadnagy számára. A parancsnok helyettese ekkor Mikes György ezredes volt.

*Bodnár Mónika***A Fejes család Putnokon****Adatok Putnok 20. századi társadalmához**

2005 nyarán ajándékozás útján került a Gömöri Múzeum gyűjteményébe egy szalongo-garnitúra (kanapé, két fotel, négy karosszék).¹ A bútoreggyüttes 1850–1860 körül készült magyar munka. Stílusa a biedermeierből a historizmusba való átmenetet képviseli, a támla keretén látható virágos faragás már a neobarokkra jellemző.² Anyaga faragott diófa, kárpitozása új, az 1950-es évekből való. A tárgy együttes értékét annak komplett volta mellett növeli az eredetére vonatkozó, családi emlékezésben fennmaradt történet, mely szerint a szalongo-garnitúra eredetileg a Serényi grófi családé volt.

A Serényiek Putnok földesurai voltak. A család az Ajtony nemzetségből eredeztethető, ősi fészük a Csanád vármegyei Kis-Serjén nevű, török korban elpusztult település volt. II. Lajos király 1518(?)-ban Kisserjéni Ferenc deákot, királyi vicetárnokmestert s rajta keresztül atyjafiát Ferencet, továbbá Jánost, Miklóst, Istvánt, Katalint és Ilnát nemességében megerősítette és címeres levelet adományozott neki. A címeres levél középkori eredetű másolata ma is olvasható az Egri Főegyházmegyei Könyvtárban fellelhető kéziratos könyvben, melyet Istvánffy stylionarium vagy formularium néven szoktak emlegetni.³ A putnoki uradalomhoz házasság révén jutottak a Serényiek. Báró Orlay Borbála 1670–1674 között lett Serényi András felesége, s általa minden Orlay vagyon a Serényi családra szállott. Ettől kezdve a Serényiek ugyan bírták Putnokot, de állandó lakhelyük még nem itt volt. Erre csak 1845 után került sor, amikor László gróf (1815–1893) vette át a putnoki uradalom irányítását a hozzátartozó dédesi és sajtószövedgi jószággal együtt. A Serényiek a második világháború végéig, 1945-ig éltek a településen. László gróf 1855-ben vette feleségül littitzi Bubna Ludmillát, akit már Putnokra hozott. László gróftól legkisebb fia, Béla gróf (1866–1919) követte a putnoki birtokon. Béla apjától nemcsak birtokait, de a közügyek iránti fogékonyságát is örökölte. Nem véletlenül él a köztudatban *Putnok Széchenyijeként*. Neki egyetlen fia volt, akinek szintén Béla volt a neve (1892–1957), aki azonban nem Putnokon nevelkedett. Betegsége gyógykezelése miatt sokat tartózkodott külföldön, Németországban és Svájcban. Ezért a putnoki birtokon 1926-tól az idősebbik Béla grófnak, a miniszternek az unoka-

¹ Ajándékozó: *Lajtai Jánosné szül. Fejes Klára*; gyarapodási napló szám: 42/2005. Az ajándékozási okirat szövege: „Nagyapám, *Fejes István putnoki asztalos mester (1878–1924)* és Édesapám, *Fejes Bertalan putnoki születésű műbutor asztalos (1914–1994)* hagyatékából származó neobarokk szalongo-garnitúrát (6 db, Serényi bútorok), mely kizárólagos örökségemet képezi, a mai napon (2005. 07. 20.) a putnoki Gömöri Múzeumnak AJÁNDÉK-ba adom.”

² *Vadászi Erzsébet*nek, az Iparművészeti Múzeum muzeológusának meghatározása, amiért ezúton is köszönetemet fejezem ki neki.

³ A kéziratos könyv könyvtári jelzete: Y.IV.55.

öccse, az apa (László) által kitagadott testvérbátyinak, Jánosnak a legkisebb fia, Nepomuki János gróf gazdálkodott, aki a putnoki bérlet lejárta után az 1940-es évek elején megvásárolta a bánrévei birtokot. A családban Bubinak becézett ifjabb Béla gróf német feleségével és hároméves kisfiával 1939-ben szintén hazaköltözött Putnokra. Sokáig nem élvezhették a putnoki birtok nyújtotta kényelmet, közbeszólt a második világháború. Gróf Serényi Béla és családja 1944 őszén hagyta el Putnokot és az országot.⁴

Hogyan került a szalngarnitúra a Fejes család birtokába? Többek között erre a kérdésre is kerestük a választ az ajándékozónál, amikor az ajándékozási okirat kézhezvétele után sor került a vele való személyes találkozásra. Elmondása szerint az ülőgarnitúra nagyapja, *Fejes István* putnoki asztalosmester hagyatékából maradt édesapjára, majd rá.

Fejes István ügyes, keresett, jó nevű asztalosmester volt. 1878. október 2-án született Putnokon Fejes László iparos és Tóth Terézia gyermekeként.⁵ A mesterség alapjainak elsajátítása után két évig vándorolt, s Európa különböző helyein dolgozó asztalosmestereknél igyekezett bővíteni szakmai tudását. Nagyon megragadta őt Németország, mindaz, amit ott látott, tapasztalt. Visszatérve Putnokra megnősült, építkezett, s ő maga is asztalosműhelyt és bútorboltot nyitott. 1913. március 8-án feleségül vette Gööz Irmát, Gööz Bertalan és Tóth Julianna 19 éves hajadon leányát.⁶ Apósa, Gööz Bertalan egyébként maga is asztalosmester volt.⁷ Fejes István ugyan tisztelte a hagyományokat, de az újnak, a fejlődésnek is híve volt. Ő építette Putnokon az első emeletes házat, a földszinten angol WC-vel, miközben meghagyta a régi L alakú házat is. A lakószobák az emeleten voltak, a földszinti részen az utcai frontra üzletek nyíltak, s a dufarton keresztül volt megközelíthető a belső udvarban kialakított asztalosműhelye. A ház – kissé ugyan megcsonkítva – ma is áll a Kossuth úton, Tóth Ede házként ismert.⁸

Fejes István Putnok köztisztelőben álló polgára volt, aktívan bekapcsolódott a református egyház életébe, részt vett annak világi vezetésében, presbiterként tevékenykedett. Fejes István asztalosműhelye nagyon szépen fejlődött, abban néhány év elteltével tíz inas és segéd tevékenykedett. A családi emlékezet szerint a grófi családnak is dolgozott. Ám 1924 karácsonyán hirtelen, váratlanul véget ért földi pályafutása.⁹ Halá-

⁴ A Serényi család történetét részletesebben lásd *Bodnár Mónika 2005*.

⁵ Lásd a Putnoki Református Egyház vegyes anyakönyvének 2. kötetében a 111. lapszámon található, 29. sorszám alatti bejegyzést.

⁶ Lásd a Putnoki Református Egyház vegyes anyakönyvének 3. kötetében a házassági anyakönyvi résznél a 20. lapszámon 1913. évfolyamnál található 6. sorszám alatti bejegyzést.

⁷ Répási Imre 1989. 28. Gööz Bertalan a közeli Parasznyán született 1864. július 27-én, de putnoki gyökerekkel rendelkezett (édesanyja, Hacs Judit /1835–1888/ putnoki születésű volt), itt is telepedett le s feleséget is innen választott magának 1892-ben. (Lásd a Putnoki Református Egyház vegyes anyakönyveinek bejegyzéseit.)

⁸ Ez az elnevezés nem véletlen. Ez volt az a ház, ahol született Tóth Ede népszínműíró (1844–1876), Tóth István szabó mester és Szabó Terézia gyermeke. Neki volt a nővére Tóth Terézia, Fejes László felesége, Fejes István édesanyja.

⁹ A Putnoki Református Egyház vegyes anyakönyvének 3. kötetében a halotti anyakönyvi részben a 78. lapszámon található 25. sorszám alatti bejegyzés szerint Fejes István Károly asztalos mester, presbyter, Gööz Irmának 11 évig hű férje, akinek lakhelye Putnokon volt a Kossuth Lajos utcában, 1924 december 23-án du. 3 órakor halálozott el, temetésére december 25-én du. 2 órakor került sor. A halál oka fehérvérűség és szívbénulás volt.

la után a Kossuth utcai ház udvarán álló műhelyben egyebek mellett ez a szalongo garnitúra is gazdátlanul, elfeledve maradt. Hogy hogyan, mikor, mi célból került oda, azt ma már nagyon nehéz, szinte lehetetlen kideríteni. Mindenesetre még dr. Serényi Béla gróf, a miniszter, vagy az ő örökösei adhatták át neki fizetségképpen vagy javításra, amire a váratlan haláleset miatt már nem kerülhetett sor.¹⁰ Fejes István és Gööz Irma házasságából két gyermek született, Bertalan István¹¹ és Gizella Irma¹².

Fejes Bertalan, aki még a tizedik esztendő sem töltötte be édesapja elvesztésekor, s egész életében viselte annak a szomorú emlékü karácsonynak a terhét, apja nyomdokaiba lépett. Az 1920–30-as évek fordulóján végezte tanulmányait a debreceni Magyar Királyi Állami Fa- és Fémipari szakiskolában, ahol műbútorasztalos képzést szerzett.

Serényi szalongo garnitúra – Putnok, Gömöri Múzeum, leltári száma: 2006. 6. 1. 1–7.

A szalongo garnitúra sorsában újabb fordulat több mint húsz év elteltével, a második világháborút követő években következett be, amikor Fejes István fia, a családjával együtt Budapesten élő Fejes Bertalan egyik napról a másikra földönfutóvá lett. Történt ugyanis, hogy Budapest bombázásának utolsó napján az ő házukat is bombatalálat érte, s ezáltal mindenük odaveszett, mint lánya, az adományozó Fejes Klára fogalmazott, *egy kiskanaluk sem maradt*. Az eredetileg műbútorasztalosnak kitanult, de később Budapesten bank-

¹⁰ A családi emlékezet szerint hitbizományba adták, letétbe helyezték a bútorokat.

¹¹ Született 1914. február 1-én. Lásd a Putnoki Református Egyház vegyes anyakönyvének 3. kötetében a szülöttek és megkeresztelték anyakönyvi részben a 61. lapszámon található 10. sorszám alatti bejegyzést.

¹² Született 1917. március ? (a nap nincs bejegyezve), megkeresztelték április 1-én. Lásd a Putnoki Református Egyház vegyes anyakönyvének 3. kötetében a szülöttek és megkeresztelték anyakönyvi részben a 71. lapszámon található 5. sorszám alatti bejegyzést.

tisztviselőként tevékenykedő Fejes Bertalan családjával együtt özvegy édesanyjához költözött Putnokra, a Kossuth utcai házba, melynek műhelyében ott porosodott a romjaiban is tetszetős szalongarnitúra. Ekkor látott hozzá az ülőgarnitúra restaurálásához, a hiányzó részek pótlásához. Az újrakárpitozásra egy jó nevű kárpitos jóvoltából már Budapesten került sor, amikor a család – beleértve a nagymamát is – eladva a putnoki ingatlant ismét Budapestre költözött. A szalongarnitúrával együtt minden bizonnyal ekkor szállították magukkal azt a szecessziós stílusú faragott cseresznyefa szalonszekrényt is, melyet Fejes István készített a putnoki új házba az 1900–1910 közötti években. A vidéki szecesszióknak ez a remekműve ma az Iparművészeti Múzeum bútorgyűjteményét gazdagítja.¹³

Fejes Bertalan ugyan nem dolgozott az asztalos szakmában, de élete végéig vonzódott hozzá. Kikapcsolódásként, munkából hazaérve, délutánonként gyakran foglalkozott bútorkészítéssel, különösen édesanyja halála után látott hozzá nagy lendülettel az általa hátrahagyott nagy méretű, régi bútorok kisbútorokká való átalakításához. Egyik legkedvesebb elfoglaltsága az intarziakészítés volt. Számos intarziával díszített kisbútor, díszdoboz, kép került ki a keze alól. Ezeket általában elajándékozta. A legszebb darabokat lánya örzi. Néhány ilyen – lánya jóvoltából – a Gömöri Múzeum gyűjteményében is található. Közülük a legszebb egy a tetején indás intarziás, FB gyöngyház berakásos monogrammal díszített, belül fekete selyemmel bélelt kis doboz, mely belső kiképzéséből ítélve öngyújtó és cigarettadoboz tárolására szolgált.

A Fejes családnak a putnoki társadalomban betöltött társadalmi elhelyezkedését vizsgálva előljáróban meg kell állapítani, hogy Putnok a 20. század első feléig viszonylag jelentős gömöri iparos, kézműves központnak számított. Céhbe ugyan csak a csizmadiák tömörültek (1825-ben, Gömör megyében negyedikként jött létre a putnoki céh), de számos más mesterség képviselői is éltek itt. Az iparosok egy része céhen kívüli volt, másik része pedig rimaszombati és egyéb céheknek volt a tagja. Ilyen volt Fejes László ács-mester is, aki a *szabad Rimaszombath városában lakozó molnár, áts és kőműves* céhnek lett a tagja, mint erről az 1872-ből fennmaradt bizonyosságlevél is tanúskodik.¹⁴

Fejes László 1835. február 11-én született Rakottyáson¹⁵ Fejes István és Csöger Juliana gyermekeként. A mesterség elsajátítását követő évek valamelyikében Putnokra telepedett, a dokumentumok szerint építészként tevékenykedett. 1865. november 28-án a 30 éves ifjú házasságot kötött Tóth Terézia 22 esztendő hajadonnal, Tóth István szabó-mester és Szabó Terézia lányával, Tóth Ede későbbi népszínműíró és Tóth Bertalan testvérével. Házasságukat bőséges gyermekáldás kísérte, de a felnőtt kort tudomásunk szerint csak három érte meg.¹⁶ Az 1870-ben született Emília 1888. január 26-án házasságot kö-

¹³ Lajtai Jánosné Fejes Klára adományaként került oda a Gömöri Múzeumnak tett ajándékozást röviddel megelőzően. Ltsz.: IM 2005.78.1.

¹⁴ Gömöri Múzeum Adattára (továbbiakban GMA) 87.53.4.

¹⁵ Rakottyás (Rokytník), 1964 óta Uzapanyit (Uzovská Panica) része. Vö.: Hőgye István–Seresné Szegőfi Anna–Tóth Péter 1983. 359–360.

¹⁶ László (1866. október 25. – 1867. okt. 5.), Dezső (1868. aug. 31. – 1873. február 11.), Emília Mária (1870. augusztus 7. – 1906. febr. 10.), László (1872. júl. 22. – 1874. máj. 1.), Gyula László (1875. márc. 28. – ?), Irma Erzsébet (1876. nov. 6. – 1877. máj. 25.), Irma Erzsébet (1877. nov. 2. – 1877. dec. 16.), István Károly (1878. október 2. – 1924. dec. 23.), Dezső Béla (1881. márc. 8. – 1904. aug. 1.), Margit Gizella (1882. máj. 4. – 1882. jún. 10.). (Lásd a Putnoki Református Egyház vegyes anyakönyveinek bejegyzéseit.)

tött Fuchs Dániel rozsnói iparossal, ám valószínűleg annak halála után ismét visszaköltözött Putnokra, 9 év özvegység után, 1906. február 10-én hunyt el egy a miskolci kórházban elvégzett operációt követően.¹⁷ Az 1878-ban született Fejes István Károly asztalosmester lett, ő az, akiről a fentiekben már szó volt. Az 1881-ben született Fejes Dezső Béla (akit egyébként Szabó Endre színész és Benedek Veronika özv. Tóth Edéné színésznő tartottak a keresztvíz alá,) a boszniai Gorazda községben hunyt el, ahol katonaként szolgált.¹⁸

Fejes László 1873-ban családi osztály egyezséget kötött apósával, Tóth Istvánnal.¹⁹ Eszerint Tóth István belátván agg kora miatti gyengeségét, másrészt hogy nyugodtabb életet folytathasson, s hogy nagykorú gyermekei törekvéseit elősegíthesse, meglévő összes vagyonáról a következőképpen rendelkezett. Összes ingatlan vagyonát – mely állt a putnoki 320. sz. és a dienesfalvi (*dénesfalusi*) 68. sz. telekkönyvi bejegyzésből, mely alatt a Putnok város Miskolczi utcában álló 195. sz. ház, udvar és kert, továbbá a Pálvölgyön levő szőlő, valamint a Kedves alatt levő pince és borház értendő – örökre és megmásíthatatlanul vejeinek, Fejes Lászlónak és lányának, Fejes Lászlóné Tóth Teréziának adta, kik a vagyonból a következő terheket viselték: Tóth Istvánnak és második feleségének, Kovács Lídiának tisztességes lakást és havi 25 forint járadékot tartoztak fizetni, valamint halála után az ő tisztességes és polgári eltakarításán kívül özvegyének 400 forint móríngot tartoztak adni. Tóth Ede és Tóth Bertalan részére teljes kielégíttetésük címén egyenként 700 forintot voltak kötelesek fizetni, mégpedig a szerződés megkötésekor 200–200 forintot, ettől számított egy éven belül 400–400 forintot, s az apa, Tóth István halálát követően újabb 100–100 forintot.

Az előzőekből és az itt nem ismertetett további anyakönyvi bejegyzésekből kiderül, hogy a szalongarnitúrára szert tevő Fejes István apai ágú felmenői Rakottyásról származtak Putnokra.²⁰ Ám anyai ágú felmenői, valamint feleségének, Gööz Irmának a felmenői már az 1700-as évek közepén is Putnokon éltek (1762-től követhető nyomon a putnoki református anyakönyvi bejegyzések), és ahol foglalkozásra utaló bejegyzéseket is találunk, ott szinte kivétel nélkül iparosokat jelölnek az anyakönyvek. Erre a családra is jellemző, hogy az iparosság mellett szőlőműveléssel is foglalkozott. Ez egyébként a többi tehetősebb putnoki családra is jellemző volt a 19. század végéig, amíg a filoxéra tönkre nem tette a szőlőbirtokokat. Még a 20. század elején is jelentősége volt a szőlőnek, megpróbálták új, ellenálló fajokkal pótolni a kipusztult ültetvényeket, ám rövidesen bebizonyosodott, hogy nem gazdaságos a velük való foglalatosság. Putnokon mára teljesen elvesztette jelentőségét a szőlőművelés, egykori virágzására már csak a megmaradt régi pincék emlékeztetnek. Az adatokból az is megállapítható, hogy Putnok a 20. század első feléig nagy vonzerővel bírt. Ezzel magyarázható, hogy számos környékbeli vagy távolabbról érkező iparos telepedett le és alapított családot Putnokon, mint ezt az alábbi családfa adatai is igazolják.

¹⁷ Lásd a Putnoki Református Egyház vegyes anyakönyveinek bejegyzéseit.

¹⁸ Lásd a Putnoki Református Egyház vegyes anyakönyve 2. kötetében a 123–124. oldalon az 1881. évfolyamnál a 12. sorszám alatti bejegyzést.

¹⁹ A családi osztály egyesség eredeti okiratát lásd GMA 87.53.5.

²⁰ Fejes István (1878–1924) apja, Fejes László ácsmester (1835–1901) Rakottyáson született, de Putnokra nősült, és itt élt.

Fejes Klára, a szalongarnitúra adományozójának családfája

Készült a Putnoki Református Egyház vegyes anyakönyvei, Fejes Bertalan 1940-ből való *Származási tábláza* felhasználásával, valamint Lajtai Jánosné Fejes Klára szóbeli kiegészítése nyomán

<p>Fejes Klára (P, 1944. ápr. 17.) + (Bp, 1968. júl. 20.) Lajtai János (Bp, 1940. ápr. 20.)</p>	
<p>Fejes Bertalan István műbútorasztalos (P, 1914. febr. 1.– Bp. 1994. okt. 6.) + (P, 1943. jún. 14.) Fekete Győr Mária (P, 1923. febr. 16.– Bp. 2005. máj. 18.)</p>	<p>Fekete Győr Mária (P, 1923. febr. 16.– Bp. 2005. máj. 18.) + (P, 1943. jún. 14.) Fejes Bertalan István műbútorasztalos (P, 1914. febr. 1.– Bp. 1994. okt. 6.)</p>
<p>Fejes István Károly asztalosmester (P, 1878. okt. 2. – P, 1924. dec. 23.) + (P, 1913. márc. 8.) Gőző Irma Irén (P, 1894. jan. 13. – Bp, 1968. nov. 21.)</p>	<p>Fekete Győr István mezei munkás, majd MÁV raktárnok (P, 1879. júl. 18. – P, 1967. dec. 24.) + (P, 1904. aug. 27.) Szegedi Terézia (Rimaszécs, 1881. jan. 12. – P, 1949. okt. 24.)</p>
<p>Fejes László ácsmester (Rakottvás, 1835. febr. 11. – P, 1901. ápr. 12.) + (P, 1865. nov. 28.) Tóth Terézia (P, 1843. jan. 9. – P, 1925. aug. 14.)</p>	<p>Fekete Győr István mezei munkás (P, 1840. nov. 25. – P, 1923. ápr. 1.) + (P, 1868. jan. 13.) Marko Julianna²¹ (P, 1846. jún. 12. – P, 1889. máj. 4.) (2+ P, 1889. jún. 5. Boda Borbála P, 1869. jan. 5. – P, 1945. júl. 3.)</p>
<p>Fejes István iparos (?- 1864 körül) + (?) Csóger Julianna (Rakottvás, 1812 körül – P, 1870. okt. 20.)</p>	<p>Fekete Győr János béres cseléd, földművelő, mezei munkás (P, 1798. febr. 10. – P, 1858. febr. 14.) + (P, 1828. febr. 6.) Hajós Erzsébet (P, 1806. ?²² – 1876. febr. 29.)</p>
	<p>Fekete Győr (János?) Mihály²³ (?) + Kovács Mária (?)</p>

Irodalom

Bodnár Mónika: Putnok és a Serényi család. A Gömöri Múzeum kiállítási kalauza. Múzeumi Könyvtár 12. Putnok, 2005.

Hőgye István – Seresné Szegőfi Anna – Tóth Péter: Borsod-Abaúj-Zemplén megye történeti helységnévtára 1870–1983. Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltári Füzetek 16–18. Miskolc, 1983.

Répási Imre: Ipar és kereskedelem Putnokon a XIX. század közepétől 1945-ig. Gömör Néprajza 21. Debrecen, 1989.

²¹ Édesapja, az evangélikus vallású **Marko András** (Sajógömör, 1797 körül – Putnok, 1856. jún. 3.) az 1842. október 5-i házassági anyakönyvi bejegyzés szerint negyedik éve él Putnokon és *jelenleg a' méltóságos Grófnál Serényi Alajos Ó Nagyságánál* kocsiszkodik.

²² Ez a lap hiányzik az anyakönyvből, de az elhalálozásnál be van jegyezve a kora, 69 és fél év.

²³ A putnoki ref. egyház vegyes anyakönyvének 1. kötetének 49. oldalán a megkeresztelték sorában található bejegyzés szerint 1798. február 10-én született Győr **Mihály** és Kovács Mária János nevű fia. Ugyanezen anyakönyv 294. oldalán 5. sorszám alatti bejegyzés szerint Fekete Győr **János** helybeli Reform. Lakos Hajós Mihály H. Leányával Erzsébettel adatott össze.

Stephen Beszedits

MIHALOTZY GÉZA

Az Unio hőse az amerikai polgárháborúban

Az amerikai polgárháború, 1861–1865, egyike volt a legfontosabb eseményeknek az Egyesült Államok történetében. Az északiak győzelme eltörölte a rabszolgaságot és megszilárdította az Unio egységét. A háború alatt az északiak, csakúgy mint a déliek, hatalmas hadseregeket mozgósítottak. A katonák nagy része mindkét oldalon idegen származású volt. Ez nem annyira meglepő, mert az emigránsok, főleg németek és írek, évente százezrével érkeztek Amerikába 1840 és 1860 között.

Több száz magyar is részt vett a háborúban. Legtöbbjük politikai menekült volt, aki Amerikába emigrált a sikertelen 1848–1849-es szabadságharc után. Sokan közülük magas rangot értek el és egyesek még mai napig is rendszeresen felbukkannak az amerikai történelmi írásokban. A legjobban ismert magyarok soraiban található Asboth Sándor, Stahel Gyula tábornokok, és Zágonyi Károly, a híres lovassági parancsnok.

Mihalotzy Géza a kevésbé ismert magyarok között van, de egyike azoknak akik szintén kitűnő szolgálatot nyújtottak a polgárháborúban. Kapitány volt magyar a szabadságharc alatt, a bukás után Mihalotzy Londonba menekült. Ott ő volt a főszereplő az emigráció egyik leghíresebb eseményében: ez a Pulszky Ferencsel folytatott párbaj volt. Amerikába költözése után, Mihalotzy Chicagóban telepedett le. Mikor a polgárháború elkezdődött, azonnal szervezett egy önkéntes zászlóaljot, és pár hónap múlva ezredese lett a 24-ik Illinois gyalogezrednek, amelyiket Chicago német lakosaiból toboroztak. Elődje Friedrich Hecker, az 1848-as német forradalom leghíresebb személyisége volt.

Mihalotzy vezérlete alatt az ezred sok dicsőséget szerezve harcolt több véres és fontos csatában Kentucky, Tennessee, Alabama és Georgia államokban. Mihalotzy maga is többször megsebesült. Amikor az északi sereg, közöttük a 24-ik Illinois, a déliek ellen nyomult az úgynevezett chickamauga-i hadjárat után, Mihalotzy halálos lövést szenvedett Buzzard Roost Gapnál, észak Georgiában, és 1864. március 11-én meghalt a chattanooga-i kórházban. Hősiessége emlékére két erődöt neveztek el róla, az egyiket Tennessee államban, Chattanooga, a másikat Knoxville-ben.

Stephen Beszedits

COLONEL GEZA MIHALOTZY Union Hero of the American Civil War

The Civil War, 1861-1865, was one of the most important events in the history of the United States. With the North victorious, slavery was abolished and the indissolubility of the Union was confirmed. During the bitter conflict, both North and South mobilized huge armies. A significant number of the combatants in the Union and Confederate forces were men of foreign birth, immigrants from every part of Europe. However, two ethnic groups comprised the overwhelming majority of the foreign-born contingent, namely the Irish and the Germans.

Several hundred Hungarians fought in the war. Most of them were political refugees, exiles after the unsuccessful 1848-1849 War of Liberation led by the charismatic Lajos Kossuth against the ruling Hapsburg dynasty. Among the best-known and most written about Hungarians of the Civil War are Alexander Asboth and Julius Stahel, both of whom attained the rank of general, and Charles Zagonyi, the dashing cavalry commander of General John C. Frémont. Another outstanding Hungarian was Geza Mihalotzy, colonel of the 24th Illinois Infantry Regiment.

Mihalotzy Géza

Born in 1825, Mihalotzy, a professional soldier by training, served as a captain during the War of Liberation. Following the victory of the Hapsburg and Russian armies, he fled to England.

Life was difficult for all the émigrés as meaningful employment was scarce. Mihalotzy toiled for the renowned bookbinder Joseph Zaehnsdorf. Born in Budapest and educated there, Zaehnsdorf plied his trade at a number of major European cities before establishing a highly respected and lucrative business in London in 1842. While an enthusiastic and generous supporter of the refugees and the Hungarian cause, Zaehnsdorf, like most other British industrialists, paid scant wages to his employees.

More than once Mihalotzy was forced to turn for assistance to Ferenc Pulszky, the unofficial leader of the Hungarian exiles in London (Kossuth was still languishing in internment in the Ottoman Empire) and the dispenser of the funds raised from generous Britons. One of Mihalotzy's visits to Pulszky led to a

regrettable and memorable incident; namely, a duel between the two men. Why and how matters escalated to such drastic heights varies among the sources. According to Pulszky's supporters, Mihalotzy behaved most obnoxiously, demanding assistance in a churlish fashion. According to Mihalotzy's friends, Pulszky's indifference and niggardliness prompted the unfortunate event. According to all accounts, not only were harsh words exchanged but some fisticuffs took place as well.

The only satisfactory and honorable way to settle matters was a duel. Therefore, rooms were rented for this purpose in a seedy suburb of London. Acting as Pulszky's second was Count Gyula Andrassy, Prime Minister of Hungary after the historic Compromise of 1867. Backing up Mihalotzy was István Türr, soon to garner everlasting fame as one of Garibaldi's top lieutenants in the liberation and unification of Italy.

To suppress the sound of the clashing sabers, the doctor in attendance played vigorously on the piano. Pulszky suffered a trivial scratch on his arm, but was able to inflict a more serious cut on Mihalotzy's arm. Shortly afterwards Mihalotzy sailed to the United States. When Pulszky came to America with Kossuth in December 1851, the two antagonists reconciled.

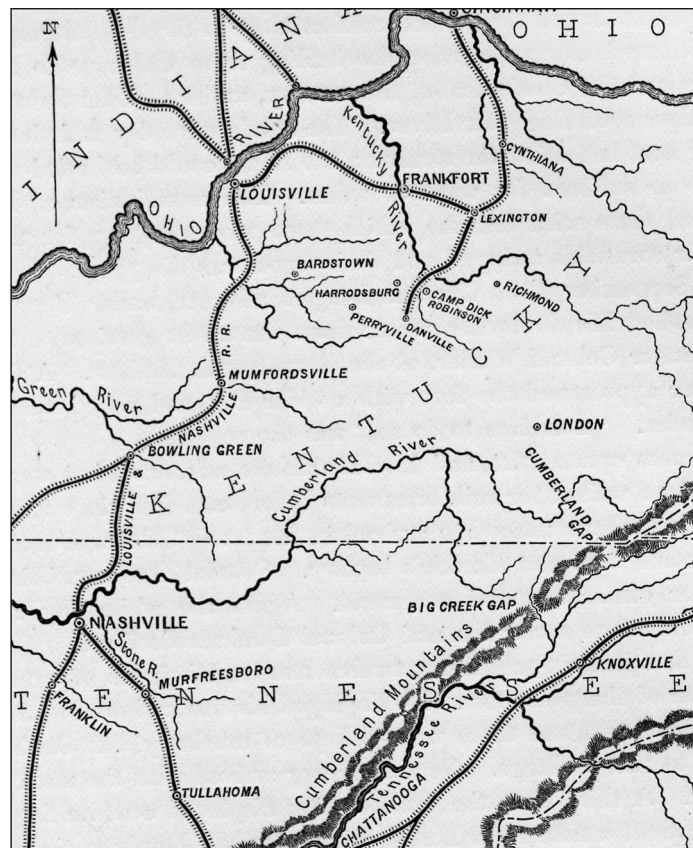
After arriving in his new homeland, Mihalotzy settled in Chicago. His activities during the years leading up to the Civil War are poorly documented; one definitive work on the history of the Windy City states laconically that he was "for some years engaged in business in the city." In 1856 he married a 23-year old woman named Hannah. Mihalotzy has the distinction of being among the very first Hungarian residents of Chicago. The city's Hungarian community was a mere handful; even in 1870 it numbered only about 160. In contrast, in 1860 Chicago's population included nearly 23,000 citizens of German birth, more than 20% of the city's total population.

Upon the secession of South Carolina in December 1860, Mihalotzy, like other loyal Chicagoans, sprung into action. He organized a volunteer militia company which he named the Lincoln Riflemen. To secure the President's blessing, he wrote a letter to Lincoln and asked Julian Kuné (Kun Gyula), a fellow Hungarian, to deliver it. Like Mihalotzy, Kuné came to Chicago in the early 1850s, but unlike Mihalotzy, he prospered handsomely in business, becoming a leading citizen. Also active in Republican politics, Kuné stumped Illinois, Indiana and Michigan for Lincoln in the presidential election. As a reward for his efforts, he was appointed assistant enrolling and engrossing clerk of the Senate. Kuné delivered the letter and Lincoln promptly endorsed it, writing on the bottom of the page: "I cheerfully grant the request above made."

When war came at the fall of Fort Sumter on April 15, 1861, Governor Richard Yates, one of the stalwarts of the Republican party and a close personal friend of Abraham Lincoln, acted quickly and decisively to secure for the Union the strategic point of Cairo, at the southern tip of Illinois, where the Ohio River joins the Mississippi River. Real danger existed that the Confederates would sweep all over lower Missouri, seize Cairo by a sudden attack, carry Kentucky into the Confederacy, and rally their sympathizers in southern Illinois and Indiana. Yates dispatched a force of 595 men from Chicago; among the troops were Mihalotzy and the Lincoln Riflemen, 66 of them altogether. When they arrived, the critical point to be guarded on the Illinois Central

Railroad was the long wooden bridge 80 feet above the Mississippi River. The safeguarding of this structure was entrusted to Mihalotzy's company.

Famed British war correspondent William Howard Russell, who visited Cairo at this time, didn't have many favorable comments about the place or the forces assembled there, but he was impressed by the demeanor of the Lincoln Riflemen, referring to them as "the better disciplined Hungarians of Miltotzky (*sic*)."

Mid-Tennessee and Kentucky – Közép Tennessee és Kentucky

While Mihalotzy and his men were garrisoning Cairo, a number of prominent German-Americans asked Kuné and Charles Knoblesdorf, a veteran of the Schleswig-Holstein War, to organize an all-German regiment. The fruit of their labor was the 24th Illinois Infantry, the first German regiment fielded by Illinois. One of the companies that merged into the regiment was the Lincoln Riflemen. Although the 24th Illinois was overwhelmingly German in its composition, it contained a sprinkling of native-born Americans, Hungarians, and various other nationalities. One of the lieutenants was a young Swiss named Emil Frey, years later president of his native land.

Upon the election for officers, Mihalotzy secured the lieutenant-colonelcy, while Kune received the rank of major. The colonelcy went to Friedrich Hecker, the great romantic hero and the most picturesque figure of the 1848 German Revolution. Knoblesdorf received nothing, which was, in Kuné's words, "a clear breach of faith on the part of the officers of the regiment."

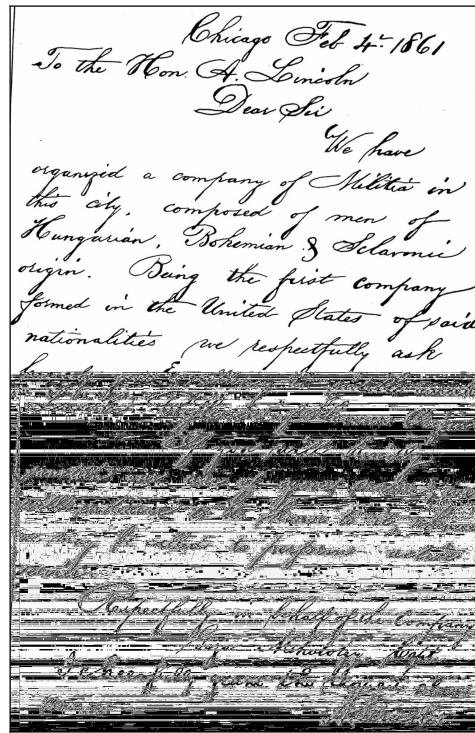
When Hecker landed in New York after fleeing from Germany, he was given a public ovation and was greeted in several cities with exuberant torchlight parades. He gave great impetus to the Turner movement in America. Gustave Koerner, another leading German-American, wrote that "his extraordinary conversation power, ... his handsome presence were apt to fascinate any person." Like other Forty-eighters, Hecker readily aired his views on the Lutheran and Catholic Churches. "Followers of Hecker and Kossuth," the Reverend Anthony Urbanek, a Catholic leader in Wisconsin, wrote to the Archbishop of Vienna in 1852, "are the most annoying and disgusting Catholics."

On June 18, the 24th Illinois was presented with a superb stand of silk colors. As he accepted the regimental flag, Hecker vowed in a rousing speech in German that he would fight as vigorously for liberty in 1861 as he did in 1848. A few weeks later, on July 8, the regiment was mustered into service.

Leaving Chicago, the 24th Illinois was posted in several locations in eastern Missouri until the end of September. As with other Civil War volunteer regiments, a multitude of internal problems soon beset the ranks. Jealousy, dissension, political ambitions, and ethnic rivalries reared their ugly heads.

Surgeon William Wagner, one of Chicago's leading physicians and president of the city's German Medical Society, complained that the few Slavs in the regiment were born intriguers. He labeled Captain Augustus Kovats, an original member of the Lincoln Riflemen, as ignorant and accused him of having "undue Hungarian pride." Kovats, in turn, regularly uttered unflattering remarks about Germans.

Hecker, with his legendary profanity of mixed English and German, perceived himself as a strict disciplinarian, but the men regarded him as an unstable autocrat unable to manage a citizen's army. Hecker was especially incensed with Lieutenant Jacob Poull, the proprietor of a thriving bordello in Chicago. Another officer who incurred Hecker's wrath was Kuné. According to Kuné, Hecker "illegally endeavored to force me out of the

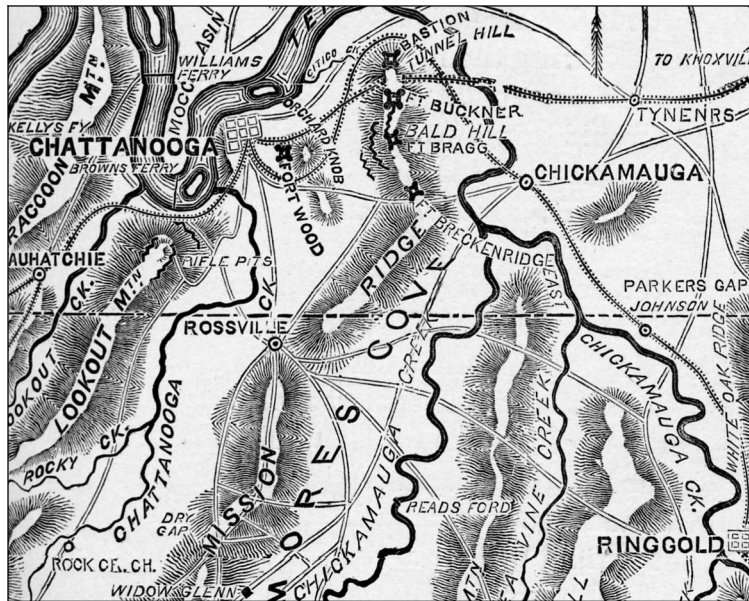
Mihalotzy's Letter to Lincoln –
Mihalotzy levele Lincolnhoz

regiment which I had organized at an expense of time and money, ... The trouble with me was that I could not join the colonel in his periodic drinking orgies.”

Governor Yates, various Illinois politicians and officials, as well as Federal politicians, were inundated with letters of complaint. Hecker, in particular, wielded a facile pen. Not only the German-American press but also the American press entered the fray.

Attributing all the problems besetting the regiment to a cabal of disgruntled officers who were plotting his downfall, Hecker cashiered several of them, including Kuné. The dismissed officers appealed to Secretary of War Simon Cameron. Because the dismissals were illegal, they were reinstated.

To remedy the circus-like situation, Hecker was persuaded to resign and Mihalotzy was promoted to colonel. The acerbic bickering prompted a spate of resignation among the officers, pro- as well as anti-Hecker, to return home or to transfer to another regiment. Among them was Kuné. With the troublesome elements gone, Mihalotzy restored order within the ranks and the regiment went on to carve out a most respectable record during the war. In the words of historian William L. Burton: “The regiment and its commander ... went on to a distinguished career in the Union army.”

Chattanooga and vicinity – Chattanooga és környéke

In late November of 1861 the 24th Illinois was assigned to Colonel John B. Turchin’s brigade, General Ormsby M. Mitchel’s division, of the Army of the Ohio, commanded by General Don Carlos Buell. Turchin, a former officer in the army of the Russian Czar, was, like Mihalotzy, a relative newcomer to the United States.

In accordance with Buell’s orders, Mitchel’s division moved towards Huntsville, Alabama, a railroad center of vital importance. To oppose this Federal incursion the

Confederates had only small bodies of troops widely scattered across northern part of the state. The expedition was spearheaded by Turchin's brigade. Huntsville was captured on April 11, 1862. Decatur, Athens, Tusculumbia and the other towns of the Tennessee valley were occupied within a few days. After the occupation of Athens, a wealthy community and intensely southern in feeling, Turchin left the 18th Ohio Infantry to hold the town.

On the morning of May 1, the First Louisiana Cavalry, led by Colonel J. S. Scott, mounted a surprise attack on the Federals. As the bluecoats fled from Athens, the residents of the town, delighted in the rout, cursed and spit at them and also pelted them with garbage. According to some accounts, the "women derided them with the vilest epithets." It was also alleged subsequently that a number of citizens took shots at the fleeing troopers. The rebel cavalry was "greeted with cheers and a waving of hats and handkerchiefs," wrote diarist Mary Fielding.

Turchin rushed back with the rest of the brigade and easily drove off the Confederates. For two hours, Turchin retired to his tent and turned over the town to the soldiers to be plundered as punishment of the entire community. The pillage of Athens has become a favorite example of Yankee brutality by Southern writers. "His Russian ideas of the rules of war were probably responsible for his conduct," opined some forty years later Walter L. Fleming, the son of a Confederate veteran, in one of his major works *Civil War and Reconstruction in Alabama*. Recounting Northern atrocities during the war, E. Merton Coulter, author of a flood of scholarly books and articles and a founder of the Southern Historical Association, declared in his *The Confederate States of America, 1861-1865*, that "the wildest and most unrestrained barbarian wearing the American uniform was Ivan Vasilevitch Turchininoff, known under his American alias as Colonel John B. Turchin, a Don Cossack, who had learned his special type of warfare fighting against Hungarian independence in 1848-1849 and in the Crimean War."

When the deplorable conduct of the Union troops at Athens was brought to Buell's attention, he became outraged. A strict disciplinarian, Buell nevertheless insisted that war should be conducted upon civilized principles. He ordered charges to be filed against Turchin and several of his officers, Mihalotzy among them. A general court-martial was convened, headed by General James A. Garfield, a future president of the United States.

Mihalotzy's alleged misdeeds, summarized in General Orders No. 39 (August 6, 1862), read: "The house of Mr. J. H. Jones was entered by Colonel Mihalotzy, of the twenty-fourth Illinois Volunteers, who behaved rudely and coarsely to the ladies of the family. He then quartered two companies of infantry in the house."

The atmosphere was very tense not only in the courtroom but also during the recesses. "Colonels Turchin, Mihalotzy, Gazley, and Captain Edgerton form a group by the window; all are smoking vigorously, and speculating probably on the results of the present and prospective trials," recorded John Beatty, colonel of the 3rd Ohio Infantry and one of the judges on the board. "Mihalotzy is what is commonly termed 'Dutch;' but whether he is from the German States, Russia, Prussia, or Poland, I know not."

The court found Turchin guilty on six specifications of three charges and sentenced him to be dismissed from the army. Buell issued an order approving the proceedings and sentence of dismissal from the service, and declaring that Colonel Turchin ceased "to be

in the service of the United States.” However, prior to the publication of the verdict, Turchin was appointed brigadier-general by Lincoln. Reinstated, he accepted the promotion and continued in the army until 1864, rendering commendable service, especially at Chickamauga, where he acquired the sobriquet “the Russian Thunderbolt.”

Buzzard Roost Gap and vicinity –
 Buzzard Roost Gap és környéke

Mihalotzy was found guilty of the trivial charges brought against him. He was sentenced to be suspended from rank and command for one month, and to be reprimanded in General Orders. However, Buell disagreed with the court and reinstated Mihalotzy to the command of his regiment, declaring: “The worst feature connected with the occupying of the house was the bad conduct of the troops while in it. That cannot be excused under any circumstances, but it does not enter into the charges against Colonel Mihalotzy, and it is due to him that he exhibited a commendable zeal and determination to suppress it when brought to his notice.”

Meanwhile, two Confederate armies, one led by General Braxton Bragg and the other by Edmund Kirby Smith, entered Kentucky by sweeping around the eastern flank of Buell’s army in

middle Tennessee. Buell therefore hastily consolidated his scattered forces at Louisville, Kentucky, along with additional reinforcements. The 24th Illinois was assigned to Colonel John C. Starkweather’s (Twenty-eighth) brigade, General Lovell Harrison Rousseau’s division, Alexander McD. McCook’s corps.

On the first day of October 1862 Buell set out against the Confederates. Mihalotzy did not accompany the regiment; severely sick, he remained in Louisville. A number of other officers were also stricken with various ailments, seriously depleting the ranks of the regiment.

Buell’s army clashed with Bragg’s forces near Perryville on October 8. The 24th Illinois was led by Captain August Mauff and in the heat of the battle by General Rousseau himself. It was a hard-fought engagement in which the Federals were sorely pressed before eking out a precarious victory. Generals McCook and Rousseau accorded to Starkweather’s brigade, and especially to the 24th Illinois, the honor of having saved the left of the army.

Bragg concluded that there was nothing more to be gained in Kentucky and retreated into Tennessee, going into winter quarters at Murfreesboro. The victorious Buell did not pursue the Confederates with any vigor; he was simply glad to see Bragg depart. This did

not please the Lincoln administration. He was dismissed from command and replaced by General William S. Rosecrans and the Army of the Ohio was renamed the Army of the Cumberland.

In the reorganization of the army by Rosecrans, the 24th Illinois remained in Starkweather's brigade (still designated as the Twenty-eighth), Rousseau's (Third) division, General George H. Thomas's corps.

Rosecrans moved out of Nashville the day after Christmas to engage Bragg. For several days he advanced, skirmishing as he went, and finally took up position within three miles of Murfreesboro. On the last day of the year Rosecrans resolved to attack; but Bragg had the same intention and obtained the advantage of the initial onset. Thereby ensued the bloody battle of Stones's River (or Murfreesboro). Although the Confederates gained the upper hand, Rosecrans stubbornly maintained his ground and refused to retreat. Since Rousseau's division was held as reserve, the 24th Illinois suffered comparatively little from the enemy, but much from hunger and cold.

New Year's day was mostly spent by both armies in recuperating their exhausted energies. This day, January 1, 1863, was also a most historic day as Lincoln's Emancipation Proclamation went into effect. On January 2, Bragg again launched an attack, but suffered a resounding repulse. On the night of the following day, he retreated with his exhausted and dispirited troops.

Immediately after the battle, on January 9th, there occurred another reorganization of the army. Starkweather's brigade was now designated the Second Brigade, First Division (General Absalom Baird), of Thomas's Fourteenth Army Corps.

For nearly six months after the battle Bragg's army reposed at Tullahoma, and that of Rosecrans at nearby Murfreesboro. At the end of June Rosecrans began to advance on Bragg. On the afternoon of July 3rd Bragg retreated southward, and the Union army entered Tullahoma. Bragg continued his withdrawal until he had crossed the Tennessee River and entered Chattanooga. Due to Rosecrans's adroit maneuvers, Bragg abandoned the city on September 8th and retired further southward.

As Rosecrans advanced into the rugged mountains of Georgia below Chattanooga, Bragg, reinforced by troops hastened from Virginia, struck back at his pursuer. Thereby ensued the fierce and bloody battle of Chickamauga, "the great battle of the West." The fighting raged furiously all day on September 19th and was renewed with equal ferocity on the following day. The battle was proceeding with variant fortune until a gap was opened inadvertently in the Federal line. Seizing the golden opportunity, the Confederates poured through the breached line, driving masses of soldiers panic-stricken from the field.

Even Rosecrans himself was swept along, and seemed to have lost not only control of the army, but control of himself. He stopped at Rossville long enough to send word back to Thomas to take full command on the battlefield. He then proceeded to Chattanooga to prepare a place of refuge for his broken forces.

Thomas, still holding the Federal left, gathered elements of his command and a few other units for a last stand. Included among these were several Illinois regiments, among them the 24th. Thomas stood firm, and with 25,000 men repulsed during the whole

afternoon the assaults of a force double his number. He held his position with such steadiness that he earned the title of the “Rock of Chickamauga.”

The loss sustained by the 24th Illinois, in this encounter, was even greater than that at Perryville. Mihalotzy was shot through the hand while waving his sword and urging his men to save a nearby battery, which they did.

Pulszky Ferenc

Bragg promptly laid siege to the city, heavily fortifying nearby hills such as Lookout Mountain and Missionary Ridge. But relief came to the besieged. Two corps were detached from the Union army in Virginia and sent posthaste to Tennessee. General Ulysses S. Grant removed Rosecrans from command and put Thomas in his place. Grant also ordered General William T. Sherman to come with his army.

On November 24, 1863, the Federals carried the Confederate works on Lookout Mountain, and captured Missionary Ridge on the following day. It was a great victory for the North. In these battles the 24th Illinois was part of a brigade comprising the reserve, and hence had no active role. Grant lost no time in following up his victory by pursuing the retreating Confederates.

On the afternoon of February 24, 1864, the 24th Illinois fought a small but lively skirmish near Dalton. In the evening, it was stationed as an outpost deep into Buzzard Roost Gap, close to the encampments of the enemy. Around midnight, Mihalotzy went to personally inspect the pickets in accordance with his custom. The stillness of the night was abruptly shattered by a single shot and a few minutes later Mihalotzy staggered back to camp with a bullet in his right side. He was taken to Chattanooga, and there, despite the efforts of his doctors, died of his wounds on March 11, and was interred in the National Cemetery there.

To honor their fallen comrade, the Federals named two forts after him in Tennessee, one at Chattanooga and another at Knoxville. But perhaps the most eloquent and touching tribute to Mihalotzy came from the pen of A. T. Andreas in his *History of Chicago*, published in 1885: “Colonel Geza Mihalotzy was a native of Hungary, a trained soldier, and an active participant in the Magyar struggle . . . he entered the service of his adopted country at the beginning of the war, and faithfully performed all his duties until his death. The men in his command ever held him in the highest regard on account of his many soldierly and manly qualities, and mourned his death as that of a personal friend.”

A Brief Note on the Selected References:

The duel between Pulszky and Mihalotzy is described in detail in several émigré writings, most notably in Dániel Kászonyi’s *Magyarhon négy korszaka* (Hungary’s Four

Epochs), Jácint Rónay's *Napló* (Diary), and Pulszky's own *Életem és korom* (My Life and Times). Mihály's original letter to Lincoln now reposes at the Gilpin Library of the Chicago Historical Society. The organization and early difficulties of the 24th Illinois are recounted in a multitude of official reports, articles and books; perhaps best summarized in *Melting Pot Soldiers* by William L. Burton. Kuné's *Reminiscences of an Octogenarian Hungarian Exile* also makes interesting reading. A succinct account of the history of the regiment appears in T. A. Andreas's *History of Chicago*. The pillage of Athens and the subsequent court-martials are mentioned in virtually all Garfield biographies. Another excellent source is *Tarnished Eagles* by Thomas P. Lowry. The operations of the Army of the Cumberland are thoroughly covered in John Beatty's *Citizen Soldier*, Henry Cist's *The Army of the Cumberland*, and Joseph W. Keifer's *Slavery and Four Years of War*.

References – Források

- Andreas, A. T.: *History of Chicago, from the Earliest Period to the Present Time*. Chicago: The A. T. Andreas Company, Publishers, 1885.
- Beatty, John: *The Citizen Soldier, the Memoirs of a Civil War Volunteer*. Lincoln and London: University of Nebraska Press, 1958.
- Burton, William L.: *Melting Pot Soldiers, the Union's Ethnic Regiments*. Ames: Iowa State University Press, 1988.
- Cist, Henry M.: *The Army of the Cumberland*. New York: Charles Scribner's Sons, 1882.
- Kászonyi, Dániel: *Magyarhon négy korszaka* [Hungary's Four Epochs]. Budapest: Szépirodalmi könyvkiadó, 1977.
- Keifer, Joseph W.: *Slavery and Four Years of War, A Political History of Slavery in the United States*. New York and London: G. P. Putnam's Sons, 1900.
- Kuné, Julian: *Reminiscences of an Octogenarian Hungarian Exile*. Chicago: The Author, 1911.
- Lowry, Thomas P.: *Tarnished Eagles, The Courts-Martial of Fifty Union Colonels and Lieutenant Colonels*. Lincoln: University of Nebraska Press, 2003.
- Pulszky, Ferencz: *Életem és korom* [My Life and Times]. Budapest: Franklin Társulat, 1884.
- Rónay, Jácint: *Napló (válogatás)* [Diary (Selections)]. Budapest-Pannonhalma: Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, 1996.

Várkonyi Tibor

A Salamon (Beck) és a Degenfeld-Schonburg család kapcsolata*

1. RÉSZ: Zsidó források

A családi elbeszélés

Vegyes származásúként mindig érdekelt különböző vallású őseim története, ezért nagy figyelemmel hallgattam a dédanyai eredetű, kohanita Beck családi nevű ágak leszármazóitól a következő történetet: *...valamikor nem Beck volt a család neve, hanem Salamon, de valamilyen Beck bárónak vagy grófnak (grófnőnek) nem maradt utóda, és a nevét (mivel szerette a családjukat) a családnak adta ..., a névadó valami főispán volt, és a birtokán éltünk. Aki felvette a nevet, az valami intézője lehetett az uraságnak. A Beck család egyébként gazdag volt.*

Anyakönyvi tények

A családtörténeti kutatást az anyakönyvek vizsgálatával kezdtem.

Halotti anyakönyvek:

Összevettem szépapám Beck Herman (†1920) és fia, az ükapám Beck József (†1919) halotti anyakönyvi kivonatait, és az derült ki, hogy szépapám feleségeként és ükapám anyjaként más nő van bejegyezve az anyakönyvbe, aminek két oka lehetett: elírás, szépapámnak volt egy korábbi házassága. Hogy a kérdést el lehessen dönteni, meg kellett találnom ükapám testvéreinek születési bejegyzését, illetve szépszüleim, Beck Herman és Krausz Anna házassági anyakönyvét.

Születési anyakönyvek:

Gyulaházán 1854. 08. 10-én szépszüleimnek született egy Katalin nevű gyermekük, ő a legkorábban született gyermek, akire vonatkozóan adatot találtam. Ükapám születési anyakönyvi kivonatát soha nem találtam meg, noha a halotti bejegyzés szerint neki kellett volna születnie 1854-ben.

Szépszüleim esketési anyakönyvei:

Szépszüleim rendkívül szokatlan módon házasodtak: 1852. 05. 20. és 1853. 05. 20. napján, kétszer egy éven belül, mindkét alkalommal nőtlenként és hajadonként, változatlan, és a helyi átlagtól teljesen eltérő fiatal életkorral, (16 és 15 évesen), és mindkét alkalommal a zsidó jog szerint tilalmas napon, gyászülszakban. A téves, kétszeres bejegyzés kizárt mivel pl.: a házassági anyakönyv egybe van fűzve, a házasságok megszakítás nélkül vannak sorszámozva, és ami fontos, hogy a második házasságnál a vőlegény lakóhelye megváltozott, illetve a foglalkozása házalóból kereskedő lett. A kétszeres házasság csak azzal magyarázható, hogy az első házasság minden jogcselek-

* Elhangzott a Magyar Genealógiai és Heraldikai Társaság 2006. március 30-i gyűlésén, „Egy magyar mágnás és egy magyar zsidó család genealógiai összefüggései” címmel.

mény nélkül volt érvénytelen, és ez az érvénytelenség nem a zsidó egyházi szabályok miatt állt be, hanem más oknál fogva, amire később visszatérek.

Ami viszont nagyon lényeges az az, hogy a vőlegény neve Salamon Herman volt (így ez igazolja a családi legenda első részét) a menyasszony nevéhez Krausz Anna került bejegyzésre, így biztos, hogy Beck József ükapám anyja vagy Krausz Anna volt, és a halotti anyakönyvben elírás vagy tudatos változtatás történt, vagy nem Krausz Anna volt az anyja, de ebben az esetben nem lehetett törvényes gyermek, mert apjának nem volt másik házassága.

Ezután meg kellett vizsgálnom, hogy Beck József ükapám anyja nevét megtalálom-e valamilyen más okiratban. Ennek vizsgálatára csak a házassági anyakönyvi kivonata lett volna képes, azonban a család birtokában lévő anyakönyvből rendkívül szokatlan módon kihagyták mind a vőlegény, mind a feleség anyjának nevét, így ezen a vonalon nem lehetett további adatokhoz jutni. Ezután azt kellett vizsgálnom, hogy az 1848. évi Conscriptio Judeorum (zsidóösszeírás) tartalmazhat-e adatokat a kérdéseim megválaszolásával kapcsolatban, mivel Beck Herman szépapám házassági anyakönyveiben a szülők keresztnevei rövidítve szerepeltek.

1848. évi Conscriptio Judeorum

A kisvarsányi összeírásban megtaláltam Krausz Annát és családját, az adat szerint Anna 1835–36-ban születhetett, ami megfelelt az 1852. évi házassági anyakönyvből számítható 1836–37-évi születésnek.

A Kántorjánosiban felvett összeírásban megtaláltam Salamon Hermant, akinek az apja Jónásként volt bejegyezve, aki a családjával Bujból haszonbérllőként vándorolt be. Herman születését az összeírás 1833–34-re teszi, ami nagyjából szintén megfelelt az 1852. évi házassági anyakönyvből számítható 1835–36. évi születésnek.

Figyelembe véve az 1848. évi zsidóösszeírás és a házassági anyakönyvek tartalmát, láthattam, hogy szépapám, Beck Herman halotti anyakönyvében is egyértelmű (tudatos) elírások történtek:

Salamon (Beck) Herman anyakönyvi adatai:

	1848. évi zsidó összeírás	Salamon Herman házasságkötésénél	Beck Herman halálakor
Apja	Salamon Jónás	Salamon J	Beck József
Anyja	Nincs beírva, elhunyt (?)	Klein Marie (Mirjam)	Salamon (!) Mirjam
Szül. ideje	1833–34	1835–36 ill. 1836–37	1830

A tudatos elírás oka az lehetett, hogy nem tudták *törvényesen igazolni* a Salamon – Beck névcserét, de mindenki tudta, hogy Hermannak apja vagy anyja részéről elsőfokú Salamon családbeli rokonsága volt, így (hogy mindenkinek „jó” legyen) az édesanyát nevezték el Salamon családbelinek. Miután kiderült, hogy mind ükapám és mind szépapám halotti anyakönyvében sok tévedés vagy tudatos elírás található, megvizsgáltam, hogy a névadási szokásokból lehet-e következtetni a valódi keresztnevekre, rokoni kapcsolatokra.

Névváltoztatás időpontja

Az 1853. 05. 20-i második házasságkötés és Beck Katalin 1854. 08. 10-i születése közötti időszak.

Beck József ismert gyermekei, névadás

Nagyon meglepő, hogy ükapám egyik nagyszülőjének, szülőjének a nevét (Jónás, Izrael, Herman, Sarolta, Mirjam, Anna) sem adta a gyerekeknek, ami a zsidó névadási szokások szerint igen furcsa, és nyilván nem ok nélkül következett be. Ezután fel kellett tételeznem, hogy Beck József születésével kapcsolatban valami nagyobb gond lehet annál, hogy hiányzik az anyakönyv.

Beck József születésének időpont-számítása

Tények: egy gyermek akkor törvényes, ha a házasságkötéshez képest legalább 7 hónappal születik, illetve, hogy az anyakönyvekben (születési, esketési, halálozási) a bementett életévek alatt a már betöltött életévet értjük (logikusan).

Mellőzve a hosszas levezetést, grafikus ábrázolást a következőket lehet megállapítani: Beck József halotti bejegyzése szerint 1853. 10. 04. – 1854. 10. 04. között született; Beck József gyermekei születési anyakönyvi kivonataiban Beck József életkorára nézve bejegyzett adatok szerint Beck József legvalószínűbben 1853. október – 1854. május közötti időszakban született, valamint azt, hogy Beck József testvére, Katalin 1854. 08. 10-én történt születéséből az következik, hogy Katalin kb. 1853. decembere – 1854. januárja között fogant, tehát József (mint nála idősebb testvér) legkésőbb (figyelembe véve a biológiai minimumszabályokat) kb. 1853. októbere körül születhetett.

A fentiekből (és a 7 hónapos szabályból) viszont az következik, hogy József nem születhetett törvényesen az 1853. 05. 20-i házasságkötésből, mivel nem születhetett volna meg korábban, mint 1853. december 20., illetve, hogy a második házasságra József legitimációja miatt volt szükség, ennek oka pedig csak az lehetett, hogy József nem született törvényesen az első házasságból sem, melyet a szülők 1852. 05. 20-án kötöttek. Ennek az oka az lehetett, hogy 7 hónapnál rövidebb időn belül született ezen házassághoz képest is. Mindebből pedig az következik, hogy Beck József ükapám kb. az 1852. 05. 20-i első házasságkötés körül (előtte-utána), és 1852. decembere között született.

Ezután felmerült az a kérdés, hogy az általam ismert, a család levéltárában megtalálható anyakönyvben szereplő Beck Herman volt-e József apja. A legfontosabb érvek emellett a következők: József (†1919) halotti anyakönyvi kivonatában élőnek tüntetik fel az apját, márpedig Herman (†1920) fél évvel túlélte Józsefet; József magát mindig gyulaházának írta be, és Gyulaházán (a Beck családban) csak Beck Hermannak és Krausz Annának születtek gyermekeik, „más” Beck Herman, aki József apjaként szóba jöhetett volna, nem élt ebben az időkorban a vizsgált környéken.

Ezek után azt kellett megvizsgálnom, hogy létezett-e olyan báró vagy gróf az adott időszakban (1853–1854) aki a Beck nevet viselte, és aki adhatta a nevet a családnak.

2. RÉSZ: Történeti és keresztény források

Beck, mint főnemes 1854–1855 körül

Beck báró/gróf ebben az időszakban nem élt Magyarországon, élt viszont egy „bökönyi” (néhol téglási) Beck (Bekk, Bek) család Szabolcs vármegyében, akiknek Szatmár és Bihar megyékben is volt néhány birtoka. Más Beck nevű „köznemes” család sem élt, sehol sem, a Madarassy–Beck család pedig 1895-ben kapott nemességet és 1906-ban emelkedtek bárói rangra, mintegy 50 évvel a családi névváltoztatásunk után, tehát ők figyelmen kívül maradnak.

Mivel a bökönyi Beck család nem volt sem báró sem gróf, ezért azt vizsgáltam, hogy volt-e bárói – grófi családban érdekeltége. Bökönyi Beck Pál királyi tanácsos két lánya két grófhhoz ment feleségül: Beck Paulina gróf Degenfeld–Schonburg Imréhez, Beck Amália gróf osdalai Kuun Gergelyhez. Tekintettel arra, hogy a Kuun család Erdélyben élt, messze a Salamon család által lakott Kántorjánositól, a vizsgálatukat mellőztem, és a Degenfeld–Schonburg családdal kezdtem foglalkozni. Azt vizsgáltam, hogy a Degenfeld–Schonburg grófi családnak volt-e birtoka Kántorjánosi közelében.

A válasz egyértelműen igen, a következők szerint: Az 1880-as években készített Kogutowitz-térképeken jól látható: közvetlenül Kántorjánosi mellett egy „Dégenfeld-tanyát” tüntet fel a térkép; egy 1875–84 közötti állapotot tükröző katonai térképen látható egy Dégenfeld-tanya Kántorjánositól északra, néhány száz méterre; Mikszáth Kálmán „Gróf Dégenfeld Imre életéből” című karcolatában olvasható, hogy a kántorjánosi birtokot Degenfeld–Schonburg Imrétől Mandel Ábrahám (a későbbi izraelita országgyűlési képviselő Mandel Pál apja) bérelte hosszú időn (több mint 30 éven) keresztül, tehát az 1850-es években már biztosan zsidók gazdálkodtak Kántorjánosiban. Az 1897. évi Gazdacímtárban pedig Kántorjánosi birtok tulajdonosa gróf Károlyi Tiborné Degenfeld–Schonburg Emma.

Emlékezve arra, hogy a családi elbeszélés szerint a gróf, akinek a birtokán éltünk főispán volt, megvizsgáltam, hogy Degenfeld–Schonburg Imre volt-e főispán. A válasz újra: igen. Ugyancsak a családi elbeszélésben szerepel, hogy a birtokon mint intéző élt az az ősrünk, aki a nevet felvette, megvizsgáltam, hogy volt-e intéző a családban. Azt találtam úkapám öccsének 1887. évi házassági kivonatában, hogy az apa, Beck Herman ispány volt abban az időben. Ez gyakorlatilag megfelel az intéző feladatkörének. Végezetül a családi elbeszélés azt mondta „nem maradt utóda” a névadó grófnak. Az akkori fogalmak szerint a család akkor halt ki, ha férfi ágon kihalt. Bökönyi Beck Pál (†1827) királyi tanácsos a lányát, Beck Paulinát még halála előtt, és jóval Degenfeld–Schonburg Imrével kötött házassága (1834) előtt fiúsította, ebből az következik, hogy nem volt Beck Pálnak férfi leszármazottja, tehát a család kihalt, azonban a fiúsított leány gyakorolhatott férfiúi jogokat.

Nem elhanyagolható tény, hogy a Degenfeldek két fő kastélya közül az egyik, a Nyírbaktai kastély kb. 5–8 km távolságra van Kántorjánositól, tehát nem egy egyszerű tanyáról van szó Kántorjánosi esetében, hanem egy olyan gazdasági egységről, amely szoros kapcsolatban állt a grófi családi fészekkel. Említésre érdemesnek tartom, hogy

szépapám Degenfeld (korábban Beck) birtokról származott, a szépanyám, Krausz Anna pedig Beck Pál feleségének családja birtokában lévő Vásárosnamény mellől származott.

Ezek után a Degenfeld család vizsgálatát kezdtem meg.

A Degenfeld–Schonburg család

Tekintettel arra, hogy senki nem gondolhatja komolyan azt, hogy egy (számos köztisztviselőben álló tisztséget viselő) gróf (ugyancsak köztisztviselőben álló) felesége egy szegény zsidó családnak „csak úgy” átadja a nevét, azt feltételeztem, hogy a Degenfeld–Beck családból származó illegitim gyermek volt Beck József ükapám, akit elrejtettek a Salamon (Beck) családban. A Degenfeld–Schonburg családnak a vizsgálatommal összefüggő rövidített családfája a következő:

Gróf Degenfeld–Schonburg Imre (1810–1883) és bökönyi Beck Paulina (1815–1856)

- 1 Gusztáv (1835–1896) ~1868 gróf Karacsay Melania
- 2 Anna (1836–1925) ~1855 herceg Odeschalchi Gyula
- 3 Ilona (1839–1913) ~1860 gróf Tisza Kálmán (később miniszterelnök)
- 4 Berta (1843–1928) ~1868 báró Podmaniczky Géza
- 5 Emma (1844–1901) ~1868 gróf Károlyi Tibor

A fenti adatokból egy adat rendkívül érdekes és figyelemfelkeltő: Beck Paulina 1856. 01. 01. napján halt meg. Ez azért érdekes, mert az anyakönyvi adatok Beck József születését 1854–55-re teszik (tehát a grófné halálához nagyon közeli időpontra), és Beck Katalin 1854. évi születését követően a család „hosszabb időre eltűnik” a környékről, azaz feltételezhető, hogy Katalint követő testvér kb. 1856-ban máshol született, valószínűleg Beregszászban.

A kutatás ezen szakaszában került sorra annak a vizsgálatára, hogy vajon kik voltak a Degenfeld–Schonburg családból azok, akik a szülei lehettek az ükapámnak. A genealógiai kapcsolat négy személyt érinthetett. Az anyát és a legidősebb lányt, az apát és az egyedüli fiút. Megvizsgáltam, hogy lehetett-e ükapámnak az anyja Degenfeld–Beck családtag: figyelemmel arra, hogy egy nőnek a terhességét nagyon nehéz eltitkolni, illetve egy ismert terhesség után gyermekének hiányát megmagyarázni, úgy vélem, hogy Józsefnek nem az anyja volt Degenfeld családtag. Ezt az is valószínűsíti, hogy Beck Paulina haláláig köztisztviselőnek örvendett, lánya pedig Odeschalchi herceg felesége lett, és ugyancsak társadalmilag elismert személy lett. Ezután megvizsgáltam, hogy lehetett-e ükapámnak az apja Degenfeld–Beck családtag: erre két személy lehetett alkalmas, gróf Degenfeld–Schonburg Imre (1810) és fia, Degenfeld–Schonburg Gusztáv (1835).

Degenfeld Imre logikailag azért nem lehetett az apja Józsefnek, mert szinte biztos, hogy Beck Paulina (ebben az esetben a megcsalt asszony) nem adta volna saját nevét a férje törvénytelen gyermekének. Az előbb elmondottak szerint egyetlen lehetőség marad: az apa Degenfeld–Schonburg Gusztáv lehetett. Gondoljuk végig, hogy milyen valószínű lehet ez. Gusztáv ifjú volt, talán meggondolatlan, és ha az ő gyermekéről, azaz Paulina (valószínűleg első) unokájáról volt szó, akkor teljesen érthetővé válik, hogy az anyja mindent megtett a fia törvénytelen gyermekért, amit megtehetett: biztosította a boldogulását.

A kutatás ezen szakaszában vissza kellett térnem a szépszüleim által megkötött két házasság problematikájára, mert a Degenfeld család vonatkozásában felmerült feltételezésem új vizsgálati lehetőséget adott a kérdésnek.

***Zsidó házasságkötés legitimációs kérdései az állammal szemben
1852–1853 években***

Helytartótanácsi rendelet

1851. július 4-én a Helytartótanács kibocsátott egy rendeletet, melynek a 14.§-a a helyi hatóságokat arra kötelezte, hogy az izraelita anyakönyveket ellenőrizze. Ennek a mi-kéntjéről nincs hiteles információm, de nagyon valószínű, hogy úgy történt (ha történt) ellenőrzés, hogy az anyakönyvvezető rabbi bejelentette, engedélyeztette előre pl. a házasságokat, legalábbis a zsidó genealógiával foglalkozó kutatók egyformán ezt a tényt állítják.

Optk.

A magyar joggyakorlat ebben az időben nagyon sajátos helyzetben volt az elbukott szabadságharc miatt, ugyanis emiatt a Habsburgok az osztrák szabályozást vezették be Magyarországon. 1852. november 29-én császári pátenssel (másképp: nyílt parancs) hatályba léptették Magyarországon is az osztrák polgári törvénykönyvet (Optk.) 1853. május 01-i hatállyal. Ebből az következik, hogy az 1852. évi házasságkötés során még nem volt figyelembe véve az Optk.! A hatályba léptető rendelkezés kimondja, hogy az Optk. házassági szabályai a zsidókra nézve is kötelező (44.§–122.§). Az Optk. 123–136.§-ai pedig kizárólag a zsidókra vonatkoztak. A számunkra legfontosabb ilyen (zsidókra vonatkozó) rendelkezést a 124.§ tartalmazza, amely azt írja elő, hogy a zsidók házasságkötéséhez kerületi hatósági engedély szükséges. A kommentár utal arra, hogy ha ezt a szabályt nem tartották be, akkor a házasság külön eljárás nélkül (!) semmis! A 129.§ mondja ki, hogy a törvényes rendszabályok megtartása nélkül kötött zsidó házasság érvénytelen, majd utalást találunk arra, hogy a jegyesek és rabbik, akik ezeket a szabályokat megszegik, a Bt. 507.§ szerint büntetendők. Látható, hogy az Optk. rendkívül szigorúan szabályozta a házasságkötéssel kapcsolatos szabályokat, és ezeket (valamint az 1851. évi Helytartótanácsi rendelet) figyelembe véve lehetséges, hogy az 1852. évi házasság nem felelt meg a kritériumoknak, azaz az ebből származó gyermek nem minősülhetett törvényesnek közjogilag (azaz itt értelmezve: zsidó közösségen kívül).

Mi történhetett az Optk. hatálybaléptetésekor?

Elképzelhető, hogy 1853. 05. 01. napján Salamon Herman és Krausz Anna első házassága az Optk. miatt csak a zsidók felé (befelé) volt érvényes, legalábbis kifelé, az állam felé kifogásolható volt, mert pl.: nem volt felterjesztve a rabbi által a megfelelő közigazgatási egységhez. Mivel az ükapám legitimációja szempontjából létkérdés volt, hogy érvényes házasságból származó legyen, ezért úgy gondolom, hogy Herman és Krausz Anna elvállalták, hogy „újra” házasodnak, ismét „kapkodva, a jogszabály

hatálybalépést követő 20 napon belül... A rabbi megállapította, hogy az első házasság érvénytelen az Optk. szerint, de ezt nem írhatta be az anyakönyvbe, mert ez nem tartozott a zsidó házasság belső érvényességéhez. Így fordulhatott talán elő, hogy az első házasságnál semmilyen megjegyzés nincs annak érvénytelenségére, megszűnésére, a másodiknál pedig egyszerűen figyelmen kívül hagyták az érvénytelennek tekintett házasságot.

A fordulat éve, 1861.

A sors azonban nagyon érdekesen szólt közbe 1861-ben. Az 1861. évi országbírói értekezlet egyik feladata volt határozni az Optk. hatályáról, és úgy döntöttek, hogy nem ismerik el annak (házassági) szabályait Magyarországon, tehát az Optk-t úgy kellett tekinteni, mintha soha nem lett volna érvényben. Azaz 1861-ben már az első házasság (1852) is érvényesnek volt tekinthető az Állam szempontjából, így feleslegesen került sor a második (1853) házasságra. Ez azért nagyon érdekes, mert Beck Herman Gyulaházán 1854 után 1861-ben jelenik meg újra komaságot vállalva. Tekintettel arra, hogy kétszeres házasságkötés kérdésére valószínűleg helyes választ kaptunk, feltételezve azt, hogy Degenfeld-Schonburg Gusztáv volt az apja ükapámnak, azt kellett vizsgálnom, hogy ki lehetett az anya.

Ki lehetett az Anya?

Krausz Anna anyasága nem valószínű a következők miatt: Anna fiatal kora, a két házasságkötés házasság és Józsefnek ezekkel össze nem férő születése, és amiatt, hogy ükapám halotti anyakönyvében nem az ő neve szerepel az anyja nevével. Róth Anna, mint anya, szintén vizsgálható, mivel ükapám halotti anyakönyvébe Róth Anna volt anyaként bejegyezve. Beck József és Fischer Eszter 1879. február 11-én Mezőtarján kötött házasságkötésénél komaként szerepel Beck Márton és Róth Ábrahám. A két családi név megfelel Beck József halotti anyakönyvében szereplő két családi névnek: Beck és Róth. Úgy gondolom, hogy a legfontosabb érv az ellen, hogy Róth Anna volt Beck József anyja, az a komaság. Az a logikus, hogy mindkét házasuló fél maga (!) hoz egy komát, és nem valószínű, hogy Fischer Eszter éppen egy Beck nevű komát kért fel a házasságánál történő közreműködésre, mikor a férje is Beck volt. Azaz: Beck József kérhette fel Beck Mártont, Fischer Eszter pedig Róth Ábrahámot.

Végesi (Végessy) Anna ügyét azért emelem be a tanulmányba, mert noha nagyon kevés bizonyíték áll rendelkezésemre, mégis a körülményekből arra lehet következtetni, hogy Végessy Anna lehetett ükapám anyja. Ennek az asszonynak is Anna a keresztnéve, mint a halotti anyakönyvben József anyjának. A feltételezésem közvetett bizonyítékai: Baktalórántházán 1852. 04. 03. napján született Cseppely Károly, József akinek az apja Cseppely József főbíró, nemes, anyja: Végesy (Végesi) Anna nemes. A gyermek keresztszülei: Klobusiczky József és Dégenfeld Imréné Bökönyi Bek Paulina. Ugyancsak a helyi anyakönyvekből kiderül, hogy Beck Paulina Baktalórántházán csak ennél az egy születésnél volt keresztszülő, sem előtte, sem pedig utána soha. Tégyláson is vállalt keresztszülőséget, összesen kétszer, de ott a férjével (!) együtt. Az is kiderül, hogy 1852. 05. 10-én 30 éves korában meghalt Végesi Anna (májgyulladásban), alig

egy hónappal a szülés után, illetve, hogy 1856. 06. 28-án született egy Cseppely József nevű gyermek (4 hetesen meghal), kinek apja újra a főbíró volt, az anyja már egy másik asszony. Nagyon fontos tény, hogy Cseppely Károly József (1852) halálesete nincs bejegyezve az anyakönyvben, és a névadási szabályok, szokások szerint nem valószínű, hogy a „második” Cseppely József (1856–1856) születése után halt volna meg. Különösen fontos felfigyelni arra, hogy Végesi Anna 1852. 05. 10-i halálát követő 10 nappal köti első (érvénytelen és tilalmas) házasságát Salamon Herman és Krausz Anna a környéken.

Tekintettel az érdekes egybeesésekre, anyakönyvi furcsaságokra, azt vizsgáltam azután, hogy Végessy Annának volt-e köze a Degenfeld–Schonburg családhoz. A téglási múzeumban őrzött Degenfeld–Beck személyzeti listából kiderült, hogy Cseppely József 1849-ben uradalmi tisztartó volt a Degenfeld birtokon, Végesi (Végessy) Anna pedig 1840–42 között biztosan, majd 1849-ben (is) szobalány volt a grófi udvarban. Végessy Anna tehát a grófi udvarban, és azon belül is a lakótérben végezte a munkáját a házasságkötéséig, így nap mint nap találkozhatott Degenfeld–Schonburg Gusztávval, és lehetett az ő szeretője, amely kapcsolatuk Végessy Anna házasságkötése után is folytatódott. Érthető lehet tehát, hogy amennyiben Cseppely József fia valójában Beck Paulina unokája volt, Beck Paulina miért vállalt keresztszülőséget. Ezt az is alátámaszthatja, hogy az úrnő a korábbi szobalányából (nyilván az ő segítségével) lett nemesasszony második gyermekének lesz a keresztyánya, nem pedig az elsőnek. Ez azt mutatja, hogy a második gyermek valamiért fontosabb volt az úrnő számára. Ellenőriztem, hogy az egyedülálló alkalmazottak között voltak-e törvénytelen születések. Azt tapasztaltam, hogy a cselédjegyzékben szereplő hat egyedülálló női alkalmazott közül ötnek egy vagy két törvénytelen gyermeke született, és a hatodik alkalmazott pedig maga Végessy Anna volt...

3. RÉSZ: Egyéb bizonyítékok, források

A vagyongyarapodás

Az „arisztokrata” származás miatt kapott támogatás magyarázatot adhat arra, hogy az 1852-ban még „házasló” Beck Herman az első házasságkötést követő egy év múlva hogyan válhatott már „kereskedővé”, és a fia József, a 24 éves korában tartott esküvője idejére hogyan válhatott tanulóvá), és maga Herman hogyan válhatott „gazdálkodóvá”. Maga a Beck család pedig ezután igen vagyonossá vált, ezt megőrizte a családi hagyomány is.

Barabás Miklós festménye: „A Degenfeld gyerekek”

Figyelemmel arra, hogy a kutatásom azt látszott igazolni, hogy genealógiai kapcsolat áll fenn ükapám és a Degenfeld–Schonburg család között, a vizsgálat folytatását abban láttam, hogy felkutatok a Degenfeld családtagokról képeket, és azon látható arcképeket összehasonlítom dédanyám testvéreinek arcvonásával.

A hasonlóság néhány esetben döbbenetes volt, erre később visszatérek, itt azt jegyzem meg, hogy a kutatásom nagy sikerének tartom, hogy Barabás Miklós festményének leírását a kutatásaim alapján módosították, és a kép címét is megváltoztatták, mely tanulmányom a miskolci Herman Ottó Múzeum 2005. évi évkönyvében olvasható, melynek a lényege az, hogy a képen nem Degenfeld Imre, Beck Paulina és három lányuk látható, hanem az öt Degenfeld gyermek. A tanulmány ismertetését itt mellőzöm.

Orvosszakértői vizsgálatok

Figyelemmel arra, hogy csupán közvetett bizonyítékok álltak rendelkezésemre az állításom igazolásával kapcsolatban, törekedtem arra, hogy független, elismert orvos szakértői vizsgálatokat is lefolytassak. A vizsgálatokat Mécsné Dr. Bujdosó Györgyi igazságügyi, antropológiai, humángenetikai szakértő (orvostudományok kandidátusa, tudományos tanácsadó) végezte az MTA Semmelweis Egyetem, – Általános Orvostudományi Kar – Igazságügyi Orvostani Intézetében.

1. Szakvélemény

Vizsgálat tárgya és célja: Barabás Miklós: A Degenfeld család című festményén látható legidősebb két főalak, férfi és nő vizsgálat során történő összehasonlítása Beck József gyermekeinek illetve unokájának arcképeivel abból a célból, hogy megállapítható legyen, hogy a Beck családbeliek származhattak-e a Degenfeld családból.

Vizsgálat eredménye: Idézet 5. oldal *A fentiek alapján „nem zárható ki”, hogy a Beck család felmenői között a Degenfeld család valamelyik férfi tagja, vagy maga gróf Degenfeld–Schonburg Imre, vagy bökönyi Beck Paulinától származó fia, gróf Degenfeld Gusztáv szerepel.*

2. Szakvélemény

Vizsgálat tárgya és célja: Barabás Miklós: A Degenfeld család című festményén látható legidősebb két főalak, férfi és nő vizsgálat során történő összehasonlítása Beck József dédunokája, Dr. Jana Markova (1946) arcképével abból a célból, hogy megállapítható legyen, hogy Dr. Jana Markova származhatott-e a Degenfeld családból.

Vizsgálat eredménye: pontosított idézet 2. oldal *A haj színe, minősége, a szem színe, a homlokhatár helyzete, a szemöldök megjelenési formája, a felső szemhéj redőzete, összességében az orr, az orrgyök, orrhát, orrhegy, az alsó ajakpír magassága, az áll megjelenési formája, a philtrum mélysége, az ajak-állgödör helyzete jellegek Dr. Jana Markovát gróf Degenfeld–Schonburg Annához hasonlóvá teszik.*

3. Szakvélemény

Vizsgálat tárgya és célja: Beck József unokája (Bárdos József), dédunokája (Dr. Várkonyi Sándor), valamint Beck József testvérének unokája, illetve gróf Tisza István dédunokája, és a Degenfeldekkel legközelebbi ágon a Teleki családdal rokon személyek esetében antropológiai, tenyér-és ujjlenyomat vizsgálat lefolytatása abból a célból, hogy megállapítható legyen, hogy a Beck családbeliek származhattak-e a Degenfeld családból.

Vizsgálat eredménye: Idézet 7. oldal, 5–6 oldalt követő részletesebb – rendkívül érdekes – ismertetés után *A fentiek alapján, összevetve valamennyi adatot, a legtöbb ha-*

sonlóság Dr. Várkonyi Sándor és Tisza István dédunokája között van. Néhány jelleg megtalálható gr. Tisza Istvánnál is, de egy-egy tulajdonságban Bárdos Józsefhez is hasonlóságot mutat. A leírt egyezések természetesen a véletlennek is köszönhetőek – miután nem egzakt vizsgáló módszerekkel, hanem jobbára szubjektív megítélésen alapulnak-, de „nem zárható ki” az egy családból való származás lehetősége sem.

4. Szakvélemény (3. szakvélemény második része)

Vizsgálat tárgya és célja: Beck József unokája (Bárdos József), dédunokája (Dr. Várkonyi Sándor), valamint Beck József testvérének unokája, illetve gróf Tisza István dédunokája, és a Degenfeldekkel legközelebbi ágon a Teleki családdal rokon személyek esetében kromoszómavizsgálat lefolytatása abból a célból, hogy megállapítható legyen, hogy a Beck családbeliek származhattak-e a Degenfeld családból.

Vizsgálat eredménye: Szabad átfogalmazásban, rövidítésben: Mivel Dr. Várkonyi Sándor kromoszómaképlete hasonlít Beck József testvérének unokája képletéhez, de egyben gróf Tisza István dédunokájához is, ez valószínűleg úgy lehet, hogy az Beck József apja, Degeföld–Schonburg Gusztáv, anyja, Krausz Anna volt, míg Beck József testvérének apja Beck Herman, anyja Krausz Anna volt.

5. Szakvélemény

Vizsgálat tárgya és célja: Ifj. Degenfeld–Schonburg Imre (Gusztáv fia) és Bárdos (Beck) Mór (Beck József fia) rokonságban állhatnak-e, vizsgálva Beck Józsefné Fischer Eszter (Mór anyja) fényképét is.

Vizsgálat eredménye: Idézet 1 oldal: *Az értékelést nehezítő fent említett körülmények ellenére Bárdos (Beck) Mór és ifj. Degenfeld–Schonburg Imre között rokonság feltételezhető.*

6. Szakvélemény

Vizsgálat tárgya és célja: A Barabás Miklós festményen látható személyeknek fényképekkel történő összehasonlítása abból a célból, hogy megállapíthassuk, hogy a festményen valóban az öt Degenfeld gyermek látható.

Vizsgálat eredménye: Idézet 2 oldal: *A fentiek alapján egyértelmű, hogy az 1854-ben „A Degenfeld család” címen készült Barabás Miklós festményen a négy lánytestvér, Degenfeld–Schonburg Anna, Ilona, Berta, Emma szerepel. Feltehető, hogy a festményen szereplő, lányokhoz igen hasonló fiatalember nem gróf Degenfeld Imre, hanem 1835-ban született fia, Degenfeld Gusztáv.*

Degenfeld családnak a zsidósággal való kapcsolata

Tekintettel arra, hogy a jelen előadás tárgya a genealógiai vizsgálat ebben a kérdésben mellőzöm az anyag ismertetését azzal, hogy a Degenfeldeknek közismerten jó volt a kapcsolata a zsidósággal. Erre alapozom azt a feltételezést, hogy ükapámat nem közvetlenül a Degenfeld család adta át a Salamonoknak, hanem a nálunk jóval módosabb, befolyásos, birtokos (országgyűlési képviselőt adó) Mandel családon keresztül juthatott a gyermek a családba.

Agyvérzéses halálokok, mint közvetett bizonyítékok

Az irányomba tartó leszármazást figyelembe véve agyvérzésben haltak meg pl.: Bökönyi Beck Pál (†1827), Beck Paulina (†1856), Degenfeld Gusztáv fia Imre (†1955), lánya, Paulina (†1953), Degenfeld Gusztáv vélelmezett fia, Beck József (†1919), Beck József lánya Gizella (†1936) stb.

Különleges téglási kapcsolat

A Degenfeld–Schonburg családnak Baktalórántháza mellett Téglás volt a legfontosabb központja. Téglással a mi Beck családunknak semmilyen ismert kapcsolata nem volt, Téglás ráadásul már elég messze fekszik Tarpától, Beregszásztól, ahol éltünk. Ezzel szemben ükapám legfiatalabb fia, Beck Izidor Sándor 1922-ben Tégláson kötött házasságot, majd néhány évig itt élt majd Sásdra (Baranya megye) ment kántortanítónak. Soha nem tért Téglásra vissza, éppen ezért nagyon feltűnő az, hogy 1943-ban hitoktatóként tartották nyilván Tégláson. Lehetséges, hogy valamiféle védelmet remélt a téglási Degenfeldektől a nehéz időkben.

Különleges közlemény

Végezetül egy idézetet közlök a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság lapja, a TURUL 1904/4 számából: „A napi sajtóban újabban mind gyakrabban merül fel az az állítás, hogy gróf Tisza István nagyanyja zsidó volt. Ez merőben téves.” A TURUL ezután közreadja a „hírbe hozott” nagymama ősfáját, aki nem más, mint bökönyi Beck Paulina... A TURUL-nak igaza volt, a miniszterelnök semmilyen ágon nem volt zsidó, de „zsidós ügy” lehetett körülötte, és ez lehetett akár a mai napon előadott történet is.

Emlékeztető

a TTT 2006. január 18-i vezetőségi üléséről.

Készült Balmazújvároson, a Semsey Andor Múzeumban.

Jelen vannak: Pozsonyi József elnök, dr. Ulrich Attila és Varjasi Imre vezetőségi tagok

Előljáróban az elnök ismerteti a vezetőségi megbeszélés témajavaslatait. Elsőként elmondja, hogy a Társaság bírósági bejegyeztetését, KSH, APEH, Egészségügyi Pénztár és minden más törvényben előírt helyen lefolytatta. Javasolja, hogy a Társaság – működését elősegítendő – adjon ki egy, legalább évenként rendszeresen megjelenő folyóiratot, közleményt. Ennek első számában legyen benne a Társaság megalakulásáról szóló információ, az alapszabály és az alapító tagok névsora, az életrajzi adatok mellett szerepeljen az alapítók szakmai életrajza és publikációs jegyzéke is.

Ulrich Attila ezzel kapcsolatban felveti, hogy tanulmányok is kerülhetnének a kiadványba. Az elnökség végül egyhangúlag támogatja a kiadvány megjelentetésének gondolatát – tanulmányokkal, a tagok névsorát életrajzokkal, fotókkal, publikációs jegyzékkel. A szervezéssel és megjelentetéssel kapcsolatos feladatokkal az elnököt bízzák meg.

A következőkben az elnök vitára bocsátja a Társaság működéséhez szükséges anyagi feltételek megteremtésének kérdését. Mivel a tagdíj évi ezer forintos összege – különösen az első két évben – a Társaság törvényekben előírt működésének feltételeit sem fedezi támogatókat kell keresni, önkormányzatoknál, magánszemélyeknél. Ezek megnyeréséhez leveleket szükséges küldeni illetve személyesen kell a lehetséges támogatókat megkeresni. A vezetőség megbízza az elnököt, hogy e célból keresse meg levélben a megyei közgyűlések elnökeit.

Végül a vezetőség tagjai a helyi OTP fiókban az adminisztrációs feladatokat, számlanyitás stb. elvégezték.

Kmf

Varjasi Imre jkv.

Emlékeztető

a TTT 2006. június 9-i vezetőségi üléséről.

Készült: Nyíregyházán a Jósa András Múzeumban.

Jelen vannak: Pozsonyi József elnök, dr. Ulrich Attila és Varjasi Imre vezetőségi tagok

Elnök ismerteti az elmúlt időszakban végzett munkát. Ismerteti a Társaság Közleményének szerkesztési folyamatát és pillanatnyi állását. A Tiszántúli Történe sz Társaság Közleményei 1. szám B/5 formátumban, fekete-fehér nyomással jelenik meg, a korábban megbeszéltek szerint (alapszabály, tagnévsor, életrajzok, publikációs lista, tanulmányok, stb.). A megjelenés várható ideje 2006. szeptember hó vége.

Mindenkit megkért saját anyagának elküldésére.

A továbbiakban felveti, hogy az alapszabály és a törvények szerint a Társaságnak közgyűlést kell tartani. Javaslatként hangzik el, hogy a közgyűlés legyen kétnapos, szerveződjön köré tanácskozás vagy konferencia előadásokkal, „Évfordulók, sorsfordulók” címmel, mely a száz évvel ezelőtti eseményekre – Rákóczi fejedelem és társai hamvainak hazahozatalára – helyezi a hangsúlyt. A közgyűlés, illetve konferencia megtartásának idejét, helyét és témáját a soron következő vezetőségi ülésen határozzák meg.

A szervezéssel kapcsolatos előzetes feladatok:

- Előzőleg értesíteni minden tagtársat.
- Megkeresni az intézményeket, támogassák a tanácskozást.
- Mind az öt tiszántúli megyei közgyűlést felkérő levélben tájékoztatni és támogatást kérni.

A továbbiakban elhangzott, hogy a társaság keresse meg a lehetőséget Nagy Pál tagtárs „Úti levelek, okmányok útlevelek Magyarországon a 16. századtól napjainkig” című kéziratának megjelentetésére.

Varjasi Imre javaslata szerint végig kell gondolni, hogy készüljön weboldal a társaságnak. Sok lehetőséget kínál. Pl.: feltenni a társaság oldalára a saját kiadványokat és társasági híreket.

Ulrich Attila javasolja, hogy a Társaság támogassa Huszár Lajos: *A Báthoriak pénze* című könyv reprint kiadását. A vezetőség ezzel egyetért.

Augusztus 17–19-én Nyírbátorban „*A Báthoriak kora (A Báthoriak és Európa)*” címmel nemzetközi konferenciát szervez, melynek szervezéséhez segítségül kéri a Társaság vezetőségét és tagságát (mint előadókat).

Nyíregyháza, 2006. június 9.

Kmf

Varjasi Imre jkv.

Történészkonferencia Nyírbátorban

Az új nyírbátori kulturális központ különtermében nemzetközi konferenciát tartottak 2006. augusztus 18-án „A Báthoriak kora (A Báthoriak és Európa)” címmel a Tiszántúli Történész Társaság, a nyírbátori Báthori István Múzeum, Nyírbátor Város Önkormányzata és a Szárnyas Sárkány Kulturális Szolgáltató Egyéni Cég rendezésében.

A konferencia szervezésének motorja dr. Ulrich Attila (PhD) múzeumigazgató és munkatársai „A Báthoriak kora és pénzverésük” című kiállítás megnyitásával hangolták rá a neves hazai és külföldi – Olaszországból, Litvániából és Romániából – érkezett előadókat, valamint az érdeklődőket a tudományos rendezvényre.

Balla Jánosné Nyírbátor Város Polgármestere köszöntőjében jelezte, hogy a történelmi kisváros négy évtizeddel ezelőtt nyitott ország-világ felé a Nyírbátori Zenei Napok rendezvénysorozattal, amit azóta is minden évben megrendeznek. Ez a kerek évforduló adta az ötletet, a rendezvénysorozat pedig a keretet a tudományos konferencia megtartásához.

Dr. Bene János osztályvezető (Jósa András Múzeum) megnyitójában hangsúlyozta, hogy „ha kicsit ritkán is, de a város és a Báthori István Múzeum méltóképpen igyekszik őrizni a Báthoriak emlékét”. De ezer módon őrzik a város intézményei, létesítményei – általános iskola, gimnázium a város laktanyájának (jelenleg a Nyírbátori Határőr Igazgatóság működik a volt laktanya objektumaiban) – nevében, hagyományaiiban is a Báthori család emlékét.

Mint – igaz nem tősgyökeres – nyírbátori megtisztelőnek éreztem magam is, hogy a konferencián a magyarországi kutatóhelyek a témában alaposan elmélyedő munkatársai mellett vilniusi, kolozsvári és római – utóbbi külön is szívet melengetően magyar nyelven referáló – előadók, valamint Darius Semaska, a Litván Köztársaság magyarországi nagykövete is megtisztelte városunkat, ezt a rangos konferenciát.

Rangos volt, hiszen maguk az előadások témái, az azokat elővezető kutatók személye, felkészültsége fegyelmzett, az adott terület és a hallgatóság, egymás iránti tisztelet és alázat volt erre a garancia.

Németh Péter (Nyíregyháza) *A nyírbátori Szent György templom új megközelítésben*; Vydas Dolinkas (Vilnius) *Stephen Bathori in the History of Lithuania and in Lithuanian Historiography*; D. Molnár István (Debrecen) *Báthori István alakja a 19–20. századi lengyel irodalomban*; Lakatos Sarolta (Nyíregyháza) *Az Aranygyapjas Rend magyar lovagjai a 15–17. században*; Szabadi István (Debrecen) *Ecsedi Báthori István, a mecénás főúr*; Simone Di Francesco (Róma) *Báthori István mítosz a lengyel irodalomban /nem tudott személyesen részt venni a konferencián, előadását édesapja, a következő előadó ismertette/*; Amadeo Di Francesco (Róma) *Báthori István alakja a*

magyar irodalomban; Gyulai Éva (Miskolc) Báthori István az emblematikában; Virágos Gábor (Budapest) A Báthori várkastély ásatása; Tóth Csaba (Budapest) A Báthoriak pénzverése / a numizmatikus nyitotta meg előző nap a konferenciát indító időszaki kiállítást a Báthori István Múzeumban/; Katona Csaba (Budapest) Debrecenben polgárjogot nyert nyírbátori beköltözők a 18. században; Genute Kirkiene (Vilnius) Litvánia és Báthori István kapcsolata /Stephan Bathori and Lithuania/; Gebei Sándor (Eger) Báthori István lengyel királlyá választása; Buzás Gergely (Visegrád) Ecsedi Báthori István síremléke (Magyar arisztokraták síremlékei Hunyadi Mátyás korában/; Szász Anikó (Kolozsvár) A nemesek jogai az erdélyi városokban és mezővárosokban Báthory Zsigmond idejében; Papp Andrea (Kolozsvár) Az erdélyi főúri viselet jellegzetességei a forrásanyag tükrében; Balogh Judit (Miskolc) A székely nemesség a Báthoriak korában; Jeney-Tóth Annamária (Debrecen) Báthori Gábor udvara 1612-ben Kolozsvárott: városi számadások alapján; Németh Csaba (Gyula) Báthori Gábor újratemetése és Bagi Zoltán (Szeged) Báthori Zsigmond a magyar történetírásban /az előadó nem tudott részt venni a konferencián, előadását Pozsonyi József ismertette/ címmel tartott referátumai több irányból közelítették meg a tudományos ülés címében megfogalmazott témakört.

Dr. Takács Péter vezető elnök és Darius Semaska, Litvánia nagykövete

A konferencia résztvevői

Rangos volt a konferencia szememben azért is, mert tudományos volt, de nem tudományoskodó. Nemcsak a téma vájt fülű szakemberei, de a nem teljesen botfűlűek, a nem hivatásszerűen érdeklődők is megértették, élvezték az előadásokat. Nem automatikusan, mereven, egymástól teljesen elkülönült, egymás mellett elbeszélő felvezetéseket hallottunk. A konferencia két elnöke, Dr. Takács Péter egyetemi docens, akadémiai doktor és Dr. Németh Péter címzetes múzeumigazgató feszes levezetés mellett, új információk közreadásával kötötte össze az egyes témákat. Az előadók reagáltak egymás mondandójára. Ennek legmarkánsabb példája volt Gebei Sándor pontosításai Genute Kirkiene által előadottakhoz.

Némi hiányérzet is kialakult bennem. Az egyik – ahogyan az a konferencia elnökétől is elhangzott –, hogy a Nyírbátorban megrendezett tudományos ülésen aránytalanul keveset foglalkoztak az ecsedi Báthori ággal. Hiányoltam a külföldi előadók sorában a lengyel tudósokat. Igaz, hogy Ulrich Attila ígéretet tett arra, hogy hagyományosan, rendszeresen kívánják a jövőben is megrendezni ezt a konferenciát, azokon már Lengyelhon e témát kutatói is jelen lesznek. A harmadik pedig az, hogy talán kissé zárt volt a rendezvény. A város tanintézeteinek történelem ill. érdeklődő tanárai sokat tudtak volna meríteni az itt elhangzottakból. Talán részben pótolhatják, amennyiben hozzáférnek és elolvassák az előadásokat teljes terjedelemben tartalmazó, a tervek szerint 2007-ben megjelenő, a konferencia előadásait tartalmazó könyvet.

Végül engedtessek meg, hogy önző módon egy előadást külön is kiemeljek. Határőr főtitst révén szíven ütött amit Balogh Judit ismertetett Báthori Gábor fejedelem a ka-

tonáskodással foglalkozó rétegekhez való viszonyáról, az önálló, átgondolt székely politikájáról. Némi párhuzamot véltem felfedezni a ma anyaországának székelyei – a ma még önálló (de meddig!) határőrség, a határőrök és Báthori Gábor előtti időszak székelyei között, akik sorsa napjainkban hasonlóan csorbul, mint ama kor szabad székelyeié, „szabadságától” – önállóságától megfosztatik, beolvasztják a rendőrségbe, majd asszimilálják tudását, tapasztalatát, módszertanát, létét.

Nyírbátor, 2006. augusztus 24.

Tanyik József
határőr alezredes
határőrségi tanácsos
Magyar Hadtudományi Társaság
Határőr Szakosztály
Elnökségi tagja

In memoriam Nagykállói Dr. Kállay Kristóf

Amikor Pozsonyi József barátom és kollegám felkért egy cikk megírására, még nem gondoltam, hogy a gyűjteményalapítómról fogok nekrológot írni. Az élet azonban önmagát írja. Egy örömteli cikk közzétételére készültem: 2005 őszén a már súlyos beteg Dr. Kállay Kristófot a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés alelnöke, Dr. Kiss Gábor arról tájékoztatta, hogy 2006 tavaszán a Megyeháza aulájában az apai nagyapa, Kállay András (1839–1919) egykori szabolcsi főispán mellszobrát kívánják felállítani, s felkérte ünnepi szónoknak. Dr. Kállay Kristóf boldog várakozással készült a nagy napra. Még idén áprilisban a halálos ágyán is arról faggatott, rendben van-e minden, s hogy lesz-e ereje végigmondani az ünnepi beszédet. Sajnos már nem érthette meg, amikor 2006. május 19-én a Megyénap keretében leleplezték a mellszobrot (Nagy Lajos munkája), az ünnepi szónok unokaöccse, Kállay Kristóf volt (1990–1994 között országgyűlési képviselő az ősi Kállay földekről, a nagykállói kerületből).

A megyénkben törzsökös *Nagykállói Kállay familia* nemes hajtása, Nagykállói Dr. Kállay Kristóf közvetlen apai és anyai felmenői között (is) számos jelentős személyiséget találunk. Apai nagyapja – a már említett – *Kállay András* szabolcsi főispán nevéhez fűződik az új, nyíregyházi vármegyeháza felépítése, a kisvárdai vármegyei közkórház és a nagykállói tébolyda megnyitása, a nyíregyházi Erzsébet Közkórház megépítése, a Nyíregyháza – Polgár helyiérdekű vasút létrejötte, és még hosszan sorolhatnám. Édesapja, *Kállay Miklós* dr. juris (1887–1967) szabolcsi főszolgabíró, szabolcsi főispán (1922–1929), kereskedelemügyi államtitkár (1929–1931), földművelésügyi miniszter (1932–1935), az Országos Öntözésügyi Hivatal első elnöke (1937–1942), miniszterelnök (1942. 03. 06. – 1944. 03. 19.). Mellszobra a Megyeháza előtt áll.

Anyai dédapja, a Kállayak szintén napkori főágából eredő lánglelkű 48-as hazafi, a jogvégeztet *Kállay Ödön* (1815–1879), három ízben a nádudvari (Szabolcs vm.), négy ízben a Szeged-alsóvárosi kerületből országgyűlési képviselő a 48-as Párt színeiben, Kossuth utolsó mohikánjainak egyike. Anyai nagyapja *Dr. Kállay Rudolf* (1853–1920) neves sebészorvos, előbb (1887–1899) a Nagykállói Nyilvános Közkórház, utóbb (1899–1915) a Nyíregyházi Erzsébet Közkórház igazgató főorvosa, kinek testvére volt *Kállay Zoltán dr. juris* (1856–1914) Heves vármegye főispánja, b.t.t., országgyűlési

képviselő. Dr. Kállay Rudolf nevét ma a nyíregyházi Jósa András Kórház Orvosi Szakkönyvtára (ő alapította), és a Nagykállói Szakiskola viseli. Dr. Kállay Rudolf fia, *Kállay Tibor dr. juris* (1881–1964) pénzügyminiszter volt 1921–1924 között, a nagykanizsai kerületből négy ízben országgyűlési képviselő.

Nagykállói Kállay András főispán fia: *Nagykállói Dr. Kállay Miklós*, és Nagykállói Dr. Kállay Rudolf leánya: *Nagykállói Kállay Helén* (1894–1945) Nyíregyházán, 1914-ben kötöttek házasságot. Három fiúk születtek: *Dr. Kállay Kristóf* (1916–2006) magas rangú máltai lovag, múzeomalapító; *Dr. Kállay Miklós* (1918–1996) az orosz gulágot megjárt igaz magyar; *Kállay András* (1919–1995) Mauthausenbe deportált testőr főhadnagy, emigrációban is magyar hazafi.

Nagykállói Dr. Kállay Kristóf Iván Nyíregyházán, 1916. december 7-én látta meg a napvilágot a mai Bessenyei tér 15. szám alatti villaszerű, emeletes Kállay-házban. (Az épületet Dr. Kállay Rudolf főorvos építtette 1903-ban, és nászajándékba adta Helén lányának és férjének, Dr. Kállay Miklósnak. Ők az 1920-as évek elején eladták a kincstárnak, és a közelmúltig ott honvéd kiegészítő parancsnokság működött. A Megyei Közgyűlés tulajdonába 2005-ben került, a Kállay Gyűjtemény végleges elhelyezésére.)

Dr. Kállay Kristóf az iskoláit Nyíregyházán, Budapesten és Nagykállóban végezte, Kállóban maturált 1934-ben. 1934 őszétől egy évig önkéntesként szolgált a budapesti m. kir. Bem József 1. sz. lovas tüzéreknel, hadnagyi rangban szerelt le. 1939-ben vette át államtudományi doktori diplomáját a Pázmány Péter Tudományegyetemen. Apja diplomáciai pályára szánta, ezért Bécsben konzulárakadémiai oklevelet is szerzett, és a Lille-i Katolikus Egyetem újságírói szakán is folytatott tanulmányokat. 1939–1941 között mezőgazdasági szakirányú tanfolyamokat végzett (szőlő- és gyümölcsstermesztés, borászat, szeszgyárvezetői).

Életpályáját a Külügyminisztérium Sajtóosztályán kezdte, apja miniszterelnöki kinevezésekor (1942. március 6.) átkerült szolgálatra a Miniszterelnöki Hivatalba, ahol a miniszterelnök magántitkári tisztségét töltötte be 1944. március 19-ig. Kitűnő segítőtársa volt a miniszterelnök édesapának, számos rendezvényre, találkozóra kísérte el (pl. Hitlerhez 1942-ben, Mussolinihez 1943-ban), tanúja volt apja embert próbáló, kilátástalan diplomáciai erőfeszítéseinek, a német megszállás előli menekülésnek.

1942. július 16-án vette nőül *kézdivásárhelyi Vásárhelyi Verát* (1920–2000), aki Sík Sándor – irodalmi díjas író volt. (Közeli rokonságban állott Horthy Kormányzó Úr feleségével, Purgly Magdolnával.) Két fiúk születtek: *András* és *Miklós*, akik külföldön élnek. (András keresztanyja a tragikus körülmények között 1942-ben elhunyt Horthy István kormányzóhelyettes felesége.)

A meleg családi fészekből épp hogy kirepült tehetséges fiatalember, az édesapa féltő, de embert faragóan kemény keze nyomán ígéretes karrier előtt állt, amelynek lehetőségei a német megszállással, majd a nyilas hatalomátvétellel szertefoszlottak. Apját és *András öccsét* (testőr főhadnagy) Németországba, *Miklós testvérét* (dr. juris) a Szovjetunióba hurcolták táborról táborra. (Miklós öccsét 9 év és 8 hónap után, 1954. október végén engedték csak haza Magyarországra.) Buda ostromakor 1944. február 7-én, a török követségen menedéket talált imádott édesanyját egy aknaszilánk megölte. Kállay Kristóf feleségével és csecsemő András fiával, előbb a budai királyi várban Horthy

Kormányzó Úr védelme alatt töltött pár hetet, majd a németek apai nagynénjének, Radvánszky Györgyné szül. Kállay Saroltának (1870–1954) süttői birtokára internálták. 1944. október 15. után, hamisított okmányokkal a jezsuitáknál Budapesten talált menedéket, s így tudta átvészelni a nyilas rémuralmat. Az ország németek alóli felszabadulása után Budapesten igazolták, és az ősi Kállay településen, Kállósemjénben gazdálkodott a megmaradt birtoktesten.

Családja biztonsága érdekében azonban a szeretett szülőföldről való távozás mellett kellett döntenie: 1946. április 16-ra virradó éjjel karon ülő András fiával, várandós feleségével s bőröndnyi személyes holmival átlépte a határt, május 1-én már Rómában voltak. Előbb Capri szigetén, majd Castellgandofóban éltek Dr. Kállay Miklós exminiszterelnökkel (aki 1953-ban települt át New York-ba), 1951-től pedig a hazatelepülésig Rómában. Az angol, német és francia nyelveken kitűnően beszélő Kállay Kristóf ekkor még nem tudott olaszul, az emigráció első öt évében nehezen tudta fenntartani magát és családját, különböző fordításokból, üzletekből, alkalmi munkákból élt.

Apai jó barátai révén 1951. március 6-án került az Európai Állattenyésztési Szövetséghez (EAAP) előbb titkárként, 1 év múltán főtitkári tisztségben véglegesítették, státusában 1967-ig maradt. 1965–1967 között ellátta az Állattenyésztési Világszövetség (WAAP) főtitkári teendőit is, 1958-tól 1967-ig pedig az Európai Duna Bizottság főtitkári tisztét. 1967-ben magas álláshoz jutott, kinevezték az ENSZ Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Szervezeténél (FAO) az európai osztály vezetőjének. Fájlalta, hogy a magyar kormány rendszeresen intrikált ellene: a magyar delegációk rendre azzal az utasítással utaztak Rómába, hogy „Kállayval nem szabad szóba állni”, s minden delegáció amikor megjelent a vezérigazgatónál, kérte az európai osztálytól való eltávolítását. Az ENSZ-nél 12 sikeres, eredményekben gazdag évet mondhatott magáénak. 1978-ban (62 évesen) innen nyugdíjba vonult, és visszatért az Európai Állattenyésztési Szövetséghez főtitkárként, mely tisztségében 1987-ig dolgozott. Lemondása után a Szövetség örökös tiszteletbeli tagjává választották.

Magyar állampolgárságáról sohasem mondott le, 1956-ig az olaszoktól kapott Nansen – menekültútlevele volt, 1956-ban (néhány nappal a magyar forradalom kitörése előtt) nyert osztrák állampolgárságot.

Dr. Kállay Kristóf 1943-ban lett *máltai lovag*. Az 1956. október 23-i magyar forradalom hírére azonnal az osztrák – magyar határhoz sietett, a Szuverén Máltai Lovagrend segélyszervezeti munkájának megszervezése céljából. Amikor megindult a menekültek áradata nyugat felé, Európa számos országából érkezett lovagokkal és dámákkal együtt, hosszú heteken át, éjjel-nappal teljesített elsősegély-szolgálatot, fogadták a pénztelen, éhező, megtört menekülteket, táborokban helyezték el őket, biztosították orvosai felügyeletüket, a gyermekek iskoláztatását, a tengerentúlra kivándorolni szándékozók elindítását. Kállay Kristóf kiemelkedő munkájára felfigyelt a Máltai Lovagrend vezetése, 1957 januárjában meghívták a Rend szentszéki diplomáciai testületéhez. 1978–1997 között *a Szuverén Máltai Lovagrend Szentszékehez akkreditált meghatalmazott minisztere és rendkívüli követe, majd nagykövete* volt. Egyidejűleg 1954-től 1969-ig a római központtal működő Magyar Máltai Szövetség főtitkára, 1969-től 1995-ig

pedig negyedik elnöke, 1995-től tb. elnöke. Gyakorlatilag ő vezette vissza Magyarországra az 1945-től emigrációban működött *Magyar Máltai Lovagok Szövetségét*.

A Szent Szilveszter Rend, a Nagy Szent Gergely Rend, a Pius Rend nagykeresztje a csillaggal, a Szuverén Máltai Lovagrend Érdemrend (Pro Merito Melitensi) nagykeresztje a csillaggal, az Osztrák Köztársaság Arany Díszjelvénye, a Luxemburgi Nagyhercegség Érdemrendjének nagytiszti keresztje, és még számos kitüntetésnek, szakmai elismerésnek volt a tulajdonosa.

Dr. Kállay Kristóf a Rómában töltött 50 év alatt új otthont teremtett, munkájában pedig elismerésre méltó karriert futott be. Bizonyítani tudta távol a szeretett hazától is, hogy jó hazafinak lenni nehéz, de nem lehetetlen. Római otthonának ajtaját szélesre tárta a magyarok előtt, az anyagi segítségnyújtástól, Vera Asszony vendéglátásáig. Minden idegszálával azonban mindvégig itthon volt. A rendszerváltást követően nem törődve a tamaskodók véleményével, maga mögött hagyta Rómát, a közel 50 év kemény munkájával megteremtett római közmegebecsülést. *1995-ben véglegesen visszatért szülőföldjére*, mert tudta, itt van itthon, mert volt hite, ereje a 70-en túl is (immáron harmadszor) új életet kezdeni. Hazatért az ősi Balogsemjén, Kállay földekre, amelyekhez ezernyi széttéphetetlen szállal kötődött. Személyi igazolványa tanúsága szerint *1995-től Kállósemjén polgára volt*.

Kállay Kristóf az 1990-es évektől aktívan vett részt Nyíregyháza és Nagykálló városok, Kállósemjén, és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye számos más településén is a társadalmi, és kulturális életben, mindig számítani lehetett megtisztelő jelenlétére, támogatására. Kiterjedt kapcsolatait felhasználva igyekezett segíteni szerte a megyében az egészségügyi, szociális intézményeknek és iskoláknak a szegény- és árvagondozásban, az intézmények felszereltségéhez vagy az egyházak működéséhez való személyes, és máltai anyagi hozzájárulással. Híhű római katolikus volt, de szeretetét megosztotta az ökumenia jegyében a görög katolikus, a református és az evangélikus egyházakkal is. Tettekkel tett tanúbizonyságot arról, hogy a Kállay nemzetség jelmondatát, *In asperis et prosperis*, jóban – rosszban együtt, valódi tartalmában és jelentésében élte meg és cselekedte a tágabb értelemben vett nagy családjá, Nyíregyháza, Nagykálló, Kállósemjén, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye vonatkozásában is. A kölcsönös szeretet és tisztelet bizonyítéka, hogy *Nyíregyháza, Nagykálló és Kállósemjén díszpolgárává választotta, a Megyei Közgyűléstől pedig legelsőként vette át 1996-ban a Pro Comitatu – díjat*.

Nevét örökre beírta *a tudomány aranykönyvébe*. Rómában – amikor már tehetett – saját pénzén vásárolta a hazájával kapcsolatos muzeális értékű tárgyakat, iratokat, könyveket. Az így létrejött értékes *magángyűjteményét*, kiegészítvén azt báró altorjai Apor Gábor, örgróf Pallavicini Hubert és mások hagyatékából származó kivételes értékű tárgyakkal, a rendszerváltás küszöbén, 1989–90-ben, szülővárosának és Szabolcs megyének ajándékozta. Élete végéig gyarapítója maradt a családjuk nevét viselő *Kállay Gyűjteménynek*, amire nagyon büszke volt. Itteni vendégszobája 14 éven át a második otthont jelentette számára. Fájlalta, hogy már nem éri meg a Gyűjtemény sorsának végleges rendezését, elhelyezését az ő egykori szülőházában.

Milyen volt Dr. Kállay Kristóf *mint ember*? Mindenkiel és mindenkor igen udvarias, olykor hűvösen távolságtartó, de mindenkor segítőkész. Nem szerette a magányt,

„vadászta” a programokat, kereste az alkalmat egy-egy számára érdekesnek tűnő emberrel való megismerkedésre. Diplomáciai múltjából adódóan is, esténként gyakran hívott vacsoravendégeket, és a kifogyhatatlan visszaemlékezéseivel, anekdotáival kápráztatta el őket. Magához Kállay Kristófhoz, mint emberhez, azonban csak nagyon keveseket engedett közel. Ezért érzem megtiszteltetésnek, hogy 14 éven keresztül élvezhettem barátságát, szeretetét, támogatását.

Egyetlen szenvedélye volt, a vadászat. Soha nem volt „trófeavadász”, főleg a lelövésre szánt, selejtezendő szarvasokat, őzeket lőtte meg, a vadászat öröméért. A Kállay Gyűjteményben lévő szobájában, a falakon függő agancsok a bizonyítékai ennek. 2002-ben Guthon (86 évesen!) egy 12 éves dámbikát ejtett el, amelynek agancsát a trófeabíráló bizottság aranyérmesnek minősítette. A trófea ma, az édesapja által Máramarosban 1908-ban lőtt, szintén aranyérmes bika agancsa mellett látható a Gyűjteményünkben.

Mint a *Kállay familia családfeje, seniorja*, hazatelepülése első percétől kezdve azon munkálkodott, hogy „összeterelje” a történelmi család leszármazóit, ezért Kállay világtalálkozókat szerveztünk, felkutattuk és rendbetettük a felmenőik sírjait, kriptáit, stb. Nem múlt el egy hónap sem, hogy ne kereste volna fel az ősi Kállay települések egyházi és világi vezetőit, az ottani intézményeket, s ne érdeklődött volna eredményeikről, gondjaikról. Mindig az volt az érzésem, hogy betű szerint meg akar felelni apja végakarátának: *“Kristóf, Miklós, András, feleségek, unokák, vigyétek tovább a Semjén törzset becsületben, éljen bennetek örökké szegény hazánk imádata! Ezt kérem tőletek, Apátok.”*

Nagykállói Dr. Kállay Kristóf 2006. április 26-án Budapesten, türelemmel viselt hosszú betegség után, *életének 90. évében* megtért Teremtőjéhez. Végakarata szerint búcsúztatattuk, temettük. 2006. május 8-án a Nyíregyházi Római Katolikus Társszékesegyházban volt felravatalozva, ahol anno megkeresztelték. Bosák Nándor megyéspüspök búcsúztatta szentmise keretében, a templomban több száz rokona, barátja és tisztelője hajtott fejet koporsója előtt. Utolsó útjára szűk családi körben kísértük. Előbb Nyíregyházán, majd Nagykállóban a halottaskocsi megállt néhány percre, hogy a számára kedves helyektől, épületektől, templomoktól elköszönjön. (Utolsó kérése volt, mert kívánságát, hogy Nyíregyházán szeretne meghalni, orvosi tilalom miatt nem lehetett teljesíteni.) Nagykállóban, majd Kállósemjénben az ifjúság, és a helyi polgárok díszsorfala között haladt a koporsóját szállító gépkocsi. *Kállósemjénben a családi kriptában* helyeztük örök nyugalomba nagyszülei, édesapja és édesanyja, a nagybácsik és a nagynénik, szeretett felesége Vera Asszony, valamint testvérei mellé. Emléke itt maradt közöttünk, eszmevilága követőkre talált, maradandó tettei, egész életműve például szolgál valamennyiünk számára. Nyugodjon békében!

Emléklapján feleségének, *Vásárhelyi Verának* egyik elbeszéléséből való idézet olvasható, ami valóban Dr. Kállay Kristófról szól: *Én maradtam egyedül, utolsónak, aki mindenre emlékszik. Az a világ, amelyben éltem elsüllyedt, mint a léket kapott hajó. De az, ami volt, soha el nem múlhat. Bele van írva a csillagokba. Lehet úgy elmenni, hogy marad az ember, mert az emlékek és a tettek maradandóak.*

Dr. Lakatos Sarolta

RECENZÍÓK

Bene János: A Mikeczek. Szerkesztette: Bene János. Kiadja a Mikecz család. Felelős Kiadó: Mikecz László. Budapest, 2005. 194.p. (XIII. nemzedékrendi tábla)

dr. Ulrich Attila

A Mikeczek című családtörténeti munka 2005-ben jelent meg a család magánkiadásában. A család történetének megírását egy szakavatott szakemberre, Bene Jánosra bízta, aki időt és távolságot nem kímélve térképezte fel a család történetét. Természetesen meg kell jegyeznünk, hogy a Mikecz nemzetség tagjai nagyban segítették munkáját, különösen talán a felelős kiadói „tisztviséget” vállaló Mikecz László. Előszavában Mikecz László többek között a következőket írta: „Egy nemesi család történetét igyekeztünk feltárni, mely a nemzet szempontjából nem kiemelten fontos, mégis fenntartó és példamutató erejű. Egy büszke, célratörő családét, melynek tagjai mindig is hittek az ősök példájában, s tudat alatt ott lappangott, hogy mi többre vagyunk képesek, nagyobb feladatokat bízott ránk a nemzet, mint esetleg másokra, nekünk Mikeczeknek feladataink vannak, amit becsülettel, jó szívvel, de emberségesen kell elvégeznünk.”

A Bene János által szerkesztett kötet rengeteg információt tartalmaz. Már maga az 1135 felkutatott családtag, ami a nemzedékrendi táblákon élénk tárul, jól tükrözi: a családkutatás bizony nem egyszerű feladat. A kötet egészen a Mikeczek első említésétől kezdve a jelen korig követi végig a família szentesi, szabolcsi, görög katolikus ágát, és kitekintést ad azokra is, akik ma már nem hazánk területén élnek. A kötetet igen sok fotó egészíti ki, ahol a családtagokon kívül különféle értékes forrás képét is láthatjuk. A könyv nem könnyű olvasmány, de nagy gonddal megírt munka, amit példaként ajánlunk segítségül mindenkinek, aki saját családtörténetet kutat.

Egy ígéretes könyvsorozat: Régi magyar családok

Lakatos Sarolta

Aki ma gyakrabban kutat a levéltárakban, bizonyára felfigyelt arra, hogy a kutatótermekben rendszeresen ott vannak a régi anyakönyvek fölött görnyedő, vagy a mikrofilmeket nézegető kutatók, akik talán személyes érintettként vagy talán bémunkában, egy-egy család őseit, leszármazóit keresgélnek. A minap a borosjenői Kádárok egyik (vélt vagy valós) leszármazója keresett meg kezdeti részkutatási eredményeivel. Vállalkozó, aki gyermekeire szándékozik hagyni a familiájuk leszármazási táblázatát, mert

fontosnak tartja, hogy tudják s megismerjék eredetüket, felmenőiket. Máskor egy kedves paraszt bácsi kopogott az ajtómon, hogy őt mindig érdekelte a családjuk eredete, de „eddig nem volt időm utána menni, most már ráérek” s hol is kezdjen hozzá. Biztos vagyok benne, hogy hasonló eseteket százával tudnának a kollégák is felsorolni.

Az utóbbi időben valóban megnőtt különböző indíttatásból a genealógia iránti érdeklődés, ahogy az is biztos, hogy a disziplína művelésének 1945 utáni merev elutasítására, retrográd tudományként való kezelésére történt, egyfajta osztályrészadalmi válaszádról is beszélhetünk. Ősei mindenkinek vannak, s mindenkinek joga van felmenői kikutatására.

A mai genealógiai kutatások egyik szeletének közzétételére, a kéziratok gondozására, kiadására vállalkozott Pozsonyi József történész, a balmazújvárosi Semsey Andor Múzeum igazgatója. A máig virágzó történelmi családok történetének megjelenéséről van szó, a „Régi magyar családok” című sorozatban. Tisztelet és elismerés illeti az ötletgazda főszerkesztő Pozsonyi Józsefet, aki felismerte a tudományos igényű kutatások ösztönzésének, az elkészült kéziratok kiadásának, a koordinálatlanságnak a hiányát. Ahogy azt is, hogy ezen famíliák itthon vagy határainkon túl élő mai leszármazóitól amennyiben nem „gyűjtjük be” a náluk lévő pótolhatatlan forrásokat, örökre elvesznek a történettudomány számára. Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy egy-egy megye vagy település (olykor régió) történelmi monográfiájának megírásához a kötetek tudományos igényű forrásul is szolgálnak; az egyes, meghatározó családok történetének konkrét ismerete nélkül, bizony bátor vállalkozás minden ilyen jellegű, szintetizáló összegzés.

A sorozatban eddig megjelent kötetek szerzői az adott família történetét kiválóan ismerő történészek vagy leszármazók. Pozsonyi József a múzeumi névadó semsei Semsey családról írt, Kisfaludy László történelemtanár a saját családjá, a kiskaludi Kisfaludyak, dr. Ulrich Attila a Jósza András Múzeum történésze, a németszőgyéni és bánházi Jósák történetét tette közzé, társszerzője Jósza Miklós, ma élő leszármazó. Szirmay Gábor tervező mérnök saját családjának történetét dolgozta fel „A szirmai és szirmabesenyői Szirmay család története” című kötetben.

A kutatók alapos és szakszerű munkát végeztek: levéltárak és parókiák sokaságát keresték fel, korabeli iratok százait nézték át, beutazták egy-egy felmenő nyomát keresve-kutatva a Dunántúlt és Kelet-Magyarországot, a ma élő leszármazóktól adatokat, írott és tárgyi forrásokat gyűjtöttek. Az esztétikus kivitelű köteteket adat- és szempontgazdagság jellemzi, igényesen illusztráltak, számos portrét tárnak elénk az adott család jó egynéhány kiemelkedő tagjáról. Olykor töredék adatokból, kutatási eredményeik nyomán precíz leszármazási táblák készültek. Felvázolták a kutatási problémákat, utalva itt-ott, a forráshiány miatti további kutatások szükségességére. Az adott térségben meghatározó családok történetével a problémák sokirányú szövevényeit tárták fel, amelyek újabb kutatásokra serkentenek. Sokunk nevében gratulálok a szerzőknek!

A kötetek szerkesztője Szarvas Márta, kiadja a Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatósága, felelős kiadó Vargáné dr. Szathmári Ibolya.

Előkészületben a Návay, a Szapáry, a Dessewffy, a Rátky, a Kállay, a Vay, a Serényi és a Fiáth család története.

TARTALOM

<i>Diószegi György: Mi a történelem?</i>	5
KÖZLEMÉNYEK	
<i>Ulrich Attila: A Társaság megalakulásának krónikája</i>	7
Tiszántúli Történész Társaság alapszabálya	9
A Tiszántúli Történész Társaság alapító tagjai	19
FORRÁSKÖZLÉSEK	
<i>Korompai Balázs: Tóth Laczi debreceni városi hajdú feljegyzéseinek ismertetése</i> ...	91
Tóth Lajos városi hajdú visszaemlékezései	92
<i>Szirmay Gábor: Egy „levelesláda” története</i>	107
TANULMÁNYOK	
<i>Ulrich Attila: Pénzforgalom és pénzügyi problémák a Rákóczi-szabadságharc idején</i>	133
<i>Diószegi György: Adalékok az Erdélyben tevékenykedő Lócsei Spielenberg-család kulturális szerepéhez</i>	143
A marosvásárhelyi Lötsei Spielenberg-féle könyvnyomtató és könyvkötő műhely további sorsa	157
A vásárhelyi könyvkötő dinasztia	159
További adalékok a felvidéken maradt Spielenberg-családtagok művészeti, zenei és katonai szerepvállalásához Erdélyben	161
<i>Bodnár Mónika: A Fejes család Putnokon. Adatok Putnok 20. századi társadalmához</i>	167
<i>Stephen Beszedits: Colonel Geza Mihaloczy Union Hero of the American Civil War</i>	173
<i>Várkonyi Tibor: A Salamon (Beck) és a Degenfeld–Schonburg család kapcsolata</i> ...	185
TÁRSASÁGI HÍREK	
Emlékeztető (<i>Varjasi Imre</i>)	197
<i>Tanyik József: Történész konferencia Nyírbátorban</i>	199
<i>Lakatos Sarolta: In memoriam Nagykállói Dr. Kállay Kristóf</i>	203
RECENZIÓK	
<i>Ulrich Attila: A Mikeczek</i>	209
<i>Lakatos Sarolta: Egy ígéretes könyvsorozat – Régi magyar családok</i>	209